

of J. Friedhoff
the
page

S. 580.

Basil Harrington Soulsby.
e C. C. C. Oxon.

Soulsby no. 3841, p. 367-371.

Vecko-Skrift

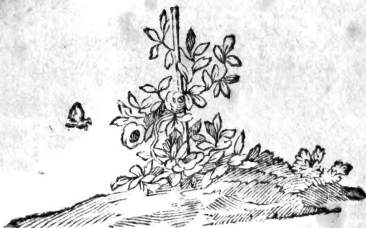
FÖR

LÅKARE

OCH

NATURFORSKARE,

III:dje BANDET.

STOCKHOLM,

TRYCKT UTI KONGL. ORDENS-TRYCKERIET.

År 1782.

11.11.11.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

WECKOSKRIFT

För

LÅKARE OCH NATURFORSKARE.

Tredje Bandet.

Utdrag af et Bref från Doct. JOH. DAVID SCHÖPFF, Tysk Fålt-Medicus i America, angående Opii verkan i Veneriska tilfällen; insändt från Göttingen af Herr Doct. GIDEON HERMAN DE ROGIER: (*)

- - **I**ngen ting synes mig vigtigare at härifrån meddela i Medicinska vågen, ån Opii underbara kraft i Veneriska Sjukdomar.

- - En uptåkt, hvilken, som många andra, skedt af en slump, men som nu mera, et helt år, genom mångfaldiga försök blifvit fastad och nästan allmännt kunnig. - - En ung Engelsman hade ganska länge varit plågad af de svåraste tilfällen, som det Veneriska giftet kan upväcka, i synnerhet mycket elaka Sår. Han hade fåfångt sökt hjelp hos de bästa Läkare och fåfångt brukat alla bekanta medel. En myckenhet *Mercurius* var på alla

N:o I.

A

fått

(*) F. Svensk. Reter nu utomlands och har redan besökt Skottland, England, Nederländerne, Frankrike m. m.

fått brukad utan verkan. *China*, *Mineralvatten*, *Mjöl*k, *Landluft*, *Motion* - - med et ord, allt hvarigenom lindring kunde väntas, voro redan fåfångt försökte. Beständigt fortfarande plågor och tillika ångslan öfver et så olyckligt öde utmår glade alla krafter och beröfvade honom all sömn. - - Under detta gaf man honom *Opium*, mera af medlidande, än i hopp af någon fördelaktig verkan. Han började taga det gran-vis, men ökade immerfort dosis därpå. En återvunnen sömn, som uplifvade denna usling, var et tillräckeligt skäl at fortfara. Man blef snart varse at sären singo et bättre utseende; den odrägeliga värken uphörde tillika med de öfriga tillfällen, och man fann således med största förundran, at detta medel hade en verkan som vida öfverträffade allt hvad Läkarna hade väntadt. - - Det behöfdes ej nya motiver at fortfara med *Opium*. - - Innom kort tid hade Patienten den obeskrifveliga glädjen at se sig aldeles råddad ur sitt förtviflade tillstånd. - - Detta är den otvifvelagtiga händelse, som bör väcka förnöjelse och upmärksamhet hos hvar och en ömtänkt och välsinnad Läkare.

Förleden vinter var et övanligen stort antal Veneriska Patienter i Kongl. Lazarettet härstädes, som är under Doct. GRANT's vård. De måsta hade hårdnackade och ohyggeliga sår, som genom vanliga *Quicksilvers-medel*
ej

ej kunde hjelpas. D:r NoOTH, som är Öfver-Intendent öfver alla Kongl. Lazaretterna i *N. America*, och som personligen känner den ofvännämde, genom *Opium* curerade unga Engelsmannen, rådde straxt at här föröka samma medel. Til den ändan utföktes så många Patienter man kunde få, som voro i det närmaste i lika omständigheter. Man gaf somliga af dem *Mercurius* och somliga *Opium*. Man började med et, ökandes sedermera på, til 5, 6, 8 gran eller mera, om dagen. De sjuka befunno sig ganska väl därpå. Ingen onaturlig sömn, utan en ro och befrielse från alla plågsamma känslor viste at detta medel var det bästa man kunde uptänka, emedan de nu befunno sig bättre än någon sin tilföre, ehuru de sjelfva ej visste hvad man gaf dem, så at deras inbildning ej kunde göra något til faken. Det gick ganska fort med lindringen af alla tilfällen hos dem som togo *Opium*, och därför började deras kamrater, som ännu pustade under den långsamma *Mercurial-Curen*, at bedja om samma slags Piller. Detta blef dem beviljad och de blefvo alla fortare friska än man någon sin kunnat föreställa sig. = = Befynnerligt är at *Opium* här ej bringar stolgången i någon särdeles oordning. De sjuka hade dageligen och ordenteligen sin öppning, ända til dem som togo 10 à 15 gran om dagen, och om någon förändring däruti hände, så var den hulpen med en ringa dosis af Salt.

Jag var sjelf åsyna vitne til de måsta för-
föken på Kgl. Hospitalet och til deras lyck-
liga utgång. Jag har sedermera åfven där-
före följt samma methode i de tilfällen som
vid vår Corps förefallit, och det med lika
lycklig utgång. Följande Casus är et bevis
dåraf:

En Mousquetaire blef i September Månad
förledit År bragt til Lazarettet. Genom en
Gonorrhée som han sökte at dölja, upkom
en så håftig inflammation på *glans* och *præ-*
putium, at de redan voro brandiga då han
inkom. Vid första besiktningen på Hospi-
talet föll *præputium* och en del af *glans* straxt
bort. Nästan halfva *penis* var redan angripen
af brand, och resten håftigt inflammerad.
Stanken var odrågelig. Patienten hade feber
och var ganska matt. Han hade tilförene va-
rit min Patient för en besynnerlig svullnad
och befvärlig känning i högra Hypochondrio,
som han sig genom lyftande ådragit och som
ganska långsamt minskades, utan at aldeles
blifva botad. - - I närvarande tilfälle årnade
jag gifva honom *China* både in- och utvår-
tes för *Gangrène* skull; Men som jag påmin-
te mig at man nyligen funnit *Opium* åfven i
detta affeende göra mycken nytta och denna
Gangrène åfven upkommit af en *Venerisk or-*
sak, så beslöt jag med så mycket mera skäl
at här försöka des kraft. Jag lät på stället
applicera *Gröt-omslag* fugtade med *Olja* och
Lau-

Laudanum och gaf Patientén invärtes 1 gran *Opium* 4 gånger om dagen; Inflammation och spänningar i bakre delen af *penis*, som förut hade varit mycket plågsamma, förlorade snart sin förmåga at hindra honom från sömn. Han sof första natten redan rätt stilla. Vårken lade sig, han hade sin ordentliga öfning. På 3:dje dagen var inflammation ansevärligen minskad; Mera af det angripna aflöndrade sig, och fortfor detta så, at 6:te dagen var inflammation aldeles borta och resten af *penis* hel ren. Alt såg vål ut och liknade sig til läkning. *Gröt-omslagen* bortlades. Man förbandt såren först torrt och så med simpla *Balsamiska saker*, men continuerade immerfort med *Opium* invärtes. En fullkomlig läkning följde inom några dagar, utan några, hvarken Veneriska, eller andra svårigheter. - - Utur min Dagbok kunde ännu åtskilliga exempel anföras på *Chancres* och *Veneriska elaka sår* på åtskilliga delar af kroppen, som blott genom detta medel blifvit läkte, om det ej blefve för vidlöftigt: Men så mycket bör jag tillägga, at jag förfår det på 10 Månader ingen af alla mina Veneriska Patienter tagit *et enda gran-Mercurius*, och at jag ännu ej har haft någon orsak at bortbyta *Opium* emot detta medel.

Anmärkning.

Man lär af ofvannämde försök, at *Veneriske Rheumatismer* både kräfva och häfvas

genom *Opiater*, men i *tilræckelig* och *stigande doser*; den förmånen kan ingalunda vinnas genom farhåga och små doser. När en svår *Rheumatisk spasm* häfves, få återtager den välvillige naturen straxt sina rättigheter, *nutrition* får ske och *marasmen*, som ofta af *spastiska snörpningar* underhålles, försvinner småningom. Detta har ofelbart skedd i förnämde Casus och därigenom låra desse svåra *Veneriska anfäll* blifvit botade; men i min öfvertygelse bör däraf icke dragas den slutsatsen at *Mercuren* är kraftlös eller onödig i Siphilis; (et tänkesätt som få lätt vil inflyga sig hos unga och mindre årfarne Läkare). Spasmens uphåfvande genom *Opium* har oftridigt beredt den lyckeliga utgången hos *Mousquetairen*, när man tillika påminner sig dess värkan emot *Gangrèn*. I *primitiva symptom* såsom denna, är *Mercuren* onödig, och i våra gamla consecutiva Veneriske symptom är det icke heller något nytt at man ofta botar dem med annat än *Mercur*, som dageliga årfarenheten och trovärdige Auctorer, en v. SWIETEN, en FABRE m. fl. intyga; man påminne sig endast hvad med *landlesnad*, *frisk luft* och *rörelse*, *Conium*, *Tinct. Colocynthis*, *Decoct. cort. Mezerei*, och *Sassaparilla* m. m. ofta utträttas.

Oagadt desse påminnelser kan detta nya försök med *Opium* ej annat än recommenderas, och framtiden lär närmare uttaka om där=

därmed något vidare, än visse symptomers lindring, kan vinnas.

J. L. ODHELIUS.

Bref til - - - ifrån Herr Assess. Doct.

Sv. HEDIN, dat. Schlesvig den 1 Februarii 1782.

Jag har haft godt tillfälle at underrätta mig om Medicinens tillstånd i Köpenhamn, och Dannemark i allmänhet; och är det vist at i anseende til både stora och förträffeliga inrättningar, kan Läkare-vetenskapen här täfla med sjelfva Engeland, hvarest man allmänt kommer öfverens at de bästa Hospitaler finnas. En resande ser icke utan största nöje och förundran det stora och väl inrättade *Fredrics Hospital*, som är en lika så stor årestod åt sin afledne höga Stiftare, som sjelfva den präktiga *Statu Equestre*, hvilken blifvit Honom, så för denna, som flera stora inrättningar af Ostindiska Compagniet uprest. Mängden af sjuka som i detta Hospital intages, beqvåmlighet, skötsel, snygghet, alt är oförligneligt. Första Kgl. Danska Lif-Medicus Herr Conference-Rådet v. BERGER, som igenom sin nit för Vetenskapen hos en stor Konung förmådt denna inrättningens både början och fullbordan, förtjenar icke mindre sina Landsmäns, än hela Vetenskapens beröm

och högagtning. Herr v. BERGER är en Man af fårdeles insigter. Om hans hålsa och sva- ga hörsel tillåto honom at med lika lätthet umgås med främmande, som hans umgångs- sätt är värkeligen lätt och behagligt, så voro Hans hus den bästa Schola för en resande. Det är med en utmärkt höflighet Han emot- tager främmande, och det fants intet af hvad som hör til kundikap och vettgirighet, som Han icke igenom sina bekantskaper skaffade mig tillfälle at känna. Sjelf är Han dageligen fyskellatt med Practique, och är, som vår Archiater BÅCK, de fattigas tilflyckt i nöden. Vid Kgl. Hofvet är Han bitrådd af Hr. Lif- Med. AASKOW och GULBRAND, hvilka bågge, utom stort apointemens, hafva den förmon at skiftevis göra tjenst. Vid Hofvet äro utom desä, Hof-Medicus Herr Professor TODE och Hof-Chirurgus, Justitiæ-Rådet Herr KÖLPIN, bågge hvar för sig rätt namnkunnoga. Med Professor TODE hade jag tillfälle at göra när- mare bekantskap. Han har ej mycken Pra- ctique, men är desto flitigare at skriva. Utom sitt Bibliothek, utgifver Han på Danska en espece af *Gazette de Santé*. Vi talte nå- got om de lärda disputer hvori Han råkat. Ibland dem lår Han dock för mera moderat skrifart, så måst berömma Hr. Assessor ODHE- LIUS, och med desto starkare Penna vända sig emot Hr. Hof-Rådet och Professoren GRÜ- NER i Jena, som i sin *Almanach für Aerze und*

und Nicht Aerze aus Jahr 1782, i en artikel: *Üebersicht der Medicinischen litteratur vom Jahr 1780 bis Ostern 1781*, angripit Honornåstan oförskämt för sin *Erleichterte kenntnis und heilung Eines gemeinen Trippers*. Det är vårkelig skada at Hr. Hof-Medicus och Prof. TODE med sin flit at gagna och uplysa, råkat i desfa disputer, som ju mer de upretasinnena, blifva desto vårklammare at gifva Allmänheten oanständiga critiquer i stället för nyttiga och vackra athandlingar. Herr Hof-Medicus TODE är ung ännu, känner språken ganska väl och har nog mod at möta sina Antagonister, så at jag lofvar oss med vilshet at Han icke först lägger vapen ned. — Chirurgæ Professoren Hr. CALLISEN är en af de skickeligaste Practici och i sina vetenskaper berömd Lärare; Han har tillika med Kongl. Lif-Medicus AASKOW, insigt öfver Marin-Hospitalet, som redan nu intager et stort antal sjuka, men som då det nya och vackra Stenhuset blir inredt, hvilket redan för et par år sedan blifvit updragit, lærer få knapt sin like. Hr. Professor CALLISEN lär snart in *act. Societ. Med. Hafniens.* gifva en vacker relation om förflutna årets *febr. putrid. nervos.* däri han med största framgång gifvit *Campbert* til $\frac{1}{2}$ Dr. och däröfver i timmen; äfven som Herr Profess. mycket berömde *Senapens invärtes bruk* i desfa februar.

Professor SAXTORF är allmänt känd, men hans höflighet emot främmande förtjenar ock-

få at omtalas. Som ung och i sina bästa år är det intet underligt om han dageligen kan hafva de bästa tillfällen at gagna, då man känner hvad makalöst tillfälle han dårtill åger, både i anseende til den vackra inrättning han förestår, som i anseende til sin egen vålmåga. *Barnsbörds-Huset* är rymmeligt, men i den delen gifva vi våra grannar föga efter. Oagtadt den goda tillsyn, hvilken icke felar, hånder dock här at en *puerperal-feber* irriter sig och utan at Medicinen känner något specifikt medel, innom några dygn borttrycker de annars friskaste Barnaföderskor. Professor SAXTORF trodde at orsaken til denna, endast på stora Barnsbörds-Hus kända feber, borde fökas i luften och at förmodeligen de til så mycken ymnighet från Barnaföderskor bortgående våtskor inficiera kläderna, och at denna feber icke förr kan lindras, än alla slika stötestenar tilfyllest undanrödjas. Det är för en tid sedan, under företråd. Prof. tillsyn, som denna feber gjordt et fäseligt inbrott, och voro de sjuka jag nu såg aldeles af lika symptommer angripna med dem som 1777 hos oss til så ovanligt antal på *Publique Barnsängsbuset* bortdödde, hvilket jag så mycket nogare känner, som jag den tiden var ibland de tjänstgörande. Denna feber förtjenar at särskilt afhandlas, såsom en både til början och fortgång särskilt, och ännu icke rätt beskrifven feber; Jag hoppas Prof. SAXTORF i
den

den delen Inart lär fullgöra vår önskan. Som *Publique Barnsbördshuset* är i samma flygel med *Fredrics Hospital*, så transporteras dit alla som af tillfälliga sjukdomar angripas. Doctor BANG, en ung och flitig Practicus, är nu för tiden Hospitals-Medicus och bitrådes af unga Studerande. Han har fria och väl-belägna väningsrum i Hospitalets Corps de logie, så at han med beqvåmlighet 2 gånger om dagen kan besöka de sjuka. Öfver den Chirurgiska delen är Herr WINSLOW förordnad. En värdelig afkomling från den stora WINSLOW, och jag är öfvertygad at detta namnet åter får lysa i Lårdoms-Historien. Herr WINSLOW har rest, känner väl språken och har i synnerhet i Engeland fådt lägga handen vid betydande Operationer. Doctorerna MEZA och BUCHAVE som vi känna som Auctorer, ågde jag ock tillfälle at göra bekantskap med. Det är skada at Doctor BUCHAVES upptäckt om *Gei Cariophyl.* bruk i *kalla febrar* så litet velat slå an för de öfriga Hafniensum Practici. Herr BUCHAVE påstår at detta bör skrivas på Provideurernas räkning. Det är helt säkert at det stora förråd Herr BUCHAVE sjelf gjordt af *Geum Carioph.* är helt olika til lukt och styrka. Hans försök äro ganska vackra, och oagtadt liten tack, fortfar han dock at samla nya rön. Den hederliga Professor CALLISEN har gifvit honom en stor upmuntran, i det han med många försök i

Ma-

Marin-Hospitalet anställda, bekräftat *Get carioph.* otvifvelaktiga nytta i *svåra diarrhaer* och *långsamma dysenterier*, äfven som *intermittenta febrar* ofta vikit för dess kraft. *Societas Medica Hafniens.* är et Samfund som, utom Vetenskapens förkofrande, har för ögnamärke at förena de oftast inom Läkare sig yppande stridigheter. Societeten hade under mitt vistande i Köpenhamn en gång sammankomst, til hvars bevisitande man behagat bjuda mig. Man afhandlar hvarjehanda Praktiska ämnen, upläser observationer och lysföreläsningar sig rätt värdigt med de viktigaste Medicinens föremål. Jag hade den hedern at igenom kallelse-bref blifva antagen bland Societetens Ledamöter. Nu för tiden var Hr. **Lif-Med. GULBRAND** Præses och Herr Prof. **CALLISEN** förde Protocollet. Det skulle til äfventyrs mycket bidraga til Svenska Medicinska Litteraturens förkofran om den mängd af Practici som finnas i Stockholm fins emellan uprättade en sådan Societet, och jag är säker at då man fick säga at en **BÅCK** och **ACREL** voro *Primi inter pares*, så skulle en sådan Societé snart vinna anseende. — I öfrigt hvad ymnog tilgång fins icke i Herr *Provincial Medicorum* Embets-relationer? De efterfrågas af utländningar med begärlighet. — Den för *Läkare och Naturforskare* i Stockholm utkommande *Tidningen*, bevisar också nog samt för utländningar at vi hafva grundade

de Theoretici och öfvade Practici. Hr. Assessor LUND, Prof. KRAAK, Doct. HAGSTRÖM m. fl. som oftast rickta denna Tidning, åro alla blefna väl kända. — Jag vet at *Tit.* mycket bemödat sig för at utröna orsaken och botemedel emot *Elephantiasis*. Danska Läkare som på sitt stora Lazarett oftast borde af Norrbaggar och Isländare träffa sådana sjuka, hafva dock fåga kundskap här om. Då och då träffas väl någon, men man confonderar sjukdomen med andra, eller är han vårkeligen complicerad så at fåga uplysning vinnes. Hr. Conference-Rådet BERGER har dock vunnit så mycket, at en särskildt Commission til denna sjukdoms utrönande nu skall förordnas. (Vid min resa igenom Småland, där jag et par dagar uppehölt mig, träffade jag 3 af vårkelig *Elephantiasis* angrepena och viste i hast ej bättre än *Antimonialia* och Decoct af *Rosmar. sylvestr.* at förordna; Historien öfver desfa skall jag vid tillfälle til *Tit.* öfverfända.)

Artis Veterinariae-Scholen som af Hr. Professor ABILGAARD med Publici stora bekostnad blifvit inrättad, lofvar ganska mycket, men har ock mycket at frukta; ty vid en liten hvälfning kunde hela fonden förloras och inrättningen gå öfver ånda. Utan at smickra Prof. HERNQVIST och vår *Veterinaire-Schola* i Skara, som jag med *Tit.* bekostnad har fädt befe, vågar jag dock försåkra at den med

män

många proc. mindre betung för Publicum, torde med tiden göra Publicum lika nytta, i synnerhet, om lika med Danska constitutionerna ingen fick vid Regementerna antagas såsom Hoffslagare utan at upvisa Artis Vetererin. Lärarens godkända betyg m. m.

Prof. ABILGAARD har det framför Profess. HERNQVIST, at han underbygd af Medicinen fick yngre begynna at lägga ny grund til en annan vetenskap, som nödvändigt måste stödja sig på den förra. Utom deså år Professor ABILGAARD endast fysik med en enda vetenskap och Profess, HERNQVIST däremot trålar som Lector.

Utom deså bekantskaper med Läkare har jag ock besedt *curiosa*. *Universitets-Cabinetet* är ganska väl fournerat; förestås af Hr. Prof. BRUNNIKE. Där såg jag några väl förvarade *Mumier* och en som Profess. BRUNNIKE hölt på at decomponera.

Conference-Rådet och Ridd. af Danneborge-Orden Hr. HOLMESKIÖLD behagade visa mig sitt *Mineral-Cabinet*, som såkert i anseende til ägarens goda smak och osparad kostnad lär täfla med alla dem man kan upvisa. Hr. Conference-Rådet har förut studerat Medicinen. Utgifver några dråpeliga *Plancher* öfver *Lichines*. Är tillika Öfver-Intendent vid den endast 5 år gamla *Porcellains-Fabriken*, som haft Hr. Justitiæ-Rådet MÜLLER, en käck och grundad *Chemicus* och
Phar-

Pharmaceuticus til upfinnare. Det är allmänt bekant at både arbetet, målningen och glaucuren til alla delar är lika god med det Saxiska, om icke bättre; åtminstone är det visst at conturen blir renare.

Nya Böcker har jag intet fårdeles at omtala. Et *Systema Aegritudinum conditum per Nosologiam, Pathologiam &c.* à CH. FR. DANIEL, är et Värk som jag intet tror man ännu sedt och som jag tycker, blir föga nyttigt til annat än at skråma en ung Läkare som får en tjock volume af namn och nya indelningar. Kanske likväl at vid nogare öfverseende man finner något som förtjent Hr. DANIELS så stora möda. Herr Prof. och Hof-Rådet GRÜNER är en farlig Criticus. I sin *Almanach* inför han de förnämsta Läkares namn och korta lefverne. Så mycket det fågnar en resande Svensk at se de så förtjenta namn ROSENSTEIN, LINNÉ, ACREL, BÄCK, BERGIUS, med heder ihugkommas och vår Medicinska Litteratur berömmas, så mycket böra de Franska Läkare beifra den elaka medfart Hr. Lif-Med. TRONCHIN och hela Corpsen fådt vidkännas. Herr utgifvare af *Tidningen för Läkare &c.* kunde vid tillfälle införa et kort utkast om de berömda Svenska Medici som varit Auctorer. I synnerhet förtryter det mig at se uptäckter satte på BARTHOLINI räkning, som tilhöra en RUDBECK, då denna icke ens til namnet är bekant. Li-
ka

kafå en LINDESTOLPE m. fl. På intet ställe finnas deså berömda Låkare omtalta hos de nya Journalister, och då *Svenska Tidningen* som alla andra sprides omkring, vore det billigt at han spridde ljus i deså af åldren så förmörkade faker.

Bref från G. L. til J. K. rörande några observationer öfver Kikhostan, samt Herr LETTSOMS med fleres medel emot densamma.

Barn plågas af få många sjukdomar framför fullvuxne, at dageliga årfarenheten visar, det de förras döds-nummer, altid är större ån de senares; och at den sjukdom, som vi kalle *Kikhosta*, åfven mycket bidrager til denna öfvervigt hos barn, dårom lårer Tabellvårket öfvertyga och sätta utom alt tvifvelsmål.

Som nu *Kikhostan* merendels är en få beivårlig och stundom få farlig sjukdom, hafva Låkare ifrån deså början varit sorgfällige at utröna deså art, och för densamma upgifva sådane medel, som kunde vara tjenlige, at dels bota den, dels minska deså håftighet samt förekomma deså fara, och sådane upgifter hafva altid varit angenåme, altid nyttige, så vål för Låkare, som det allmänna.

Icke desto mindre är det vål icke utan grund, då Herr Doctor LETTSOM säger, at
myc-

mycket mörker tyckes ännu omgifva denna sjukdom, i anseende til en fåker method at behandla honom; och det kan icke annat vara, då få *stridiga tankar ännu härskas, om desr rätta och egenteliga orsak.*

Långe hafva de berömdaste Män, såsom en BAGLIV; DE GORTER, TRALLES, BROUZET, STOLL m. fl. hållit före, at denna hosta ofta har sit *ursprung af magen, eller de första gångarna*; och at en *retande skärpa* angriper tillika öfra Magmunnen, Diaphragma och bröst-musclarna, var äfven ETTMÜLLERS tanka. Andre, såsom en LIONEL CHALMERS, hålla *Luftröret och desr fördelningar*, för det endaste sätte af det frö, hvilket upväcker *Kikhostan*, och icke, som de fläste hålla före, i magen; ty många, fåger han, kasta aldeles icke up, och denna del, nemligen magen, angripes endast genom et sympatiskt deltagande. Äter andre, hvaribland gör tilfyllest at nämna framledne Arch. och Ridd. von ROSENSTEIN, mena den vara *någon främmande materia eller frö, som här förmögenhet at öka sig likasom Koppfröet*, och at angripa barn, som förr ej deraf lidit. Andre åter igen: til exempel en HUXHAM, en MELLIN, en HOLDEFREÜND, söka orsaken uti *en skadelig luftens beskaffenhet*, efter en lång och fuktig vinter samt kall och regnaktig vår m. m. De kunna dock til äfventyrs alle förenas derutinnan, at en *skadelig luftens beskaffenhet,*

kan allfra et retande frö, af egen och okänd art, hvilket stundom angriper magen och de nära liggande delar, stundom äter luftröret med des fördelningar, och stundom kanske bägge tillika, eller den ena först, den andra sedan.

Någre hafva ock *bortblandat denna sjukdoms verkningar med des orsak*, då de påstått med en BASSEVILL och flere, at en *jeg slem i magen och tarmarna* vore orsaken til *Kikhostan*; då likväl en VON ROSENSTEIN, en MELLIN, och i synnerhet den förre med skäl visar, det vara äfven så olikt, at anse den myckna slem, som körtlarna uti blåsan gifva ifrån sig, för orsak til plågorna som de utstå, hvilka lida af blåstenens aggande på blåshalsen, som at antaga den upkastade slem i *Kikhostan* för des rätta orsak.

Men detta alt oaktadt, hafva en del berömde och förfarne Läkare varit nog upmärksamme på sjukdomens *lopp, verkningar och utgång*, hvaraf de i det närmaste gifvit den beskrifning och de tecken, hvilka skilja denna sjukdom eiler hosta ifrån alla andra, ehuru de äfven härutinnan kunna vara något skiljaktige. Således, när en VON ROSENSTEIN, en STRANDBERG, en JAMES SIMS, en CHARLES BISSET och flere, mena *det vara sällsynt, at någon mer än en gång i sin lifstid haft Kikhostan*; och en WILLIAM BUTTER söker förklara detta på det fått: at kroppens beskaffenhet

fenhet genom denna sjukdom, och ännu mer genom den förres tilväxt så förändras, at den blifver obehvämlig til smittans vidare emottagande, säger Herr MAXIMILIAN STOLL det strida emot hans årfarenhet, *at man endast en gång i hela sin lifstid, kan angripas af denna sjukdom: och när en stor del Auctorer förfåkra, at sjukdomen är smittosam; värre hvar annan dag, och angriper endast barn, men ej fullvuxne personer; hafva åter andre anmärkt, at den ofta ej är smittosam; icke värre hvar annan dag, och skonar icke eller fullvuxne.*

Af egen årfarenhet kan jag ej med visshet döma, om denna sjukdom endast angriper en menniska en enda gång i hela dets lefnad: Det torde vid denna, som vid Koppor och flere dylika sjukdomar hafva sina undantag; äfven som jag icke eller med någon säkerhet kan säga, om den är smittosam, emedan orsaken torde vara allmän, då sjukdomen är gångse, och således på en gång angripa många, eller flera efter hvarannan, och synas smittosam; hvilket svårigen med visshet lår kunna utrönas, så länge orsaken ej är rätt updagad, och intet annat påliteligt fått ännu upfunnit, at göra sig underrättad, om dets smittosamhet; eller om smittan ligger förborgad, antingen uti slemmen, som upkastas, eller utdunstningen o. s. v. Men hvad jag med visshet tror

mig hafva i akt tagit år, at den gerna för-
vårras hvar annan dag, om den eljest år
af rätta slaget, samt at den åfven stundom
angriper fullvuxne personer, hvarpå jag för
tvånne år sedan hade tydeliga bevis; och
med denna min erfarenhet, stämmer ibland
flere andra åfven öfverens, hvad Herr Arch.
AASKOW berättar om den kikhosta, som var
gångse i Köpenhamn åren 1768 och 1776,
hvilken han ock ganska väl beskrifvit uti
Acta Societatis Medicæ Havnienfis. Vol. I.,
likasom Herr Etats Rådet VON BERGER på
samma ställe talar om 3:ne Fruntimmer från
15 til 24 år, som af honom i denna hosta
blifvit botade.

Det är väl icke utan, at ju *Kikhostan*
dr af flera slag, och sig ej altid lik; ibland
lindrigare, ibland värre; ibland förknippad
med feber; ibland utan o. s. v., och at här-
om öfvertygas, behöfver man endast genom-
ögnå några af Auctorerne beskrefne denna
sjukdoms farfoter. Til exempel TRALLES
såger på et ställe, at det gifves ock et an-
nat slag *Tusfis Convulsiva* hos barn, som icke
består uti någon magens retande slem, ej eller
visar sig medelst slemmiga upkastningar, utan
genom en *subtil skärpa uti Lungans luströr*
retar nerverna, hvilken skärpa SYDENHAM fö-
reställer sig vara likasom en het utdunstning
af blodens massa, som föres til Lungorna,
och bör, såger han, denna hosta kallas.

Tusfis

Tusfis Convulsiva sicca; och Herr HÜBER talar om en epidemisk kikhosta, deruti många barn dogo de första veckorna, emedan den degenererade uti en anhängande Rötfeber: De som icke föllo i denna feber, behöllo hostan några månader med et feberaktigt våfend, som hos en del var periodiskt och instälte sig dageligen på vissa timar; åfven som Herr Amiralitets Medicus Doct. FAXE uti sin vackra Beskrifning på den kikhosta, som var gångse uti och omkring *Westervik* år 1766, säger sig hafva all anledning at tro, det flere än et *species* gifvas af kikhosta, och at den stundom är värre hvar annan dag, samt svårare höst och vinter, än vår och sommar. Det förra slaget hade ganska svåra paroxysmer och hvar håftigare hvar annan dag, samt gick til sin fulla högd; men de som af senare slaget anfattes, hade lindrigare anfall, som väl återkommo sin vissa tid på dagen; dock kunde han aldrig af nogaste observationer finna, at desse voro svårare hvar annan dag, ehuru han hos 26 barn lämnade sjukdomen desfri lopp, utan at bruka det aldraminsta. Det torde likväl varit den vanliga och bekante kikhosta, hvilken esom oftast är öfver alt gångse, som Herr Doct. HOLDEFREÜND observerat i *Schöningen* 1769 och 1775, oakadt han vil göra den til en helt annan sjukdom, hvilken genom vissa besynnerliga tillfälligheter, skilgde sig icke allenast ifrån den

kikhosta, som VON ROSENSTEIN omtalar, utan ock, med sin håftighet och långsamhet, ifrån alla hittills i akt tagna Epidemier af denna sjukdom.

At ock *andra sjukdomar blanda sig, eller dro förenade med Kikhostan*, är icke ovanligt, hvilka äfven til utseendet kunna förändra, eller göra den värre. Derföre talar Herr Assess. Doct. WÄHLIN om *Koppor och Kikhosta*, hvilka år 1765 voro nog gängle på landsbygden såsom farfoter i *Fönköpings Län*, äfven hos många combinerade: och är det märkeligt då han säger, at de barn, som redan hade kikhostan och börjat bruka kråkmedel, blefvo sållan smittade af kopporna, hållt om dem gafs uti Piller, Boler eller Mixturer, *Moscus* och *Campher*. Herr Prof. STOLL berättar om en kikhosta förenad med *Gall-feber*, och Herr LENTIN om en kikhosta, som infant sig i *Claustal* i Julii månad 1777 tillika med *Måsflingen*, samt Herr AASKOW om den förut nämnde Epidemie i Köpenhamn, at man hos några få såg en otydelig exacerbation hvar 3:dje dag, men tydeligare när den sjuke tillika hade den då gångbara *Tertian-febern*; hvartil hörer, at Hr BUTTER uti et särskilt Capitel beskriver, så väl dess ånkelhet, som förening med andra sjukdomar; och at Provincial Medicus Herr Doct. NYANDER berättar om elaka *Koppor* och *Kikhosta*, som om hösten 1768 voro i flera socknar gängle

gångse i *Calmare Län*, hvilka fortforo in på andra året; men talar ej uttryckeligen om deras förening eller sammanblandande hos de sjuka. Jag vil härvid knapt nämna något om *ondt för tänder, maskar* m. m, som mera vanligen hos barn plåga vara förenade med denna sjukdom, och som äfven ofta bidraga til at förvärra den samma.

I lika måtto kan *Kikhostan* stundom följa straxt uppå, eller efter andra sjukdomar, hvilket man finner af flere *Auctorer* vara anmärkt. Herr MORRIS berättar, at 3:ne des barn blefvo angrepna af kikhostan, sedan de nyls genomgått *Mdsling* och *Skarlakansfebern*; och Herr Assess. Doct. WAHLBOM har anmärkt, at kikhostan blef mycket allmän i *Calmar* 1763 i Maji månad, samt fölgde på en *halssjuka*. Han hade vål förut något visat sig, men ej så allmänt; hvar emot halsjukan nu blef sållsyntare. Man kunde tydeligen märka, huru halsjukan ändrade sig til denna Epidemien, emedan de i början voro hvarannan få lika, at de knappast kunde skiljas åt. I Februarii 1764 fåger han, infant den sig äfven på landet, och var allmän både i denna och den följande månaden, fölgde således på *Kopporna*; Likasom Lectoren Herr Doct. COLLIANDER nämner, at när kopporna ändteligen uphördde 1768 i Maji månad, började kikhostan at angripa barnen nog allmänt, fortfarande

nåstan til slutet af året ; och Herr Doctor MELLIN fåger, at den kikhosta, som härskade 1768 och 69 i *Längensalza*, följde på *Måslingen* ; men hade med den samma ingen gemenikap. Jag har ock hos tvänne ympade barn, sedt kikhostan få haftigt följa på kopporna, at desse som knappast voro aftorkade, och ympfären ännu gingo öppna, då kikhostan med nog håftighet infann sig.

Någre af *Auctorerne* hafva ock delat denna sjukdom uti tvänne tidevarf, och derefter anstaldt kuren. Således fåger Herr CHALMERS, at det förre gifver sig tilkänna genom en *torr hosta* ; det senare genom et *stlemmigt uphostande* ; men Herr STOLL råknar det första, då *magen nästan allena lider*, och det andra, uti hvilket *lungorna redan äro angrepna* ; hvilketdera man antager, torde det vid kuren icke vara utan sin nytta ; och menar äfven Herr VON ROSENSTEIN kuren vara tvänne slag ; det första, då *sjukdomen quäfvess i sit frö*, det andra, då det *retande fröet med kråkmedel upkastas och sedan Kina gifves*.

Denna hosta är ock gemenligen nog *långsam och svår at bota*. Derföre fåger Herr JOH. RUD. ZWINGER om en kikhosta, som 1754 var gångse ifrån Januarii til Martii månad, i synnerhet bland barn, at den var nog *envis* hos de fläste, och gaf få småningom efter, sedan den varat i 3 månader. Herr VON ROSENSTEIN nämner äfvenvål, at när den

den lämnas åt naturen själf at utarbetas, räcker den II til 12 veckor, ja, ofta halfva året; hvarutinnan H:r Assess. STRANDBERG til en del instämmer; Likasom den kikhofta hvarom Herr HOLDEFREÜND talar, varade från 6 til 12 veckor, och den af Herr AASKOW ofvannämde, 3 eller 4 månader; vid hvilken recidiver instälte sig efter minsta fel i diäten eller vid ondt för tänder, och säger han, at somlige hade ända til 5 recidiv.

Fördenskul är det föga troligt, at den *Tusfis Convulsiva* varit kikhofta af *rätta slaget*, som Herr FRANCIS HOME säger vara på 24 timar lyckeligen öfvervunnen med *Cortex Peruvianus*, sedan alla slags bröstmedel voro såfångt brukade; icke eller den, hvarom Herr DE LA WALLEE talar, då han på en 8 års gammal flicka, som hade denna sjukdom, applicerade en i kalt vatten doppad linneduk under bröstbenet, hvarigenom stimulus blef öfvervunnen och sömnen återkom, samt äfven hålsan, efter et gifvit kråkmedel; och torde förmodeligen Herr RUD. AUGUST. VOGEL mena någon annan hosta än kikhoftan, då han uti *Tusfis Convulsiva* råder, at smörja *Skorpion-olja* öfver länderna och *Bröstsalva* öfver bröstet, och säger, at den senare hjälper mindre än den förra; hvarvid man äfven kunnat hafva anledning at tvifla, om den kikhofta varit af *rätta slaget*, hvarutinnan Herr BISSET säger, at kalt vatten med

focker eller håning hielper ibland, om han icke tillagt: hålt när de små, et eller annat års gamla barnen, flyttas från de smittade ställen; äfven ock den kikhosta, hvarom Prov. Medic. Herr Doctör HAGSTRÖM berättar, at den började i Mars månad i *Östergötland*, och i samma förhållande, som vårman i luften tiltog, utspredde sig denna sjukdom öfver hela landet, och sparade hvarken ungt eller gammalt folk. Gamle gubbar och gummor, fåger han, blefvo ofta här af antastade. Et krydd-thée giordt utaf bladerna af *Libbslicka*, *Squatram* och *Krusmynta* och upblandadt med *Sirap*, gjorde tåmeligen god verkan hos Allmogen. Man torde ock af detta och mera finna nödvändigheten och nytan af den skilnad, som ofta göres emellan *Kikhosta*, *Tussis Convulsiva*, *Ferina Stomachalis* &c.

Med alt skål torde man få medgifva, at denna sjukdom, i synnerhet som en farlot, är ibland lindrigare, ibland svårare, och de beskrifningar, som tid efter annan här öfver blifvit utgifne, bära härom vitnesbörd. Om sådant härrörer af kropparnas olika beskaffenhet, eller at den antager en annan sjukdoms elaka art m. m. får framtiden fåkraft updaga; men at den ofta af vårdslöshet, eller et obehörigt handterande blifver förvarrad, derom lår intet tvifvelsmål vara öfrigt. Således når Herr SIMS berättar om den
kikhosta,

kikhosta, som 1767 om hösten var gängse uti *Irrland* och *Græffskapet Tyronne*, at den var endast genom den största försummelse dödelig; Herr HOLDEFREÜND, at få dogo af sjelfva sjukdomen, och Herr AASKOW, at sjukdomen sig sjelf lemnad, var ej så farlig, som då den blef illa handterad; såger Herr AUGUST. PHIL. GESNER, *Physicus i Nordlingen* om en kikhosta, som derstädes var gängse om hösten 1768; at den på tvänne månader dödade 40, eller något flera, barn; och Herr MELLIN om kikhostan i *Langensalza*, at någre barn svullnade och dogo; men många dogo under convulsioner; dock, såger han, när utgången var mindre lyckelig, hårrörde det antingen af en efterlåtenhet, at ingifva medlen, eller för stor sorgfällighet at gifva det, som var tvårt emot; stundom ock af Medici, hvilka icke utvalde råtta sättet, och ibland, at man icke länge nog fortfor med medicamenterna; men fällan af symptomernas håftighet eller dödlighet: Äfven som Herr WAHLBOM berättar, at många barn, för hvilka ej söktes botemedel, blefvo döde af den ofvannämde i *Calmar* gängse kikhostan, och *Provincial Medicus* Herr Doct. ZANDT försäkrar, at i *Tavastland* dödde hvar 4:de barn hos *Allmogen* 1760 af denna sjukdom; samt Herr Doct. CORN. HEGARDT, at kikhostan i *Bobus Län* om sommaren 1755 var så svår, at den bortryckte

ryckte så många människor, som de svåraste koppor. Vårdslösheten kan ock ofta gå så långt, at i flera socknar, kunna både elaka koppor och kikhosta, från hösten in på andra året grassera, utan at någon, som det vederbör, gifver sådant tillkänna; hvaröfver Prov. Med. Herrar Doctorerne HALLENIUS och NYANDER icke utan skäl klaga. At den äfven är svårare höst och vinter, än vår och sommar, har Herr FAXE i akt tagit; gifvande nog tydeligen tillkänna, hvad en förnuftig och väl anstald kur kan uträtta, då han säger: *At om den ej hindrades, antingen af Mödrarnas klemmighet, eller barnens alt för stora envishet, så återstaldtes de til hälsan innom 10:de högst 14:de dygnet.*

Som nu denna sjukdom måst angriper barn, synes den väl nästan altid för dem vara *farlig och svår*, och det så mycket mera, *ju spådare dessa barn äro.* Herr BISSET säger, at den är farligast för barn om et år, och innan ögon tänderna frambrutit, men icke så hos andra; och Herr MELLIN: at di-barn hade hostan starkare än de, som voro några år gamla. Paroxysmerne voro periodiske, och för de barn, som ännu icke upnådt 3 år, var den ofta dödande. Hårutinnan får jag äfven af egen ärfarenhet instämma; hvarvid ock den svårighet möter, at *ju spådare barnen äro, ju svårare äro de at sköta, så väl uti denna, som många andra sjukdomar.*

När

Når denna hosta *lyckeligen skal slutas*, hafva Auctorerne anmärkt dervid åtskilliga omständigheter, fast ån de åfven hårutinnan kunna vara åtskilde; til åfventyrs i anseende til sjukdomens art, och Epidemiernes förhållande. Således fåger Herr HOLDEFREÜND, at *utslag i busvudet* var et hielpemedel, och om hostan antog en gestalt af *Catarrh*, så fölgde snart båttring; fast urin och svett tjente aldrig som crisis. Når våder bortgick up eller ned, lindrade det; många fingo *kråkningsar*, andra stark *ndsblod*, bågge mildrade anfallen. Var en *bröst-inflammation* tillika, gingo dock de sjuke snarare igenom ån annars. Deremot fåger Herr AASKOW, at et *hastigt hostans uteblifvande var osäkert*: snart kom en *bröst-inflammation* i des s ställe; men *blodflöder* voro mer hållsamme ån farlige; och hårutinnan instämmer åfven Herr ZWINGER, då han anmärker, at en *inflammation i Lungan*, som slog til denna sjukdom, gjorde den stundom dödlig; men Herr BISSET med flere, at de som fingo *ndsblod* eller *blodhostning*, gingo merendels igenom.

Åndteligen kan ock denna hosta, *sladna uti andra sjukdomar eller kråmpor*, hvilka stundom blifva svåra, om icke omöjelige at bota. Fördenskul fåger Herr VON ROSENSTEIN, at en del *tråna aldeles bort*; en del få hårigenom *bräck* eller blifva *kupryggige*. Många fingo *blodstörtningar*, fåger Herr HOLDEFREÜND, många

många en *tårande feber*; alla voro besvärade af *matthet* och *blodets vallning til hufvudet*. Et barn fick *röda ögon*, och et annat *nafvelbräck* af den våldsamma hostan. Herr MALOUIN berättar om kikhostan, som 1749 var gångle i April, at den förorsakade *svullnad bak öronen*; och Herr HUXHAM säger om en kikhosta, at de sjuka *spottade ofta blod*; ibland instälte sig *feber*, och många föllo af denna sjukdom i *Rachitis*. Hit hörer ock hvad Herr BISSET anmärkt, at om den varar länge och icke kan häfvas, går den til *Scrophler*, *Rachitis* eller *Lungfot*; och Herr BUTTER menar, at hafvande qvinnor kunna genom denna hosta få *otidig börd*; Likasom Herr FAXE anför, at om sjukdomen är långsam, *tynar barnet af*, blir *blekt* och *pusligt i ansigtet*; *magen sväller* och *hårdnar*; *lapparna spricka sönder*, då såren, under sjukdomen, äro svåra at läka; *synen förloaras*, och säger han vidare, at dödstecken äro merendels *ändetarmens framsfallande*, *urinens sjelfvilliga afgång*, *bräck m. m.* Barnet kan ej hosta mera, utan efter mycket buller i *magen häfver bröstet sig*, och den sjuka *kiknar*, samt ligger länge som död, hvarest det ock inom några dagar ger up undan. Imedlertid låra ofvan anförde följder lyckligt vis vara ganska fällsamma af kikhostan, och ännu ovanligare sädane, som den, (i fall det varit en verkelig kikhosta) hvarom Baron

VAN SWIETEN nämner, at vid et anfall af en dylik hosta, hafva *tarmarna spruckit* på en gosse hvilken ock i sjelfva paroxysmen plötsligen blef död; dock har detta blifvit honom berättadt af en annan trovärdig Läkare; på samma sätt, som Herr BENJAMIN GOOCH af en sin vän blifvit underrättad, det han uti *Tusfis ferina*, sedt et *resben blifva bräckt* under hostan; fast inga tecken voro til en *venerisk, scorbutisk, eller scrophuleus cacochymie*.

Men jag fruktar mig öfverskrida et brefs tränga gränser, och til åfventyrs öfver höfvan fördjupa mig uti Auctoreernas observationer; mycket är likväl ännu öfrigt i denna sak, som af en skickeligare hand bättre kan utföras: Tit. finner ock nogsam, at jag icke inlåtit mig uti någon denna sjukdoms beskrifning, emedan den på flere ställen hos Observatores igenfinnes, och efter hvar och en sjukdomens art och Epidemie förmodeligen torde differera; och ännu mindre ingått i undersökning, om den varit okänd för de gamle *Greker* och *Romare*, hvilket somlige neka, somlige jaka; eller är *Endemisk i Europa*, som Herr BUTTER håller före m. m. hållt sådant alt, fast ån ganska vackert, torde vara mindre nödigt til des botande eller lindrande. Jag vil således nu begifva mig til et kort utlåtande om Herr LETTSOMS *kur*; men des för innan torde mig tillåtas anföra någre
af

af de *medel*, som i senare tider emot denna sjukdom af berömda Läkare blifvit förordnade, samt tillika korteligen nämna om deras mer eller mindre lyckeliga verkan.

Oaktadt åtskilliga meningar gifvas om denna sjukdoms orsaker, hvilket af hvad åfven anført är kan intagas; stämna likväl de fläste derutinnan öfverens, at magen, i synnerhet i början af sjukdomen, är lidande; och i följe deraf förkasta ock de fläste sådana medel, som annars plåga brukas uti de hostor, hvarvid bröstet och lungorna i synnerhet angripas, jag menar *bröst-safter och andra bröst-medel, emollierande Decocter, oljaktiga och söta saker*, som uti kikhostan ingalunda äro passande. Deremot recommenderas måst öfver allt i denna hosta, *afförande och kråkmedel*; åfven ock sådana, som *lösa slemmen, förtaga febern och stärka de slappa-de delar*.

Redan ETTMÜLLER, LENTILIUS med fl. och efter dem en RIDLEY, en FRIDR. HOFFMAN, en DE GORTER, en BASSEVILL, en FORBES, råda til kråkmedel, åfven uprepade om så nödigt varit; och sedan en seg slem blifvit upkastad, säga de, at hostan straxt gifvit vika. Om kråkmedel ej skulle hafva rum, brukas kliftirer och som oftast *Laxantia* af *Senna, Manna* och *Rheum*, samt des emellan *Incidencia* och *Stomachica*; hvartil hörer alla *medelsalter, balska medel* och *lindriga Aromatica*;
åfven

åfven som *Kinæ-* och *Cascarilla-barkén*, hvilka i synnerhet af DE GORTER berömmas; och på detta fått, säger TRALLES sig hafva hundrade gånger öfvervunnit *maghostor* hos barn, åfven i rådplågningar kallad, när många bröstmedel varit fåfångt brukade: Han har ock ofta skaffat bot med blotta *Mannan* om morgonen, *Elix. Aperitiv. Claud.* om dagen, och om aftonen *saltaktiga pulver*, blandade med et behageligt *Elæosaccharum*. Och som Herr BROUZET håller kikhostan för at hafva sin grund i magen, botar han den bäst genom *kråkmedel* och *Cascarilla*: Deremot säger han vanliga bröstmedel vara aldeles utan kraft, då Herr HUBER åfven föräklar, at afförande medel voro säkrare i denna hosta, ån söta bröstmedel, och Herr ZWINGER, at uti den förr nämde kikhosta, som var gångse 1754, gjorde kråk- och afförande medel nytta hos någre; sündom ock *svettdrifvande medel* och *Spanska flugor*.

Efter kråkmedel berömmar THEOD. FORBES *Tinctura Sacra*, *Rheum* och *Jalappa* med *Mercurius Dulcis*, hvilka hos starkare barn aldeles hafva rum; men tycks icke vara för *Opiater*, emedan de, efter hans tanka, fuller håmma hostan, men göra at paroxysmen starkare återkommer; och säger åfven Herr TRALLES, at när évacuerande och magstärkande saker allena hjälpa, så ses straxt, huru illa de göra, som i denna hosta bruka *Opium*, hvilket stoppar, samt ånnu mer öker magens

slapphet; och at, om *Opium* tycks lindra hostans håftighet på en kort tid, få öker den likväl mer orsaken til denna håftighet; Likasom den store Practicus WERLHOFF anmärker, at *Anodyna* nåppeligen hjelpa, och i det ställe recommenderar *Åderlåtning*, *Spanska flugor* och lindriga *Laxantia*, när åtskilliga specifika slagit fel. För öfrigt fåger han om den kikhosta, som var gångle 1733, at man ej måste öfverila sig med Medicamenter: förnuftig diæt, lindrig värma och ljumma såpor, råddade måst alla. Söta bröstmedel oljaktiga och *stillande Medicamenter* gjorde skada; men lindriga afförningar, i början och vid sjukdomens aftagande, voro tjenligare. Däremot fåger Herr Profess. Doct. BERGIUS på et ställe, at uti den kikhosta, som måst hela året var gångle i Stockholm 1754, voro lindriga *Laxativer* af *Senna*, *Rhabarber*, små kråkmedel, och mot aftnarna något *præparat* af tjenliga *Opiater*, mycket lindrande; och Herr Prof. SELLE råder at rena mage och tarmar, icke genom purgerande, utan genom kråk-medel; sedan gifvas *Antispasmodica*, fåger han, och i synnerhet *Opium*, med hvilken *China-barken* bör förenas, hållt om sjukdomen håller någon Typus; *Spanska flugor* på magen äro ock af mycken nytta; men han håller tillika före, at varmt förhållande, god diæt och lindrig utdunstning, bidra ga ofta det måsta til kuren.

Herr

Herr BASSEVILLE råder til kråkmedel, och det få mycket fåkrare, som barn i anseende til blodvattnets myckenhet och deras mjuka och böjliga nerver, snarare fördraga dem. Man bör dock, fåger han, välja dem, som åro lindriga, och af dessa *Kermes Minerale*, den han nyttjar från 1 gran til 4 uti vin och vatten, af hvardera 2 skedblad och litet socker, hvaraf han ingifver en matsked hvar $\frac{1}{4}$:dels tima tils kråkning följer. Vil man hafva en lindrigare verkan, tages det til et halft eller 1 gran hvar 3:dje eller 6:te tima, antingen för sig, eller blandadt med Mandelolja eller någon Conserv. Med samma verkan, kan man gifva *Ipecacuanha*, eller *Tartarus Emeticus*: och fast ån han icke glömmmer andra diluerande, absorberande, Anodyne och laxerande medel, så tillskrifver han dock kråkmedel bästa verkan, i anseende til denna sjukdoms orsak. Äfven Hr: LIEUTAUD fåger, at *Emetica* åro nyttige, i synnerhet i den slags hosta, som kallas *Coqueluche*, och recommenderar sig i synnerhet *Ipecacuanhan*; men, fåger han vidare, *Kerm. Miner.* berömmes ock mycket, antingen det föreskrifves såsom kråkmedel, eller såsom Alterans och Incidens; och på detta senare fått, lærer Herr HIRSCHEL hafva brukat *Tartarus Emeticus*, emedan han gifver den i få små doses, at ingen kråkning följer, och berättar den varit synnerlig nyttig uti Convulsiviska sjukdo-

mar, och i fynnerhet *Tusfis Convulsiva*; åfven som Herr LENTIN uti den Epidemie, som var gångse och ganska svår uti *Claustahl* 1775, med nytta gifvit *Kerm. Miner.* åt många, och säger, at sjukdomen ändades med åtskilliga fel i huden, hvilket förde honom på det förfök, at vid denna hosta insmörja en Pomada med hvitt præcipitat, hvar emot utgången fullkomligen svarade: och Herr CHRISTOPHER WEBER, berättar sig hafva håfvit kikhostan genom kråkmedel, Chinabark och *Sulphur Auratum Antimoni*, under det Herr CLOSS åfven brömmar detta *Antimonial-medel*, hvilket han gifvit åt et barn, som länge hade haft denna hosta, och hvilket barn, genom en stark och stinkande svett, blef til hållsan återståldt.

Herr HOLDEFREÜND påstår, at *Tvål-klistirer*, *Senapsdegar* och *Kråk-vinsten*, först som kråkmedel, sedan brukad i små doses, och sluteligen *Kinan*, blandad med lika mycket *Mjolk-socker*, gjorde bästa nyttan i denna sjukdom. Bröst-medel säger han, tjente endast vid svår uphostning, och då en verklig seg slem var för handen, vid hvilket tillfälle *Oxymel Scillit.* gjorde god nytta. Vid håftig hosta, och efter föregående afförande medel, voro lindriga *Opiata* tjenlige; och dessa gjorde åfven en önskad verkan uti den retning, som följde med tåndernas frambrytande. At stärka bruktes *Kina* i Decoët, eller

eller ock i klistir. I tårande feber gafs vassla af Getmjölk. Friska luften skadade ej, men vål blåst och drag. Han recommenderar lätt-smålt föda och förtunnande dryck. Oftast gafs en *Tisan* af Korn; *Crémor Tartari* och *Tamarinder*, som tjente at kyla och hålla lifvet öppet; och låser man åfven, at Herr MELLINS kur-method består först uti slemmens bortskaffande genom kråk- och laxerande medel samt klistirer, sedan måste krampen eller spasmerne häfvas, hvilket bäst sker genom *Emetica*; härefter, låger han, böra de försvagade delar stärkas, och kroppens krafter återställas, och til detta ändamål bidrager *China-barken*. Kyla gjorde paraxysmerne starkare och gaf anledning til deras återkomst, hvarföre fångar och vaggor borde ställas på beqvåma ställen, och mätta mellan köld och värma i akt tagas, samt tunn diät, hållt vegetabilisk, observeras. Mödrarna, som gifvo sina barn di, gaf han *Piller* af *Rhabarber* och *båska extracter*. *Åderlåtning* eller *Iglars applicerande* var icke ofta nödigt, efter *näsblod* stundom infant sig. Sällan brukades *Antispasmodica*, emedan kråkmedel företrädde deras ställe. Af 73 sjuka, som han haft under sin vård, blefvo 7 döde, dels af alt för starka convulsiviska rörelser, dels af stor matthet, hvaraf de sjuka redan vid hans ankomst besvärades.

Nog varfam tycks vål Herr BISSET vara, då han fåfom kråkmedel recommenderar endast et lindrigt, nemligen *Oxymel Scillit.*: sedan *Männans* och *Rhabarbens* bruk, samt sluteligen *China-barken*, i synnerhet vid sjukdomens aftagande, och når paroxysmerne hafva långa mellan-rum; hvilken kur-method något når inståmmer med den af Herr SAUVAGES tilstyrkte, då han åfven råder at til *Manna* och *Rheum* blanda några gran *Aquila Alba*; och dermed laxera tvåne gånger i veckan; man lämnar ock derhån, hvad verkan det kan hafva, då han anfår, at uti kikhoftan berømmes fåfom specifike medel *Lichen Pyxidatus* kokad i mjölk, samt *Saccharum Saturni* til 2 eller 3 gran; *Kina* i liten dosi och *Succus Pulegii*; och låfer man åfven på et ställe uti *Histoire de la Société de Medic.* Tom. II. at Herr VON WOENSEL uti en ganska svår *Kikhofta*, som var gångle ibland Adelige Cadetterne i *Petersburg*, och hvaraf 40 stycken ifrån 5 til 7 år voro angrepne, brukat *Lichen Pyxidatus*, eller, som Herr VON LINNÉ kallar den, *Cocciferus* uti decoct med *Krusmynt-Sirap*, och funnit detta medel ganska kraftigt, då alla andra emot denna sjukdom eljest brukeliga, voro förgåfves nyttjade: ja få förträffeligt, at på mindre ån 8 dagar, trefjerdedelar af de sjuke återfingo hållan; men de öfrige, som voro värre deran, återståltes på 14 dagar, utom en enda, hvil-

hvilken efter några månader tårdes af och dog. Det torde ock varit denna hosta, som Herr SAGAR kallar *Tussis Ferina*, och gifver *Rheum* med *Valeriana* eller *Manna* i Caffé, samt om afnarna 15 gran *Theriak*; brukande *Infusum Hydrolapathi* för ordinair dryck. I synnerhet och fram för alla, fåger han, hjälper *Infusum Ipecacuanhæ* snart; Iglar böra ock appliceras på benen, och kliftirer åro nyttige.

H:r HUXHAM har anmärkt om en kikhosta i England, at den ej kunde hjälpas utan åderlåtning; hvilken stundom måste anställas 2 eller 3 gånger, åfven hos barn om 2 til 3 år. En noga diæt; lindriga afförande medel; *Gummi Ammoniac cum expressis Millepedibus*; *Decoct. Cort. Peruv. cum Tusfilagine et Balsamo Tolutano*, samt en eller annan spansk fluga, gjorde god nytta; och H:r THOMAS THOMSON beskriver korteligen sin method at bota kikhostan uti *Medical Consultations &c.* sågande, at efter besynnerlige eller egne indicationer, hafva åderlåtningar, kråkmedel ömsom med afförande, och sedan dessa lindrat sjukdomen, Kina och båska saker, utgjordt hufvudsaken. Hårutinnan instämmer til det måsta Herr JAMES SIMS då han fåger, at åderlåtning tjente i sjukdomens början; lindrige afförande medel hade ock sin nytta; dock hulpo kråkmedel hastigare. Han gaf det hvarannan eller hvar afton:

Kräk-roten hölt han tvårt emot Herr ARMSTRONGS mening, säkrare än *Antimonial-medel*, hvilka ofta, efter hans tanka, verkade för starkt: *Opiata* utträttade ingen ting stort. Efter sjukdomens mildrande, var *Kina*, *kalla Bad* och *Motion* tjenlig: *Rida*, säger han, var nästan nödigt så snart febern försvann; hvaraf man torde finna, at han ock haft *fullvuxne personer* at göra med.

Herr FOTHERGILL'S medel uti kikhostan består af R:c. *Pulveris e Chelis Cancrorum Drachmam semis, Tartari Emetici grana duo, accurate Misceantur.* Dets bruk finnes omständeligen bekräfvit uti *Medical observations and inquiries &c.* Vol. III. p. 319. följ. Han berömmar detta pulver ganska mycket, och säger, at han några år bortåt betjent sig deraf, til at bota denna sjukdom, och det med så god nytta för de sjuke och tilfredsställelse för sig sielf, at han dymedelt är vorden föranlåten, vid tillfälle göra det bekant för sina vänner ibland Läkare. Från åtskillige af dem har han fådt så goda underrättelser om utgången, at de aldeles bekräftadt hans mening om dets goda verkan; och han håller det, fast icke vid alla tillfällen för et säkert, dock likväl för et äfven så nyttigt medicament i denna sjukdom, som något annat intil den tiden bekant medel. Det är nästan utan smak, det kan tagas i den minsta quantitet, och gifvas uti det oskyldigaste

digaste vheiculum; förmoner, säger han, som icke äro obetydande, då vi hafve at göra med sådane Patienter, som måst äro utstälde för denna förfärliga sjukdom: Men han anmärker som en nödig sak, at såsom Vinstenen genom det absorberande pulvret blifver beröfvad sin fyra, så behåller detta pulver icke länge sin kraft; hvarigenom man föranlåtes, at endast blanda en liten mängd deraf på en gång, hafva det fullkomligen tort, och i synnerhet tillse, at *Tartarus Emeticus* blifver af en skickelig hand tillagad. Man måste likväl veta, fortfar han, det min mening icke är, som skulle detta medel allena kunna hjälpa kikhostan, i alla tider och vid alla omständigheter: ty jag vet, at detta icke lärerske, och at detta, så väl som alla andra läkemedel är nyttigt; då det indiceras. *Spanska flugor, China-bark, Moschus, Båfvergäll* och många andra medel, hafva utan tvifvel vid åtskilliga tilfällen varit af mycken nytta, och blifva det ännu, vid synnerliga epidemiska beskaffenheter.

Detta Herr FOTHERGILL's beskedeliga utlåtande oaktadt, kunde han likväl icke undgå at våcka Herr WILLIAM BUTTERS upmärksamhet, hvilken sedan han uti Företalet til sin Afhandling *A Treatise on the Kinkough &c.* klandrat den nämnde methoden uti kikhosta, anför et bevis af Herr ELIOT, at *Cicuta* uti hosta utan feber, och således uti trån-sjuka,

endast febern är borta, har varit det bästa medel, när *Åsne*- och *sjelfva Mennisko-mjölken* förut förgåfves blifvit brukade. Han gifver *Extractum Conii*, eller som han kallar det, *Cicutæ* uti kikhosta, uplöst i vatten, uti små, men uprepade doses, således at det tillagas nytt hvar dygn; och bör dosis deraf ökas hvar eller hvar annan dag, til dess det gör verkan. Åt et barn, som ännu icke är sex månader, gifver han i början et halft gran uti 1 uns vatten och tilräckeligen sött gjordt; ifrån 6 månader til 2 år, 1 gran, uti et och et halft uns vatten; ifrån 2 til 4 år 2 gran på lika fått o. s. v. ökande altid et halft gran för hvart år. Vid 20 års ålder kunna 10 gran gifvas i början. Har den sjuke ej tvånne öpnningar om dagen, lägges til *Conii*-blandningen, *Magnesia* eller *Polycrest-salt*. Det minsta quantum som af *Extr. Conii* upbrukas, är 1 uns, det måsta 8. Det kan ock gifvas uti Pulver, Boler eller Piller, och på sådant fått, säger han sluteligen, at detta medel botar kikhostan såkert och hastigt: Dock torde man få lof at tils vidare tvifla, om en hastigt åkommen skräck, ofta kan fördrifva kikhostan, som han åfven uti sin *Afhandling* nämner.

Men Herr BUTTER har i sinom tid icke undgått, at åfven sjelf blifva af en skarp pånna klandrad, uti en Skrift under namn af *Animadversions on a late Treatise on the Kinkough &c.* och finner man genast, at denne
obe-

obekante Auctor, icke år hans kur-method eller medlet bevågen, då han vid sjelfva Titeln bifogar denna Lemma: *Nil præter gelidas ausus conferre Cicutas.* Men detta alt går man med stillatigande förbi, och håldre anför, at Herr Baron VON STÖRCK úti kikstofsta råder at bruka *Extr. Hyosciami* eller *Conii* uplöst i vatten, och säger, at i lynnerhet det senare visar den bästa nytta, når kórtlarna tillika åro förstoppade eller hårdnade; men om det hjälper til lindring och lättande, at under hostans långvariga eller anhållande anfall, lindrigt slå med knytnåfvan nederst vid ryggen, der låndkotorne taga sin början, som han åfven säger, det torde komma an på vidare försök. Herr LENTIN berömmar ock med Herr BUTTER *Extr. Conii* uti denna hosta, och gifver sluteligen *China-Bark*, samt vid krampe eller convulsioner, *Assa fetida*, hvartil åfven Herr MILLAR råder: och håller Hr RUTTY i *Dublin* före, at *Extr. Conii* til åfventyrs af en händelse kan göra godt, åfven som *Opii* empiriska bruk, hvarpå han anför en nog besynnerlig casus uti *Medic. obs. and inquir. &c. T. III. p. 233.*

Herr ARMSTRONG lærer tvifvels utan, vara en ibland dem, som haft bästa och måsta tillfället, at se och bota kikhostan hos fattiga barn, sedan den för dem vidtagne anstalt i *London* 1769. 732 Patienter, säger han, hafva sedan den tiden haft denna sjukdom,
af

af hvilka , få mycket han vet ; endast 25 blifvit döde. För honom har således gifvits et vidsträckt fält, at göra sig förvissad om åtskillige medels mer eller mindre lyckeliga verkan. *Tartarus Emeticus* , *Ipecacuanha* , *Extr. Conii* och *Doct. LETTSOMS* medel m. fl. hafva alla af honom blifvit brukade ; hvarom alt , samt den matordning han låtit barnen dervid följa , kan läsas uti des i *London 1777* utgifne bok: *An account of the diseases most incident to children from their birth.* &c. p. 102. följ.

Uti den kikhofsta , som år 1767 var gångse i *Köpenhamn* , gaf Herr *AASKOW* med mycken fördel , lindriga kråkmedel , och sedan *Kina-decoct* , hvilka medel , nästan altid , hulpo. Följande året hade sjukdomen oftare och håftigare anfall , och icke et dylikt afväxlande , som förut hvar annan dag. Kråkmedel gjorde då måst allena nytta , så at *Kinan* sållan var nödig. Han gaf kråkroten ifrån $\frac{1}{4}$:dels til 5 gran ; men emot slutet af år 1775 tog en ny *Epidemie* sin början , som hölt ut et helt år , hvarutinnan uprepade kråkmedel , gifna straxt efter anfallet , voro af största nytta , och sedermera *Extr. Chinæ* såsom stärkande. Åderlätningar brukades hos fullvuxne och fullblodige personer , eller ock när någon bröst-inflammation slog til. I ryckningar gjorde *Moschus* mera tjenst än *Laudanum* , och vid blodets vallning til hufvudet ,
voro

voro fotbad och senaps-degar nyttige. Man tog endast spanska flugor til hjelp, när fara var at quäfvast, hvilka då alltid lindrade; och Herr FRIBORG, fåger sig hafva hulptit åtskil- liga barn från kikhostan dymedelst, at han först rånsat och sedan stärkt mage och tarmar.

Trenne gånger hade Herr Assess. Doct. STRANDBERG, sedt kikhostan vara en farfot, nemligen år 1745, 1747 och 1748, och der- vid, icke utan oro funnit de medel til stö- re delen vara frugtlöse, som af Läkare in til den tid, med mycket beröm blifvit nämde. Han hade redan förgäfves nyttjat alt hvad man annars plågar tilreda emot hosta, och såg, at Practici berömde andra, hvilka han dels ej kunde, dels ej ville försöka. Han nämner de medel, som vål icke förmådt haf- va sjukdomen, dock likvål verkligen lindrat honom; men han kunde dock genom dessa, ej göra den kortare, utan varade den lika- fullt 10 eller 11 veckor. Missnögd, med detta långsamma och besvärliga sätt at bota kikhostan, trodde han sig lätt och snart vin- na sit ändamål, om han vore i stånd at 1:o lösa slemmen och få den lätt rörlig; 2:o at uttöma den dels med kräkmedel, dels ock med laxativer, och när det skedd 3:o gifva anti- spasmodiske medel, hålft sådana, hvilka kunde hindra, det de fasta delarna ej blefvo för slake samt bloden ej för mycket vattenaktig; och hvad medel han hårtill brukat, samt sättet huru
de

de böra användas, kan med nöje och nytta låsas uti *Kongl. Sv. Vetensk. Acad. Handlingar* Vol. X. p. 260; följ. äfven hvad H:r Assess. Doctor BERGSTRAHL om denna sjukdom skrifvit uti *Lärda Tidningarna* för år 1752 N:o 40.

Sedermere hafva åtskillige berömde Läkare och i synnerhet Svenska, följdt detta fått at bota kikhostan, alltid med fåker och god framgång. Derföre fåger Herr WAHLBOM, at uti den ofvannämde kikhosta var H:r STRANDBERGS kur den fåkraste; men som Allmogen ej kunde komma härmed tilväga, ej eller vara så granlaga vid skötseln, hade han måsta delen brukat *Ipecacuanha* och *Folia Ledi*: och på et annat ställe: hos dem, som man fick ordenteligen sköta, slog alltid Herr STRANDBERGS method lyckeligen in; men hos Allmogens barn var denna kur, både för vidlyftig och kostsam; dock kunde han förskaffa någon lindring, genom många och små doser af *Ipecacuanha* och *Rorsmarinus Sylvestris*; äfven som Herr FAXE berömmet kråkmedel och China-bark enligt H:r STRANDBERGS sätt, och för öfrigt nämner uti *Prov. Medic. Berättelse*, Band. 3. p. 250. följ. de medel han brukat, samt fåger sig genom desamma med glädje, inom 6 månaders förlopp, fådt se 46 barn til hålsan återställas, hvilka mer eller mindre af denna plågsamma sjukdom varit angrepna: Låggande härtil, at af flera

flera medel, som han til denna sjukdoms håfvande använde, har väl *Zulep. e Moscho* gjordt något, fast det fordrat längre tid; likasom åtskillige barn blifvit hulpne af *Sto - mjölk*, som den samma endast några gånger nyttjat, och nog besynnerligt är, at uti denna mjölk finnes något, som dödar eller qvåfver kikhostan, hvarom tråagna anmärkningar torde framdeles gifva oss bättre uplysning.

Herr WÄHLIN gaf uti kikhostan, som var förenad med kopporna, et *Emetico-laxans* och *thé af Squattram*, ån svagare, ån starkare med mjölk eller vasla blandadt, som gjorde god verkan; och befrämjades kopp-utslaget med *Remediis Moschatis*, hvilka åfven lindrade kikhostan. *Kinkina* gjorde i koppornas 3:dje och 4:de tidevarf en färdeles nytta för båda sjukdomarna: Hvarvid jag icke kan förbigå at nämna, det Hr. VON BERGER i *Köpenhamn*, hos 3:ne Fruntimmer, af intet annat medicament funnit så mycken nytta, som af *Moschus*, gifvit 4 gånger om dagen til 15 gran, då 4 til 8 doses gjorde en önskad bättring; och när Herr VON ROSENSTEIN vet, at *Tobaks Extract* ofta hjälper i annan convulsivisk hosta, men icke haft tillfälle at försöka det uti kikhostan, säger Herr AUGUST PHILIP GESNER, at den halps med Piller af *Moschus* och *Extract. Nicotianaæ*. Man finner åfven, at Herr Prov. Medic. Doct. BLOM uti den kikhosta, som i
Östra

Östra Bergslagen var gångle 1766 i Junii och utspridde sig mer och mer, med nytta gifvit *kråkmedel* och *Squatrams-thée*, hos dem som voro mindre förmögne, samt at Herr COLLIANDER berättar, det *Kina* och *Dåfsman*, gjorde god verkan hos dem, som hade råd, sedan de medel blifvit tilförene nyttjade, hvilka borde gå förut; men at *Squatram som thée*, och *Pulver af Svafvel-blomma och Viol-rot*, uträttade mycket hos fattigare folket; äfven som Hr Prof. och Ridd. HAARTMAN råder, at efter kråkmedlen bruka et *Thée af Isop, Salvia och Pors*, samt för öfrigt upräknar flera i denna sjukdom brukeliga medel.

Läkare hafva länge varit tvehugle om rätta tiden til *Kinans* bruk uti kikhostan, och de fläste, om icke alla hafva trodt, at man förut måste bereda de sjuke medelst löfande ock afförande medel, i fynnerhet kråk- och purgerande samt åderlätningar. Någre hafva ej gifvit henne, förr ån anfallet icke mera förorsakar någon kräkning; andre såsom stärkande, när krafterna voro förlorade: underligt är, at Herr DE HAEN talar icke et ord om *Kinan*, uti den kikhosta, som var gångle i *Haag* 1746 och 1747; utan berättar endast, at åderlätning, enligt indication, afförande, uplösande och lindriga stillande medel, voro oftast nödige. Men man gör detta hårliga medel orätt, säger Herr Prof. och

och Ridd. MURRAY, när man tviflar om dess specifika kraft uti kikhostan; ty uti den Epidemie, som uti *Göttingen* började 1772, fann han, at kråk- och afförande medel, i förening med *Kinan*, gjorde en förmonlig tjenst: Alla andra af de nyare beprifade medel, utträttade ganska litet. Ofta var slemmen så seg, at kråkmedel icke anslogo innan lösande medel, såsom *Oxymel Scillit.* och *Terra foliata Tartari* gådt förut. Ofta måste han ock gripa til *Kinan*, innan kråkningens vid anfallen uphördt, när nemligen i anseende til krafternas aftagande och sjukdomens långvarighet, et oordentligt sjukdomens lopp, och andra svåra följder, voro at befara. Vid sådana tilfällen gaf han först *Kina-decoct* med det nämnde medel-saltet författ, sedermera allena, eller vid alt för stark hosta, med en liten tillägning af *Bafvergäll*; hvilket medel äfven Herr MORRIS brukat, för sina 3:ne och 2:ne andra barn, uti kikhostan med god nytta; hvarvid Herr MURRAY sluteligen råder, at länge fortfara med *Kinans* bruk, sedan man blifvit frisk, för at dymedelst bäst kunna undgå lindriga Recidiver.

Herr Bergs-Rådet DALBERG har behagat mundteligen berättat mig, det han för några år sedan lyckeligen botadt 3:ne barn, som af kikhostan voro angrepna, och det ena i synnerhet på 14 dagar, med *Folia Aurantii* så vål i Pulver, som Infusion, hvarvid han

vida öfverskridit den vanliga dosis. Anledning här til tog han, af den nytta dessa blader plåga visa uti andra Convulsiviske sjukdomar; men han önskar at flere försök måtte framdeles anställas med detta medel uti kikhostan, på det man må kunna sluta om dess kraft uti denna sjukdom; emedan han icke håller 3 händelser för tillräckelige, at hårutinnan uttaka något vifst; och läser man äfven, at Herr FRANCISCUS ARAND uti en Tuslis Convulsiva, som var mycket gångse 1769 i September, jämte flera andra medel, med förmon brukat en Korn-decoct med Fånkåls-frö, Corinter och *Flores Aurantii*, samt säger at ingen af dess anförtrorde sjuka dödde: dock tycks denna hosta icke varit den rätta så kallade kikhosta.

Jag ser ock, at någre Läkare berömma *Calx Zinci* uti kikhosta, hvilken dock torde förtjena ytterligare försökas, innan man om dess kraft at häfva denna sjukdom, kan vara förvissad: äfven som det icke eller låter vara en afgjord, fastän önskelig sak, i anseende til medlets ringa värde, at *Skålspäck* är något förmonligt medel eller gällande hus-kur i denna sjukdom, ehuru det ganska mycket berömmes af Herr J. D. BRANDT, uti den kikhosta som var gångse uti och omkring *Borgo* 1768: hvarvid märkeligt är då han säger, at aldrafäst inom 6 dagar, var denna Convulsiviska hosta aldeles borta; då han
 efter-

efteråt låt Bonde - barnen hvar morgon intaga några droppar *Tjåra* med en ågg-gula, hvarigenom en hvar som det brukade, blef frisk och munter.

Sluteligen torde jag ock få nämna, at jag vid någre *Epidemier* här i *Stockholm*, brukat stundom et, stundom et annat medel, och af dem funnit mer eller mindre lyckelig verkan. *Naphtha Vitrioli* och *Nitri dulcis*, den sednare förenad med *Laudanum Liquidum*, efter Herr ZACHARIAS VOGELS råd, hafva varit af föga nytta. *Conium* kan efter min erfarenhet, som Herr RUTTY menar, af en händelse göra godt; dock har jag ej funnit den göra skada. *Moschus* eller *Dåfsman*, har jag väl brukat, dock icke med et så fortfatt nyttjande, at jag med visshet kunnat sluta, om den varit förmonlig eller ej; men *kråk- och afförande medel* förenade med *Kinan*, och denna, stundom med *Alkali Vegetabile Acetatum*, hafva alltid gjordt önskeligare verkan. Sjukdomen har dock ofta varit långvarig, hvarvid stundom en sort matthet eller tårande feber instålt sig, då *Sto-mjölken*, när den kunnat fås, tycks hafva visat förmonlig nytta fram för *Get-* eller annan *mjolk*. Omfider såg jag och feck med nöje låta, at Herr JOHAN COAKLEY LETTSOM efter Herrar BURTON's och SUTCLIFF's uppgifter, gifver och berömmar *Tinctura Cantharidum* i förening med *Kina* och *Opium*, sedan *kråkmedel*, om alt annat är lika, förut blifvit nyttjade.

Jag hade fäledes tilfälle , at , på några och tjugu barn , samt 2:ne fullvuxne personer om sommaren 1779 , då kikhostan härstädes var nog gångbar , förföka det af Hr LETTSOM brukade lätt , at bota kikhostan ; ingen af dem dog , och tycktes de alla til hålfan återställas på kortare tid , än af de vanligen tilförne brukade medel . Det är väl fant , at hostan i denna Epidemie , icke så hastigt gaf vika , som Herr LETTSOM fåger ; men sedan de sjuka några gånger intagit *Tartarus Antimonialis* antingen med *Amylum* eller *Rheum* , samt 6 til 8 dygn brukat det nämde medlet , gaf febern efter , kikningarna blefvo lindriga , eller nästan inga , matlusten återkom , och uphöstningen tycktes gå lättare för sig , och ; som man fåger , med mera mognad , hvarvid både jag och de sjuka tyckte ofs hafva mycket vunnit . Hostan fortfor väl ännu någon tid bort åt , nästan hos alla , dock olika ; men vid medlets fortsatta bruk , eller ock Kinan ensam , blef den ändteligen ute ; då ock öppnande eller lindrigt laxerande medel mellan åt brukades , i fall öppningen af sig sjelf ej var som sig borde . Jag ökade icke dosis , til dess *strangurie* infant sig , utan höll mig altid vid en och samma ; men detta oaktadt , hände dock , at 3:ne barningo denna plåga , som med *Emulsiva* och *Klistirer* snart nog lindrades , under hvilkas brukande , jag uphörde med förra medlet : Dock kunde

kunde jag ej märka, at de som fingo *Strangurien* förr blefvo hulpne, ån de, som af den samma hade ingen kånning.

Kinan brukade jag aldrig i *Tinctur*, utan endast i *Decoct* eller *Emulfion*, emedan jag alltid fann denna kikhosta förknippad med någon feber, hvarvid de sjuke voro värre hvar annan dag, och fruktade således, at *Tincturen* kunde förorsaka hetta. Alltid gaf jag *Tinctura Cantharidum* efter *London'ska Apotekare-boken*, emedan den är 6 gånger svagare, ån den efter den *Svenska*, och dosis efter denna senare, i anseende til sin ringhet, blifver svårare at accurat träffa; och som jag fann, at Herr LETTSOM fruktlöst försökt *Kinan* ensam, och *Mixturen utan Kina*, hölt jag före, at de 3:ne medel, som utgjorde denna blandning, borde vara tillfammen; hvarföre jag icke ville försöka *Tinct. Cantharid.* ensam, för at få veta, om denna egenteligen verkade, emedan den för sig sielf torde vara et för håftigt medel; om den icke skulle blandas med *Mucilago Gummi Arabicii*, som jag ser at Herr ABRAHAM SUTCLIFF gjordt, och Herr HOME i några andra sjukdomar brukar göra.

Någre barn nyttjade på föräldrarnas tillstyrkande *Sto-mjölken* tillika, hvilka dock ej tycktes hafva någon förmon, eller af den samma förr återvinna hålsan, ån de, som ej nyttjade den. Någre som voro blodfulle,

hade ock' *näsblod*, hvilken alltid lindrade, och var i stället för *Åderlåtning*; men *Spanska Flugor* voro ej nödige hos någon.

Man har mundteligen gjordt mig de inkaft: at Epidemien varit til åfventyrs lindrig; at kråkmedlen, som gingo förut, torde mycket bidragit til kuren, och at Kinan, utan tilfats af andra medel lærer gjordt det måsta m. m. hvartil jag svarat: Jag medgifver, at Epidemien var en, af det hit in til observerade lindrigare slag; icke desto mindre voro en del barn af den samma hårdt ansatte, ehuru en del, förmodeligen i anseende til kropparnas beskaffenhet, voro mindre och i ringare grad; jag nekar ock ingalunda, at ju kråkmedlen, som förut nyttjades, kunnat bidra till en snar och säker sjukdomens utgång, och just fördenskul, höra de åfven med til denna kur-method: Man torde til åfventyrs böra akta sig, at gifva *Spansk Flugetinödur*, *Opium* och *Kina*, innan magen och tarmarna någorlunda förut blifvit renade; åfven som jag icke kan tro, at Spanska Flugor och Opium åro så aldeles kraftlöse medel, at de i förening med Kinan, skulle lämna denna senare allena den hedern at verka; icke eller kan jag finna, hvarifrån den stranguerie kunde komma hos de 3:ne barn, jag tilförne omtalat, om icke af Spanska Flugorne, emedan man icke märkt, at Kinan brukad i kikhosta, plågar göra en dylik verkan.

At

At *Kinan*, för öfrigt, skulle kunna umbåras uti kikhostan, hvarom *Tit.* uti Recensionen *Band. 2. p. 256* frågar, är föga troligt, så länge intet annat medel är upfunnit, som specificke kan bota denna sjukdom, och *Kinan* af de fläste Läkare blifvit ansedd och ännu anses för et kraftigt stärkande medel; äfven som *Opium*, hvilket af en del Auctorer i kikhostan berömmes, af en del förkastas, som af ofvan anförde anmärkningar kan intagas, torde icke vara just så aldeles onyttigt vid denna sjukdom, om det är sant, hvad en del hålla före, at den nemligen bör räknas til *Spasmodiske sjukdomar*, eller, som Herr BUTTER fåger, *Nervoso-spastici*, och *Opium* af de fläste berömmes vid dylika tillfällen: hvarvid det torde vara lika mycket, hvilket tilrednings-fått härtil antages, så at *Tinct. Thebaica* hos äldre, och *Syrup. Papanaveris* hos spådare barn, lämpeligen kunna brukas. Hvad eljest *Kina-decoctens* företråde för *Tincturen*, eller dennas för *Decocten* angår, samt om det til kurens säkerhet är nödigt, at öka *Tinct. Cantharid.* tils *strangurie*, upkommer, det förmodar jag, at hvad tillförne anfördt är, vara korteligen besvaradt.

Berättelse om en Barnmorskas oförståndiga upförande vid et förment Missfall, benåget öfverlemnad af C. R. til F. K. under d. 21 Nov. 1781.

Om det tröte bevis på den skada okunnige, men djerfva Barnmorskor så ofta åstadkomma, och Fruentimmer, som blindtvis anförtro sig i deras händer, lida, så skulle kanske nedanskrefne händelse förtjena at blifva allmänt kunnig. Imedlertid stände det Herr Prof. fritt at efter behag använda en Relation, som min erkänsla emot det goda biträde Herr Prof. behagat lemna mig vid den här nämde Sjukas tillsyn, föranlätit mig at på begäran författa och meddela:

Sistledne d. 8 hujus kl. 10 om aftonen låt en Fru, som alltid ömmar vid berättelsen af andras olycka, anmoda mig at besöka et Fruentimmer, som man sagdt henne skolat vändats i flere dagar med et *Missfall*.

Vid min ankomst träffade jag Bornmorskan M:me F - - - som mycket fryntligt berättade: at här ingen fara vore å färde; Föfret, som hon jugerade vara åtminstone 16 veckor gammalt, vore redan så långt framdrifvit, at hufvudet, som stod emot korsbenet, kunde omfattas med häandren, och skulle med et par goda värkar ännu kunna komma fram; men som den sjuka mistat mycken
blod,

blod, vore ganska svag och mera ej hade några värkar, var hon sinnad at nu förrätta förlofsningen, hvartil hon ej allenast lagt den sjuke i situation; utan ock redan mycket derpå arbetadt.

Sedan jag visat henne in til den sjuka igen, begärte jag af den bedröfvade Mannen uplysning om sjelfva förloppet före och efter Barnmorikans ankomst. Han gjorde följande berättelse, som efter några dagar bekräftades af den sjuka sjelf med åtskilliga tilläggningar, dem jag för ordningen och sammanhanget skul åfven infått på detta ställe: Efter hans hustrus egen räkning, borde fostret endast vara 12 veckor; — Första anledningen til missfallet hade varit en alteration om Onsdagen d. 31. Oct. öfver et barn, hvarest hon mådt et par dagar illa, och åfven sedt något rødt. Den 4 hujus hade hon mådt så vål at hon kunnat besöka en Grann-Fru, men vid hemgången derifrån om aftonen, hade hon åter skrämt sig i mörkret, och kommit mycket andtruten hem. Morgonen den 5 hade å nyo litet rødt visat sig, men ingen precaution ännu blifvit tagen; om aftonen deremot hade hon sittande blifvit hastigt öfverrumplad af en håftig flytning, jemte tryckningar åt fåtet och framåt. Så snart M:me F - - - kommit hade hon rådt den sjuka at ligga; sjelf gådt at hämta på Apotheket pulfver, som hon kallat Afslags-pulfver; gifvit

den sjuka deraf in et straxt, och sedan åter et; förordnadt at flitigt nyttja Rheniskt vin i varmt Théevatten, jemte *Kinder-vatten* deremellan. — Då Barnmorskan d. 6 e. m. fådt höra, at hvarken flytande blod eller lefrar på några timar visat sig, utom något litet som gådt på dukarne, har hon sagdt at hon sådant förmodadt efter de medel hon förordnadt, och förståkrat: at nu *intet Missfall vore at befara*; — har derpå börjat nyttja Olje- och Ätticke-omslag på underlifvet; — Den 7 om morgonen: en ny ännu håftigare blodgång, med stora lefrar; mycket vatten; under starka tryckningar. Barnmorskan hade då, efter gjord undersökning, förklaradt at nu kunde *Missfall icke undgås*, och at hon, för at påskynda det, ville fåtta et *retande Lavement*, hvilket ock skedt, och den sjuka funnit mycket hett; straxt derefter hade Barnmorskan fådt bud efter sig til en förlossning, och icke återkommit sedan förr än innevarande Torsdag d. 8 middags tiden; — Den sjuka hade kort efter Lavementet, som skaffat en öppning middags tiden, fådt de håftigaste plågor, så at hon varit nästan utom sig, och under dem mistadt mycken blod; — då Barnmorskan ånteligen efter flere beskickningar sistnämde tid återkommit, har hon med fågnad hört at Kliftiret skaffat *goda värkar*; undersökt och löfvat at alt skulle snart vara bestålt; åter gifvit et Pulver, Vin, *Kinder-*
vatten;

vatten; vatten, hvori hvit Kanel varit kokad; — Sluteligen sagt sig sjelf vilja hjelpa fram fostret; låtit hålla den sjukas vidt utlagde knån och axlarne; fört hela handen in i födflodelarne och begynt et arbete, hvarvid den sjuka syntes mycket lida; så hade hon sedan kl. 5, under hvarjehanda förändrade lägen och ställningar, under upmuntran til tålmod och hopp, under anmanande til så starka *kryftningar* som möjligt vore, under slöfande med *Afflags-pulver* och Vin til krafternas stärkande, bråkat och slitit den sjuka til des hon börjat få svimningar den ena stunden efter den andra; då hade Mannen först tänkt på och skickat at söka en af sig känd Doctor och Accoucheur, som dock icke träffades. — Emedlertid hade Barnmorskan fortfarit, at så fort den sjuka efter någon hvilostund och efter Vins nyttjande förmådde komma sig före, på samma sätt som förut handtera henne. — Nu hade hon nyss vaknat up ifrån en svimning, och blifvit lagd tvårt öfver längen; och Barnmorskan var i beråd at lägga sista handen vid henne, som ock förmodeligen blifvit sista stunden för den sjuka, om ej min oförmodade ankomst hindrat et sådant oråd.

Sedan jag afhört denna ohyggeliga berättelse, gick jag in til den sjuka, som jag ännu fann liggande i sistnämde position och vänta på en sig länge lofvad hjelp, eller snarare

rare på ytterligare marterande; hon förmådde knapt tala; talet var oredigt, men gaf tillkänna at hufvudet förskräckeligen värkte; huden var torr och brännande; pullen hopdragen, haftig och hård; blodflödet nu ej betydligt; inga värkar på flera timmar. — Med håpenhet och tyftnad afbidade alla närvarande mitt utslag, som til deras förundran blef endast at, under varsamt handterande, med det första bådade den sjuka ordenteligt igen; hålla tyft och våt sval i rummet; gifva flitigt kylande och låskande drycker: Barnmorskan förbød jag vid ansvar all annan befattning tils vidare med den sjuka, ån hvad til desse författningars noga i akttagande hörde; den sjuka sjelf upmuntrade, och de närvarande tröstade jag så mycket omständigheterna tillåto.

Det torde någon tycka at jag förfummamat mycket, som, innan jag tog något parti, ej gjorde undersökning; I andre omständigheter hade jag vist aldrig efterlätit det; nu, dels ville jag icke gifva den sjuka eller dem som henne omgäfvö så tydligt tillkänna, det verkliga och billiga misstroende jag hyfte för Barnmorskans upgifter, som likväl ej var mindre ån mitt misnöje öfver hennes oförsvarliga practise; hvilken jag ej eller fann å propos at förhålla henne inne hos den sjuka; dels förmodade jag at min befattning med denna sjuka skulle uphöra med denna
oför-

oförmodade visite, som jag ej visste huru den kunde vara ansedd, hållt då en annan Läkare var kallad och väntad. Men förnämsta skålet var likväl at jag ansåg stillheten til kropp och sinnen långt angelägnare för den sjuka, än det lilla kunde för det närvarande upplysa mig, som jag genom en undersökning, på hvilken en ny svimning kunnat följa, finge veta.

Jag afträdde således och såg ej den sjuka förr än middags tiden den 9. Madame *Lundstén*, som i den förra Barnmorskans ställe blifvit antagen, hade nu begärt mitt biträde, villrådig om ej en åderlåtning vore nyttig; och den sjuka hade efter det oväntade hastiga lugn jag förskaffat henne, fattadt det förtroende för mig, at hon äfven anhöll om min jämna tillsyn hådanefter. — Den sjuka hade ej fått någon sömn, utan små-yrat hela natten; druckit mycket; var ännu het; hade något ledigare men ännu svag och hastig puls; inga värkar, men tåta skåf af odrågeliga ilningar och skårningar i hufvudet, som ofta ej slöts utan med svimning, och gjorde den håftiga ståndiga hufvudvärken ännu svårare; mycken mattighet röjde sig i tal och vid rörelser; dukarne voro våta men mera bleka än röda.

Nu kunde jag ej längre upskjuta undersökningen. M:me F - - s upgift var mig alt för misstänkt, och M:me *Lundsténs* otilräck-

räckelig; hon hade förmodeligen ej vågat för den sjukas lidande skul uppehålla sig dermed så länge som behöfts. — Ogerna slåpte den sjuka nu äfven mig dertil; gerna hade jag skonat henne för nya plågor.

Jag fann de *yttre delarne* mycket ömmande, och, ehuru svullna, dock nu mera ledig ingång til *Vagina* än gemenligen träffas hos en, som icke haft barn; — förmodeligen en verkan af den förra Barnmorskans hand. — Sedan mötte mig en *hal*, *pöfsande kropp*; och sidverts på den en *rund hålighet*; råkade ånteligen vid fingrets längre införande *Modermunnen*, som af bemålte främmande kropp var upspänd til mer än i Riksdalers storlek, med tämmeligen tunna *läppar* eller *bräddar*, ej hårdare spända än at jag lätt kunde med fingerpetsen (ty så högt uppe var han,) komma derimellan, och nånde kropp, omkring hvilken jag således med tämmelig ledighet, kunde föra fingret så vidt den ömmande modermynningen ville tillåta, nemligen ej rundt om, dock så mycket at jag tillräckligt blef öfvertygad, at det ej var något *hufvud* eller annan *kroppsdel* af et foster, som hölt mynningen så öppen; för öfrigt mycken svullnad, åtskillige slimor och en särdeles ömhet äfven i *Moderflidan*. — Under och efter denna förrättning, den jag för den sjukas stora smårta och jämmer nödgades förkorta, yppade sig så ganska litet blod, at den

den hvarmed fingret var färgat snarare kunde tros vara kommen från färgade delar i Vagina än ifrån *Lifmodren*.

Här kan jag ej annat än relevera det misstag M:me F - - - gjort, större än jag kunnat misstänka henne om, såsom både högst skamligt och skadligt. *Skamligt*, fördeles af en Barnmoriska, som i flere år praktiserat, at då hon så otillbörligen haft hela handen i Vagina, och det flere gånger, som den sjuka tydeligen med sin stora vedermoda känt, icke kunna göra sig riktigt begrep om en så litet konstig sak som här förekom; *Skadligt*, i det hennes okunnighet förledt henne at blindtvis agera; och under mening at draga på et fosters hufvud, draga, krossa, sarga så många innom Båckenet befintliga ömtåliga delar; men at så skedt, beviser det hålet jag först råkade med fingret, och tydligt var rifvit under det hon ville taga fåste i det som hon mente vara et hufvud; Vidare: den mer än vanliga ömhet, svullnad och hetta jag i alla delar fann, som ej haft rum om ej genom våldsam medfart; *Uringångens* tillsvullnande eller blåshalsens förslamande, så at ingen urin kunde gå förr än med Catheter; den håftiga röta som så snart upkom; at ej nämna den oreda hon upväckt i blodets och nervernes rörelse; hvilket alt kunnat hafva de vådeligaste följder.

Ytterligare får jag göra den anmärkning; huru angelägit det är at hafva vid underfökningen för en hufvudregel, at aldrig binda sig allena vid det man med fingret först träffar; och at icke förr fälla sit omdöme, än sedan man uptäckt alt hvad man med fingret näka och med känsla uptäcka kan. Om jag utur akt låtit denna regel, lå hade jag visserligen fallit i den villfarelsen, at tro mig råka modernynningen der endast et rundt och flatt skarvigt hål var til träffandes, med flere falska slutsatser som jag sedan der af dragit.

Men at komma til den sjuka igen; så affstyrkte jag åderlåtningen, hvilken väl hvarjehanda fymptomer tyckts fordra, men jag efter en så stor blodsförlust, och under en sådan svaghet som här, anfåg för altför äfventyrlig; rådde deremot til ytterligare fortsättning af kylande medel och Regime; de innom modersidan skadde delar låt jag genom Aromatiferade och fyrliga Injectioner flitigt bassinera; bad ock Barnmorskan förflitigt leta sig våg, för at äfven innom Lifmodern kunna då och då få kasta en dylik injection; och vid samma tilfälle, ej med våld, utan med yttersta varsamhet trycka ned den stora massan som vålde detta onda, sårdeles om minsta tecken til action skulle genom vårkar yppa sig i Utero. Härmed fortfors hela öfriga delen af Måndagen och påföljande natt.

Den

Den 10 voro symptomerne få litet förändrade til den sjukas fördel, at hennes tillstånd begynte synas mig ganska vådeligt, och fann derföre angelåget at få en annan Läkares vittne til mina göromål och biträde af dets råd. — Kl. 3 e. m. behagade Herr Prof. på min begäran infinna sig; befann vid undersökningen min Diagnosis riktig, bestyrkte min Prognosis och billigade den redan af mig påbegynte curations methode, som derföre blef fortfatt; det vore utan tvifvel et onyttigt företagande, at här detaillera en cur, som hvar Practicus dageligen brukar.

Smältningen, som vi förutseft skola i en sådan Torpor Uteri, som här var, bli enda utvägen til den i Utero befintliga främmande kroppens förförande, började redan den 11 om morgonen; var i full gång emot aftonen med en odrågelig stank; och gick så fort at d. 13 var *Moderbalsen* hel ledig, hopfallen och slak. Ifrån Cavitas Uteri fortfor dock de följande dagarne en stinkande svart flytning, med hvilken åtskilliga små *hvassa skårsvor* då och då följt, som likväl federmära dageligen aftagit under flitigt bruk af detergerande Injectioner, och ånteligen omkring d. 19 stadnat i en lindrig muqueux ecoulement utan all stank, men hvilken ock nu uphört. Återstår nu endast för vår sjuka at hämta krafter, som efter en så svår sjukdom ej torde gå så fort.

De svåraste symtomer hade med Uteri lidande haft för mycket sammanhang, för at ej minskas alt efter som bemålte del blef ledig, och dess vasa degorgerade; men så voro ej heller Auxiliaire medlen: Antiphlogistica, Antispasmodica och Antiseptica fruktlösa; i synnerhet visade *luftsyran* vid detta tillfälle en hårlig verkan. Redan den 11 om aftonen blef den medelst blåsor, som utan före den sjukas rum fylles dermed, applicerad inom Moderslidan; hvaraf nyttan så hastigt visade sig, at då Barnmorskan vid den första blåsans utkramande så när stårknat af stank, kunde hon straxt derefter utan stor olågenhet applicera den andra. Den sjuka sjelf fann ock häraf så mycken lättning för andedragten, som förut vid minsta rörelse blef af stanken besvärad, ånda til den sjukas svimning, at då hon med vedervilja emottog de liquida, kunde hon ej nog ofta få *Luft-injectionerne*. Så snart stanken började å nyo taga öfverhand voro desse henne i synnerhet en kår och fåker ressource. Den 16 började hon kunna umbåra dem så ofta. Tör hånda hidrog luftsyrans flitiga bruk mera ån 3 skålp:d *Infusum Kinæ*, som åfven nyttjades, at förekomma den elaka feber som gemenligen in-finner sig vid sådan róta som här var; men nu blef nåstan omärkelig.

C. R . . ben.

Anmärk-

*Anmärkingar vid föregående Berättelse,
af F. K.*

Herr Assess. Doct. RIBBEN, som upfatt och benåget öfverlemnad mig denna Berättelse, är jag skyldig den erkänsla, som en Respecterad Låromästare har rättighet til af sin fordna Eleve. Det vore förmåtit, om jag trodde mig hafva behöfts vid ofvannämde casus såsom *rådgifvare*, och såsom *vittne* vil jag icke förmoda den precaution varit nödig.

Tvårtom bör enda driffjädern til den kallelse, hvarmed Herr Assess. vid detta tillfälle hedrat mig, hafva varit en benågen åstundan at låta mig med sig dela fördelen af de nyttige observationer, som man närvarande vid en dylik händelse kunde göra; åtminstone är verkeligheten deraf sådan, och anser jag i synnerhet såsom en utmärkt förmon, at hafva fått observera den lyckeliga verkan emot röta, som Injectionerne af *luftsyra* hos Patienten visade. En invention, som var Herr Assess. aldeles egen, och hvars effect så surpasserade vår förmodan, at man nödgades moderera Injectionerne, för at icke aldeles hindra den i Lifmodren befindteliga främmande kroppens smältning genom röta, såsom enda utvägen at få den bort. Jag var ock icke litet frapperad af den simpla appareil, med hvilken Hr Assess. tilredde dessa Injectioner,

ner, hvarvid jag endast vil nämna, at i stället för et *Glas-rör*, som uti Gøtheborgska Journalen: *Samling af Rön och Uptäckter &c. Band. I. p. 83*, föreskrifves at fåtta uti korken på Krit-flaskan, så nyttjades nu en *Kliffirs-pipa* med vidbunden Oxblåsa, som förut blifvit upblött och hopvriden. Sedan *Aer fixus* genom Kliffir-pipen upstigit och fyllt blåsan, blef denna senare ganska väl ombunden nära vid pipan, som sedan drogs ur korken och fördes in i Vagina och Modermun, hvarpå bandet kring blåsan aflöstes, at den inneslutna luftfyran kunde utsläppas och drifvas dit man ämnade henne. Man slapp således genom denna invention, at först binda blåsan kring Glas-röret och sedan ömsa henne derifrån på Kliffirs-pipen.

För öfrigit tillåtes mig anmärka, det Herr Assessoren mundteligen behagat säga mig, at han icke sjelf kânt eller sedt de små *hvalfa skårsvor* (Jag fölgde händelsen icke så långt) som blifvit observerade uti *flytningen*, utan har det endast genom berättelse, ehuru nog trovärdig, af dem som vårdat Patientens snygghet; men det är väl möjligt, at et foster eller benaktige delar deraf varit inneslutne i den främmande kroppen, som vi nog tydeligen genom undersökningen funno vara til sin yttre forme en *Mola*.

Om Lifmodrens Omstjelpning, eller Retro-versio Uteri; af F. K.

Lifmodrens Omstjelpning är den händelse, då *Moder-botten* vändes ned i *Kors-gropen* åt *Stolgången*, mellan *Moder-slidan* och *Ändertarmen*; men *Moder-knappen* och *Modermunnen* vändas up mot eller öfver *Isbenet*.

Denna händelse, som *Läkare - Konsten*, intil för icke många år sedan varit i okunighet om, har ofta förekommit, eller kanske rättare: ofta blifvit igenkänd, efter des författa bekantgörande af en Engelsk Chirurg. vid namn *JOHN LYNN*.

Sålom denna sjukdom är för *Hafvande Qvinnor* ganska farlig, så har jag trodt mig, at med en beskrifning af des symptomer och sättet, at genom konst hjelpa den, kunna tjena, åtminstone dem af våra *Herrar Läkare*, som icke hafva tillfälle, at ur *Utländska Journaler* och *Böcker* derom blifva underrättade.

Emedan jag varit nog lyckelig, at ännu ingen gång träffa ut för denna händelse; kan jag af egen erfarenhet ingen ting derom säga; det blefve ock öfverflödigt, om ej för litet betydande, sedan en *HUNTER*, en *SAXTORPH*, m. fl. derom lemnat oss så fåkra observationer och så goda föreskrifter.

Jag vil altså åtnöja mig med, at lemna en utförlig Recension af någre desse Herrars

beskrefne Casus i den vågen, som kunna gifva et tydeligt begrep om sjukdomen och dess botande; tagande mig likvål frihet, at bifoga en aller annan anmärkning.

Cas. I.

Om en fatal Retroversio Uteri, af JOHN LYNN, meddelad jemte et Appendix af WILLIAM HUNTER, M. D. F. R. S. (Utur Medic. obs. and Inquir. by a Society of Physicians in London. T. IV. p. 388.)

Qvinnan var omkring 40 år gammal. — Haft åtskilliga barn. — Långe plågad af en *Prolapsus Vaginæ Uteri*. — Nu i 14:de eller 15:de veckan Hafvande. — Fick, den 22 Septemb. 1767, håftiga smärtor i underlifvet, som sträckte sig nedåt Vagina, hvilken nu icke kunde reduceras, ehuru det förut skedd lått och af sig sjelf vid en horizontal kroppens ställning. — En nästan total förstoppning på urin och stolgång. — Kliftirer, en Emulsio Anodyna Fomentationer, lindriga Diuretica och Laxantia brukades några dagar, med den verkan, at öppningar fingos, någon urin gick bort småningom och besvärligt, *Prolapsus Vaginæ* reducerades och plågorna lättades mycket tils d. 3 Octob. då Qvinnan vid något arbete kände (efter sin berättelse) någon ting hastigt lösna i hennes buk och
falla

falla ned mot stolgången. De förre symptomerne, utom Prolapsus, återkommo straxt. — Nu såg Herr L. henne första gången i sällskap med Herr SYER. — Smärtorna voro svåra, en total urin-stämma och förstoppning, åckel och tenesmer. — Förutnämde medel användes åter; men fåfångt. — Kliftir fick ej in i nödig myckenhet, för at kunna verka. Catheters application var omöjelig. — Herr L. påminde sig, ehuru ofullkomligen, at Herr HUNTER, år 1754, meddelat sine Elever och åhörare, uti någon Lektion, en händelse af *Redversio Uteri*, och misstänkte denna, at vara af samma natur. — Underfökning anställdes och fanns: Vagina updreffen mot Ossa Pubis af en svulst, stor som et litet Barn-hufvud, liggande bakom Vagina, nästan på Perinæum, och hindrade fingret, at äfven uti Rectum komma långt up. — Svulsten märktes vara Fundus Uteri. — Orificium kunde ej kännas. — Många försök gjordes at reducera Uterus, hvarvid qvinnan ställdes framstupa på knå och armbogar; ena handen infördes i Vagina, at med den draga Uterus fram åt; med 2:ne fingrar af andra handen uti Rectum, sökte man at skjuta up Fundus, enligt HUNTERS recommenderade methode; men fåfångt, äfven som Catheters införande. — Tilståndet förblef lika til d. 5:te, då half-bad jemte förra methoden äfven fåfångt användes. Cathetern tycktes lik-

väl gå något up om Urethra och aftappade några gånger 1 å 2 skedblad urin, vid kvinnans ömsfide ställningar. — Följande dagen propo-
nerades *Punctura Vesicæ Urinariæ* öfver Offa Pubis; men tillåts ej af Patienten, som d. 7 var mycket svag; hade ofta hickningar och åckel; fode sig känna någon ting brista sönder invårtas; fick Missfall, hvarvid Foster och efterbörd tåmmeligen lätt bortgingo. (*) — Cathetern låt sig sedan utan svårighet inbringa; men ingen urin fants, hvaraf slutades, at den bristning kvinnan kânt, varit i Urin-blåsan. — Patienten dog den 8 bittida om morgonen. Vid Obduction fants: omkring 9 kvarter (Pints) urin i buken; uti Urin-blåsan var, in fundo, et hål, at fingret kunde införas, omgifvit af en brandaktig ring; hela Corpus Uteri var tillbaka bögd; Fundus låg millan Vagina och Rectum; Orificium mot Offa Pubis. — Såsom Moderhalsens och Urin-blåsans (ansfenligen dragne ur sit naturliga läge) våldsamma tryckning på hvarannan, emot eller snarare öfver Offa Pubis, var rätta orsaken til urinstämman och omöjligheten, at inbringa Cathetern i blåsan; så frågar Herr L. om det här varit gagneligt, at med et tjenligt instrument öppna Fundus Uteri genom Vagina, och såmedelst uttöma Liquor Amnii? Hvilken operation Hr HUNTER
pro-

(*) Som likväl icke lätteligen skulle förmodas vid en sådan Lifmodrens ställning.

proponerat i den casus han haft, hvarest likväl Cathetern slapp lätt in och blåsan evacuerades från urin, hvars suppression der åfven hårrörde af annan orsak, nemligen den tryckning, som svulsten i Vagina gjorde på Urethra. Måne urinens lopp härigenom skulle blifvit lättadt? och desutom; hade det varit möjligt, at Uterus, så fastad och nedrefven i bäckenet, och med den ansefliga tyngden öfver sig, hade kunnat reduceras? Hade det, i närvarande händelse, hvarest ingen urin kunde aftappas, ej varit bättre, at punctera blåsan öfver Pubes, i hopp, at Uterus möjiligen skulle kunnat reduceras, sedan tryckningen af blåsan, genom urinens uttömande blifvit häfven? Eller, i händelse reduction likväl blifvit ogörlig, kunde Uterus sedan genom Vagina blifvit öpnad och förmodeligen då reduceras? — Denna qvinnan hade icke kunnat avortera så länge blåsan var full; men utgången visade, at Missfall följde straxt på blåsans bristning, hvaraf delarne blefvo slappa, och Fund. Uteri troligen något uplyftad efter tryckningens uphörande genom urinens evacuation (*): Och är icke

E 5

(*) Den Lifmodrens ställning, som fanns vid Obduction tyckes icke medgifva detta, då likväl Uteri Cavitet var aldeles ledig och följakteligen dess volume mycket minskad. Desutom vil af det efterföljande kunna slutas, det saken varit så långt kommen, at Lifmodren mera verkat på blåsan, än denna på Lifmodren,

detta et argument för sannolikheten af den nytta man kunde väntat af punctura Vesicæ? Men i hänseende til de följder man har at frukta af sådane Operationer, och alla andra omständigheter, är mycken tvifvel, at hvarken en eller bågge desse Operationer skulle svarat mot ändamålet, eller åtminstone, at utgången skulle blifvit lyckelig; dock som de äro de probablaste, om icke enda medlen i en så förtviflad belågenhet, torde vara värdt, at derpå hafva vidare affeende och göra försök? — Herr HUNTER menar, at om en sådan händelse tidigt uptäckes, kan Uterus reduceras på förut omtalte sätt; men om den är omstjelt och icke åter upskjutes, innan Fostret fått den storlek och Uterus blifvit så distenderad, at den aldeles inpackas i bäckenet, så förblifver den i sådan ställning, och det är vid sistnämde omständigheter, som qvinnan först börjar känna fäseliga smärtor. Jag har nyligen, säger Herr L., blifvit underrättad, at Doct. HUNTER haft åtskillige sådane casus, sedan den han berättade oss i Lection, som alla blifvit hulpne genom tidig och tjenlig skötsel. I närvarande händelse frågar Herr L. om icke Causa prædisponens härledt sig från Prolapsus Vaginæ och en allmän kroppens slapphet, i synnerhet Moderbandens och de tilhörige delars? Närmarste och omedelbara orsaken lemnar han derhån, hvad den kunnat vara. — Sedan söker han

be-

bevifa, at omöjligheten af Catheterns införande i blåsan, ej hade sin orsak i Urethra (ty den slapp han väl igenom); men uti blåshalsen, hvarest Vesica gjorde en acut angel med Urethra, genom den tryckning af Uterus på blåsan, medelst hvilken hon tvingades at hänga fram öfver Ossa Pubis. Håraf upkom det svåra hindret för urin-tappningen, ehuru Cathetern passerade Urethra: Et hinder, hvilket VAN SWIETEN omtalar och erfarenheten bestyrker såsom ganska svårt, och som i denna händelse blef ännu värre af Lifmodrens onaturliga läge och våldsam tryckning, jemte blåsans excessiva constriction. Kanke, säger han, en flexible eller besynnerligen gjord Catheter här skulle gått an? Men det föll mig ej in, efter jag ingen sådan hade. — (Sept. d. 5 År 1770).

Nu följer p. 400. *Appendix* til föregående Berättelse af WILL. HUNTER, staldt til *Medical Society*.

Herr H. berättar, at den *Lectio*, som Herr L. syftar på blef hållen i Octob. 1754, för et antal Herrar af Faculteten och Studerande, i afsigt, dels at en så besynnerlig, instructiv och vigtig casus måtte blifva mera bekant, dels ock, at någon observation eller upptäckt, som han gjort i afseende på *Uterus Gravidus* måtte bli väl bestyrkt. Denna händelse, begripes bättre, säger han, när jag fått gifva ut *Figurerne* på *Uterus Gravidus*: Den
blir

blir ämnet för en stor tafla i det Verket (*). Imedlertid, medan man tror den händelsen kunna upplysa Herr L . . . s observationer och menskligheten fordrar, at göra *Retroversio Uteri* mera känd bland Practici; så erbjuder jag härmedelst innehållet af den åberopade Lektion, med en eller annan reflexion, som tillfälle och årfarenhet sedan hafva skaffat mig, ehuru jag nu ej har ledighet, at Publicum nog värdigt utarbета ämnet. Händelsen var denna:

Caf. II.

En ung Qvinna, första gången hafvande, i 4:de månaden, blef, efter en alteration, illa angrepen och kunde ej utan stor svårighet gå til stols eller släppa urin tils Lördagen d. 12 Octob. 1754, då bägge evacuationerne aldeles hämmades, som fortfor, utan någon lättning til Lördagen d. 17 Octob. då Herr Chir. WALTER WALL kallades. Han aftappade genom Catheter omkring 7 eller 8 kvar-

(*) Detta präktiga Verk utkom år 1774, under Titel af: *Anatomia Uteri Humani Gravidæ Tabulis Illustrata Auctore GULIELMO HUNTER &c.* Eller *The Anatomy of the Human Gravid Uterus &c.* och år inköpt för Artis Obstetriciæ Professionens räkning här i Stockholm. Det innehåller XXXIV Taflor, med sina uttydningar på Latin och Engelska, af hvilka den XXVI föreställer *Uterus Retroversus*.

8 kvarter urin. Et Kliftir fattes utan verkan, emedan få litet der af gick in. Mot afton aftappades åter vid pafs 3 kvarter blodfårgad urin. — Vid underfökning i Vagina kunde fingret ej komma långt för en stor svulst, som låg bakom Vagina och tryckte henne tätt uptil insidan af Ossa Pubis; var följakteligen ej i stånd, at hvarken råcka inre ändan af Vagina, ej eller uptäcka någon ting likt Os Uteri. — Uti Rectum tryckte svulsten få emos Os Couygis m. m. at fingret uti honom endast kunde komma et litet stycke in. — Desse omständigheter påminte Herr W. om en casus *Retroversi Uteri*, som H:r GREGOIRE omtalt i sina Föreläsningar (*) i Paris. Herr W. slutade at denna vore af samma natur, försökte Uteri reduction, läggande qvinnan på rygg och hjelpande med et finger i Vagina och et i Rectum, såsom Herr GREGOIRE hade föreskrifvit; men fåfångt. — Plågorna fortforo och H:r W. kom til H:r H. d. 19 Octob., at få honom med til Patienten, som ock skedde. — Herr H. införde et finger millan svulsten och insidan af Os Pubis, litet åt ena sidan af Urethra, hvarvid en anfenlig myckenhet urin gick bort, emedan hans finger håfde tryckningen på Urethra. Qvinnan ståldes på knå och armbågar, med hufvud och axlar så lågt, som möjligt

(*) Sålunda lår Herr GREGOIRE hafva varit den förste, som rätteligen observerat denna sjukdom.

ligt var; en hand infördes i Vagina och två fingrar af den andra i Rectum; med den förra söktes at nedbringa öfra delen af Vagina, som var anfenligen dragen ur sit rätta låge, och med de sednare bemödade H:r H. sig at tillika åter uppskjuta Fund. Uteri; men fåfångt: Qvinnan dog d. 21 Octob. och öppnades den 23 derpå följande, och då fants Blåsan så updrefven af urin, at hon intog nästan hela Regio Anterior Abdominis, lik Uterus i sista månaderne, och öppnad samt tömd från urin, fants des nedra del, som är förenad med Vagina och Cervix Uteri, och hvarest Uretererne löpa in, så högt uppskuten som Limbus Pelvis af en stor rund svulst (Lifmodren), som noga fyllde hela Cavitas Pelvis. — En Catheter infördes up efter Vagina, då det märktes at blåsan af honom uprestes vid spetsen af svulsten: et bevis, at öfra ändan af Vagina, och följakteligen Os Uteri, der var situerad, som ock befants riktigt, när en kors-skärning gjordes der genom blåsan och Vagina. — Spetsen af svulsten var Os Uteri, på hvilken blåsan hvilade, och Fund. Uteri var nedvänd mot Os Coccygis och Anus. — Lifmodren hade, i detta omsjelpa tilstånd, blifvit så stor och så inklämd uti Bäckenet, at den ej kunde uttagas, förr än Isbenen blifvit genomskurne uti Symphysis och anfenligt åtskilde, så at rummet mellan Bäcknen - benen blef större. —

Svär-

Svårligen kan fågas hvad orsaken varit til denna Lifmodrens olyckeliga ställning, som ej tyckes hafva kunnat hårröra af en alteration. — Ehvad ock orsaken måtte varit, om *Lifmodrens omstjelpning* i tid blifvit uptäckt, hade den snart kunnat hjälpas på ofvannämde sätt. — När Lifmodren en gång tagit denna ställning och deruti varit någon tid, förblifver den sannolikt alltid så, med mindre genom konst reducerad, innan hon så tiltagit i storlek, at hon aldeles inklämmes i Båckenet; och altfom detta tiltager, blifva urin- och stölgång mer och mer svåra, och åndteligen bågge aldeles förstoppade. Sedan förvårras det onda, ej allenast genom tiltagande plågor, utan ock genom urinens samlande i blåsan och excrementernes i tarmarne, hvarigenom Uterus tryckes djupare och djupare ned i Båckenet, då tillika den utspånade blåsan drager up med sig den delen af Vagina och Cervix Uteri, med hvilken den är förenad, hvarigenom Fund. Uteri tvingas mer och mer rått ned. — I anledning af denna olyckeliga casus frågar Herr H. om *ej Punctura Uteri* genom Vagina, som förut vid Herr LYNNS händelse är omtald, varit at försöka? men här fants qvinnan i så svagt tillstånd, at man ej kunde våga det: Dock bad Herr H. Herr W. inhämta deras tanka, som hade mera årfarenhet; men de funno åfven, at ingen ting kunde göras til Patientens räddning.

ning. — Sedan den tiden har Herr H. haft flera händelser af samma natur, men mindre långt komma. — Alla inträffade omkring 3:dje månaden, förr eller senare. — Alla med gradual suppression, först på urin och så på stölgång. — Alla lyckligen hulpne på följande sätt: 1) Urin aftappad. 2) Et retande Kli-
stir; och sedan tarmarne blifvit väl tömde, fants alltid lätt at replacera Uterus. — En gång återtog Lifmodren sin naturliga ställning af sig sjelf, efter desse evacuationer. — Vid en annan händelse måtte Uterus ofta replaceras, innan hon blef så stor och upftigen i öfra Bäckenet, at des återfall ej var möjligt. — Då man har orsak at befara *Retroversio Uteri*, menar Hr H. det sannolikt vara nyttigt, at ofta taga en framstupa ställning (*recumbent posture*) och akta sig, at aldrig blåsan mycket utspännes af urin, eller Rectum och Colon af Fæces. — Sluteligen anföres orsaken, hvarföre *Royal Society* anfåg en berättelse om *Retroversio Uteri* lå angelågen at publicera, nemligen: många Practici känna ej denna sjukdom, som bevises deraf, at då, inom de senare 2:ne åren, uti London (*) 2:ne hafvande Qvinnor dödte deraf, utan at orsaken til deras plågor blifvit uptäckt förr än efter döden, då likväl symptomerne och
svul-

(*) Ja i sjelfva Londons Hospital, som synes af hvad Herr H. på et annat ställe säger och framdeles skal anföras.

svulsten, i afseende på Vagina och Rectum, äro sådana, at man nästan omöjigen borde misstaga sig (*). Icke des mindre felade förfarne Practici i bågge desse händelser, och sågo med smärta i de döda kropparne det, som de lätt kunnat bota hos de lefvande, om de i rättan tid uptäckt hvad som icke var svårt at finna. (Fortlåtn. e. a. g.)

Casus Hæmaturiaë a Cantharidibus, eller Händelse om Blodpinkning, förorsakad af Spanska Flugor, inlämnad af G. L.

Så nyttige och, jag vågar säga, oundärlige *Spanska Flugor* äro uti åtskillige sjukdomar, i synnerhet utvårtas brukade (**);

N:o 6. F. 15

(*) Så snart man har sig bekant, at en sådan sjukdom kan existera; men dittills hafva misstag, åfven af Herr H. sjelf, varit både möjelige och förlätelige.

(**) Invårtas berömmet eljest, bland de nyare, Herr JOHN BRISBANE *Tinctura Cantharidum*, icke alena uti *Diabete*, utan åfven *Lambet*, *urinens förhållande* af krampaktig orsak, *Andtåppa* af samma orsak, *hysteriska tilfällen* och såsom *hjärtstyrkande medel*, samt säger, at denna *Tinctur*, uti nog stor dosi, brukas uti *Londonske*, och i synnerhet *Middlesex Hospitalet*, med mycken nytta uti någre budens sjukdomar. (Se des *Select Cases in the Practice of Medicine*. Lond. 1772.) och Herr PHILIP PIRRI har med fördel gifvit denna

få skadelige och stundom dödande är deras verkan, då de i för stor dosi tagas invärtes, antingen med vilja eller af förseende. En händelse af senare slaget, har fördenskul gifvit mig anledning, at nämna följande:

Herr S . . några och tjugu år gammal, hade af förkylning ådragit sig en stark snufva med röda ögon och hufvudvärk. En Läkare af dels vänner, föreskref åt honom en *Spansk Fluga*, at lägga i nacken, samt tvänne *Rhabarber-pulver*, af hvilka senare det ena togs om aftonen, och det andra skulle följande morgonen kl. 5 intagas.

Spanska Flugan tilreddes hos den sjuke af Melilot-plåster och Spansk Fluge-pulver; och som af det senare vid pafs 15 til 20 gran blefvo öfver, undangömdes de i sit papper bak en spegel, på et i rummet varande
Natt-

Tinctur invärtes, då lemmarna varit på et hårdnackat fått förlamade; (*Journ. de Medec. Chirurgie, Pharm. &c. Tom. XLVIII.*) äfven som Herr FR. CHRIST. STÖLLER berömmar den samma invärtes uti *Incontinentia urinae*, (*Beobacht. und Erfabr. &c. Gotha 1777.*) at förtiga flera andra sjukdomar, hvarutinnan detta medel, nu för tiden, icke utan nytta, blifvit invärtes brukat. Man finner således häraf, huru tiderna blifvit förändrade sedan år 1698, då Herr GROENEWELT infattes i fångelse blott derföre, at han gaf Spanska Flugor invärtes. Se des Skrift: *De tulo Cantbaridum in Medicina usu interno*, Lond. 1713. i Företalet.

Nattduks-bord, men Rhabarber-pulvret lades på en stol, vid den sjukas fång.

Följande morgonen då Läkaren kl. 8 återkom, fann han Patientens sårre än tillföre. Han klagade öfver mera svada i ögonen; starkare hufvudvärk, brännande urin och underliga känningar i kroppen, dem han själf icke kunde beskrifva. Pulsen var väl något hastigare än vanligt och liksom krampaktig; men ej det man egentligen kallar snabb.

Läkaren, som fann det ena Rhabarber-pulvret kvar vid fången, och på tillfrågan, hvarföre det icke blifvit intagit, fick till svar, at Patientens för vid pås en timma sedan intagit et pulver, som hvarken til smak eller utseende liknade Rhabarber, förmodar genast mistaget, söker efter det bortgömde Spanska Fluge-pulvret, men det fanns icke.

Ledsen öfver denna händelse, inkallar han Pigan, som om morgonen ingifvit det senare pulver, hvilken berättade: at som Patientens icke sagt henne hvar något pulver låg, hade hon, efter mycket sökande, funnit et på Nattduks-bordet, hvilket hon gifvit honom, och detta var just Spanska Fluge-pulvret.

Här blef således frågan, at det hastigaste som möjligt var, skaffa giftet utur kroppen. Patientens starka hufvudvärk, röda ögon m. m. tillät icke *kräkmedel*; och pul-

vret hade utom des, varit nog länge intagit. Man gaf derföre den sjuke en *Laxerdryck* af 2 lod *Engelskt Salt* med lika så mycket *Manna*, och derjemte *Emulsi Communis* at dricka af ymnigt. Men under det verkan här af afbidades, tiltogo svårigheterna med qvaf, skårningar i underlifvet, brännande i urin-gångarna, och litet blod vilade sig uti urinen.

Kl. 12 förmiddagen, hade Laxativet ej ännu gjordt någon verkan; men de nyfsnämde plågor ansenligen tiltagit. Man gaf då åter et Laxativ af *Infuso Sennæ simplicis* och *Manna*; hvarvid Patienten ej fick någon annan dryck, än den nämde Emulsion. Kl. 3 e. m. hade af den senare Laxerdrycken, ingen annan verkan försports, än några fåfångga försök, at gå til stols. De förenämde plågor fortforo icke allenast med en kall svett, utan tiltogo, så at föga annat än ren blod gick genom urin-gången, och det med sådana skårningar och qvaf, at Patienten hvarje gång var på vågen at dâna.

Vid denna tid på dagen, blef ock jag kallad i rådplågning, at hjelpa den sjuke utur detta des bedröfveliga tilstånd. Man gaf nu som tidaft, en théekopp i sånder af en *Emulsion*, med mycken *Mandel-Olja* i stället för *Emulsi Communis*, och en lagom dosis *Tinctura Thebaica*. Kl. 5 fattes et *Klistir* af *Linsfrö-slem* och några matskedar *Bomolja*;

olja; men detta gick efter en half tima bort, utan någon lindring. Om aftonen kl. 7 applicerades å nyo et dylikt Klifstir, hvarvid man båd til, at, få långt någonfin möjeligt var, tvinga det up i lifvet. Detta senare blef qvar öfver en tima, under hvilken tid den sjuke hade flere trångningar til stols, med vanlige qvas och benågenhet til dåningar. Emot kl. 9 om aftonen, fick han en ganska stark öpning, vid hvilken urinen; som tillika afgick, vål var blodbandad, men ej få starkt, som kort tilförne.

Nu fördes den sjuke ganska matt til fångs: drack en théekopp *Emulsio Oleosa*, somnade straxt derpå, och sof roligt til kl. 6 följande morgonen; utan at mer ån enda gång om natten vakna, då han åter drack en kopp af Emulsionen. Vid upvaknandet om morgonen, var han fri från alla plågor; rådnaden i ögonen och hufvudvärken voro borta; icke den minsta kånning hade han i urin-gångarna, hvarken då urinen gick, som var af frisk och naturlig färg, eller annars. Han kånde sig allenast matt, men icke svårare, ån at han emot aftonen steg up. Matlusten til middagen var dragelig, fast honom icke tillåts at åta annat, ån grynsoppa med bröd. Han nyttjade hårefter några dagar intet annat ån *Folia Malvæ* eller *Kattost-blader* i stället för Thé, och tog et par gånger om dagen *Tinctura Rhei Amara*.

Under 10 år, sedan detta hände, har han aldrig haft den ringaste känning, som kunnat anses vara någon följd häraf; och var vid denna händelse det märkvärdigaste: 1:o, At ingen egenteligen så kallad *Priapismus* plågade Patienten, ehuru under de 2 til 3 första timarna sedan pulvret var intagit, erection skoftals infant sig, men sedermera icke; och 2:o, at alla symptomer på en gång försvunno.

At med *Emulsiva* bota de svårigheter, som kunna följa på Spanska Flugors intagande, är väl icke något nytt. Bland andra, har GEORG WOLFG. WEDELIUS redan vid början af detta århundrade; efter en LANGIUS, funnit för godt, at vid dylike tillfällen recommendera et ymnogt drickande af *Ko-mjolk*, eller i desz ställe, säger han, om feber är tilstådes, hvarutinnan mjolk ej tjenar, en *Emulsion* af de 4 stora kylande frön. Jag tror mig likväl ej fela, om jag äfven skulle tillskrifva *afförande medlen*, *Klistirerne* och *Opiatet* någon verkan, såsom bidragande til kurens lyckeliga utgång; åtminstone låser jag hos Herr RUDOLPH FORSTEN, at *Theriaca Andromachi* försvagar Spanska Flugors kraft. Imidlertid torde det icke vara utur vägen för de enfaldigare, och i synnerhet de, som bo på landet at veta, det *Ko-mjölken*, såsom förmodeligen närmast vid handen, uti slike händelser med förmon blifvit nyttjad; och lærer

lärer man i få fatta och trångande omständigheter icke få afkräckas från mjölkens nyttjande, i fall någon feber skulle vara tilstådes.

Man har ock länge hållit före, at *Campher* förtager Spanska Flugors skadeliga verkan, hvarföre äfven Herr GREENFIELD brukat gifva den förra uti Bolus til en Scrupel hvar 6:te tima, då lifvet är i fara af Spanska Flugors myckna och oförsiktiga bruk; hvarom jag likväl icke af egen årfarenhet något kan fåga.

Sluteligen, och såfom bevis, at Spanska Flugor invärtes i myckenhet tagna, kunna blifva dödande, torde jag få nämna en händelse, hämtad hos JOH. MICH. GALLO (*Opuscula Medico-practica Romæ 1752.*) ehuru jag icke helt och hållit för defs trovärdighet går i borgen: En Jungfru om 21 år, hade på en gammal gummas inrådande, stufvat et knippe otvättad *Herba Mercurialis*, med olja och säcker, samt deraf åtit nog mycket en afton, til at dymedelst hjelpa en trög stölgång, hvaraf hon besvärades. Hon gick härpå til fångs, och sof roligt i 5 timar; men när hon vaknade, och som hastigast hade känt någon värk i magen, gaf hon öfver alt hvad hon förtärt, som var af en båk smak och gulaktig färg. Alla medel kunde ej uträtta något, til at lindra hennes plågor. Strangurie, kall svett, pulsens ofta afftännande och et blåblekt ansigte, förebådade en annalkande död, hvilken ock straxt derefter infant sig.

Man upptäckte uti et annat knippe af ofvannämde ört, en myckenhet Spanska Flugor, som i den samma lågo förborgade.

Om man af denna senare händelse ej kan draga någon annan lärdom, ån at påminnas om den bekanta nödvändighet, at väl ränfa och afskölja grönsaker innan de brukas til Läkemedel eller Föda, så torde den samma icke vara så aldeles utan nytta.

Utdrag af Bref til A. B . . . k.

I.

Från MICH. FORSLIN () dateradt Lächteå
d. 25 Januarii 1781.*

- - - - Vid tillfälle skal jag bjuda til at begagna mig af *Tit.* upgifter, och få mycket görligt år tjena mina lidande medmänskor. — De 30 och några barn, som jag ympat, hafva ganska lindrigt genomgått *Kopporna*. *Naturliga Koppor* hafva varit nog fååra och dödat några öfver 10 hår vid *Moder-Kyrkan*, och en del hafva med plats genomgått. — *Hustrun* från *G. Carleby*, som vår tiden förledit år var hos mig at söka bot för de henne besvärande *Strumæ*, har sedan ej infunnit sig. Hon hade af de ledsamma *Strumæ* 6 stycken, 3:ne större och 3:ne mindre,

(*) Adjunct. Pastoris i Lächteå i Österbotten, och har i yngre åren studerat Medicin i Åbo.

dre, placerade under öronen, på halsen, under hakan och en på högra axeln, mera rörlig, än de öfriga, som voro nästan orörliga och likfom vid en stadig sena sammanhängande. De bestodo af en på hvitt flötande hård géléaktig materia på ytan, med litet grynaktigt vahr inuti, som omgafs af en bråskaktig tjock hinna. Tvåanne de största öppnade jag och uttog så mycket görligt var; det öfriga båd jag til at förvandla i Pus, och på det fåttet fick jag det måsta ut, innan hon reste ifrån mig. Denna methode har lyckats för mig hos flera, som ej haft dem så svåra och många. En som hade 4 dylika på bägge sidor om käften, dock mera rörliga, har efter 5 års tid, sedan operation skedde, icke haft mehn af dem, ej eller hafva de eller andra tilvuxit federmere. — *Atrophia Infantum* är ej aldeles sällsynt här å Orten; dock har jag ej sett något *utslag* dermed vara förknippadt. Magstärkande, afförande och löfande medel, blandade med något alkaliskt, såsom *Alkali Tart.* eller *Sapo Alic.* och *Kylande medel* under febern, hafva vist önskelig verkan. Utvårtes har jag nyttjat *Ol. Laurin.* med litet *Sem. f. Baccae Coccognid. Castoreum, Campher* och dylikt. Jag vet, at en del bönder nyttjat invårtets emot denna sjukdom *Infus. af Lycopod. Annotin.* och *Selago*; men ofta til märkelig förvårring och skada. — Den led samma *Lues Venerea*, äfven som *Scarlatina*,

åro okände sjukdomar i denna Socken, och få mycket jag vet, i de nästgränsande. — *Elephantiasis* har jag ej eller fett hår; men den skal olyckligtvis finnas i Uleå Stad. — Ingen smittosam sjukdom är här nu gångse, ej eller var i höstas; Sjukdomar härrörande af förkylning, såsom: *Pleuresie*, *Tand-Öron-* och *Hals-fluss*, samt *Fluss-febrar* hafva viist sig der och hvar. Besynnerligt är, at hos några få, af sistnämde sjukdom besvärade, har efteråt infunnit sig en ovanlig *kraftlöshet*, *darrning* och någon *lambet*. —

2.

Från Herr Lif-Med. Doct. M. STAPEL-
MOHR, dateradt Linköping den 17
Jan. 1782.

- - - Sedan jag förra gången hade åran nämna om Fru Grefvinnan . . . s sjukdoms då varande beskaffenhet, gafs väl någon anledning at tro, det en *metastasis materiae* ifrån bröstet til låret kunde vara i åmne, der en större svulnad hade satt sig, emedan expectoration med bröstets lättning minskades och den uphostade materien, emot förr, låg bättre ut och fri från stank. Svulnaden i låret tiltog snart, och jag tilrådde väl, at så fort öppning kunde ske, skulle den göras fullkomlig til vahrets utlopp; men Hr Doct. Å. som var Fruns Läkare, blef af hennes skrik och

och rop tvungen at allenast göra den liten, hvarigenom dock, som mig berättades, mer än en kanna vahr skal hafva utflutit. Sedan tilkallades jag och tilrådde en större öppning, för at vederbörligen kunna sköta såret; men det nekades af fäselig råddhoga hos Frun. Detta vahrets utlopp lindrade dock ej allenast värken i låret, utan åfven minskade febern och hostan, som likväl ej varade länge, utan alt blef dageligen värre och slöts med döden, hvarefter kroppen öppnades och fants: I *vänstra Lungan* hafva varit en stor *Vomica* formerad med en tjockare hud vid Pleura anvuxen och mycket illa-stinkande *Vahr* i caviteten samladt, samt *högra Lungan* tjock och uppösd af vahr i alla rör. — I *Buken* var *Lefren* på främre Loben skör, at den vid litet påtryckande med fingret brast. — *Mjälten* ej ovanligt stor; men något hård. — *Tarmarne* upbläste; men utan tecken til någon inflammation. Uti *Såret* på hennes *Lår*, (som flere dagar ej gifvit något vahr och troddes då vara i helning) infördes Sonden lätt utföre til et quarters längd, och något mindre åt de andra sidorna. — Om denna *Vomica* börjats i Stockh., der Frun fades hafva haft *Blodspottning*, eller hår, efter den påkomna *Pleuropneumonien*, kan jag ej döma. Hvad som til varning kan anmärkas, är, at sedan den *Intermittente Febern* på 9:de dygnet efter en lyckelig *Barnsång* börjades, har Frun
intet

intet kunnat afhållas från at natt och dag dricka mycket kalt vatten, och åt desutom kött öfver måtteligheten, samt begick flere oordentligheter i regimen.

Fåmförelse emellan åtskillige Kopp-Ympnings sätt, i anseende til stället, och sättet at meddela smittan, samt omdöme, om föregifven ympade Koppors återkomst andra gången igenom naturlig smitta, af BENGT BIÖRNLUND. Provinc. Medic. ()*

Til Kopp-smittans meddelande genom ympning, hafva åtskillige sätt blifvit påtänkte, och kommit i bruk: hos Chineserne med Kopprufvors; eller litet bomull smittadt med Koppvahr, med, eller utan Moschus förenadt, bringande up i näsan; hos *Circasserne*, med ympnings anställande måttadels likt det hos oss brukeliga; på *Africanska* sättet, medelst en nål och tråds dragande igenom mogna Koppor, och så igenom skinet emellan tummen

(*) Af skyldig aktning för Herr Auctors derom gjorda uttryckeliga begåran, uti bref til mig af d. 26 sistledne Februarii, har jag anmodat Herr Alless. PFEIFFER, såsom Utgifvare af *Veckoskriften för Läkare &c.* at införa denna Afhandling.

men och pekfingret, hos den som skal ympas; genom det så kallade *köpande*, genom vahr's ingnidande i huden, på något öppet sår eller fontenelle; handskars pådragande smorde på något ställe med Koppvahr; Kopp-rufvors fästande med plåster på visst ställe af skinnet; genom Epidermidis updragande med Spansk Fluga, på arm, eller under knäet, och det brukeliga sättet med incision uti yttre huden, eller emellan yttre och inre skinnet, til högst en half tums längd, eller mindre, på snedden, så at Epidermis på ena sidan uplyftes, å en eller bägge armarne, eller benet, samt smittad tråds, eller pulvers af Kopprufvor inläggning, eller färsk Koppmaterias af mogne eller omogne Koppor tagen, införande, som med Lancett-spets intrådes, med mera.

Ehuru Kopp smitta på alla dessa sätten kan meddelas, och blifvit applicerad, finnes dock dem emellan någon skilnad, i ansende til mer och mindre förmonlighet. *Chinesernas* duger minst, såsom smittande måst på naturligt sätt. Igenom ympning på benen, med inskärning, eller Spansk Fluga, kunna elaka och långvariga sår åkomma, ehuru det ej alltid håndt. Med *köpande* och smörjande meddelas ej alltid smittan, och hvilket sätt, så vida materien ej har något aflopp genom öppet sår, ej är så tjenligt, och det sista ibland kunde hafva elak påfölgd. Kopp-
mate.

materias inläggning i öppen fontenelle och får, meddelar fuller såkert smittan, men hvars bruk å åpne fråtande får i huden, år betänkeligit, förmedelst sårens åtföljande skårpa. Med Spaniskt Flugu-plåster tyckes vål inflammation kunna befaras i såret, igenom Vesicatorii skårpa; men hvilken, då Vesicatorium på armen fatt, göres få litet som möjligt år, genom sårets tvåtande några gånger, efter blåfåns upklippning, med kalt vatten, synes kunna förekommas och motas. Uti min förhafde Koppympling, har inflammation et par gånger igenom Vesicatorii bruk förekommit, men några flere gånger utan, då såret blifvit på bemålte sätt skött. I synnerhet tyckes detta ympnings sätt, vara hos barn, som frukta för incision låmpeligit, och ånnu merå för spåda och dåggande barn tjenligit, hos hvilka, efter minsta incision nog blod framlöper. Ympning efter incision i Epidermide til inre huden, å armen, dereft Fontenellen plår såttas, år vål det bästa, såsom ock måst brukeliga såttet, och det hållt med fårsk Koppmaterias införande, då hårpå år tilgång, eller smittade trådars eller Kopp-pulvers inläggning. At ympa på bågge armarne år föga nödigt, dels, för det barnen brys mycket hårigenom, dels, såsom en incision gör tilfyllest, hållt, då några dagar å rad, trådar inläggas, ibland af fårskilte Kopp-sjuka tagne, eller fårsk Koppmateria, för at desto

desto fåkrare härigenom upväcka smitta. Salfva har kommit ur bruk såsom onödig, at lägga uppå fåret, åfven Plåster, längre ån som behöfves för trådarnes fåstande, eller Koppmateriens, som skal meddela smittan. Ympning emellan tummen och pekfingeret, igenom nål och smittad tråds dragande igenom skinnet derstädes, år nåst det förra, eller å armen, det tjenligaste, dels, för det denna operation snart förrättas, dels, för det smittan mindre felar igenom detta, ån något annat ympnings fått, methoden med fårkt Koppvahr undantagen. Då ympning å armen slår felt, som ibland hånder, år detta fått fåkraft at välja, vid förnyad ympning, fram för andra. Om någon mera ömhet i tumgrenen, jemte värk och svulnad i handen, skulle efter detta ympnings fått åkomma, lindras den altid med kalt vattens pågjutande ifrån första dagen brukadt, eller våt kluts bårande deröfver, som utom dels bör nyttjas de första dagarne efter denna slags ympning. Hos 30 på det fåttet af mig ympade, har ej någon fårdeles svulnad med värk, mer ån hos trenne tillaget och som blifvit håfven, och som vid et lika antal på armen ympade, ibland kan förekomma såsom fåren längre gå öpne vid denna method ån å armen, fordras ofta långe skötsel hårméd, genom ombytt plåster dageligen, dock hvilken flytning ofta kan lånda den sjuka til förmon. I jemförelse

se

se med ympning å armen, hafva Kopporne, hos de jag på detta sättet ympat, förhållit sig mindre til antalet, då, af et lika antal efter bågge methoderne, medeltalet å armen utgjordt 30, och det senare, 16 Köppor. Såsom ympstället efter denna methoden begjutes med kalt vatten altifrån första dagen, uppå en god tid, eller flere dagar, dageligen, tro många, at Koppgiftets alt för myckna utbredande til en del hårigenom förekommes, utom den lindring, som såren hårigenom förskaffas. Denna operation har af mig blifvit förrättad genom en synål med vidhängande 4 åndar hvit uprifven silkestråd, til et quarters längd, som blifvit inbönad eller pudrad med fint pulver af Kopprufvor, och hvilken blifvit genomdragen det transparenta skinnets emellan tummen och pekfingeret å den vänstra handen, en gång, och hvarmed operationen varit åndad. Med Lancett-spits doppad i färsk Koppmateria, eller torr, med ljumt vatten upblött, som införes under Epidermis, kan ock ympas på samma ställe efter GATTIS sätt. At ympa emellan bågge tummarne, och det ibland med inskärning å några ställen, såsom det af en och annan GATTIS efterföljare brukas, är både obehageligt och onyttigt, hållt operation med en gång är verkande at meddela smitta.

Huruvida ympade Köppor medföra säkerhet, at ej kunna återkomma andra gången, är

är en fråga, som af många upkastas. At ej dessa mer än naturliga Koppor infinna sig andra gången, visar förfarenheten, som intygar, at de ympade, hos hvilka smittan rätteligen anslaget, sedermera varit såkre för ny smitta af ågta Koppor, och efter umgänge med Kopp-sjuka. Igenom förnyad ympning har smittan ej kunnat meddelas, åt dem, som fådt den igenom ympning; såsom samma ej heller varit verkande hos dem som genomgådt de naturliga Kopporne. Då ympnings-materien tagas af ågta naturliga Koppor, måste nödvändigt utslag af samma art upkomma, och äfven, såsom hos desse, fria ifrån vidare naturlig smitta. Om riktiga Koppor någon gång efter ympningen hafva andra gången åkommit, har smittan vid förra ympningen felat, oaktadt, af sannolika tecken ymparen dömt, at smittan anslagit. Detta förstås om hvad vanligen händer; men om ympade icke mindre än naturliga Koppor någon gång återkommit, är en annan fråga, som fuller de måsta Läkare velat neka, i brist af noggranna rön derom, och för det en sådan händelse vore högst sällsynt, dock några af bästa vitsord påstå. Man lemnar denne mening derhån; dock, om så vore, är denna händelse så högst sällsynt, enligt ärfarenheten, at den kan så godt som ej räknas, knapt göra något undantag ifrån en allmän regel, icke minska ympningens värde, eller til någon mon

fåkerheten, at efter få ympade som naturliga Koppor, ifrån smittan vara vidare befriad. Några Låkares vitnesbörd hårom vil man i korthet anföra: Framledne Archiatern von ROSENSTEIN berättar sig ej sedt vanliga Koppor mer än en gång, och med honom de granfynte Medici BOERHAVE, MEAD, CHIRAC, Medici i Skottland, och våre Låkare den tiden, som ses i des's *Underrättelse angående Barna-sjukdomar och om Koppor*. Baron VAN SWIETEN, har under en mångfaldig Medicinsk *practique* och 30 års erfarenhet, ej märkt sådan Koppors återkomst hos någon, ehuru han vet, at några berömde Medici voro af annan tanka. Han tycker ej skål til, at ändra den en gång vedertagne meningen, at Koppor i allmänhet ej fås mer än en gång, enår den få fållan kunde få något undantag. Doctor KIRKPATRIK nekar möjligheten här af, och håller alla efterrättelser hårom för ogrundade och falska. Prof. von SCHULZENHEIM i sin *Afhandling om Koppors ympande*, menar, at hårpå ej kan framtes et enda prof, at inoculerade återfått Kopporne. Han har frågat många erfarne Medici i Paris, om de uti sin *practique* funnit en person flere gånger hafva naturliga Koppor, men ingen har kunnat bestyrka, at han sedt Kopporne mer än en gång. TISSOT yttrar sig: Man får dem aldrig mer än en gång. Några exempel anföras på vederfpelet; men de åro få få, at de

de knapt kunna göra något undantag ifrån reglans allmänhet; om ock desse någon gång återkomma, som dock tarfvar fårdeles underfökning, förekommer det så fållan, at man kan anse det såfom ej håndt. Her:ne DIMSDAHL, VATSON och ARCHER betyga, at ej ågta Koppor tvänne gånger dem förekommit hos en och samma person. Prof. MURRAY i des's *Historia Infectionis variolarum in Suecia*, förklarar sig för den meningen, at sådant ej hånder. Auctor til *Briefe uber das Blatterbelzen*, nekar ej möjligheten häraf, dock anser han desse för högst fållsynte, och anser ofta föregifne Rön derpå, för oågta Koppors förblandning med de ågta. En onåmd Läkare bekänner: om ibland tiotufende, som igenom naturliga Koppor haft Kopp-smittan, en enda skulle återfå den, borde en så fållsynt händelse i räkningen försvinna. Af de måste nu lefvande Läkare har ingen sedt dem andra gången. Om en och annan berömd Läkare igenom egen och fårskild årfarenhet, den man aktar och värderar, menar sig blifvit öfvertygad hårom, anses dock denna afvikning ifrån hvad vanligen hånder, för högst fållsynt, och som knapt kan träffa en ibland flere tusende antingen ympade, eller efter naturliga Koppor af rått smitta verkade. Vanlig anledning, som förvillar en del af allmänheten, at den tror Kopporne oftare åkomma, åro de oågta Kopporne, hvartil räknas Vatten-

koppor, och Stenkoppor eller Svinköln, som ibland äro gångbara, för, eller efter de riktiga Vahrkopporne eller ågta, såsom dessa, ej utan af en kännare ibland, i synnerhet Vattukopporne kunna skiljas ifrån de ågta, emedan de ibland efter en liten Eruptions-Feber upkomma, de ågta likna, samt då och då finnas något tal-rike, är ej under, at de okunnoga misstaga sig härutinnan. Desse hafva oftare varit skuld til de rykten, at ympade så vål som naturliga Koppor återkommit för andra gången, emedan desse kunna sig så hos ympade som efter naturliga Koppor infinna. Då litet eller otydligt utslag vid ympade Koppor visar sig, befruktas af många återfall i Kopporne, som ej bör oroas, då Läkaren det för giltigt ansedt, och hvarom fåkerhet, förnyad ympning äfven skaffar. At, vid ympnings-materias förskaffande ifrån andra orter, vara förvissad, det smitto-ämnet blifvit af ågta Koppor tagit, är nödigt på det ej härigenom oreda må, hända, och Koppyparen bedragen.

*Utdrag af et Bref från Stads-Physicus
Herr Doct. C. TRENDELENBURG til G. L.
daterat Carlshamn d. 24 Martii 1782.*

Under den tid jag vistats här å Orten, hafva inga gångbara sjukdomar förefallit;
några

några få Feber-sjuka har jag skött; men måst sådana, som varit af långamma sjukdomar befvårade. Mer ån en enda rått besynnerlig sjukdom, har ej förefallit, hvilken jag til slut skal omtala: i korthet vil jag nu först nämna några andra.

En Handlande, hade en håftig *Colik*, förstoppning på stolgången och starka kräkningar, så snart det ringaste, ålven Théevatten, förtårdes. I flera dygn försökte jag hvad åderlåtningar, baddningar öfver magen, mjukande och fedan retande lavementer och karbad, samt invårtes *Laxantia*, *Hauftus salinus*, *Antemetica*, *Carminativa* &c. kunde uträtta; men större delen af medlen kråktes åter up, Coliken var lika envis, och öpning kunde ej fås. Mycken oro var ock derjemte i kroppen, och ingen sömn hade han haft på flere dygn. Nu försökref jag 4 uns *Infusum Sennæ*, 1 uns *Manna* och 20 droppar *Tinct. Thebaic.* Detta fick han behålla; det stillade något värken, och skaffade honom några timars sömn, men ingen öpning. Å nyo ordinerades derföre 6 uns *Infus. Sennæ* med $1\frac{1}{2}$ uns *Manna* och, som förra gången, 20 dr. *Tinct. Thebaicæ.* Detta skaffade honom mera lisa och ro, hvarester flera starka öpningar fölgde och sjukdomen försvann (*).

(*) I *Colica Spasmodica*, gör *Opium* ofta förträffelig verkan, i synnerhet om den förenas med andra krampstillande medel. Et exempel torde jag

Sedermåra nyttjades magstärkande medel, hvarefter han blef fullkomligen frisk.

Ännu et par exempel på *Opii* goda verkan.

En Fru fick, efter en förkylning, en den håftigaste *Rheumatismus Acutus*; i synnerhet voro plågorna odrågeliga, vid den minsta vridning i sången: Åderlåtningar, *Sambucina*, *Nitrosa*, *diluentia* och *Alc. Ammon. Acet.* nyttjades et par dagar med föga nytta. Jag gaf henne dertföre mot natten *Pulvis Alexiterius*; hon vållignade detta medel, ty kort efter minskades värken ansevärt, och hon kom i någon svettning. Efter en annan dosis andra dagen om aftonen, blef hon aldeles qvitt den odrågeliga värken.

En annan Fru, hade en *Amphimerina* som jag, torde hånda, får kalla *duplicata*,
ty

få nämna: För 3 a 4 år sedan, hade en 67 års gammal Man fått en dylik *Colik*, med underlivets upsvällande och en hårdnackad förstoppning; dock med urinens fria afgång, och utan upkastning eller kräkning. 2 skålp. *Infusum Sennae* med *Manna* voro upbrukade, *Klistirer* af flere slag voro applicerade, til och med af *Tobaksrök*; karbad, våderdelande medel, Linolja matkebladtals och åtskilliga omslag öfver underlivet, voro icke förglömde; men allt var fåfångt, Coliken och förstoppningen fortforo icke destomindre. 3 gran *Assa foetida*, 4 gr. *Moschus* och 1 gr. *Opium*, ingifne på 2:ne gånger, löste Krampen, gjorde at Laxermedlen verkade, skaffade 5 til 6 öpningar, som befriade den sjuke från sina plågor. G. L.

ty hon hade en lindrig paroxysmus om eftermiddagarna, och en håftig med starka qvas, ångest och oro om nätterna. Huden var ganska torr, så at hon under sjukdomen, och efter anfallen, icke kunde komma i någon dåfvenhet. *Evacuantia, Diluentia, Refrigerantia, Camphorata* och *Alc. Ammon. Acet.* nyttjades; men på 9:de dygnet, då paroxysmen började komma med de vanliga svåra tillfällen, gaf jag henne *Pulvis Sedativ.* med *Sal Succini*; detta skaffade henne lisa: Hon kom i sömn, och under sömnen i håftig svettning, hvarefter feber-anfallen aldeles blefvo ute. Hår år icke min tanka at skrytå med pulvret, utan får jag, tår hånda, nyttja ordspråket: *Felix est isle pulvis, qui &c.*

Rheumatismer förefalla annars hårstådes ganska ofta, och ju mindre håftiga de åro, som jag tror, desto enlifare åro de och svårare at bota, fårdeles nu innan sommaren och Brunstiden kommer.

En Patient fick, efter en förkylning, en ganska håftig *Ischias*. En stark åderlåtning; en stor Spansk Fluga på vårkande stället, jemte gnidningar, baddningar och invårtes *QVARRINS Mixt. Sambuc.* med *Mixt. Diatrion*, stillade snart vårken: men en svår ömhet i ledgången och lamhet i låret märktes sedan, som dock blef botad, genom utvårtes bruk af *Liniment. Volatile*, och invårtes Piller af *Extr. Trifol. Aquat. Extr. Arnica, Resin.*

Guajac. och *Æthiop. Antim. Pb. Sv. Ed.*
Alt. —

Pulvis Ipecac. i refräta dosi gör, efter mine försök, ingen nytta uti *Hæmophysi*; men uti *Hæmorrh. Uteri*, har jag haft tvänne tilfällen, at se des goda och hastiga verkan. Hos en Fru, som hade nog hæmorrhagie efter Misfall, föreskref jag derjemte *Decoct. SEPTAL.* af *Fruct. Aurant. immat.* med sårdeles nytta.

Jag kommer nu til den omtalte beynnerliga händelse. Strax vid min hitkomst i förledne *October* månad, fick jag til Patient en Fru på landet, som genom en nått, tunn och ofta vårdslös klådedrägt ådragit sig flere förkylningar, åfven för någon tid kanske haft sorger och alterationer. Förledit år i *Januar.* månad, låg hon för 3:dje gången i barnfång, då hon sköttes efter gamla sättet, med en het regime och derjemte plågades af en ständig förstoppning, hvaremot endast lindriga *Lavementer* nyttjades. Sedan Fruen blifvit kyrktagen, fick hon några dagar derefter, efter förutgången förkylning, då hon antog sin förra tunna klådedrägt och var ute i håftigt blåsväder, en ganska stark *Colik* med förstoppning. Efter 3:ne veckors förlopp, blef hon åndteligen någorlunda til hålsan återstald; men hade likväl alt sedan varit ständigt sjuklig, haft skoftals svår *Colik*, magvärk, värk öfver ryggen, dålig matlust, trög stolgång
och

och et gulblekt utseende: Menstruation var dock ordentlig. Af råformar var hon åfven besvärad, hvilka hon med utvårtes medel fördref.

Då jag blef efterskickad, hade hon i flera dagar mådt illa; klagade öfver en håftig värk i hjertgropen och under *Costæ Spuriæ* åt vänstra sidan, som sträckte sig åt ryggen. Vårken fortfor ständigt, men hade stundom sina håftigare anfall, då andedrägten mycket tvingades; men ingen ömhet märktes utvårtes. — Förstoppning hade hon haft i flera dagar. — Pulsen var nog full, men ingen särdeles feber. — Jag ansåg sjukdomen häröra af *Cruditeter*, *Spasmer* och åfven en *Materia Rheumatica*. Tvåanne åderlätningar, flitiga *Evacuantia*, *Solventia*, *Emollierande Lavementer* och *Cataplasmer*, *Antispasmodica* och *Diaphoretica* samt en Spansk Fluga på värkande stället, nyttjades. Dessa medel voro väl lindrande, men blott för få ögnablick, ty plågorna kommo snart åter.

Sedermåra började urin blifva ganska mörk och brun, som färgade linne gult, hvarpå en stark *Gulsot* inflålte sig, med en ständig tårande och mattande feber. *Rhabarbarina*, *Salina*, *Resolventia* och *Selzer-vatten*, nyttjades flitigt; hvarvid jag åfven måste gifva *Kinkina Decoct*, för at underhålla krafterna, och för at moderera febern. Härefter försvann *Gulsoten*, men värken, som denna tid varit

drågelig, började nu å nyo at blifva håftig, dock med den skilnad, at imellan anfallen, som påstodo 1 å 2 timar, ibland längre tid, och återkommo ibland en, ibland flere gånger om dagen, kändes ej til den ringaste plåga. Ljumma *Karbad*, en *Mixtur af Alc. Veget. Tartarif.*, *Extr. Taraxaci*, *Tart. Antim.* och *Decoët Hordei*, samt *Piller af Sapo*, *Extr. Trif. Aquat.* och *Æth. Antimon.* jemte en blandning af *Infus. Rhei*, *Alc. Veget. Acet.* och *Mel* samt *Zeltzer-vatten*, gjorde åndteligen slut på sjukdomen, sedan hon af den samma varit besvårad i fulla 3 månader. Sjukdomen slutade sig med en ymnig och lättande ivettning, då urin åfven skar sig och fette et *sediment*, som nåstan låg ostaktigt ut.

Men det som var det besynnerligaste dervid, och hvarföre jag nu berättar denna händelse år, at nemligen med *urin*, då bortgingo små *maskar*, lika *ostmaskar*, som hade en svart prick på båda åndar, med en otalig mängd *ägg*, lika dem, som af *Spy-flugor* läggas på kött. De voro lefvande så länge urin var varm, men dogo sedan den blifvit kall. Huru skal detta förklaras? (*) Någon anled-

(*) Det hånder väl icke just så ofta, at maskar bortgå med urin; dock finnas här och där sådane händelser hos *Observatores* anteknade. Bland dessa, har Herr HEÜERMAN (*Physiologie IV. Theil.*) sett en mask utkomma med urin, lik dem, som finnas uti mjölk. Herr LEAUTAU afhjelpste en *retentio*

anledning dertill gifver väl H:r Gener. Direct. och Ridd. AF ACREL (*Chir. Håndelsf.* p. 407.) Men skulle då icke åfven små maskar visat sig ibland excrementerna? Det förtryter mig högeligen, at jag ej hållit någon ordentlig Journal öfver denna sjukdom, orsaken var, at jag i begynnelsen ej ansåg den för så märkvärdig, och desutom var det vid början af min hitkomst, då jag ännu ej var kommen i ordning med mina saker, och hindrades dageligen af andra fyslor. Nu mår Patienten fullkomligen väl, endast hon aktar sig för förkylning; ty då märker hon straxt til någon lindrig värk, under reftbenen i vänstra sidan.

Four-

urinae dymedelst, at han utdrog en luden mask utur *Urethra*, hvilken var tjock som en skrifpenna och 5 tum lång; (*Journ. de Med. Chir. Pharm. &c.* T. XII.) och man finner uti Herr RAISINS Bref til H:r ALLEAUME, (c. l. T. XIX.) en berättelse om en 50 årig Man, som plågades af en svår och ofta återkommande *Sten-Colik*, med blodig och svartaktig urin, hvilken åndteligen aldeles uphörde, sedan en mask af 3 tum längd med urinen bortgått; åfven som H:r COUSIN nämner (*Act. Helvet.* Vol. VI.) om en Soldat, ifrån hvilken en lefvande och rund mask bortgick, genom samma väg, som var 8 tum lång, och säger tillika, at han var vand på samma sätt, flere år bortåt, at lämna ifrån sig en myckenhet maskar af åtskillig storlek.

Men så visst det är, at maskar kunna finnas på nästan alla ställen uti människors och djurs

Journal de Paris. Febr. 20. 1782.

La Société Roy. de Medicine hade i går sin Allmänna Sammankomst i Louvre, och då har Secreteraren föredragit:

I. Societeten hade d. 6 Martii 1781, såsom ämne för en *Belöning* af 600 Livres framställt den Frågan: *Hvilka dro säkraste medlen*

kroppar, så svårt är det äfven, at med någon visshet kunna säga, huru och på hvad sätt de, genom en eller annan väg, kunna komma dit: och om jag skulle åtaga mig at förklara den händelse, som omtalas af Herr SYLVESTRE (*uti nysnåmde Journal de Medic. &c. T. XXXIV.*) så blefve det til äfventyrs en blott gifsnig, hvarmed man vore föga eller intet betjent. Händelsen var eljest i korthet denna: En 45 års gammal hustru, hade starka *Convulsiviska rörelser af maskar*; Församlingens Kyrkoherde nog uplyft, för at ej med de fleste denna hustruns grannar, taga dessa underliga rörelser för *Truldom*, lämnade henne til Herr SYLVESTRE, at på den föres bekostnad blifva botad. Sedan kråk- och åtskillige mask-medel blifvit brukade, gingo vid pass 500 metmaskar, dels lefvande dels döde, från henne up och ned til, hvarest symptomerne småningom uphörde: Men det som fulländade kuren och måst bör märkas var, at en myckenhet *Insekt* lika *ostmaskar*, bortgingo genom hudens *svetthål* på nedre extremiteterne Ty emedan den sjuka några dagar bortåt, kändt en stark klåda på dessa ställen, hade hon derstädes, med et skarpt linne, så rifvit sig framför elden, at öfver-huden afgådt, hvarpå dessa obehageliga gäster, hade til myckenhet framkommit.

G. L.

medlen at hos Di-Barn förekomma de *svåra* tilfallen för tänder, som de ofta måste utstå, och at bota dem sedan de redan infunnit sig? (*) Belöningen har blifvit delad mellan Herrarne Doctör BAUMES Chir. - Major MARIGUES. — Hvarjemte Societeten funnit billigt, at äfven dela *Accessit* mellan Doct. SUMEIRE, Doct. CUSSON - *Fils* och Chir. MATHIEU. Societeten yttrar sig, at Herr SUMEIRE'S *Memoire* innehåller altför kort fattade, (**) men likväl exacta principer om *Dentition*; Herr CUSSONS är beskedelig och mycket Methodisk skriven; Herr MATHIEU (***) har uti sit *Mem.* infört några onödiga *Critiquer*.

II. Har Societeten uti sin Allmänna Sammankomst den 29 Aug. 1780, såsom ämne för en Belöning af 300 Livres, anslagne af en des Ledamot, som icke velat vara känd; framstaldt detta Programme: *Hvilka Mōdrar böra afhålla sig ifrån at sjelfve vara Ammor åt sina barn?* — Denna Belöning har Herr Doct. LANDAIS erhållit; men ingen *Memoire* har förtjent *Accessit*.

III.

(*) Se Denna *Veckoskr.* Band. I. Sid. 368.

(**) Jemför hvad som såges *Veckoskr.* Band. II. Sid. 73.

(***) Som ock erhöill första Medaillen för en *Mem.* om medel mot *Rabies.* Se *Veckoskr.* Band. II. Sid. 71.

III. H:r GASTELLIER har fått en Medaille, af en dubbel Gull-Jetton's värde, såsom tecken af den satisfaktion man haft af hans Memoire, innehållande en oafbruten suite af *Meteorologiske och Nosologiske observationer* i 12 års tid, hvarest årtidernas beskaffenhet och de herskande Epidemierne under denna tid äro sorgfälligt beskrefne; och har altfå denna *Mem.* blifvit ansedd i sin mån svarande mot Societetens, d. 28 Aug. 1781, i sin Allmänna Sammankomst yttrade åftundan, at få något utarbetadt om *Epidemiska Sjukdomar*. Denna *Mem.* är ock den enda, som öfver detta ämne inkommit.

IV. Uti *Franche-Comté* äro förl. år ympade 1350 Barn. Efter den principen man där stadgadt, flyr man til ympningen, så snart Kopporna börja blifva gängse i någon By, och man är fåker, at härigenom minska både farligheterna och Epidemiens långvarighet. Denna methode är så mycket mera interessant, som hon nästan icke är underkastad något af de inkast, hvilka man plågar göra mot ympningen.

Prof,

*Prof, på Himmelstads Lunds Mineral-
Vatten, anstälde i början af October
år 1781 af J. WESTRING, och
insände til Kongl. Collegium Medicum.*

Brunnen är belågen $\frac{1}{8}$:dels mil väster ut-
om Staden, uti en liten ång, nedan för en
liten backe, hvarest den omgifves af löfrika
tråd. Strax bredevid denna är inom Bruns-
huset en liten Källa, som allmångt blifvit an-
sedd at hålla starkare vatten, hvarföre den
blifvit, som det berättas, igenfyld med lera,
och ådrorna så tiltåpta, at de förmodeligen
sökt sig annan utväg. — Efter de prof, som
gjordes, ehuru grumligt vattnet var, tycktes
dock skilnaden vara föga.

Utom sjelfva Brunshuset, 3 à 4 famnar,
är också en *Brunn*, hvilken håller et ganska
klart vatten, och som det tycktes, föga *Mi-
neraliskt*. Nästa år skola såkrare prof anstäl-
las med dessa tvänne. Belynnerligt är, at,
inom en så liten plats trenne olika brunnar
upkomma!

Den stora *Brunnen*, som endast blifvit
nyttjad, har en stark ådra, som stiger rätt
up utur botten, hvilken består af ren sand.
Utur Källan rinna 5 à 6 stop i minuten.
Dets vatten är ganska klart, *genomskinligt*,
färglöst och *gläntfande* som crystall. Det
har en anfenlig *kyla*, så at då handen hålles
der-

deruti, domna fingren bort, liksom voro de isbelupna. Dets Temperatur är vanligt 8 gr. öfver 0. Midt på dagen föll *Thermometern* 5 gr. lägre i detta, än i *strömvattnet*. Det fryser ej i den starkaste köld. Har ingen hinna öfver sig om morgnarne; men faller en myckenhet *Ochra* uti trumman och båcken, som går derifrån: äfven fåtter sig denna *Ochra* rundt ikring källkaret, hvarest den fåst sig til en tjock skorpa, förmodeligen af den orsak, at källkaret är mycket vidt och högt, och ej betäckt med något läck, hvadan ock ytan af vattnet, tryckt af varmare luft, under sit lilla stillastående der, släpper *luftsyran* ifrån sig, som tyckes hålla järnet upplöst. Detta årnar man förekomma med mindre källkar, som får läck öfver sig.

Vattnet har lindrig *martialisk smak*, och dylik *lukt*. Under *squalpning* får det en *hepatisk lukt*, eller en sådan, som upkommer efter afbrändt krut.

1. Rådnar något med $\frac{1}{a}$ *Lacmus-Tindur*. *Papper*, färgadt med *Fernbock* och *Lacmus* ändrades intet: Sedan $\frac{7}{8}$ blifvit inkokta, mörknade *Gurkmeje-papperet* något.
2. Då *Acid. Vitr. c.* håldes uti, upstego en myckenhet små *luft-blåsor*; men ingen *fällning* skedde.

3. *Aqua Calcis* decomponerades deraf uti tåpt flaska, efter några timar.
4. *Tinctura Gallarum Spirituosa* röjer tydeligen järn med violet färg, som upkommer. Men det sker ej efter inkokningen till $\frac{7}{8}$ delar.
5. *Blodlut* röjer näppeligen järnet, om icke ganska svagt, men alsintet efter inkokningen. Det samma påminner jag mig, at Herr Profess. och Ridd. BERGMAN funnit med *Såtra Mineral-vatten*?
6. *Säckersyra* præcipiterar om en stund synbart pulver, äfven efter inkokningen.
7. *Alkali Veget. Aërat.* gör ingen ändring.
8. *Solutio Lunæ* reagerar genast, och præcipitatet mörknar i dagen.
9. *Terra Ponderosa Salita* gaf märkelig fällning.
10. *Saccharum Saturni* gaf ömnigt præcipitat, som till större delen uplöstes i destillerad ätticka.
11. Uplöst *Tvål* grumlades genast.
12. Uplöst *Järn-Vitriol* gaf mycket och ljult præcipitat i öppet kåril. Öfver natten gaf det i slutet flaska en *spongieuse afsättning*.
13. *Solutio aluminis* decomponeras snart.
14. *Mercurius Nitratus calide parat.* ger strax gult moln, som efter hand fänker sig och hvittnar.

15. *Mercur. Nitr. frig. p.* gaf ljust *præcipitat*, som något mörknade, men hölt sig uppe i liquidum.
16. *Calx Salita* ger intet slag.
17. *Spiritus Nitri fumans* intet.
18. *Merc. Sublim. c.* intet.
19. *Arsenic. n.* intet.
20. a) Under kokning i 15 minuter afskildes et ljusbrunt pulver, som märkbart ej fråste; ty mängden var ganska liten på filtrum, sedan man silat vattnet. b) På filtrum slogs *atticka*; den röjde sedan litet kalk med *Acid. sacchari*; men intet järn. Det var kalk med *lustsyra*, ty *Terra pond. sal.* fälde intet synbart. c) Sluteligen håldes *Acid. Vitr. dil.* på filtrum, som solverade det återstående, och genomgången reagerade för järn.
21. a) Vattnet inkoktes vidare til $\frac{7}{8}$, hvarunder beständigt affattes litet ljust pulver, som fränskildt fråste med syra. b) *Atticka* slogs på filtrum, då det reagerade för *Säckersyra* och *Terra pond. salit.* c) Hårtill dröps något *Acid. Vitriol.* och fattes småningom at evaporera, hvarunder *chrystaller* upkommo kring glasets bräddar, och sluteligen på botten, små nålformiga ++. Dessa hade skarp smak af vidhängande syra. Löstes i litet vatten, fråste något och fatescerade för blåsrör. Löstes med effervesce af
Borax.

Borax. Solution grumlade *Aqua Calcis*. Således var det måst *Magnesia Vitriolata*.

22. Det återstående filtrerade vattnet reagerade med *Alkali v. f. aërat*, genom hvitt moln. a) Utdunstades efter hand på kakelugnen, fattede *hvita ringar* efter sig omkring glaset, af *Salinisk* smak, och ånteligen en tunn *salt-hinna* på botten, utan regulaira *chrystaller*. Hepatescerade för blås-rör på köhl, och hölt otvifvelaktigt utom *Sal. C.* och *Calx Vitriolata*, antingen *Tart. Vitr.* eller *Alkali Miner. Vitriolat.*

At *Vattnet* sålunda är *Martialiskt* utvifsa (Exp. 4 och 5); men järnets *Menstruum* tyckes vara endast *lustsyra*, efter det förgeck genom upkokning. *Fri lustsyra* är nog sparsamt inblandad: närvarelsen röjes dock af exp. 1. 2 och 3. Både *Calx Aërata* och *Calx Vitr.* tyckas ingå i vattnet; den förra utvifsa exp. 6. 14. 15. 13. 21. b). Den senare af exp. 6. 9. 10. 11. 21. b). Här tyckes ock finnas *Magnesia Aërata* efter exp. 14. 15. 19. 21. a. c. Af *Neutrala Salter* äro blott $\frac{1}{2}$ *Sal. C.* efter exp. 8. 10. 22. a): och $\frac{2}{2}$ *Tart. Vitr.* eller *Alk. Min. Vitr.* efter 22 a) jämfördt med exp. 9. Men på *Alkali Liberum*, *Hepar Sulphuris* och *Aër Hepaticus* har intet spår yppats genom exp. 1. 16. 17.

18. 19. Til *Järn-Vickriolens* decomposition torde bidraga någon luftsyra fri i vattnet jämte *Calx* och *Magnesia Aerata*.

Om *Lifmodrens Omsjelpning*. (Fortf. fr. p. 81.)

Cas. III.

Observerad af Herr JAMES HOOPER, (Accoucheur) och meddelad af Herr Doct. FOTHERGILL. (Med. Obs. & Inqu. T. V. p. 104.)

Herr H. kom til en 40 års qvinna d. 5 Julii 1771 om aftonen. — Hon var i 4:de månaden hafvande. — Hade vid pass 14 dagar förut, trött af gående, märkt någon *Pro-lapsus*, som för få timar obstruerade urin; men, kommen til fångs, hade hon sjelf lått återbragt den tillbaka, utan at känna vidare olägenhet tils d. 4 Julii, då, efter en föregående alteration, fölgde straxt liksom Förlofnings-vårkar. — Hon hade nu på 24 timar ej låtit urin och plågorna tiltogo. — Under sökningen uptäckte det samma, som i föregående händelser; dock kunde här, ehuru med någon möda, *Orif. Uteri* finnas öfver *Symphys. Off. Pubis*, hvarvid Herr H. straxt påminte sig Herrar HUNTERS och LYNNs Casus. — Under det han kände efter *Orificium*,

cium, sade qvinnan med mycken glädje, at hon nu kunde slåppa urin, hvarpå han tryckte Uterus så mycket bakåt, som möjligt var, och bad henne imedlertid fortfara med bemödande at slåppa mer urin, hvilket hon ock gjorde til vid pafs 3 kvarter, hvarefter hon kände sig aldeles lättad; icke desmindre infördes *Cathetern* (lång) och aftappades ännu ungefär 1 kvarter. En Practicus, som varit rådfrågad förut, hade gjort *Åderlåtning* (*) och föreskrifvit *Emulf. Oleosa, Clysm. Emoll.* (som gifvit flere öppningar) och et *Anodynum* at taga mot natten. — Vid bortgåendet nu, befallte Herr H. at Patienten skulle ligga til längs, med skuldrorna lågt och låtet högt, tils han återkom, i hopp, at, efter de skeddade evacuationer, Uterus skulle återtaga sin naturliga ställning, utan hand-hjelp; men morgonen derpå fick han höra, at plågan återkommit så timar efter hans bortgång, och fortfarit med tiltagande. — Sedan vid pafs 2 kvarter urin blifvit aftappade, stålde qvinnan på knå och armbågar, och reduction försöktes allenast med tvånne fingrar i *Vagina* (emedan Patienten var mycket rädd) och et

H 3

finger

(*) När ej andra omständigheter afråda *Åderlåtning*, torde det vara försiktigt och nyttigt, at i denna händelse altid göra henne, innan Operation företages: dels för at minska delarnes spänning; dels at förekomma inflammation. Jag skulle ock, för min del, tillika gifva et *Opiat*.

finger af andra handen i *Rectum*; men för-
 gåfves, emedan Uterus var så inklämd i Bäck-
 kenet och motståndet så starkt, at den syn-
 tes orörlig. — Han afstod från arbetet; lått
 hustrun ligga och taga ån et Clyfma. — Om
 afton åmnade han taga någon annan Accou-
 cheur med sig; men bland åtskillige, fant
 han ingen hemma; beslöt fördenskul at göra
 ånnu et försök, i fruktan at längre uppskof
 skulle hafva fatala följder, hållt han nu, vid
 urinens aftappande, funnit mycken svårighet
 at få *Cathetern* in i blåsan. — Sedan åfven
 et Kliftir blifvit fatt och opererat, ställde han
 qvinnan, som förut; förde tvånne fingrar af
 vänstra handen up i *Rectum*, och högra han-
 den uti *Vagina*, bemödande sig at skiuta up
Fund. Uteri, och med det samma, efter HUN-
 TERS föreskrift, draga ned öfra delen af *Va-*
gina; men kunde intet stort uträtta: dock,
 sedan qvinnan blifvit mycket uttröttad, och
 han nästan förlorat alt hopp, märktes åndte-
 ligen Uterus gifva något efter, och straxt
 derpå uplyftades Lifmodren hastigt öfver kors-
 knölen och, til hans stora satisfaktion, fants
Orif. Uteri sjunka lågt ned uti *Vagina*, vet-
 tande mot *Perinæum*. — Qvinnan fick sedan
 ligga til långs 2 eller 3 dagar, fortfor at må
 väl och fødde, genom lått och naturlig För-
 lösning, vid slutet af December et friskt och
 lefvande barn. — I anledning af observatio-
 ner, gjorde vid denna händelse, råder H:r H.
 dem,

dem, som råka ut för slika casus, at ej fålla modet, om ock första försöket misfälyckas, emedan han håller före, at genom et stadigt fortfarande för någon stund med opererande, skal den svårigheten gemenligen öfvervinnas, som i början synes omöjelig at afhjelpa. — Han underkastar äfven andras ömdöme: om man icke, i det samma *Fund. Uteri* uppskjutes med 2:ne fingrar uti *Rectum*, skulle trycka den framåt *Pubes*, hvarigenom han lättare kunde uprefas öfver *Korfs-knölen*, som gör största obstaclet vid *Uteri reduction*?

Cas. IV.

Om en Retroversio Uteri, af Herr WILLIAM BIRD (Chir. och Accoucheur) meddeladt af Herr Doctör HUNTER. c. l. p. 110.)

HANNAH JENNINGS, 30 år gammal, 3 månader avancerad i sin 2:dra grossesse, fick d. 13 August. 1772, efter en dags tvättning, håftiga plågor i magen, som höllos för Colik, hvaraf hon varit plågad i förra grossessen, och brukade nu samma medel, som då lindrat henne; men som de ej hulpo, utan plågorna tiltogo, måtte annan hjälp sökas. — Hr B. kom dit d. 16 om morgonen, då hon, jämte fäselig magplåga, hade feber, var på 3:dje dagen obstruerad och kastade ganska litet urin. — Ådren öppnades på armen och

et *Laxer-medel* ingafs, som om afton ingen verkan gjordt; men symptomerna voro förvärrade. — Herr J. lemnade henne åter, sedan han befallt fåtta et *Lavement*, som, i brist af verkan, skulle repeteras efter 2 timar, och et *Opiat* tagas mot natten. — Bittida om morgonen, d. 17:de, kallades han åter och fick vid ankomsten veta, at Kliftiret ej kunnat fås in, natten varit ganska orolig, och at qvinnan hade svår spänning-i *Abdomen*; olidelig plåga i *Vagina* och vid urinens låtande. — Emedan de använde medel varit onyttiga, trodde Herr B. hennes plågor til en del hårröra af *Prolapsus Vaginae*, som hon nu sade sig hafva sedan förra Barnfången. — Han undersökte; kunde ej uptåcka *Os Uteri*; *Vagina* var pråssad mot *Symphys. Pubis* af en Svulst, som låg bakom henne, och hvilken, när fingret infördes i *Rectum*, kändes starkt trycka mot *Os Coccygis*. — Hvad han låst uti förra *Volumen* af *Medic. Obs.* om *Retroversio Uteri*, öfvertygade honom, at detta var *Casus similis*. — Han tilkallade sin Oncle, Doctor PUGH. — *Catheter* applicerades, i början med svårighet; men mera lätt, sedan man med tvånne fingrar i *Vagina*, skjutit den Svulsten bakåt, som tryckte *Urethra* mot *Symphys. Pubis*. Härvid aftappades 8 eller 9 kvarter ganska högfärgad urin, — Et *retande Klifstir* fant nu lätt ingång och skaffade 2 eller 3 starka öppningar. — *Fund. Uteri* blef mobil och

och lätt replacerad. — Qvinnan återfick sin förra hålsa och fortfor sedan lyckligen i sin grossleffe.

Caf. V.

Om Retroversio Uteri, af Jos. HOOPER, meddelad af Doctor FOTHERGILL (c. l. p. 378.)

Han blef d. 17 Sept. kallad til en qvinnan, som haft åtskillige barn och var nu i 4:de månaden hafvande. — Hon hade 3 dagar förut haft en svår alteration öfver en Oxe, som ville stänga henne, och vid flykten för hvilken hon föll omkull, dock utan at stöta sig. Mot afton kände hon en tyngd och besvärligt nedsjunkande i lifvet; dagen derpå fick hon svårighet at låta urin, som ökat sig tils om morgonen, då H:r H. såg henne och hon redan 10 timar haft en total *suppressio Urinae*, hvarjemte tillika något *blod* vifat sig från *Vagina*, som gaf anledning at förmoda *Misfall*. — Hon befalltes at ligga til fångs och fick Emollierande och öppnande medel, som likväl til afton ingen ting uträttat, utan hon blef värre. — Underfökningen bekräftade det som misstänktes: en *Retroversio Uteri*. — Med *Catheter* aftappades 4 kvarter urin, och som det fullkomligen lättade henne, uppsköts med vidare hjelp til nästa morgon, då Herr H. hade sin vän Herr Chirur. SHAW

H 5

med

med sig, och sedan de åter tömt blåsan, procederades som i förra Casu. *Uteri Reduction* skedde utan mycken svårighet, emedan den ännu ej var så stor, at den blifvit inklämd i Bäckenet (*). — Qvinnan fortfor sedan i sin grossesse.

Cas. VI. och VII.

*Observerade af Herr Doc. GARTHSHORE
och meddelade af Herr Doc. HUNTER.
(c. l. p. 381.)*

Cas. I. En qvinna omkring 30 år gl. af veklig och delicate constitution, troddes vara i 3:dje månaden hafvande, då hon d. 31 Aug. 1775, utan bekant orsak', blef under gåendet anfallen af håftiga plågor i Ryggen, Länderna, Bäckenet och Lären, hvarpå snart fölgde svårighet at låta urin. Plågorna tilto- go oaktadt bruket af kylande, öppnande och anodyna medel, så at d. 3 Sept. var en total *suppressio Urinae*, af hvilken 4 kvarter aftappade, satte et *Purulent Sediment*. Från den tiden til d. 11 bortgick någon urin involuntarie; men som blåsan åter blef spänd och värkande, aftappades 2:dra gången 5 kvarter urin. — Herr G. kom til henne d. 27, sedan urin tid efter annan blifvit aftappad, lifvet hållet öppet, *Opiater* gifne; men plå-
gorna

(*) Qvinnan lär således troligen icke varit långt kommen i 4:de månaden af sin grossesse.

gorna likvål dageligen tiltagit. — Patienten var blek, svag utmår glad; *appetiten* förlorad; hon hade en *bedisk betta*, vårk öfver Lånderna och Bäckenet, en hastig och liten puls, nödgats hålla sig någon tid aldeles til fångs. — Urin satte alltid *Purulent Sediment*. — Underfökningen öfvertygade, at dår var en *Retroversio Uteri*. — Blåsan och tarmarne tömdes. — Qvinnan sattes i ställning och förberörde method nyttjades, hvarigenom *Uterus* lätt blef reducerad. — Qvinnan mådde sedan vål; hade öpning på urin och stolgång til d. 1 Octob. då hon blef het och illa mående, med någon smårta från *Isbenet* up til *Nasfen*, och följande dagen gaf hon utan möda ifrån sig en stor myckenhet urin med *Vabr* och ganska stinkande klumpar, liknande innehållet af en *Tumor Cysticus*. — Om afton fick hon *Barn-vårkar* och *Missfall* af et Foster, som tycktes vara i slutet af 4:de eller början af 5:te månaden (*) och, ehuru död, likvål ej angripit af röta. — Hade sedan många farliga symptomer til d. 14, efter hvilken tid hon småningom båttrades.

Caf. 2.) En veklig och delicate qvinnå, ehuru hållen til groft arbete, mentes vara nåra 4 månader hafvande, då hon den 1 Octob. 1775 hastigt angreps af plågor i under-

(*) Det var nog, at Lifmodrens reduction då kunde gå så lätt för sig.

derlifvet och svårighet at låta urin. — Chir. BARROW hade åderlåtut henne och gifvit henne några öppnande och urindrifvande medel, hvarestefter hon låmnades några dagar; men plågorna återkommo håftigare med förstoppning på urin, som Herr B. aftappade til 3 kvarter. — Följande dagen repeterades samma operation; men knapt var i kvarter blodblandad urin afdraget, förrån hon svimnade af smärtornas håftighet, som sedan fortforo hela natten. — Herr B. bragte henne d. 13 med sig til Herr G—s hus. — Buken var hård och updrefven til Nasfen. — En *Svulst* kändes millan *Vagina* och *Rectum*. — *Os Tincae* låg icke upåt, utan åt Pubes och kunde lätt kännas omkring *Medium Pelvis* (*). — När *Svulsten* i *Vagina* trycktes, släptes en stor myckenhet urin, som lättade, och den gick sedan af sig sjelf om natten. — Detta oaktadt, och ehuru åfven stolgången hållits ordenteligen öppen, fants likvål d. 15 *Regio Hypogastrica* mycket spänd. — Man tryckte *Tumor Vaginalis* up och bakåt, hvarigenom 2 kvarter urin afgingo. — Ehuru *Modermunnens ställning* var få litet förändrad, misstänkte

(*) Så förstår jag dessa Auctors ord p. 385. *The os Tincae was not turned upwards, but lay towards the pubes, and could be easily felt about the middle of the Pelvis*; men jag tillstår, at *Lifmodrens ställning* är mig likvål af denna beskrifning icke aldeles tydelig.

tänkte Herr G. likväl en *Retroversio Uteri*, och kallade d. 16 Herr Doct. HUNTER med sig, då 5 eller 6 kvarter urin blefvo aftappade med *Catheter*. Här af minskades bukens utspänning. — Svulsten i *Vagina nedra del* tycktes försvunnen; men den mellan *Vagina* och *Rectum* kvarblef och kändes på sin nedra del lik et inneslutit fluidum, men på den öfra fast och stadig. — Man kom öfverens i meningen om *Retroversio Uteri*, och at *reposition* endast kunde hjälpa. — Hon skul le nästa morgon (d. 17) taga et *Laxer-medel*, och detta verkade 6 öppningar. Sedan aftappades 3 kvarter urin om eftermiddagen. — Herrarne BROMFIELD och BARROW voro Hr G. om aftonen följaktige til Patienten, hvars buk fants mycket spånd och *Svulsten i Vagina* så til- tagen, at den dref ut *Perinaeum* och *Anus*. — Åter aftappades 5 kvarter urin och *Uterus* reducerades efter förutnämde methode. — Qvinnan blef, för läkerhet skul til fångs ån- nu 4 dagar, dock utan plågor, med lätthet vid både urin- och stölgång, och forfatte se- dan sin grossesse lyckligen. — I bägge desse casus fant Herr G. *kors-gropen* (*Concavitas Osis Sacri*) märkeligen djup, hvilket föranlåt honom at fylla detta Vacuum med en *svamp* (*Spongia*) införd i *Vagina*, at hindra *Fund. Uteri* från återfall, hvilket medel, efter hans tanka, ganska sannolikt bör lyckas hos qvinnor af denna skapnad, dem han tror i synnerhet fallna

fallna för dylik händelse, så framt de ej sjelfve hålla sig stilla i en horizontal ställning, tils *Uterus*, under fortgående grossesse, har fått en sådan storlek och fäste, som gör des *Omstjelpning* omöjelig. (Fortfätn. e. a. g.)

Korta Anmärkningar vid Prov. Medic.

Herr Doct. BIÖRN LUNDS inlämnade omdöme om föregifven ympade Koppors återkomst &c. af G. L.

At låsa den jämförelse imellan åtskilliga *Koppympnings-sätt*, i anseende til *stället &c.* som Provincial-Medicus Herr Doct. BIÖRN LUND låtit införa, i denna *Veckoskrift*, Band. 3. sid. 92. hoppas jag vara i allmänhet både nyttigt och fågnesamt; i synnerhet som man förmodar, at han varit ibland de Läkare, hvilka haft tillfälle, at genom egna försök blifva om bästa *Koppympnings-sättet* underrättad; och man lämnar således detta i sit värde; Men det, som i synnerhet gjordt mig upmärksam, på des omdöme vid ympade, eller naturliga *Koppors återkomst* är, at Herr B. med någon slags, af de berömdaste Läkare, hämtad auctoritet, vil likasom oförmärkt draga et dylikt *Koppornas* inställande för andra gången i tvifvelsmål; hållt desse Läkare icke skolat i akttagit det åkta *Kopp-utslaget* mer än en gång.

Jag

Jag vördar en BOERHAAVES, MEADS, CHIRACS och flere berömde Måns Skrifter och årfarenheter; men då Herr B. så sorgfälligt uppräknar dessa, hvarföre förtiger han då dem, som såga sig hafva observerat et åkta Kopp-utslag 2:ne gånger, utan at härvid anställa den ringaste *jämförelse*? Hvarföre nämner han icke, i senare fallet en TIMONY, en KRAUSE, en JOH. CASIMIR MEDICUS, en RAST, en LE HOC, en L'EPINE, en WRISBERG, en RAZOUX, en SERVANS VAN DE COPELLO, en DRYFHOUT, en VAN DIËWERN, en VAN DER STEEG, en DWIGHT, en MACQUART, en NIEROP, och, framför alla, en DE HAEN? hvarföre förtiger han LE CATS bref til POUTEAU och DE LA TOURS til GAULARD? hvarföre går han med stillatigande förbi, det som, rörande denna sak, finnes anfördt uti *Act. Acad. Scient Senensis* och uti *Collectanea Hafniensia &c. &c.* På dessas så vål som mina egna vägnar, bör jag likväl hos Herr B. afstågga en skyldig tackfågelse, för des i förbigåendet gifna compliment: jag är, för min del, så mycket mera med den samma nögd, som Herr B. til alla delar med mig, och alla dem, som i akt tagit dylike Koppor, derutinnan instämmer, at *sådane händelser dro ganska sällsynte*, och kunna således ej i ringaste mätto skada Koppympnin-gen, hvars *synnerliga nytta* lårer vara nog-samt både bekräftad och bekant.

Men

Men om Hr: B. skulle hyfa den ringaste misstanka om *felkännandet* af *åkta* Koppor från de *oåkta* uti någons *egen och särskilta präclik*, få kunna åtminstone de Låkare åberopas, som med mig varit tilstådes vid de förefallna händelser, eller ock torde Herr B., til undvikande af *misslag* i framtiden, regalera oss med en förteckning, uti hvilken de *kännetecken* åro noga uttakade, som ikilja de åkta Koppor från de oåkta, men i synnerhet och framför alt, tagna af egen årfarenhet, emedan man har en någorlunda tillgång, til dem som redan derom hos Auctorerne finnas antecknade: Håraf kunde åfven den nytta håmtas, at man icke tvårtom stundom tager de åkta Koppor för de oåkta; ty det ena år ju så väl möjligt, som det andra, för den eller dem som ej känna dem.

För öfrigt, och om det så aldeles har sin riktighet, at *af de måste nu lefvande Låkare, ingen har sedt rätta Koppor andra gången*, kan jag väl ej med någon visshet veta, och jag förmodar, at Herr B. icke lårer vara bättre derom underrättad. Någre berömde och ånnu lefvande Låkare här i *Stockholm*, påstå sig likväl hafva sett rätta Koppor 2:ne gånger hos en och samma person, ehuru det hit intil icke fallit dem in, at lämna sådant skrifteligen til andre Låkares kunskap.

Af alt, skulle det likväl måst förtryta mig, om den tanka faller Herr B. in, at jag
med

med min *Berättelse om et dubbelt Kopp-Utslag* (i denna *Veckoskrift Band. 1. sid. 50.*) skulle i minsta måtto fökt förringa Koppympnin- gens nytta. Jag känner deſs värde, ſer deſs fördelar och utöfvar den ſtundom ſjelf; få- ger ock ännu en gång, at jag med flit nämndt, det åkta Kopper hos en och ſamma perſon 2:ne gånger ſedde, åro ganska fållſynte hån- delſer; men om jag en eller annan gång ſkul- le råka at få ſe detta, år det mig då tillåtit at ſe det jag ſer, eller ſkal jag blunda och *jurare in verba Magiſtri?*

CRELL'S Chemiſches Journal, 2 Theil,
p. 6. (Fortsättning från denna Vecko-
ſkrifts 2. Band. p. 380.)

Herr WLEGLEB viſar många förfök med *Sal Acetofellæ*, både med det ſom tilredes uti Thüriſgerwald, ſom ock det ſom kom- mer från Sweitz. Det förra har gulaktige ſmå cryſtaller, och et quintin derutaf for- drar halfannan uns kokhett deſtilleradt vat- ten, innan det uplöſes. Det andra har hvita, råmmeligen ſtora cryſtaller, hvarutaf et quin- tin låter löſa ſig uti 6 quintin kokhett vatten. Herr W. tror at det *Syr - Salt* ſom utbjudes til köps, merendels år förfalkadt. (Men han förtiger hvarmed det år förfalkadt, ſåledes

nämnes ej eller om det vanliga fåttet med *Tartarus Vitriolatus*.) Han förfår sig ej hafva sedt Herr SAVARYS, på förfök rike *Disput: De sale Essentiali Acetofellæ Argent.* 1773, förrån han redan utstakat sina förfök, hvarföre de ock uti många stycken åro åtskilde. I allmänhet jämnför han sina förfök med andras, och visar detta saltets förhållande mot *Vatten*, mot hvarjehanda jordaktiga och metalliska uplösningar, mot *Syror*, mot *Alkaliska fasta Salter*, *Medel-Salter* samt uti *Eld*, hvilken senare öfverdref från en uns *Salt*, halftredje quintin af en *Ätticke-syr vätska*, men ingen *Olja* fecks; det som var kvar innehölt *alkali* och något *jordaktigt*. Då han öfverdref det *Sweizerska Syr-Saltet*, satte sig i hjelmen et *tort ganska surt Salt* uti tunna skorpor. Herr W. tror dock at han endast öfverdrifvit den delen af fyran hvarmed *Alkali* varit öfver-fatureradt. Destillation med *Vitriols-syra* förmädde dock icke lösfa mera. Denna syra af *Sal Acetof.* har han åfven ensam förfökt på åtskilligt fått. Sedan han lätit den til hälften bortdunsta, anskjöts et *spetsigt hårdt Salt*, som smakade ganska *surt* och uti elden var mycket *flyktigt*. Hans öfrige förfök angå *Syr-Saltets* förhållande mot *Phlogiston* och *Kalk-jord*.

Pag. 39. Herr GRETTLING's förfök med *syror utaf Trådsorter*, i synnerhet med *Spiritus*

ritus som fås af *Björk*, i afligt at deraf kunna tilreda *Naphtha*.

Pag. 62. Utaf Herr CRELL's undersökningar ser man, at åtskilliga sorter af *Naphtha* låta sig fördela utaf andra *fyror*, ån den de innehålla, hvaraf tyckes kunna slutas, at uti hvarje sort *Naphtha* är en del af *Spiritus Vini* ej nog med *fyran* förenad.

Pag. 73. Herr MÖNCH visar på såker grund, at *Kräk-Vinsten* (*Tart. Antim.*) tilredd af en del *Vitrum Antimonii* och 2 delar re-
nad *Cremor Tartari*, är förmånligare, ån om han på något annat fått beredes, emedan man då kan vilst utfåtta dess verkan.

Pag. 78. Som prof, at *Gummi Guajaci* är oförfalskad, antöres följande: (Man bör håldre kalla den *Resina*, ty af den egenteliga *Gummi Guajaci* ger et pund *Guajacum* endast 2 quintin.) Man uplöser litet deraf uti *rectificeradt Brånvin*, silar uplösningen; sedan dryper man litet deraf uti något *Spiritus Nitri Dulcis*, och utspäder den med *vatten*; då den *Kådan* som af vattnet fälles bör hafva *blå färg*. Är den genom andra *Kådar* förfalskad, så synas de, bland det nedfallne, som *hvita strimmor*. Denna upptäckt är af så mycket större vigt, som *Gummi Guajaci* uplösning i *Rohm* har nu blifvit et medel. (Samt ånnu nyare mode at lösa samma *Kåda* i *vatten*. Se denna *Veckoskrifts* I. Band. p. 5.)

Pag. 80. Herr DEHNE går ännu längre uti förenämde sak, men fordrar at *Spiritus Nitri Dulcis* skal vara behörigen tilredd, samt i lagom myckenhet tillagen. Dets förhållande mot *Brånvinet* kan dock vara åtskilligt. *Spiritus Nitri Dulcis* som ej blifvit utspädd, verkar äfven denna præcipitation, men mycket hastigare. *Naphtha Nitri* förändrar *Guajac-Kådan* endast genom dets upstigande ånga, hvilket äfven sker genom dunsten af den starkaste *Saltpeter-syra* eller *Skedvatten*; men vanlig *Saltpeter-syra* och *Vitriolsyra* kunna ej göra det. Således är den blå färgen egen med *Spiritus Nitri*. Han tror, emot den förra Författarens tanka, at de hvita strimorne uti præcipitatet af denna Kåda, icke just äro tecken, at den är förfalskad, utan at de af andra orsaker kunna upkomma.

Ibland kännetecken til en god *Guajac-Kåda* råknas dock at den är af blå-grön färg. (Barken på *Guajacum* har äfven utan på blå-gula fläckar.)

Pag. 102. Herr HEYER har utdragit en slags *Camphert* utaf en ört, som han låger vara *Anemone Pulsatilla*; men Herr Prof. och Ridd. MURRAY råttar til *Anemone Pratensis*, hvaraf förut blifvit tilredd *Camphert*, enligt *Hanowerska Magazinet*. Utaf friska örten med blommorne destillerar han et skarpt vatten. Sedan detta vatten ungefär et halft år stått väl förvaradt i en glas-flaska, fant han på botten

botten några *små platta Crystaller*, af *mjölaktig färg*, som vogo $\frac{1}{4}$ til $\frac{1}{2}$ gran; Då de tuggades kändes de *feta*, och då de itändes, brunno de aldeles up och förtärdes på et hett järnbleck, samt luktade skarpt. Desse egenskaper hafva de lika med den vanliga *Campherten*. Men denna af *Anemone Pulsatilla* skiljer sig deruti från den vanlige, at den intet röker, intet uti medelmättig värma bortdunstar, at den lätteligen låter rifva sig til et fint pulfver, uti vatten sjunker til botten, låter sig til ganska liten myckenhet uplösa i åtticka samt destillerade och utpråsade oljor, under uplösningen fräser och ger stora samt många luft-blåsor ifrån sig, och at dess uplösning i åtticka eller ætheriska oljor samlar sig i en tjock hud då den afrökes.

Torra örten ger inga Crystaller, och den färska ger äfven nog litet af denna *Camphert*.

En Läkare gaf, morgon och afton i 3 veckor, åt en Fru, som hade *svarta Starren* på bägge ögonen, et halft gran af denna *Camphert*, rifven med socker; men hon kände odrågelige skårningar i hufvudet, med urins starka afgang. Så geck det ock med en annan ung person.

Pag. 107. Her THORY anför sina försök med *Elastiska Kådan*. Han åtskiljer fyra sorter deraf, nemligen en *blå*, en *röd*, en *gul* och en *svart*, som är mer spånstig än de

andra forterna. Herr T. förfök åro endast anstälde med den *gula* och *röda*. Den *gula Kådan* är få klar som den skönaste Bårnsten, men är ganska litet elastisk och brister vid en ringa utdåning. Denna blir litet mjuk genom kokning i vatten. Om den itändes få brinner den som *Camphert*. Digererad med *Liquor Anodynus* blir den något tjock, samt uplöses til någon liten del; Solution grumlar sig, då vatten blandas dertil, och det som nedfaller sätter sig skifvigt til botten. Uti *Oleum Vini* uplöses denna Kåda fullkomligen til en *Lack-Fernissa*, hvilken dock, då den med påntsel påstrykes, åter kan afspjålkas; Inkokad har den ganska liten elasticitet. Den starkaste Vin-ätticka uplöser endast ganska litet, och det då blandningen i sand digererar. Hvarken *Napha Nitri*, *Spiritus Nitri Dulcis* eller *Spiritus Salis Dulcis* uplösa det ringaste. Sedan denna Kåda blifvit digererad med *Spiritus Salis Ammoniaci*, grumlar den sig något litet, då vatten tillsås.

Oleum Anthos verkar en fullkomlig uplösning, hvilken med den starkaste *Spiritus Vini* ger en *Fernissa*, som torkar långsamt. *Oleum Terebinthini* uplöser något litet, men *Oleum Petræ* intet. Genom vanlig *Chamill-Olja* löses 22 gran af 2 scrupel; det som intet uplöstes hade en *duñkel blå färg*, och var lätt at mellan fingrarne söndergnugga. *Spiritus Salis*, destillerad *Ätticka* och *Aqua Regis* lösa alde-

aldeles intet; men *Spiritus Nitri* och *hvit Vitriols-Olja* uplösa den aldeles, åfven få deliqvesceradt *Vinstens-Salt*. Då *Kådan* göres het, flyter den til en svart bräcklig masfa. Den *röda Kådan* hade aldeles samma egenskaper, åtskilnaden bestod endast i *färgen*.

Herr THORY tror at de 3 första forterna äro alla af samma slag, och endast varda färgade.

Skada (fråger Herr Prof. och Riddaren MURRAY, Med. Pract. Bibl. 3 Band. p. 458.) at Auctor ej åfven anställt försök at uplösa den *svarta Kådan*, hvilken egenteligen brukas til *böjelige Cathetrar*, om hvilkas bruk General-Chirurg. THEDEN utgifvit en Afhandling i Berlin 1777.

Pag. 112. förfättar Herr CRELL sine försök med *syran af Talg*.

Pag. 128. har han undersökt *Walraf* eller *Sperma Ceti*. Denna fetma som tages af åtskillige slags *Valar* (Physeter), ger vid destillation en *rinnande Olja*, hvaraf först vid 3:dje destillation kan utdragas en *gulaktig syra*, hvilken med *syran af andra djurs fetmor* har mycken likhet. Man kan ock deraf göra en god *Sapo*, som bevises mot NEUMAN.

Pag. 137. Herr CRELL's vidare försök at tilreda *Phosphorus*.

Pag. 152. *Cacao-Smör* gaf honom, genom Chemisk tilredning, en *syra* lik den af *fett*, alt det öfriga är *Olja*.

Pag. 214. följa Recensioner utur *Kongl. Svenska Vetensk. Acad. Handlingar*. Och

Pag. 244. utur WIEGLEB's förslag at lättare crystallisera *Borax* utur *Tinkal*, samt

Pag. 247. Herr CRELL's Anledning til underfökning: hvarföre *Antimonium Diaphoreticum* i så ringa myckenhet regenereras genom *Regulus Antimonii*.

Om Lifmodrens Omstjelpning. (Fortf. fr. p. 126.)

Caf. VIII. och IX.

Herr Profess. SAXTORPH anförer tvånne sådane händelser uti *Societatis Med. Havniens. Collectanea* Vol. II. näml.

Caf. I. (p. 299.) År 1775 blef han kallad til en qvinna i 4:de månaden hafvande, som fått håftiga plågor i buken, dem tvånne Barnmorskor inbillat sig vara Förlossnings-vårkar, och i sådant affeende hållit den arma qvinnan tvånne hela dagar i Stolen til Misfallets befrämjande, hvilket de hvar ögnablick väntade såsom oundvikligt (*).
Vid

(*) Man finner således, at Barnmorskor åro sig lika i Dannemark, åfven som här. (Jämför händelsen, som år införd sid. 56.) Det vore rätt be-
dröfveligt, om man icke sige hoppas, at trågna

Vid undersökningen fant Herr S. en sådan stor Svulst uppfylla Båckenets hålighet, som i de förra händelser är omtald, och hvilken den ena Barnmorskan höll för at vara Fostrets hufvud; den andra, at det vore hinnorna, utspånade af vattnet. — Med möda kunde Modermunnen kännas öfver *Symphys. Osf. Pub.* — Urin-Blåsan var updfrefven nästan til Naflen, och Patienten berättade, at hon på 6 veckor endast dropptals och med smärta blifvit af med litet urin; under hvilken tid hon måst utstå desse svåra plågor, ehuru en nog förfaren Chirurg. Herr SWANITZ, ofta, men fåfångt sökt tåma Blåsan med Catheter, hvilket ock nu misslyckades Herr SAXTORPH sjelf. Men på det qvinnan likvål icke öfver instundande natten skulle vara utan all lindring i sina plågor, så föreskrefs henne *Laud. Liquid. Sydenh.* — Morgonen derpå försöktes at införa fingrarne i *Vagina*, och at med dem uplyfta Svulsten, hvilken Herr S. så mycket fåkrare trodde vara orsak til *Supressio Urinae*, som han visste, at Blåsan i 3:dje månaden ej sållan så tryckes af den utvidgade

I 5

Uterus,

uplysningar och föreställningar sluteligen skola segra öfver fördomarnes envishet, och at åtminstone Barnaföderikorne sjelfve skola rådda sig ifrån et sådant tyranni, genom det, at de icke gifva sig til et offer åt okunnige Barnmorskor, i synnerhet på de Orter, hvarest förnuftig hjälp i tid kan sökas och erhållas.

Uterus, at urinens lopp deraf hindras, tils antingen *Uterus* med konst uplyftes, eller genom mera tilväxt stigit öfver *Collum Vescicæ* högre up mot Nafsen. Men här var detta handgrep fåfångt, ehuru man gaf qvinnan åtskillige ställningar: Svulsten blef orörlig. Smårtorna, som Operation förorsakade, kunde sluteligen icke uthårdas af qvinnan, som, ledsen öfver den fellsagna hjälpen, åstundade andras råd. Men efter 8 dagar kom Blodförtning med råttå Förlofnings-vårkar, då H:r S. åter kallad, kände Modermunnen öppen och Missfall instunda, som ock snart hände, hvarest en stor myckenhet svart urin afgick, och qvinnan kände sedan ingen svårighet vid defs låtande.

Caf. 2. (p. 303.) Samma år kallades Herr SAXTORPH til en annan qvinna, i 5:te månaden hafvande, som på lika lått i 3:ne veckor varit plågad af urinståmma. En Barnmorska hade redan fåfångt blifvit rådförd, och Herr S. kom för sent, emedan qvinnan var redan *in agone* och gaf straxt up andan. — De kringstående berättade, at den döda, utom en nästan total urinståmma i 3 veckors tid, hade, i synnerhet mot slutet, varit så pinad af de grufveligaste mag-plågor, at hon åndteligen fallit i et håftigt raseri och deruti dött. — Herr S. fant nu buken jämt på sidorna utspänd och kände *fluctuation* i honom, som gaf misstanka om *Hydrops*. —

Uti

Uti *Vagina* kändes en fädan Svulst, som i förra händelsen; men Modermunnen var så högt updragen vid *Pubes*, at den ej kunde nåkas. — Buken öppnades och en stor hop vatten utflöt, til färg och lukt lik urin. — Tarmarne voro röda, inflammerade och på några ställen aldeles förderfvade. — *Fundus Uteri* fants tilbakabögd ned i Bäckenet och Modermunnen dragen högt up öfver *Pubes*, tillika med främre sidan af *Vagina*. — Urin-Blåsan var sladdrig, mycket vid och på bakre sidan sönderbrusten. — I Buk-Caviteten fants mycken urin. — Man försökte fåfångt, äfven nu på den döda kroppen, at med fingrarne i *Vagina* uplyfta och tilbakaskjuta svulsten ur Bäckenhålan, emedan trångslen i öftra Bäckenet, emellan Korsknölen och Isbenet, gjorde för svårt motstånd; men sedan hela handen blifvit införd, undansköts ändteligen svulsten med mycket våld och efter det han, under denna Operation, blifvit af Bäcknets klämning mera aflång. — Man öppnade sedan *Uterus*, då *Liquor Amnii* utflöt. — Fostrets hufvud fants lutande mot *Fund. Uteri*, som legat nedvänd i Bäckenet. — *Placenta* var *Obovalis*, fästad på baksidan af *Uterus*, dels *in Fundo*, dels *in Corpore*.

Herr S. bifogar sedan några sina egna Anmärkningar, af följande innehåll:

Denna *Retroversio Uteri* tillskrifves dels *Placenta oriktiga fäste på baksidan af Uterus*, som

som derigenom på samma ställe mindre ut-
 vidgats och följakteligen tillbakabögd *Fundus* ; dels en för stor *Bäcken-vidd* , emedan
Fundus Uteri , som vid slutet af 3:dje måna-
 den , i kraft af sin figur och storlek , vanli-
 gen plågar lyfta sig öfver Caviteten af et vål
 formeradt *Bäcken* och af *Kors-knölen* tvingas
 framåt , icke kan få upstiga och styras fram-
 öfver *Ossa Pubis* (uti et för vidt *Bäcken* ,
 hvarest *Kors-knölen* icke är så mycket inåt-
 stående) , at ju den sammandragne bakre sidan
 af *Uterus* neddrager *Fundus* (*) och den stö-
 re *Bäckenets* rymd tager emot honom tilba-
 ka bögd , samt gömmer och innesluter honom ;
 hvartil kommer tyngden och tryckningen af
Bukens *Innanmåten* , som tvingar *Fundus*
Uteri djupare ned i *Vagina* och bakre delen
 af *Bäckenet* ; hvaraf nödvändigt följer , at
Modermunnen måste dragas up öfver *Ossa*
Pubis och *Uterus* få en omstjelt ställning .
 — När denna tillbaka krökta *Lifmodren* til-
 växer i storlek , få tryckes *Urin-Blåsans* nedra
 del och låget af dels hals förändras , få at ej
 allenast *urinens* naturliga lopp hindras , utan
 Cathe-

(*) Måne ej en för mycket inåtstående *Kors-knöl*
 kan hindra *Fund. Uteri* at upstiga , i synnerhet
 om *Os Sacrum* , som icke ovanligen hånder , til-
 lika har en stark *Concavitet* , ned i hvilken *Fund.*
Uteri få mycket lättare tillbaka tvingas , när den
 under tillväxten lider et ständigt motstånd och tryck-
 ning af *Kors-knölens* *hvalf* ?

Catheterns bruk blir äfven onyttigt. — Men om, under fortfarande tryckning af *Uterus*, Blåsan ofanteligen utvidgas af den samlade urinen, så upkomma håftiga smärtor genom denna spänning, *Uterus retas per consensum* och des's contractioner förorsaka Missfall, til Patientens stora lycka; ty i vidrigt fall, utspännes Urin-Blåsan, genom den ståndiga *Ischurien*, til den grad, at hon brister sönder; hvilken bristning i andra händelsen H:r S. tror *sua sponte* hafva skedd, och döden följt på den utgutna urinen, hvilken ósverfvämmade och retade *Viscera Abdominis*. — Hjelpen, som, i sådana händelser bör användas, lofvas at en annan gång meddela.

Caf. X.

Uti Acta Societatis Med. Havniens. ()*
 Vol. II. p. 254. anförer Stads-Physicus i Wiburg, Herr Doct. JOH. PHIL. ROBERT, en *Casus Retroversi Uteri*, hvars beskaffenhet var korteligen denna:

Qvinnan 44 år gammal, Moder åt flera Barn, lång til växten och mager, hade några måna-

(*) Desse vackre Handlingar kallades i början *Collectanea &c.*, och under denna rubrique utkommo: Vol. I. 1774. och Vol. II. 1775. Men sedan blefvo de kallade *Acta*, af hvilka Vol. I. utgafs 1777. och Vol. II. 1779. Flere har jag ännu icke sett.

månader förut haft Missfall, och nu voro 10 veckor förflutna sedan sista Menstruation. — Efter en måltid af gröt, kokad med kärnmjök, blef hon, midt under sit arbete på åkerfältet, angrepen af ganska svåra smärtor i Båckenet, med bukens utspänning. — Hon gick hem om aftonen och natten passerades fömnlös af plågornas håftighet, dem hon likväl led med tålmod, i mening, at det vore en upväckt Moder-passion af den förtårda gröten, hållt hon var vand, at magen icke ville tåla något fyrligt sedan sista Missfallet. Men de vanliga medlen ville nu icke lindra, och om morgonen instälde sig äfven en så svår urinstämma, at hon icke utan med de starkaste präfsningar kunde få fram någon droppa. — Under 16 dygn, som detta elände varade, nyttjade hon åtskillige Hus-Curer, som förvärrade det onda; dock var stolgången ej aldeles förstoppad, utan excrementerne gingo *involuntarie* bort, under de starka bemödningarne at låta urin. — Hr R. fant vid undersökningen en sådan Svulst nedpräfsad i Båckenet, som vid förra händelserna, och buken utspänd, öm. — Med mycken svårighet fick han in Cathetern och aftappade 2 eller 3 kvarter urin, hvarestefter å nyo undersöktes,

Herr Prof. och Ridd. MURRAY i Göttingen vil icke vara aldeles nögd med den förändring i Tituln, som desse Handlingar undergått. (Se desfs *Medic. Pract. Biblioth. Band. 3. sid. 123.*)

föktes, då Modermunnen, som förut var omöjelig at finna, kändes gömd under *Os Pubis*. — Qvinnan var lagd ut på kanten af fången, med uphögt Båcken och Bröft, och sedan H:r R. infört handen, samt för at undvika Kors-knölen, skjutit *Fundus Uteri* upåt och något sidwärts, lyckades det at reponera Lifmodren (*), hvarefter symptomerne försvunno; men som någon blodflöd visat sig om natten, fruktades Missfall, hvilket likväl blef förekommit genom hvila och behörig diät, och qvinnan fødde Tvillingar i 30:de veckan efter *Uteri reposition*.

Auctor gör härvid följande Anmärkningar:

• Denna *Lifmodrens Omstjelpning* hände vid en sådan qvinnans ställning, som icke tycktes vara dertill beforderlig; ty hon höll på at framstupa uphemta den kullslagna Såden på Åkern. At förtiga det *Placenta*, då hon uttogs, tycktes snarare vara fåstad vid *Uteri främre vägg*, än vid den *bakre*, hvilket Auctor ock tror kunnat bidra til en lättare *Uteri reduction*. För öfrigt menar han, at i denna händelse, *Tarmarnas upblåsning af den nämde födan, jemte Diaphragmatis och Buk-Musk-*

(*) Detta *Repositions-sätt* differerar från det i förra händelserna recommenderade, hvilket likväl torde vara säkrast at följa, såsom sannolikt mera möjligt och med Mechanismen öfverensstämmande, än detta, ehuru af Auctor lyckeligen användt.

Musklarnes tryckning under de starka påsningarne, hafva, för Uterus, som sökt sig utgång ur Bäcknet, tilstängt vägen, hvilken säkerligen skulle åstadkommit Prolapsus Uteri, om Ligamenterna och Musklarne, som tilstoppa främre och nedra delen af Bäcknet varit slappa (); men då desse äro i godt stånd, ikal äfven Modermunnen nödvändigt upstiga i samma mån, som Moder-botten neddrives, och det önda tiltaga med Lifmodrens tilväxt, som trycker Blås-halsen, då äfven den samlade myckenheten af urin bidrager til Uteri nedtryckande. — På urinens evacuation ankommer det hufvudsakeligast vid kuren, emedan derigenom banas väg för reposition och faran minskas ansevärt; men eljest må den Sjuka och Operatorn vänta sig en bedröfvelig utgång. (Slutet e. a. g.)*

An-

(*) För säkerhet skul vil jag anföra Auctors egna ord, p. 257: *Heic loci credo intestinorum ab ingestis inflationem, junctam cum Diaphragmatis & Musculorum abdominalium sub nisu valido pressione, Utero exitum e pelvi molienti; viam praeclusisse, prolapsum Uteri producturam si laxa inuenisset ligamenta & Musculos, anteriora & inferiora pelvis obturantia.*

Anmärkning vid Herr DESAIVES Anmärkning, recenserad uti denna Veckoskriftens 2:dra Band, sid. 158, 159, rörande præparation af Mercuris Dulcis efter Pharm. Svec. Ed. Alt.

Då jag härom dagen läste *Andra Bandet af Veckoskriften för Läkare och Naturforskare*, blef jag pag. 158, 159, varse at M:r DESAIVE låtit införa uti *l'Esprit des Journaux*, Jul. 1781. p. 293. *Præparation af Mercurius Dulcis efter Pharmac. Svec. edit. secund.* Men at han tillagt den Anmärkning: *At det hvita Præcipitatet borde sublimeras, emedan det vore troligt at det innehåller något Turpetum Minerale, förorsakadt af den Vitriolsyra, som Saltpeter-syran ofta innehåller, såsom ock af det Sal Glaub. som Sal Commune torde med sig föra.* — Huru grundad låter icke denna Anmärkning för dem, som med de första Chemiska grunder ej äro bekante. Men hvad säga då ertarne Chemister hårtill? Jo, Herr DESAIVE lår förmodeligen ej vara Chemist; han torde hafva hört klockan ringa, men vet ej uti hvilken Kyrka: Han behöfde ej mera än kasta ögonen på någon *Attractions-Tabell*, så finner han derstädes, utan den minsta svårighet, at *Quicksilfver* åger starkare affinitet til *Salt-syra* än til *Vitriolsyra*, och detta vore redan tilfyllest, at til

intet göra H:r DESAIVES Anmärkning: Dock at bēvifa faken litet omständligen, kan man præcipitera en Quickfilfver-upplösning uti *Skedvatten* med *Vidriol-syra*, eller ock med *Sal Glauberi*, præcipitatet edulcoreras väl med varmt vatten, sedan kan man digerera detta *Turpetum* med en upplösning af *Sal Commune*. Då finner man at denna *Salt-upplösning*, efter en förnuftig evaporation, gifver *Salis Glauberi Crystaller* och at *Turpetum* är förvandladt til *Mercurius Dulcis*.

Jag vil således för en liten stund medgifva, at få väl *Skedvattnet* hvarmed *Quicksilfret* är upplöst, som ock *Köks-saltet* hvarmed præcipitation är förrättad, innehålla *Vidriol-syra*; men så är ju naturligt, at det *Turpetum* som då uppkommer, åter i samma ögnablick af det öfverflödige *Sal Commune*, som til præcipitation är förordnad, blir decomponerad; och således faller H:r DESAIVES onödiga Anmärkning af sig sjelf öfver ända.

S . . . e.

*Enterosele, Hernia ingvinalis incarcerata,
Casus Chirurgicus, af A. F. H.*

Uti Första Bandet af denna Veckoskrift pag. 21. har jag låtit införa, utur Doctor MICHAËLIS Bref, något om *Opii nytta uti*
Inspår.

Inspärrade Bräck; jag låt ock pag. 22. för-
märka något misstroende til detta medels
nytta, då Bräcket för första gången utfallit och
straxt blifvit incarcereradt. Erfarenheten har
sedermera til någon del minskat detta mis-
troende, som af följande Casus kan inhem-
tas: Sifflodne 14 Januarii (1782), halkade
en 30 års gammal Man på gatan, och kån-
de dervid en håftig ryckning i kroppen, jem-
te någon bristning och värk i vänstra ljum-
sken, samt en dragande plåga under bröstet.
Den 15 om morgonen tillkallades jag och
fant, vid efterfrågan och undersökning om
händelsen, i vänstra ljum-sken et *Inspärradt*
Bräck. Patienten hade ock alla de sympto-
mer som dervid plåga följa, såsom: obstru-
ktion och kråkningar, klen och tät puls,
mycken oro och ångest, beständig svett, en
olidlig ömhet och värk på stället, m. m. Den
utfallne delen af tarmarne var af et bögd
Länfingers skapnad, storlek och hårdhet, safe-
ligen spånd, vid Annulus så tilförd, at huden
var aldeles tildragen rundt omkring den af
tarmen utgjorde uphöjning. Man kunde så-
ledes ej gifva sig särdeles hopp om detta
Bräckets reposition utan operation; likväl vil-
le jag försöka.

En tillräckelig Åderlätning gjordes, *Infu-
sum Sennæ* och *Sal. Anglic.* intogos, men
gingo straxt tillbaka genom kråkning.

Lavement applicerades flere gånger, hvilka stundom quarblefvo flere timar, men gingo sluteligen bort, utan at man hvarken under deras applicerande eller efteråt, märkte någon förändring i Bråcket.

At här bruka *kalla Omslag* hade varit dåraktigt; så väl sjelfva Tarmen som *Annulus* voro förut nog spånade och hopfnörde. Garnhårfvor kokade i Olja och Åtticka ömsfades således ofta varma utanpå Bråcket och Buken; men utan lindring.

Om aftonen gafs åter *Sal Angl.* upsmålt, samt applicerades *Lavement*; men det förra kråktes up, och det senare gick bort utan verkan. Då gafs en Drachma af *Pulvis Sedativus Ph. Sv.* som innehåller et gran *Opium*. Detta gaf mer stillhet och ro öfver natten, men ingen sömn; man fortfor med *Omslaget*. Om morgonen den 16 fick Patient en öpning med Excrementer. En unce *Alkal. Miner. Victriolat. (Sal Glauberi.)* gafs och *Lavement* fattes, men det förra kråktes up och det senare hade ingen verkan; icke desto mindre fortfors med *Lavement*, och trenne gånger gafs af nämde *Salt*, som upkråktes alltid straxt; man fortfor med *Omslaget*. Om aftonen tycktes Tarmen vara något mjukare. Til natten gafs en lika dosis *Opium* åter, som repeterades vid midnatten, hvarpå fölgde några timars rolig sömn, och om morgonen var Bråcket helt slakt samt Tarmen lått at

at reponera. *Lavement* fattes straxt och en unce *Engelskt Salt* gafs, hvarpå fölgde flere öppningar. Patienten mädde väl och nyttjar nu Bräckband.

Ehuru gynnande denna Casus tyckes vara för *Opii verkan*, vågar jag dock ej recommendera at fätta för mycken lit dertil, man kan så lätt försumma sig, och en tima förlorad kan ofta vid denna sjukdomen gälla lifvet. Man är desutan nu för tiden så gerna fallen, at nyttja en *mild och Medicinsk Chirurgie*, at jag fruktar en ny SEVERINUS snart åter behöves för at upmuntra til en *Chirurgia Masculula*. Intet vinner konsten med at plåga och pina Patienter, men det är ofta bättre at på en kort stund utfå pinfamme manoeuvrer för at vinna hålfan, ån at plågas i en långsam sjukdom och sluteligen dö.

Om *Lifmodrens Omstjelpning*. (Slutet fr. p. 144.)

Några händelser af detta slag kunde ånnu anföras; men jag fruktar mig redan hafva fallit Låfaren för vidlöftig, som likväl skedt i alligt, at man genom flere händellers jämförande, måtte finna skilnaden millan de *Väsendtelige* och *Tilfällige* denna Sjukdomens *Symptomer*.

Hår i Sverige vet jag icke mer ån två-
 ne sådane händelser observerade, och af hvil-
 ka mig mundteligen blifvit lemnad benågen
 del. Den första af Herr Asfesloren Doctor
 RIBBEN, år 1770, hos et Fruntimmer,
Clandestino Amore Gravida, och som hon
 mente, i 4:de månaden. — Symptomerna
 voro lika med de förut beskrefne. — H:r R.
 tog et par äldre och i vetenskapen kunnige
 Läkare med sig i Consultation. Ingen kunde
 utreda saken; *Retroversio Uteri* var ock då
 hår en aldeles okänd händelse. — Man mis-
 stänkte Patienten at vara närmare Fullgången,
 hålt Buken var dertil nog utvidgad, och man
 icke med säkerhet kunde rätta sig efter hen-
 nes utfago. — Plågorna liknade Förlofsnings-
 arbete; men som ingen Modermun var at
 finna, ansågs Förlofsningen omöjelig, och
 man hade beslutadt at anställa *Operatio Cæsa-*
rea, såsom det sista försök at rådda den olyc-
 keligas lif; men döden förekom detta arbete, så
 timar sedan resolution dertil blifvit tagen. Då
 Buken, efter döden öppnades, fants den vara
 utspänd, icke af *Uterus*, utan af den med
 en stor myckenhet urin fyllda Blåsan, så myc-
 ket oförmodeligare, som man i flera repriser
 hos Patienten gjordt aftappning med *Cathe-*
ter, hvilken utan mycken svårighet gått til-
 räckeligen in i Blåsan; men endast evacue-
 radt en måttelig mängd urin hvar gång. *Ute-*
rus låg i nedra Båckenet omstjelp, på fått,
 som

som förut är sagt, innehållande et Foster af vid pafs 4 månader.

Den andra händelsen har H:r Asfesforen Doctor GAHN för några år sedan haft, och hvilken han var nog lyckelig at afhjelpa, efter ofvan beskrefne methode.

Slutligen får jag tillägga följande, nemligen:

I.

Summariske Anmärkningar vid Retroversio Uteri, af W. HUNTER, M. D. F. R. S. Adresserade til Medical Society. (Med. Obs. & Inqu. T. V. p. 388.)

Lifmodrens tiltagande vidd i första månaderna af Grosfesfen har, innan hon hinner öfver *Limbus Pelvis* (*Bäckens Rand*) en naturlig benågenhet at åstadkomma svårigheter och hinder vid urinens låtande. — Bäckens besynnerliga skapnad och beskaffenhet kan i många fall bidra till sådana plågor, och äfven til sjelfva *Retroversio* i åtskillige grader. Herr H. säger med flit: *i åtskillige grader*, öfvertygad af de händelser han sedt, som ock af de hit hörande delars natur, at i olika Casus af det slaget, blir *Axis Uteri* dragen i olika directioner. — Det Båcken, som är *vidast nedan- och trångast ofvantil*, är måst disponeradt til sådana oordningar (*). —

K 4

Myc-

(*) Jämför hvad som är sagt sid. 140. i Not.

Mycket corpulente kvinnor tror Herr H. sål-
 lan eller aldrig blifva exponerade för denna
 sjukdom. — När nedra delen af Båckenet är
 mycket rymlig, och i fynnerhet när där är
 litet fett at upfylla det, så intager den ut-
 vidgade Uterus, i 2:dra och 3:dje månaden,
 nedra delen af et sådant Båcken, trycker
 mera på urin-gången, än på öfra delen af
 Blåsan, och således disponeras Patienten til
dysurie och *suppressio Urinæ*. I detta tilstånd
 tager plågan helt olika beskaffenhet i olika
 händelser, alt som åtskillige orfakers influ-
 ence, enskildt eller gemensamt kunna råka
 at verka. — Om orfakerne åro i en mindre
 grad, som gemenligen händer, hjälper Natu-
 ren sig sjelf och Grosfesen fortfar i sin or-
 denteliga gång, hållt om qvinnan i åkttager
 favorabla kroppsställningar och rörelser, samt
 Urin - Blåsan hålles någorlunda tedig; men
 når contrarium händer, blir den dageligen
 tilyväxande Lifmodren så inkilad i Båckenet,
 at Patienten kommer i en ganska plågsam
 och farlig belågenhet. Nedhållen genom
 den utspända Blåsan och tvingad ofta och
 kraftigt nedåt genom Patientens kryftningar,
 tryckes Lifmodren emot våggarne och i fyn-
 nerhet emot lägre delen af Båckenet: Hvar-
 est desse våggar åro beniga (*Osseæ*) blir Ute-
 rus tvingad inom Cavitetens vidd; men hvar-
 est de åro köttaktige och eftergifvande, svål-
 ler Uterus och gör utskott, som fixera den
 nästan

nåstan orörlig i samma situation. I detta tillstånd kan Uterus vara: 1, aldeles *Retroversus*; eller 2, *Semi-Retroversus*; eller 3, så vida *in statu naturali*, at *Orificium* vetter nedåt. — En af de vanligaste orsaker til fullkomlig *Retroversio Uteri*, hålles före at vara Blåfäns distension, emedan då den stiger up i Buken, hvarest hon har rum til utvidgning, drager hon naturligt-vis med sig Blåfäns-halven och Vaginæ kringliggande delar, vid hvilka hon är fästad, hvaraf då upkommer en *Perfecta Retroversio*. Men när sådana orsaker komma dertil, som i någon grad hindra *Lifmodrens Omstjelpning*, blir den endast til en del eller halft omstjelpat; detta var verkliga beskaffenheten af Hr: GARTSHORE'S 2:dra Casus (se här sid. 123.) Där var *Fund. Uteri* endast så långt tillbaka vänd, at Modermunnen bragtes nära til insidan af *Symphoseos Osium Pubis* nedra del (*). När åter ofvannämde orsaker verka kraftigt at hålla Uterus stadig, blir den så litet omstjelpat, at Modermunnen drifves utom kroppen, såsom vid en vanlig *Procidencia*, hvilket var beskaffenheten af en händelse, som Herr H, hade 3:ne månader förut, i hop med Herr COMBE, hos en kvinna, som hade plågats någon tid, och då

K 5

Herr

(*) Herr HUNTER, ser jag, har förstått, hvad jag, såsom mig något mörkt, anmärkt i Noten, sid. 124. Således skal med *the middle of the Pelvis* menas nedra delen af *Symphys. Osf. Pubis*.

Herr H. först såg henne, var urinens aftappande fåfångt förfökt af en ganska förfaren Operateur; men hon mådde nu vål och var långt avancerad i sin Grosfesle. — I hänfende til sjukdomens behandlande, har, efter hans tanka, erfarenheten stadgadt endast den methode, som först blifvit föreslagen. — Man här fuller sagt, at den *Omfstjelpta Lifmodren* skulle återtaga sit naturliga låge af sig sjelf, endast Blåsan genom repeterade och skickelige cathetrisationer hålles någorlunda ledig från urin, och detta medgifves åfven vara kanske möjligst hos många; dock tror Hr: H. at hvarest det kan ske beqvåmligen, (som det gemenligen kan) är bättre at med ens göra slut på plågan och faran genom *Uteri replacerande*. Practici veta huru plågsamt och farligt det är för en Patient, hvars urin ej kan gå bort, utan genom Catheter; men: då denne ibland är så svår at få in, at åfven öfvade Operateurer derom fela: då i de flåste sådana händelser Patienten är utfatt at bli utan hjelp i rättan tid, och löper fara för en irreparable olycka: då det är bekant, at inom kort tid, tvåne qvinnor uti *Londons Hospital*, hvarest hjelp är altid til hands, hafva fatt lifvet til i denna sjukdom (*): Då alt detta eftersinnas, säger Hr: H., måste man icke frukta, at en hvar qvinn

na

(*) Jämför Noten, sid. 80.

na är i fara, som har en *Uterus Retroversus*? Och när vi kunna lätteligen på en gång borttaga plågan och sätta qvinnan i fåkerhet, kan det då vara rådeligt, at med *Urin-afstappningar* fördrifva dagar och veckor, tils Lifmodren åter bringar sig sjelf i skick, om vi ock vore säkre, at det skulle lyckas? — Så långt Herr HUNTER. Nu

2.

Anmärkningar vid sättet at hjälpa Lifmodrens Omstjelpning, af AUG. GOTTL. RICHTER, M. D. Kongl. Lif-Medic. och Prof. &c. (Se dels Chir. Biblioth. 4:de Band. sid. 236.)

Herr RICHTER säger: Ehuru jag sjelf aldrig observeradt *Lifmodrens Omstjelpning*, vågar jag dock, i hänseende til handgrepen, som fordras vid denna händelse, at göra några förslag. 1) Onekeligt är, at ganska mycket derpå ankommer, at man gifver den tryckning sin rätta direction, medelst hvilken man söker at skjuta up Moderbottnen. Trycker man rätt upåt, så trycker man bottnen emot *Kors-knölen*, och operation kan icke lyckas; ja: han kan väl ock blifva skadelig för Fostret, om tryckningen är stark. Fördenskul måste tryckningen nödvändigt ske framåt mot Naf-
len

len (*). Jag tror, at man i alla de händelser, hvarest handgrepet icke lyckats, har uraktlåtit denna regel; ty jag finner intet hinder, som kunde fåtta sig emot Moderbottens reduction, utom allena *Kors-knölen*, och tror altfå, at hela faken kommer an på, at genom tryckningens direction, kunna undvika honom. — 2) Måste qvinnan, under operation, nödvändigt ställas på *knä* och *armbogar* (**); ty i denna ställning afviker Lifmodren ifrån *Kors-benet* och följakteligen får *Kors-knölen* mindre i vågen för Moderbotten. Men om deremot qvinnan ligger på ryggen (***), få fånker sig Lifmodren ned på *Kors - Benet*, och *Kors-knölen* får i vågen. Det kan ock icke göra sårdeles gagn, at man förer et par fingrar (†) in i *Moderlidan*, för at fatta i *Modermunnen* och draga den ned: ty svårigen kan man fatta uti honom, emedan han ligger så högt (††); desutom följer ej Moder-

mun-

(*) Såsom H:r HOOPER rätteligen anmärker. Se slutet af *Caf. III. Sid. 119.*

(**) Som ock i de flåsta händelser skedd.

(***) Efter GREGOIRE'S methode. (Se sid. 77.)

(†) Herr HUNTER vil hafva in hela handen. (Se sid. 71. 78. 118.)

(††) Herr HUNTER föreskrifver at fatta i öfra delen af den updragna *Vagina*, för at bringa ned *Modermunnen*. (Se Sid. 78. 118.) Men det är förmodeligen lika onyttigt och tillika plågsamt för qvinnan, om ej skadeligt.

munnen, om icke botten ger vika, och det gör han nu minst, ty de tvänne fingrarne trycka honom mot *Kors-benet* och fåsta honom under *Kors-knölen*. — Sålunda gör man vål bått, at införa et par fingrar i *Rectum* med ryggarne vände åt *Kors-benet* och inre sidan åt *Moder slidan*. På detta fått kan man med finger-spetsarne beqvämt trycka *Moderbotten* mot *Nasfen*; och torde hända det vore rådeligt, at med det samma lägga et par fingrar öfver *Isbenet*, för at hindra, det *Modermunnen* icke viker framåt (*). — Erfarenheten må stadga eller vederlägga dessa mina tankar.

Gammalt och förnyadt fått at ympa Koppor.

M:re PARIS, Doct. en Med. &c., har uti et Bref til M:me LA MARQUISE DE ***, infördt uti *L'Esprit des Journaux*, *October* 1781. p. 334, gjordt berättelse om sitt fått at ympa Koppor: Han råder at purgera barnen först en eller två gånger, och at genom något *Mask-medel* fördrifva *Maskar*, som ofta finnas hos barn, och förvärra samt ej sällan *complicera Kopporna*; hvarigenom
Tarm-

(*) Förmodeligen händer det icke, när *Moderbotten* skjutes up.

Tarm-Canalen blir från all röta och masfa renad, så at man derifrån ej behöfver frukta något. Sedan föres barnet, således beredt, til andra barn, som hafva Kopporna; man låter dem leka, jolra, til och med ligga tillsammans.

Han förfäkrar at få Läkare hafva ympat flera barn än han, och alltid på detta sätt, utan at någon sin något enda dödt.

Hans förnämsta skäl är at denna sjukdom då ej trugas på kroppen; utan emotages, om kroppen dertil är disponerad. Skulle det ej taga, så hålles Patienten aktamt til diät och purgeras då och då, samt tager Mask-medel. Blir Barnet smittadt, så är det beredt, man fruktar ingen *complication*, och naturen hjälper sjelf hela sjukdomen. Han befarar aldrig at de således ympade skola få igen Kopporne. Han väljer för flere orsaker antingen de 5 à 6 första månaderna af Barnets ålder, eller ock väntar han tils det blir 3 eller 4 år gammalt. Det är möjligt, säger han: at den bruklige ympningen genom får, endast upväcker en del af Kopp-giftet som bör utdrivas, hvaraf sjukdomen nödvändigt ännu en gång måste yppas. Han tviflar icke at ju visst Kopp-Ympare skola uptänka medel at förringa detta enfaldiga *Koppympnings-sätt*,
så

lä förmånligt för Allmänheten, som stridande emot de förras egennyttan och ambition. Människorne älska at synas; de söka tillfälle at famla rikedomar, den lätt-trogne Allmänheten är et offer för deras högmod och Snålhet.

Han utöfvar Läkare-konsten uti en sank, sumpig och ohälsosam Ort, hvarest rötaktige, intermittenta och illa-artade Febrar äro allmänne, utan at någon dödt för honom af *Kopp-smitta*, som af Föräldrarne blifvit honom anförtrödd och ordenligen skjött efter hans råd.

Man lemnar denna *Ympnings-methode* i sit värde; Ny år han just ej, utan brukades af Allmänheten mycket här i Sverige, innan *Kopp- Ympningen* vardt allmänt godkänd: Mina Föräldrar skaffade mig och ännu et Syskon, *Koppor* på detta sätt, år 1756, uti Södermanland. *Smittans* indragande genom *Lungorne* torde dock ej vara den äldrebästa *Ympnings-methode*.

A. J. H.

Befor.

Befordringar och Nyheter.

Under d. 1 siffladne Januarii har Med. Doct. och Professorn vid Theatr. Anatom. i Stockholm, Herr GEORG HALLENBERG i Nåder blifvit förordnad, at vara Bruks- och Grufve-Medicus uti Norbergs Bergslag; och efter honom befordrades af Kongl. Collegium Medicum til Professor, d. 21 i samma månad, Herr Doct. A. J. HAGSTRÖM.

Under den 6 siffladne Martii blef Artis Obstetr. Adjuncten, Herr Doct. JAC. ALM i Nåder befordrad til Professor i samma Vetenskap här i Stockholm; och efter honom blef, den 8 derpå följande April, af Kongl. Collegium Medicum til Artis Obstetriciæ Adjunct utnåmd Medic. Doct. Hr LARS BRANDELIUS.

Med. Doct. Herr JOH. PILGREN blef död här i Stockholm den 29 siffl. Januarii, uti en ålder af något öfver 46 år.

*Fönsök med Geum Urbanum uti Frosfor,
af G. L.*

Sedan Herr Doctör BUCHAWE i Köpenhamn, efter des mening, med få mycken framgång uti åtskilliga sjukdomar, och i synnerhet *Frosfor*, nyttjat Roten af *Geum Urbanum*, på Svenska *Någlike-rot*, (eller som den eljest, och i långliga tider uti Apotheken blifvit kallad *Caryophyllata*) hvilket af des uti Köpenhamn 1777 i 8:vo utkomna Bok, (*Observationes circa Rad. Gei Urbani sive Caryophyllatæ vires &c.*) nogsam kan inhämtas, och hvaraf en kort recension uti denna *Veckoskrift Band. I. sid. 161.* följ. blifvit införd; har man äfven härstådes med flit varit omtänkt at göra sig förvisad, huruvida denna Rot vore et emot *Frosfor* mer eller mindre verkande medel, samt huruvida det i mer eller mindre mån kunde svara emot et annat medel, som hit intil blifvit ansedt för det bästa, om icke det enda specifika, emot nämde sjukdom, jag menar *China-barken*, och i följe deraf, hvad besparing man hade at förvänta, af en i myckenhet inom Riket växande ört. Men utgången har beklageligen icke svarat emot önskan, icke eller denna Rot, emot det hopp man gjort sig, at få se och finna Hr BUCHAWES erfarenhet bekräftad.

Om jag än påminte mig hvad Herr SCHMUCKER, uti sin *Historisk-practiska Afhandling, om Blodiglars Medicinska brukande* säger, at nemligen många läkemedel, hvilkas nytta blifvit genom flere århundrade bekräftad, åro komne utur modet, och blefne genom nyare och tilförläteligare likasom bortträngde, eller åtminstone icke så allmänt bekanta, som de verkligen förtjente; så hade jag dock all anledning at förmoda, det denna Rot icke skulle vara kraftigare emot Frosfor, än des närmaste frände *Geum Rivale*, om hvars ringa och mislyckade verkan kan läsas i *Kongl. Svenska Vetensk. Acad. Handl. Vol. XVIII. pag. 118.* och at den på intet fått kunde komma i jämförelse, mindre öfvergå *Kina-barken*; men som ingen ting duger oförfökt, så har årfarenheten, den bästa läromästaren, visat, at denna förmodan icke varit ogrundad.

Redan om Våren 1781 började jag bruka denna Rot, emot *Tredjedags* och *dubbel Annandags* Frosfa, för 4 personer, dels i *Pulver*, dels i *Effents*, efter Herr BUCHAWES föreskrift, dock utan verkan, om icke hos en enda, som fuller slapp Frosfan, men i des ställe, feck en vattenaktig svullnad i buken och de nedra delarne; och då denna bortgick, kom Frosfan åter, så at svullnaden och Frosfan med hvarannan omväxlade. Jag fruktade således, at Roten varit för gammal och icke

icke i rättan tid uptagen, hvarföre jag beslöt at uppskjuta med mine försök, til den påföljande hösten, i fall Frosan då skulle blifva gångse, och dels förinnan i rättan tid, skaffa mig et nödigt förråd af denna Rot.

Detta skedde i början af den påföljande Sommaren, då den af en hår i Staden boende kunnig *Apothekare* hämtades, på behörigt sätt rånsfades, torkades i skuggan och tilreddes: hvarvid jag förmodar, at intet tvifvelsmål lär vara öfrigt om rätta kånandet, af en annars i många tider ganika väl bekant drogue.

Frosan instälte sig verkligen åter den följande Hösten, måst *Quartaner*, och tilfällle felade icke til försök; men huru de afslutpit, får jag nu tilfällle och tager mig frihet at, uti efterföljande händelser, berätta.

Cas. 1. Fru B. 29 år gammal, hade om hösten 1780 fått en *Tredjedags Frossa*, mot hvilken bruktes åtskilliga medel; men detta alt oakadt hölt likväl febern uti långt in på vintern, som dock genom *Kinans* bruk ändteligen botades. Hon hade väl flera *recidiv*, hvilka fortforo in på den följande sommaren, dock öfvervunnos de medelst *Kinan*, så at hon sedermera var frisk til d. 19 *Nov.* 1781, då hon åter började frysa hvar tredje dag. Man gaf nu endast en eller annan gång *kräk- och afförande medel*, och lät henne den 26 intaga I uns *Geum Urbanum*, gjord til *Mos*
L 2 med

med *Håhing*: men hon kastade det hvarje gång åter up, och quäljdes deraf ganska mycket, samt undanbad sig detta medels vidare bruk; hvarföre jag å nyo måste föreskrifva *Kina-barken*, och denna fördref sluteligen *Frosfan*, samt det, i anseende til hennes svaga kropps ställning, drog något ut på tiden.

Cas. 2. Fröken J. 20 år gammal fick, midt uti förledne *Sept. månad*, en *Tredjedags Frossa*, nog omväxlande, stundom til *dubbel Quartan*, stundom til en *Febris Intermittens erratica*, och åter til en ordentelig *Tredjedags Frossa*. Efter *Digestiva* och *Laxantia* förordnades *Kina-barken* d. 24 *Octob.* Sedan 4 lod voro upbrukade, blef *Frosfan* ute den vanliga feber-tiden. Man gaf likväl, för mera säkerhet skul, och at undvika recidiv, 6 drachmer *Radic. Gei Urbani*, gjorde til en *Mixtur* med *Kjårsbårs-vatten* och *Hallon-Syrup*, hvilken blandning hon på 3:ne gånger skulle intaga. Men den sista portion upkastades, och *Frosfan* återkom efter 4 veckors förlopp, då *Kinan* blef det bästa medlet, at bota den och förekomma recidiv.

Cas. 3. Kamereraren K. 64 år, hade förledne 23 *August.* hos en af desz vänner på landet fått *Tredjedags Frossan*, men sedan han frusit 4 eller 5 gånger, blef han angrepen, af en då gångbar *Rödsot*, som fortfor i 8 dygn, under hvilken tid *Frosfan*

ej märktes. Då han öfvervunnit Rödfoten, och återkommit til Staden den 15 Septemb. infant sig åter Frossan som tilförne. Nu föreskrefvos *Digestiva*, *Laxantia* och *Kräkmedel*, samt sedan *Kina-barken*, hvaraf han intog 6 uns, äfven denna senare blandad med *Rad. Serpentariae*; men såfångt, Frossan fortfar icke destomindre, fast något lindrigare. *Sal Ammoniacum* med *Cremor Tartari*, uträttade äfven så litet, som en *Tisan* af *Rad. Taraxaci* och *Graminis &c.* efter han syntes blifva något gul i huden och på hvitögat. Den 26 Octob. gafs 1 uns *Radec. Gei Urbani* i Mixtur, at taga på 3 eller 4 gånger; men han upkastade detta medel hvar gång det intogs, och på det högsta undanbad sig alt vidare brukande häraf. Jag villfor honom så mycket heldre uti desfs begäran, som jag nu uptåkte, at denne Mans stilla och inskränkta lefnad, hvarvid han sållan haft någon kroppsrörelse i fria luften, ådragit honom en *Skjörbjugg*, hvilken, förenad med *Frossan*, vore den sjukdom, som af vår framledne lärde och berömde LINDESTOLPE blifvit kallad *Rågsubben*; och jag mistog mig ingalunda; ty *Kinan* förenad med *Antiscorbutica*, samt då och då *Digestiva* och *Rhabbarbarina*, voro de medel, hvilka sedan, inom kort tid, återstälte honom fullkomligen til hållsan.

Caf. 4. Mademois. K. 26 år, befvårades af *Tredjedags Frossan* sedan början af *Sept.* månad. *Digestiva*, *Afförande-* och *Kräkmedel* blefvo förordnade, åfven ock *Sal Ammoniac.* med *Cremor Tartari*; men detta alt uträttade åfven så litet, som sjelfva *Kinan*, af hvilken fruktlöst 4 uns upbrukades. Nu skred man den 25 *Okt.* til *Geum Urbanum*, hvaraf 6 quintin ingosvos i *Mixtur*; men hon upkastade altsamman, då hon tredje gången intog af denna blandning, och hade febern å nyo den 28:de, fast något lindrigare än tilförne.

Den 29 gafs åter 2 lod af *Geum*, gjorde til *Mos* med *Syrup* af *Pomerans-skål*, hvilket hon til en del feck behålla, til en del åter upkastade; men *Frossan* infann sig icke destomindre den 31:sta vid vanlig tid. Nu hugfåldes hon på det högsta, at få nyttja et af desv vänner tilstyrkt medel, som bestod af 20 *Kraft-stenar* (förmodeligen präparerade), 6 quintin *Kina*, och så mycken *Håning*, som behöfdes at göra deraf 3 kulor, hvilka feberfria tiden skulle på 3:ne gånger intagas. Oaktadt detta efter föreskrift nyttjades, infann sig likväl febern vid vanlig tid, så at man blef nödsakad at gripa til *Kinan* å nyo, i större dosis och utan tilfats af något annat medel. Hennes svaga mage och slappa nerver, hafva likväl varit orsaken, at febern nog länge dragit ut på tiden, och är hon som knappast
ännu

ännu til hälfan återstald, ehuru nåstan et halft år, sedan Frosfans början förflutit.

Cas. 5. Fändricken T. 15 år, angreps i *Sept.* månads början af en *Tredjedags Frossa. Digestiva, Laxantia, Emetica* och åtskillige andre förberedande medel nyttjades, hvarefter *Kinan* förekrefs, som dock ej visade en önskad verkan. Man gaf nu den 26 *Octob.* 6 quintin *Geum Urbanum* i Mixtur, hvilken til större delen åter upkastades, då ock en myckenhet våder under en timas tid uprapades. Febern återkom den 28 med lika håftighet, och den 29 gafs åter 6 quintin af *Roten* blandade med *Pomerans-Syrup* til et *Mos.* Detta feck han vål behålla; men Febern återkom icke destomindre den 31 starkare än den någon gång tilförne varit. Den 1 och 2 *Nov.* gafs åter 1 uns af *Roten pulveriserad*, och delt i 4 delar; men Febern infann sig den 3, med lika håftighet som tilförne. Den sjuke lednade nu vid detta medel, och åstundade *Kinan* å nyo, hvilken efter någon tids brukande aldeles afhjelppte Frosfan. Denne unge Herre, var annars af en svag *complexion*, och derjemte befvårad af *Maskar*: var ovårdig om sin hälfa, mindre lydig och aktsam i dieten, så snart han märkte sig hafva sluppit Febern; hvarföre han ock måste hålla 3 eller 4 *recidiv* til godo.

Cas. 6. Mademois. S. 6 år gammal, klagade d. 8 *Octob.* öfver en dubbel *Tredjedags*

dags Frossa, och nyttjade efter hand *Kräk-* och *Afförande medel* samt *Digestiva*, hvarest *Febern* förbyttes til *änkel* *quartan*. Den 30 gafs 1 lod *Geum Urbanum* på 3:ne gånger, gjordt til *Mos* med *Pomerans-Syrup*. Hon åcklade ganska mycket hårvid, och var på vågen at åter gifva det up. Men oakadt hon, i anseende til *Modrens* hårda föreställningar, behöll medlet, frös hon likväl d. 1 *Nov.* lika starkt. Man gaf henne åter d. 3 en dylik portion af *Geum*, men *Febern* återkom icke destomindre; hvarföre *Kinan* påtänktes och nyttjades med den framgång, at *Febern* helt och hållit försvann.

Caf. 7. Garfvare - Lärningen N. LINDBERG 14 år, hade sedan *Midfommars-tiden* dragits med en dubbel *Annandags Frossa*, och emot den samma fruktlöst brukat åtskillige medel. I *Octob.* gafs honom *Digestiva Rhabarbarina* och hårefter *Kina* med *Serpentaria* samt *lösande Salter*; men han började nu få en vattenaktig svulnad i benen, hvilken i synnerhet visste sig om aftnarne. Man gaf honom d. 27 *Oct.* 6 quintin *Geum* med 3 gran *Scilla*, gjord til 3:ne *Boli* med *Pomerans-Syrup*, hvilka på feberfria tiden skulle intagas i *Oblat*. Under ständiga qvälningar, feck han väl behålla *Medlet*, men ock tillika *Frosan*. *Fördenskul* gafs nu å nyo 1 uns *Pulvis Radic. Gei Urbani*, delt i 4 delar, at åter intaga den feberfria tiden, hvaraf lista pul-

pulvret upkastades. Härefter frös han på lika sätt som tilförene, en 8 dagar efter hvarannan, och har sedermera icke låtit höra af sig.

Caf. 8. Vaktmästaren i Kongl. Räkenskammaren N. LINDBECK 30 år, hade af en *Tredjedags Frossa* varit besvärad, sedan medlet af *Sept.* månad. Han klagade i synnerhet öfver stark svettning efter hvarje Feberanfall, och hade mot Frossan brukat åtskillige medel. Efter *Digestiva Rhabarbarina* som afförde, samt *lösande Salter*, gafs honom den 29 *Octob.* 1 uns *Pulvis Rad. Gei Urbani*, delat i 4 delar, at taga den feberfria tiden. Äckel och våmjelle voro oskiljaktige följeslagare, oaktadt han tog *Pulverna* med *Oblat*; men han feck dock behålla dem. Den 31 återkom Febern, dock mycket lindrigare än tilförene, så at hela denna sjukdomens period, bestod endast af en och en half tima, ånskönt *svettning och busvudvärk räckte til andra morgonen.* Den 1 och 2 *Nov.* togos åter 2 lod *Pulvis Gei*, på föreskrefna sätt; men Febern återkom den 3, lika som förra gången. *Kinan* var det medel, som sedermera återstaldte honom til hållan.

Med flit lät jag denne sjuke, efter öfverståndnen Feber, och under *Rad. Gei* bruk, sköta sin syssa, och, så mycket krafterna ville tillåta, gå i fria luften, för at se, om detta skulle göra någon ändring i medlets verkan.

Cas. 9. Drängen OLOF LÖFGREN 30 år gammal, frös hvar Tredje dag, sedan början af Sept. månad. Efter Afförande- och Kräkmedel, samt Digestiva och åtskillige annars brukelige Frofs-medel, gafs honom den 27 Octob. 6 quintin af Geum, gjorde til trenne Boli med Socker-Sirap, at taga på feberfria tiden. Han åcklade vid den första, upkastade den andra, och feck med möda behålla den tredje Bolus. Frosfan återkom den 29, som tilförne. De tvänne följande dagar togos trenne Boli som förra gången; men Febern återkom på vanliga Frofs-dagen, dock, efter den sjukens utfago, ej så stark och anhållande, som förut: hvarvid han likväl klagade öfver torst och hufvudvärk hela dagen, samt stark svettning följande natten. Man gaf nu de tvänne goda dagar åter 1 uns Pulvis Rad. Gei Urbani på 4 gånger utan verkan: ty Febern återkom, och var af lika beskaffenhet som förra gången. Den sjuke ville nu ej mera bruka detta medel, och andre såsom Frofs-pulver med Jalappa, Oleum Corn. Cerv. Rectif. m. fl. voro ock utan verkan; hvarföre Kinan måste tilgripas, hvilken ock, inom kort tid, återställte hans förlorade hålsa.

Denne dräng hölt ej någon ordning i mat och dryck, gick up utur sängen och ut i kalla luften til sine syflor, så snart Feberanfallet minskades och blef drägeligt.

Här-

Håraf finner man:

- 1:o At de flåste sjuke, om icke alla, åter upkastat detta medel, och at ingen undansluppit *dckel* och *våmjelse*. Det hjälper ej, at låta dem efter intagandet tugga på något, såfom *Citron-* eller *Pomerans-skal* m. m.
- 2:o At man må gifva det i hvad skapnad som hållt, i *Mixtur*, *Mos*, *Bolus* eller *Pulver*, så *kastas det dock åter up*, eller åtminstone förorsakar *dckel* och *våmjelse*; och i detta afseende är och blifver et ganska *obeqvämt medel*, hvarvid de sjuka, icke utan orsak, snart ledna.
- 3:o At den *mångd* af denna Rot, som på en gång bör intagas, och som, efter H:r BUCHAWES årtarenhet, snarast bidrager til kuren, torde vara *orsaken* til denna *upkastning* eller *dckel*; at förtiga, det denna Rot, oaktad all använd möda, icke kunnat pulveriseras rätt fin, för des trådaktighet skul; icke eller lår böra starkt torkas, för at ej mista sin kraft. Den olågenhet, som följer af Rotens *dcklande*, torde til åfventyrs kunna undvikas, om den brukas i *Essents* eller *Decoct*; men då et dylikt medel i *substantia* ej hjälper, så lår föga hopp vara öfrigt, at det uti nå-
gon

gon *annan form* skulle något kunna utträtta.

- 4:o At som ingen af de ofvannämde sjuke, af detta medel sluppit Frossan, få kan jag för min del ej eller veta, om det behöfver *repeteras*, eller *om andra medel behöfvas efter åt*; icke eller om *Laxativer gifna efter kuren, åstadkomma recidiv*.
- 5:o At *orenligheten* i mage och tarmar, icke kunnat hindra medlets verkan, emedan de sjuka, innan det sammas brukande, blifvit vål och tilräckeligen rånsfåde.
- 6:o At jag, lika med Herr BUCHAWE, haft tvänne personer at bota, hvilka icke i akt tagit någon *diet*, och i kalla luften måst göra sina fyllor; men at dessa, länge efter Feber-anfallet, varit besvärade at *torst, hufvudvärk och svettning*.
- 7:o At detta medel, utom *upkastning*, eller *våmjelse* och *äckel*, icke gjordt någon *oldgenhet*; men ock icke hos någon kunnat bota, åtminstone *Höst-Frossan*; och ändteligen
- 8:o At detta medel, ehuru önskeligt, ehuru förmonligt det skulle vara, ingalunda är i godhet lika, mindre öfvergår den, för sin synnerliga nytta emot Frossor, nogsamnt bekanta *Kina-barken*.

Men

Men *Medic. Doct.* Herr LARS BRANDELIUS, som i sjukdomar vårdar de fattiga här i *Hufvud-Staden* och *Södermalm*, har i sine försök mot Frossor varit föga lyckeligare än jag; och som han meddelat mig sit omdöme öfver detta medel, och de händelser han haft, rörande detta ämne, så följa de i sin ordning, här nedanföre, ord ifrån ord, af honom upfatte. Han säger:

I början af förledit år, hade jag redan tillfälle at genomläsa Herr Doct. BUCHAWES vackra Afhandling, om *Gei Urbani* förträffliga verkan uti *Intermittente Febrar*. Ingen kunde vara mera glad än jag, at på en så väl känd Mans auctorité, få grunda mina försök med detta *specificum*. At utan *Chinabarken*, med samma, om icke större framgång, kunna bota alla slags Frossor: hvilken oförliknelig upgift!

Af så fördelaktig öfvertygelse intagen om detta medlets kraft, begynte jag försöka det om Våren straxt derpå; men, til min oro, med föga nytta.

Leiden at våra *Svenska Frossor* skulle hafva så liten aktning, för en annars så vacker och patriotisk upgift, som bemålte berömde Läkares, beslöt jag, med nogaste upmärksamhet undersöka, om detta borde tilskritvas *sjukdomens beskaffenhet* eller *medlet*. Et medel, beledsagadt af så *förföriskt beröm* och *hedrande attester*, borde i början ej
mils-

misstänkas: Afhandlingen var intet på *Tyska*, som Herr Baron VAN HÜPSCH's (*), eller i *Patent*, som Herr WEBERS (**); utan på *Latin*, i god Academisk stil, och hade således utseende af trovärdighet; men huru stor blef icke min förtryttsamhet, at mot förmodan äfven sluteligen finna, det *felet* låg i *botemedlets ringa kraft*; och således se både

(*) I *Maji* månad förledit år, hade jag tillfälle på *Kongl. Lazarettet*, under Herr *Asfesfor ODHELI* inseende, anfälla åtkillige försök med *Bar. van Hüpsch's infallible Pulver* mot *Frossan*: alltid med lika utgång: ingen af *Patienterne* blef till hålsan förhulpen, icke ens förbättrad. Kanske lycka för den sista, at förbemålte *Asfesfors* befallning kom emellan, at ej vidare fortfara med detta medel; ty i annan händelse hade det säkert gått, som *Baron HOLLBERG* skrifer, at *Patienten* dog; men i det samma forlod *Febern* ham. Det torde ock vara i *döds-momentet*, som berörde pulver förnämligast visar sin *vis febrifuga*: På lefvande har jag ej kunnat observera den.

(**) Herr *WEBER*, *Chymist* i *Berlin*, har utarbetat *Fross-droppor*, under en tämmelig *cocentrerad volume*; ty här behöfs ej mer än 2 a 3 pro dosi. Jag har blifvit underrättad, at äfven dessa nu nyligen på *Kongl. Lazarettet* äro försökta, och det i nogaste conformité med *Auctors* föreskrift; men icke dess mindre utan verkan. Det är ändock lycka, at *skadeslös* komma ifrån dylika *Quack-salvare-Medicamenter*, hvilkas composition man ej känner.

Jag undrar huru länge *Gharlataneriet* skal tyrannisera öfver förnuftet.

de mig och mina Patienter, til större delen duperade.

Jag tillstår, at jag hittils ej varit obenågen at tro, det något annat, lika så kraftigt medel i Frosan, kanske kunde gifvas, som *Chinan*; men jag har, lyckligt vis, genom *Geum* i det närmaste blifvit botad för denna min villfarelse. Jag anser nu mera uptakten af et *Succedaneum Corticis Chinæ*, för en art af *Guldmakeri* i Läkare-Vetenskapen, för hvilket *Chemien* redan i många år förgåfves brånt sina kohl, och *Natural-Historien* slösat sina svaga projecter: likasom det vålmenta upfåtet, at vilja fournera verlden med *specifika* och *universal-medicamenter*, snarare bör betraktas, som en slags sjukdom hos Uphofs-männen, ån alster af kunskap och sund tanka; så framt ej industrien, til beträmjande af båttre utkomst, skulle gjordt dem berättigade til et, i slikt affeende, lofligt bedrägeri. Men nu til sjelfva faken.

Hittils hade jag til mine försök hämtadt *Rad. Gei Urb.* pulveriserad från Apotheken, och jag tillstår, efter min öfvertygelse fullkomligen god; men icke des mindre, at bli aldeles säker innan jag borde afåmna mitt yttrande om des verkan, samlade jag sjelf *Roten* om sommaren 1781 och det til yttermera visso, under den kunnigaste Läkares upsligt, för at så mycket säkrare utestånga alla inkast af misstag. I alt i akttogs noga
Herr

Herr BUCHAWES föreskrift, så i anseende til Rotens samlingstid och torkning, som beredningsfätt under fårskilte formler. Tilfälle til försök yppades snart.

Under Herr *General Direct. och Ridd. AF ACRELS* tillsyn, hade jag den lyckan at i et Förnämt Hus här i *Stockholm* anställa 2:ne:

N:o 1. *Huspigian* N. N. vid 30 års ålder, af stark kropps constitution, fetlagd och blodfull, insjuknade i *Quartan* vid *Septemb.* månads början samma år: Sjukdomen var i förstone lindrig, men ökade sig efter vanligheten de första 14 dagar. Accéerne inföllo efter middagen med stark rysning, hvarpå fölgde Feber, svår hufvudvärk samt brytning i rygg och lår, tils mot midnatt, då Febern bröt ut i svett. Under de tvänne påföljande dagar, mädde Patienten tämmelig väl, hade någorlunda matlust, kunde vara uppe och förrätta små fyflor inom hus, och klagade då öfver intet annat, än matthet och tyngd i hufvudet.

På de första 12 dygn togs intet Medicament; men veckan derpå försöktes et och annat Fros-medel, dock utan verkan. Den 1 *October* laxerades med *Engelskt Salt*, äfven den 2. Den 3 inföll Accéen. Den 4 och 5:te voro feberfrie dagar; då togs *China-pulver* vid pass et lod om dagen. Den 6 kom Frosan och Febern lika håftigt som tillörne. Patienten kunde ej vidare förmås at fortfara med

med *Chinan*; men ville emottaga hvad som hållt eljest proponerades. Den 7 nyttjades ingen ting, ej eller d. 8 då jag första gången besökte henne.

Jag ville först vara närvarande under en *Accée*, för at noga blifva underrättad om sjukdomens förhållande; hvilket ock skedde följande dagen: Jag fant henne då under paroxysmen sådan som förr år sagt. Den 10 laxerade hon på 2 lod *Engelskt Salt*. Den 11 föreskrefs et lod pulveriserad *Rad. Gei Urb.*, delt i 4 lika delar, hvaraf en togs kl. 8, den andra kl. 11 förmiddagen. Mot kl. 12 fick Patienten *kräkningar*, hvarigenom måsta delen af pulvret gick tillbaka. Kl. 3 och 6 e. m. togos de andra tvänne, hvarpå *dckel* och *våmjelse* fölgde; men kom ej til upkastning. Den 12 togs allenast tvänne dylika portioner om. f. m. lika som dagen förut, och singo desla behållas. Eftermiddagen inföll *Accéen* på vanlig tid: den var ock äfven så hårtig, som tilförne; men i anseende til tiden något kortare, och slutades med en stark svettning. Den 13 och 14 continuerades på lika sätt. Patienten fick liten upkastning sista dagen. Den 15 var *Frosan* knapt märkelig: allenast kändes någon hufvudvärk och hetta, som bröt ut i ymnig svett. Den 16 och 17 gafs i quint. pro dosi 3 gånger om dagen. Den 18 märktes ingen *Fros*a: Patienten kunde vara uppe, fick et lindrigt

laxer - medel och några doses af förrnämde pulver, at nyttja i 3 å 4 dygn. Hon tycktes må fullkomligen vål i 4 å 5 veckor; men fick åndteligen recidiv. Nu ville ej *Geum Urbanum* vidare slå an, utan nödgades man fram mot Juhlhålgen gripa til *Chinan*, för at komma til slut med curen.

N:o 2. *Laquajen* N. N. hos förbemålte Herrskap, fick likaledes *Quartan* i *Septemb.* månad siffladne, och symptomerna hos denne förhöllo sig aldeles lika, som i förr beskrefna händelle, utan annan skilnad, ån at *Accéerne* tycktes vara något lindrigare.

Den 19 Oct. laxerades på Engelskt Salt. Den 20 kom Frosan e. m. Den 22 togs 1 lod *Geum Urbanum partitis vicibus*, hvarpå fölgde kråkning. Den 23 togs åfven 1 lod, som fick behållas. Den 24 kom *Accéen* på vanlig tid, utan synnerlig lindring. Den 25 togs 1½ lod af nämde pulver i 3:ne priser; likafå den 26. Den 27 togs f. m. 1 quint.: *Accéen* kom e. m. men ganska lindrig, så at Patienten kunde vara uppe. Den 28 och 29 intogs likaledes 1 quint. dageligen. Den 30 märktes ingen kånning, hvarken af Frosan eller Febern. Några doses golvos de följande dagar, hvarjämte åfven laxerades en gång. Alt sedan har Patienten, så mycket mig vittterligt år, beståndigt mått vål.

N:o 3. *Betjenten* C. E. S. 24 år gammal, hade en oordentelig och derjämte ganska en-

vis *Quartan*. *Digestiva* och *Laxer-medel* hade, under 14 dagars beständigt nyttjande, föga uträttadt til sjukdomens lindring.

Den 2 Nov. begynte Patienten at taga *Rad. Gei* til 2 quintin om dagen i trenne priser. Den 3 om f. m. 1 quintin: fick sin *Frosfa* e. m. och svettades starkt om natten. Den 4 togs 2 quintin *Partitis vicibus*: hade qvålning och svettade. Den 5 likafom dagen förut: fick en lindrig *Accée* mot natten. Den 6 gafs 1 quint. på f. m.: fick åter en *Frosf-Accée* mot natten, med feber och hufvudvärk samt stark svettning efteråt. Den 7 och 8 förhöllo sig lika som den 4:de. Den 9 gafs 1 quint. f. m. Eftermiddagen kl. 6 kom en lindrig *paroxysme*. Den 10 och 11 gäfvos 2 quint. om dagen. Den sjuke hade några kråkningar. Den 12 1 quintin: fick hufvudvärk och feber om natten. Den 13 och 14 voro lika med den 4:de. Den 15 togs allenast 1 quint.: fick e. m. lindrig *Accée* af *Frosfa*. Den 16 och 17 togs 1 quintin om dagen, samt laxerades en gång. Den 18 togos 2 quint. pulver som behöllos. E. m. frös Patienten på vanlig tid; men *Frosfan* gick snart öfver; hufvudvärken och febern voro lindrige. Den 19 åter 2 quintin. Patienten mådde väl hela dagen. Den 20 å nyo 2 quint. Mådde äfven väl, och kunde vara uppe hela dagen. Den 21 togs 1 quint. Mådde väl tils mot aftonen, då Patienten för matthet skull

nödgades intaga fången. Ingen fårdeles feber eller hufvudvärk märktes; men en öfverflödande svett infant sig alltid på den vanliga Frofs-tiden.

Den sjuke fortfor icke desmindre, at de påföljande 14 dagar, beständigt taga några priset af förrbemålte pulver; hölt tämmelig jämn diät, hade god matlust och kunde för-rätta sina lyslor; men den förromnämde mat-tände och ymniga svett, som alltid inföll, får-dele; hvar tredje natt, kunde ej öfvervinnas, utan efter någon tids förlopp genom *China-pulvret*.

N:o 4. *Pigan ULRICA S. 22 år gammal,* hade en ordentelig *Tertianæ Autumnalis* med vanliga *symptomer*. Efter behörigt bruk af *Kräk-* och *Laxer-medel* i fulla 14 dagar, gafs henne

Den 2 Nov. på feber-fria tiden 2 lod *Pulv. Gei Urb.* gjordt til Mos med *Honing*. Den 3 hade hon sin Frofs-Accée mot aftonen, likasom de förra gångorne, utan märkelig lindring. Den 4 togs lika portion, som den 2:dra. Ingen kräkning eller åckel fölgde. Den 5 togs hälften af förrnämde dosis. Accéen tycktes denna afton vara något lindrigare ån tilförne; ehuru jag tillika måste tilstå, at den aldrig varit rätt svår. Den 6 gafs lika portion af Moset som den 2, och til drick ordinerades *Rad. Gei Urban.* at nyttja som thée dageligen. Den 7 förhølt sig på
lika

lika fått, som den 5:te. Accéen märktes denna afton tydeligen förminskad. Den 8 vidtogs samma, som den 6, och på hvarje dosis af Mofet, dracks en kopp af förrnämde thée. Förstoppning, som emedlertid gjordt väderspänningar och updrifvit underlifvet, afhjelpes lätt med et laxer-medel. Den 9 togs intet Mos, utan i det stället dracks några théekoppar af en tilräckeligen *saturerad infusion* på *Rad. Gei.* Frosan så vål som Febern, voro nu i det närmaste dämpade; men svetten i stället så mycket ymnigare. Med infusion fortfors vidare hela 14 dagar, och en eller annan gång i veckan laxerades med Engelskt salt. Patienten var, i slutet af Nov. månad, aldeles frisk.

Bland några och 30 försök med *Geum Urbanum* i särskilte slags Frosor, som jag detta år haft tillfälle at anställa, äro desse 4 anförde, de endaste händelser, där det visadt någon verkan. Jag behöfver ej nämna, at jag förleden *April* månad, hade den lyckan, at härmed bota en eller annan *Vårfrösa*: Det är en alt för ringa *triumph*. En benign *Vårfrösa* botar sig ofta sjelf, och det torde vara af den grund, som vi fått et så oändeligt antal af *souvraina Frofs-medel*. Det gifves råttnu ingen ting, som icke någon gång botadt denna sjukdom. *Kärnmjolk*; *Senaps-frö*, *Album Gracum*, *Hästblödder &c.* äro ju i *Husmedicin* hos många ansedde med

fårdeles förtroende. Jag vil ej nämna *Mixtura Simplex* och *Hjernes Testamente*, som äro *Universal-Medicamenter* på Landet. Då kropps constitution hos Patienten ej är förskänd, värman i luften tiltagande och diæten ej alt för oförnuftig, behöfs sållan *Chinan* för at bota en *Tertiana Vernalis*. Tilträckeligen afförande och flemlöfande medel; upfylla merendels hela *indication* i början; sedan må något *Diaphoreticum* eller *Amara Stomachica* vidtagas, efter omständigheterna. *Sal Ammoniacum* äger, utan tvifvel, lit välförtjenta beröm, och jag tror, at WERLHOFF intet tagit mycket fel, då han råknar det näst *Cort. Peruv.* för det bästa medel mot Frosfor. Åtminstone tycker jag mig ej kunna göra mycken räkning på *Geum Urbanum*, då det bland 30 personer, som mot Frosfan nyttjadt detta medel, ej botadt mer än högst 4. *Geum Urbanum* förhåller sig i följe häraf til *Chinan*, som 2 til 15: Det vil säga, at den förre är 7 gånger sårre än den senare.

Nu skola någre försök äfven upgifvas, där *Geum Urbanum* behagat röja sin ofullkomlighet, vid *intermittenta Febrars* botande; men at anföra alla, som styrka denna årsäparenheten, vore et tröttsamt register at låsa: En eller annan händelse gör tilfyllest at bevisa, med hvad ofog detta medel usurperar rättigheten, at kallas specifikt.

N:o 5. *Husdrängen* ERIC LUNDBERG 32 år gammal, hade sedan Augusti månads slut, dragits med en svår *Quartan-Feber*, dock kunde han, på de feber-fria dagar, merendels vara uppe och förrätta små syflor; hade jämn matlust, men befvårades af mycken torst, särdeles under Accéerne, som desutom, i anseende til Febern samt rygg- och ländvärken, voro rätt plågsamme. Den 4 Nov. om morgonen, togos 2 lod *Engelskt salt*, jämte 20 gran *Jalappa-Pulver*, hvilket laxerade väl. Den 5 föreskrefs at taga I quint. *Geum Urbanum* i pulver, morgon, middag och afton dageligen. Han hade quälning och svettades starkare om natten än förut skedt. Den 6 förhölts på lika sätt: fick kräkningar mot afton. Den 7 togs I quint. af *Geum* kl. 8. f. m. Kl. 10 åt han med särdeles appetit färsk svinkorf. Kl. 12 togs åter I quint. af pulvret. Kl. vid pass 3 e. m. inföll *Frofs-paroxysmen*, som nu begyntes med de aldrahåftigaste kräkningar och *evacuationer sursum et deorsum*, at man fruktade, det skulle hans vållustiga smak för korf kosta honom lifvet. Febern och hettan var excessive. Den 8 och 9 togs intet *Geum*, utan användes at sätta magen i någorlunda skick efter calacet. Den 10 togs ej heller *Geum*. Frös e. m. starkt, men hade inga kräkningar. Den 11 och 12 togs et lod hvar dag af *Pulv. Gei Urban.* Hade åckel, men kom

ej til kråkning. Den 13 togs f. m. et halft lod af berørde pulver, som gjordes til Mos med Syrup; e. m. inföll Frofs-Accéen, hvilken begynte med liten kråkning. Den 14 och 15 gafs dageligen 1 lod af pulvret; men som Patienten alt sedan den 7 listl. ej för-mått, icke en gång på de feber-fria dagar-na, utan hjelp stiga utur fången, beslöts at föra honom på Kongl. Lazarettet, ju förr des s håldre. Den 16 gafs et halft lod af pulvret i Mos. Eftermiddagen kom Frofsan och Febern med vanlig håttighet; oaktadt Patien-ten redan på en tid af 12 dygn, utom veder-börliga laxer- och löfande medel, som gått förut, nyttjadt 7 lod *Geum Urb.* utan ringa-ste förbättring. Den 17 intogs han på Kongl. Lazarettet, hvarest han, efter föregången ve-vederbörlig beredning, utan svårighet eller lång tids utdrägt, fullkomligen botades med *China-pulver*.

N:o 6. *Laquajen N. SÖDERBERG*, hade alt sedan Augusti månad haft en svår *Quartan-Feber*, som i början var *duplicerande*, och för hvilken under hela Sept. och Oct. påföljan-de, försöktes alt hvad försökas kunde, åfven *Chinan*; men utan vederbörlig beredning och i för ringa portion, följakteligen utan gagn. Den 1 Nov. gafs Patienten en laxerdryck. Kråkmedel samt löfande salter, hade förut i flera dygn blifvit nyttjade. Den 2 togs 2:ne lod *Geum Urbanum*, fick behållas och svet-tade

tade starkt om natten. Den 3 et quintin af pulvret f. m. Eftermiddagen kände Patienten en lindrig Accée. Den 4. f. m. I quint. En svår Fros-*Accée* kom e. m. med upkastning och stark hufvudvärk, som hölt fort tils andra dagen. Den 5 feber-fri; tog åter $1\frac{1}{2}$ lod af pulvret: Detta fick han behålla. Om natten hade Patienten oro och hufvudvärk, som slutades med stark svett mot morgonen. Den 6 togs et halft lod; men Frosan kändes e. m. likasom den 4:de. Den 7 förhölt sig på samma sätt, som den 5:te. Den 8 och 9 frös Patienten och hade Feber båda dagarna; ehuru mycket lindrigare den ena än den andra. Den 10 aldeles feber-fri: begynte i dag at taga pulvret i Mos med Håning, hvarmed fortfors tils mot månadens slut, då vid pats *et skålpund* af *Geum* var conlumeradt; men med knapt märkelig lindring i Febern; dock hade ej Patienten nu mera Accéen oftare än hvar 3:dje dag. Jag tyckte mig nu hafva drifvit detta försök långt nog förgåfves. De första dagarne i Decemb. påföljande, nyttjades ingen ting; sedan låt jag honom taga *Tartar. Antim. i refracta dosi* en 8 à 9 dygn, och åndteligen *Chinapulver*, som gjorde slut på Febern. En vattenaktig svullnad i lår och ben, som slog til, i det samma Frosan uphörde, afhjelpes genom *Infus. Trifol. Aquat.* samt flitigt bruk af *Crem. Tartari*. Vid Kyndelsmåso tiden in-

nevarande år, var Patienten fullkomligen frisk och har ej haft recidiv.

N:o 7. I Okt. månads slut förledit år, fick *Sidenväfvare Gesällen* DE BOUSCHE en *Quartan* med håftig yrsel, som snarare liknade raseri under *Accéerne*, hvilken slutade sig med en djup sömn, hvarifrån han vål med mycket befvår kunde väckas för et moment; men somnade straxt in igen och sof i 6 à 7 timar. På feber-fria tiden mädde han tåmmelig vål; hade god matlust och kunde i början af sjukdomen sköta sit handtverk, ehuru matt och til hörseln betydelligen försvagad: En olågenhet, som fölgde på första *Frofs-Accéen*, och varade under hela sjukdomen. Som Patienten var blodfull och fetlagd, och pulsen desutom full och spånd, öppnades ådern 2:ne gånger de första dyggen. Blodet fette *Crusta inflammatoria*. Detta, jämte tilräckeligen kylande- och laxerande medel, förminskade vål något feber-anfallens håftighet; men ingen ting verkade så kraftigt på yrseln, som ljumt fotbad. Så snart man var i stånd förmå Patienten at nyttja det, blef han altid mer stilla och talte redigare. Torde likväl hända, at *Vesicatorium* i nacken äfven bidrog något, at Febern och yrseln, efter 7 til 8 *Frofs-Accéer*, ansemligen förminskades. Jag fick här så mycket önskeligare tillfälle at försöka *Geum Urb.* som Patienten, intagen af en såfång prejugé mot *China-*

China-pulvret, resolverade at håldre dö, än intaga nämde medel. *Geum Urban.* nyttjades således hela tiden vid pafs i 5 à 6 veckor, under åtskillig form och tillräckelig quantitet; men med nästan omärkelig förbättring. Under påstående Jule-högtid, blef den sjuke hos en af sina vänner, i samqväm med några andra persvaderad, at, utom annan föda, äfven njuta en anseelig portion *gammal Skinka* samt *Surkål*, och hvarpå han om eftermiddagen drack flera glas *Dubbelt-öl*. Patienten fördes hem om aftonen med godt rus; somnade straxt in, men vaknade mot kl. 2 om natten, med en håftig *Cholera* och fäselig ångest; hvilka plågor tiltogo tils mot morgonen, under våldsamma kråkningar och tätastolgångar, som så mattade den sjuke, at han som oftast svimmade, och man trodde hvar ögnablick han skulle upgifva andan. Kl. 10 följande dagen, var en liten relache; man nyttjade den tiden, at gifva 20 droppar *Tinct. Thebaic.* som gäfvo några timars sömn, och kråkningarne afstod emedlertid: om aftonen drack Patienten 2 à 3 tasfar tunn Kalkfoppa, hvilken fick behållas utan upkastning; men diarrheen med slitningar i underlifvet, continuerade icke desmindre. Följande dagen skulle Fross-Accéen infalla. Som den altid varit ganska våldsam, fruktade jag nu med så mycket större skål, at den torde göra procesfen kort, som den sjuke på detta dygnet

dygnet otroligen affallit: ögonen voro djupt infjunkne, han hade et bistert utseende och kall-svettades i ansligtet; men både til min och fleres största förundran, infant sig ingen Frosfa ej heller Feber. Pulsen var klen och nästan omärkelig som förut, och ingen hetta eller torrhet kändes i huden. Diarrhéen fortfor hela 14 dagar; men stadnade åndteligen efter hand, och Patienten blef frisk efter 6 veckor.

Man må ingalunda här af draga den fatala följd, at *hårsken Skinka, Surkål* och *Dubbelt-öl*, åro kraftigare medel mot Frosfan, än *Geum Urbanum*, ehuru ingen heller lär kunna neka, at ju de i denna händelse varit specifika, i det en enda dosis af de förra utträttadt, hvad man förut fåfångt väntat af 50 af det senare. Icke desmindre torde jag dock få tillägga, at om jag än aldrig så ofta fick observera Surkåls hälsofamma verkan i Frosfa, skulle jag likväl anse betänkeligt, at skriva en bok derom.

Sat prata biberunt.

Hit intil *Herr Doct. BRANDELIUS*. Nu följa tvänne händelser, hvilka mig blifvit lämnade af *Medic. Doctorn Herr ANDREAS CHRISTOPHERSSON*:

I:o *En Piga* i et hederligt hus, något öfver 20 år gammal, och af frisk kroppsställning, sjuknade i *September* månads början

1781 i en enkel och ordentelig *Tredjedags Frosfa*. Sedan *Primæ viæ* genom *Emetica*, *Laxantia* och *Digestiva* blifvit behörigen och tillräckeligt renade, hade jag önskeligt tillfälle, at anställa försök med *Radix Gei Urbani*, som genom *Herr Doct. BUCHAWES* rön kommit i rop. Från et påliteligt Apothek hämtades 4 uns fint pulver af nämde Rot, som i rättan tid var samlad och ågde sin aromatiska lukt. Här af tog den sjuka på båda feber-fria dagarne 1 drachma i sånder 6 gånger om dagen. Detta oaktadt, infann sig likväl paroxysmen på vanliga tiden, ehuru något mindre håftig. Samma pulvers bruk fortsattes på berörde sätt och til lika myckenhet utan annan följd, ån at rysningarne under följande feber-anfall voro lindrigare. Hon lednade nu vid detta medlets nyttjande, och jag lät henne få mycket håldre dermed uphöra, som det få litet svarade emot den väntade nyttan, och redan til långt större mångd blifvit brukat, ån enligt upgiften til sjukdomens håfvande fordras.

2:o, *En Dräng* i samma hus fick medio Septembris samma år en lika artad Frosfa. Efter föregångit bruk af *evacuantia*, lät jag honom försöka *Geum Urbanum*, i anseende dertil, at han var mindre noggran i sin diæt, ej hade tillfälle hålla sig inne, och för ingen del kunde förmås at taga Kinan. Men då 3 lod af Roten i pulver ej dämpade eller

mår-

märkeligen minskade följande paroxysmen, vågrade han at dermed vidare fortfara.

Pigan blef sedermera genom *Kina-barken* frisk, och Drängen genom *Decocta Amara* och *Sales Medii* sent omsider til hållan återstald.

Åndteligen torde jag få lämna *utdrag af et Bref til mig, från Professore H:r Doct. BARFOTH, daterat Lund d. 5 Nov. 1781.*

- - - - Mig är berättat, at *Doct. FEUK* i *Malmö* funnit *Geum Urban.* kraftig i *Frosfor (*)*, hvarom jag skal göra mig underrättad: Mit försök har intet utslagit til nöjes, fast Patienten upbrukat 6 uns.

Våderleken och de måst gångbare Sjukdomar, observerade i Stockholm Månaderne Januarius, Februarius och Mars år 1782.

Januar. 1. Morg. klart, 22 gr. kalt. Om afton 15 gr. kalt.

— — 2. Morg. mulet, 10 gr. kalt. Midd. och aft. 7 gr. kalt. Bar. 25,48.

3. Måst

(*) I fall *Herr Doct. FEUK* funnit *Geum Urbanum* åga någon kraft i *Frosfor*, torde han benågit meddela sina försök, til införande i denna *Veckokrift*.

- Januar. 3. Måst mulet, 3 gr. blidt. Mot aft.
rägn, 3 gr. kalt. Barom. 24,65.
- — 4. Morg. mulet, 7 gr. kalt. Midd.
klart, 8 gr. kalt. Barm. 25,08.
- — 5. Morg. mulet, 7 gr. kalt. Sedan
4 gr. kalt. Barom. 24,95.
- — 6. Måst klart. Midd. 8 gr. kalt.
Afton 13 gr. kalt.
- — 7. Morg. klart, 10 gr. kalt. Sedan
mulet med snö och håftigt ur-
våder, 4 gr. kalt. Bar. 25,45.
- — 8. Morg. mulet, $\frac{1}{2}$ gr. blidt. Mot
middagen 1 gr. blidt. Mot
natten klart, 5 gr. kalt.
- — 9. Morg. half - klart, 6 gr. kalt,
lugnt; dimba upsteg. Sedan
mulet, 2 gr. blidt, rägnade
hela afton. Barom. 24,98.
- — 10. Morg. mulet, 2 gr. blidt. Sedan
mulet, 3 gr. blidt. Om afton
rägnade först, men sedan blef
3 gr. kalt och föll snö. Barom.
24,59.
- — 11. Morg. klart, 7 gr. kalt. Sedan
5 gr. kalt. Mot natten mulet.
Barom. 25,65.
- — 12. Morg. mulet, 1 gr. kalt. Sedan
2 gr. blidt. Barom. 25,52.
- — 13. Mulet för, klart efter middagen,
4 gr. blidt.

14. Morg.

- Januar.* 14. Morg. klart, 4 gr. kalt. Sedan
3 gr. Barom. 25,91.
- — 15. Morg. mulet, $\frac{1}{2}$ gr. blidt. Sedan
1 gr. blidt. Barom. 25,66.
- — 16. Morg. klart, 1 gr. kalt. Sedan
mulet, $\frac{1}{2}$ gr. kalt. Barom. 25,29.
- — 17. Morg. mulet, $\frac{1}{2}$ gr. blidt. Sedan
1 gr. kalt, föll något snö. Bar.
24,88.
- — 18. Mulet, 3 gr. kalt. Barometren
24,96.
- — 19. Morg. mulet, 2 gr. kalt. Sedan
1 gr. kalt. Barom. 25,30.
- — 20. Mulet, 3 gr. blidt. Om aftonen
började rågna.
- — 21. Morg. mulet och rågnade, 2 gr.
blidt. Sedan 3 grader blidt.
Barom. 24,90.
- — 22. Morg. klart, 2 gr. kalt. Mot
middagen 1 gr. kalt. Afton
mulet, tå och litet snö. Barom.
25,23.
- — 23. Morg. mulet, 2 gr. blidt. Klart
efter middagen. Barom. 24,98.
- — 24. Morg. mulet, 1 gr. blidt. Sedan
6 gr. blidt. Barom. 24,95.
- — 25. Morg. mulet med rågn, 2 gr.
blidt. Efter midd. klart 4 gr.
blidt. Barom. 24,94.

26. Morg.

Januar. 26. Morg. mulet, 1 gr. blidt, med litet snö. Midd. 2 gr. blidt. Barom. 24,78.

— — 27. klart, 6 gr. kalt. Om aftonen en stor ring kring Månan.

— — 28. Morg. mulet, 3 gr. kalt. Sedan $\frac{1}{2}$ gr. kalt. Snögade efter midd. Barom. 24,92.

— — 29. Morg. mulet och töcknigt, $\frac{1}{2}$ gr. blidt. Sedan 2 grader blidt. Barom. 24,84.

— — 30. Morg. mulet med dimba, 1 gr. blidt. Sedan mulet, 2 gr. blidt. Barom. 25,07.

— — 31. Morg. mulet, 5 gr. kalt. Sedan 4 gr. kalt. Barom. 25,29.

Febr. 1. Morg. mulet, 1 gr. kalt. Sedan 2 gr. kalt. Barom. 25,65.

— — 2. Morg. mulet, 5 gr. kalt. Sedan 2 gr. kalt. Barom. 25,65.

— — 3. Half-klart, 1 gr. kalt.

— — 4. Morg. klart, 3 gr. kalt. Om midd. mulet, 1 gr. kalt. Barom. 25,66.

— — 5. Morg. mulet, 2 gr. kalt. Sedan 3 gr. kalt. Barom. 25,65.

— — 6. Mulet och snögade, 3 gr. kalt. Barom. 25,50.

— — 7. Morg. mulet, 2 gr. kalt. Om midd. 1 gr. kalt. Bar. 25,66.

— — 8. Morg. mulet och snögade, 3 gr. kalt. Om midd. 1 gr. kalt.

- Mot natten klart, 9 gr. kalt.
 Barom. 25,73.
- Febr.** 9. Morg. klart, 12 gr. kalt. Om
 midd. 8 gr. kalt. Barom. 25,81.
- — 10. Om morg. 12 gr. Om middag,
 5 gr. kalt. Måst klart.
- — 11. Morg. 13. gr. kalt. Middagen
 13, om afton. 19 grader kalt.
 Barom. 25,61.
- — 12. Morg. klart, 22 gr. kalt. Om
 midd. 12 gr. kalt, half-klart.
 Barom. 25,65.
- — 13. Morg. klart, 18. gr. kalt. Om
 aft. 21 gr. kalt. Barom. 25,47.
- — 14. Morg. mulet, 19 gr. kalt. Midd.
 16 gr. Aftonen 21 gr. kalt.
 Barom. 25,50.
- — 15. Morg. klart, 23 gr. kalt. Midd.
 och afton 17 gr. kalt. Barom.
 25,97.
- — 16. Morg. mulet, 13 gr. kalt. Sedan
 half-klart, 10 gr. kalt. Barom.
 25,74.
- — 17. Måst klart, om midd. 1 gr. kalt,
 blidt och dröp af taken.
- — 18. Morg. klart, 1 knapp gr. kalt.
 Sedan måst klart, 3 gr. blidt.
 Barom. 25,55.
- — 19. Mulet, 3 gr. kalt. Barom. 25,67.

20. Morg.

- Febr.* 20. Morg. mulet, 6 gr. kalt. Middagen 1 gr. kalt och snögade. Barom. 25,85.
- — 21. Morg. klart, 4 gr. kalt. Om midd. 2 gr. blidt. Barom. 25,46.
- — 22. Morg. klart, 7 gr. kalt. Midd. mulet, 2 gr. blidt. Barom. 25,54.
- — 23. Morg. mulet, 1 gr. kalt. Midd. 3 gr. blidt. Barom. 25,38.
- — 24. Mulet, 4 gr. blidt.
- — 25. Morg. klart, 2 gr. blidt. Sedan måst mulet, 3 gr. blidt. Barom. 25,15.
- — 26. Morg. mulet, 2 gr. blidt. Sedan måst mulet, 3 gr. blidt. Barom. 25,13.
- — 27. Morg. klart, 1 gr. kalt. Om middagen 3 gr. blidt. Barom. 25,19.
- — 28. Morg. mulet, 1 gr. kalt. Klart efter middagen 3 grad. blidt. Barom. 25,49.
- Martii.* 1. Morg. klart, 2 grad. kalt. Mot middagen mulet, 4 gr. blidt. Barom. 25,47.
- — 2. Morg. mulet, 3 gr. blidt. Sedan 5 gr. blidt. Barom. 25,43.
- — 3. Måst mulet, 4 gr. blidt.

- Martii.* 4. Morg. mulet, $\frac{1}{2}$ gr. kalt. Sedan måft klart, 3 gr. blidt. Barom. 25,40.
- — 5. Morg. mulet, $\frac{1}{2}$ gr. kalt. Sedan 3 gr. blidt. Barom. 24,92.
- — 6. Morg. mulet, Therm. på Frysp. Efter midd. klart, 2 gr. blidt. Barom. 24,63.
- — 7. Morg. klart, 3 gr. kalt. Sedan 2 gr. blidt. Barom. 24,98.
- — 8. 7 gr. kalt med snö-ur.
- — 9. Mulet med snö och urvåder 3 gr. kalt.
- — 10. Morg. mulet, 6 gr. kalt. Urvåder hela dagen. Afton 10 gr. kalt. Barom. 24,88.
- — 11. Mulet. Om morg. 12 gr. kalt; om middagen 10 grad. kalt. Barom. 25,25.
- — 12. Mulet. Om morg. 11 gr. kalt; midd. 8 gr. kalt. Mot natten håftigt urvåder. Barom. 25,30.
- — 13. Morg. 11 gr. kalt. Sedan 10 gr. kalt, med snö och urvåder. Barom. 24,90.
- — 14. Mot midd. klart och 9 gr. kalt. Barom. 25,11.
- — 15. Morg. half-klart, 13 gr. kalt. Sedan måft klart, 5 gr. kalt. Barom. 25,38.

- Martii.* 16. Klart, om morg. 10 gr. kalt.
Om midd. 3 gr. kalt. Barom.
25,41.
- — 17. Klart, om morg. 3, om middagen
1 gr. kalt.
- — 18. Klart, om morg. 10 gr. kalt, om
middagen 1 gr. blidt. Barom.
25,60.
- — 19. Mulet, om morg. 5 gr. kalt, om
midd. 1 gr. kalt. Bar. 25,50.
- — 20. Urvåder, 5 grad. kalt, Barom.
25,25.
- — 21. Morg. klart, 11 gr. kalt. Midd.
6 gr. kalt, Barom. 25,26.
- — 22. Måst mulet, om morg. 11, om
middagen 8 gr. kalt.
- — 23. Mulet, om morg. 17, om midd.
8 gr. kalt.
- — 24. Morg. mulet, 12 gr. kalt, om
midd. 8 gr. kalt. Barom. har
desfa dagar fallit til 24,94.
- — 25. Morg. klart, 16 gr. kalt, midd.
6 gr. kalt. Barom. 25,24.
- — 26. Morg. klart, 14 gr. kalt, midd.
1 gr. kalt. Barom. 25,46.
- — 27. Morg. mulet, 4 gr. kalt, midd.
klart, 1 grad. blidt. Barom.
25,67.
- — 28. Morg. half - klart, 2 grad. kalt.
middagen 3 gr. blidt. Barom.
25,70.

Martii. 29. Mulet med ymnigt rågn hela dagen, 1 gr. blidt.

— — 30. Morg. mulet, 2 gr. blidt. Midd. klart, 8 gr. blidt, til natten dimba.

— — 31. Mulet, 4 gr. blidt, lugnt.

Sjukdomarne dessa 3:ne månader hafva måst varit *Recidiver* af de förledne Höftgångse *Frosfor*, vid hvilka *Kinan* vål gjorde önskad verkan; men kunde som oftast ej förekomma *Recidiv*. — Den förut länge gångbara *Skarlakans - Febern* har fortfarit bland Barn, ofta nog elak och svår at bota, i synnerhet hos dem, som voro envise och ej kunde förmås at rätt nyttja medlen. — Sporadice viste sig en *Remitterande Feber*, som, då den drog på tiden, afartade til *rötaktighet*; men var sållan dödande. (*) — Någre fler, än vanligt, hafva ock denna tiden fått *Gulfot*, och då den starka kölden i *Martii* månad inföll, var det ej sållsammt at se dem, som af *Pleuresie* och *Inflammation i Halsen* voro angrepne.

Bland

(*) Dock förlorade Läkare-Corpsen här i Stockholm en älskad Medlem, Herr Doct. J. PILGREN, som dog uti *Rötfeber* med *Fläckar*. (Se sid. 169.)

Bland följder af mensklighetens gemensamma öde, i hänseende til Sjukdomar, har det, för trogne Svenske Underfåtare, varit ej mindre oroande, at HANS KONGL. HÖGHET KRON-PRINSEN, den 25 sifftledne Februarii insjuknade (som det sedan visade sig) uti Skarlakans-Febern, ån högst fägnande, at HANS KONGL. HÖGHET den samma, under Sina berömde Läkares underdåniga och uplysta vård, lyckligen öfvervandt, ehuru sjukdomen var nog alfvarsam. (*) HANS KONGL. HÖGHET blef sedan besvårad af en Intermittent Feber, som, Gudi lof, äfven snart botades genom Kinkinans bruk, præmissis præmittendis.

Utdrag af et Bref från J. W. B. til G. L. daterat Stockholm i April 1782.

- - - - Icke til efterfölgd, utan fastmer at visa någre af de medel, som nyttjades för mer ån 200 år sedan, vid Qvinnors förlofsning och barnsångar, deras underliga användande samt besynnerliga sammanfattning, och at gifva någon anledning til jämförelse med våra tider, har jag velat lämna detta afskrifvit, utur en gammal och på 1500:de talet

N 4 hand-

(*) Se *Dagligt Allehanda* för innevarande år N:o 51. följ.

handskrifven bok, som i *Riks-Archivo* förvaras; dock med den nödiga ändring uti orthographien, som bättre passar til våra tider.

För Födflen.

Honing blandat i vatten skal kvinnan dricka en god drick, när hon känner Födflen går ännu (*). Det gör Födflen lätt, och är förfökt.

Item. *Bäfvergäll*, små skuren och druckit i vin, hjälper också (**).

Om den andra Födflen (Secundina)
är hårdt på.

Skal man gifva kvinnan 2 peppar-korn, och mala peppar små: låter få in i kvinnans näsa, och kommer henne til at nyfa (***). Det är förfökt.

När kvinnan är förlöst, skal man gifva henne äta: man skal taga *Lagerbär*, *Ingefärra*, *Muskott*: stöta i en mortel, och låta sjuda vid pafs en fiske-föd (†): lägga en tallrick derpå (††), och få gifva det den sjuka kvinnan,

Har

(*) Mägta Hippocratiikt.

(**) Men är också nog hettande.

(***) Är ej olik det medlet, at blåta i en boutelg: kommer eljest Öfverens med Hipp. *Secl. V. Aphor.* 35. och 49.

(†) Hvarmed det skal sjudas, nämnes ej: I alla fall torde det blifva en både het och obehagelig soppa.

(††) Tallricken skal läggas på maten, och icke maten på tallricken.

Har Qvinnan stor hetta och sveda.

Tag En - bark, sjud honom i vin (*) och gif henne. När en dag är förbi efter Födslan, och hon känner stor hetta och sveda, samt törstar; så tag *bjugge - mjöl*, lägg det uti en skål *kall-vatten*, låt mjölet sjunka til botten, och gif qvinnan dricka af vattnet, som står ofvanpå, 4 à 5 Ikedblad, när henne törstar (**).

När Qvinnan har stor sveda.

R:c. En *kålstock*; bränn honom til *aska*. Stöt *En - aska* tilhopa med *ister*, *hårdkokade ägg* och *gammalt smör* (**): lägg på buken och stundom på ryggen (†): det hjälper.

När barnet är födt, skal det läggas til Modrens vänstra bröst, at di (††); så dragges allt ondt ifrån barnet (†††).

Mera betydande torde det vara, at af samma handskrefna bok blifva underrättad, och ho vil icke veta:

N 5

Af

(*) Åter vin: som den tiden lär varit et hufvudmedel för barnfängs-hustrur.

(**) Männe rent vatten gör det samma, utan *bjugge-mjöl*?

(***) Et efter alla konstens regler skrifvit recept.

(†) Lågg på buken och stundom på ryggen!

(††) Än om Modren ej kan gifva di med vänstra bröstet?

(†††) Hoc erit in votis!

Af hvad Planet en människa dr?

Ifrån det barnet är födt, och til dess det är
4 år gammalt regeras det af *Månen*.

- - 4:de året til det 14. årets slut; af *Mercurius*.
 - - 14. — — 22. — — *Venus*.
 - - 22. — — 42. — — *Solen*.
 - - 42. — — 57. — — *Mars*.
 - - 57. — — 69. — — *Jupiter*.
 - - 69. och få långa man lefver
regeras man af - - *Saturnus*.
-

*Utdrag af et Bref från E. W - - t, til
G. L. daterat Stockholm i Maji 1782.*

För någon tid tillbaka gjorde man Utomlands, förnåmligast i *Tyska Journaler*, mycket väsende utaf en *Decoët af Ek-Ållon* och *Caffébönor* blandade tillsamman. Det som i synnerhet härvid fåste min upmärksamhet var, at samma *Decoët* berömdes såsom mycket *magstärkande*. Plågad af en svag mage, och alla fölger af en elak matsmåltning: (ehuru jag så väl i anseende til mat som dryck följer en förnuftig diæt) beslöt jag straxt at försöka samma *Decoët*; och i sanning blef jag så glad öfver et så simpelt, icke dyrt, icke osmakeligt medel, at jag välsignade dess första upfinnare så mycket mer, som han vistades i et land, nemligen *Tyskland*, deråft jag lagdt de första grunder til vetenskaper,
och

och således icke utan högaktning kan tänka derpå.

Jag fruktade så mycket mindre at bruka desfa *Allon*, som jag i min ungdom hade kändt en Man, hvilken aldrig åt annat bröd, än det som var bakat af *Allon* sammanblandade med *Råg*: hvarvid han lefde länge och hade bättre hälsa än jag; och den fruktan som hos mig kunde upkomma för deras *obstruerande* kraft, tänkte jag i sinom tid förekomma med *Rhabarber*.

Som *Caffée* är min ålsklings-dryck, hvaraf jag dricker tvänne gånger om dagen, så kunde väl aldrig något Medicament vara mig kårare än det, som nyttjades med *Caffée*, och tillika icke betog det senare hvarken desfs smak eller verkan. Jag hade sålunda genast börjat at dricka samma *Decoct*, om jag kunnat förskaffa mig *Allon*; men jag hade dertil så mycket mindre tillfälle, som jag ej kunde få köpa dem af någon *Apothekare*, emedan jag i *Svenska Pharmacopöen* icke finner *Allon* vara nämde. Således måste jag dröja til förleden höst, då jag skaffade mig et tillräckeligt antal väl mogna *Allon*, hvilka jag sedermera ganska varsammt lät torka och bränna.

Nu har jag druckit af samma *Caffée*, och dervid funnit, hvad smaken angår, at *Allon* äro mycket väl passande at blanda med *Caffée*: För min del tror jag ock, at det så
kal-

kallade Svenska eller *præparerade Caffè*, består til en stor del utaf Ållon: men annars får jag nämna, at jag drack häraf, icke för *smakens* eller *besparingens* skul, utan för des *magstärkande kraft*. Jag har likväl icke rönt någon dylik verkan: Et *Extract* af *Kinkina*, *Quassa* och *Rhabarber* förskaffar mig långt mera lisa och hjelp, än alla brända och kokade *Ållon*, eller, som Herr Prof. TODE i *Köpenhamn* kallar dem, *Svin-Castanier*. Til åfventyrs har jag icke länge nog druckit af dem, emedan mine försök icke gå längre än til några veckors tid: men en tid af några veckor tycker mig vara tilräckelig, at åtminstone skaffa någon lisa, som jag likväl ej på ringaste fått märkt.

För 20 år tillbaka, har jag utom des blifvit af en förnäm Herre (*) tilstyrkt, at bruka *Ailhauds pulver*, såsom et säkert medel at återställa en *förlorad matsmältning*, hvarvid

(*) Denne Herre var, den tiden, *General Staternes Envoyée* härstädes, Herr von MARTEVILLE, som först införde des *pulver* i Sverige. Han intog deraf så många själf, för at bota en *förstoppad Gyllendåder*, at han til slut råkade i en obotelig och dödande *Diarrhée*, hvarvid alt hvad han njöt oförändradt bortgick. Jag, som den tiden hos honom var *Legations-Predikant*, har många gånger ångrat, at jag intagit så många doser af des, med råtta af honom til slut kallade *fatale pulver*, och hvilka utan all tvifvel åstadkommit flera olyckor.

vid jag följde samme Herres råd at fortfara, til deß jag nedfvålt efter hand några och 20 pulver; men som jag märkte at jag dy-medelst lade grund til flera plågor, af hvilka jag tilförne aldrig haft någon känning, så har jag nogsamnt blifvit varnad, at ej vidare nyttja dem.

Skulle Tit. hafva försökt *Allon-Decoct*, och funnit at et långre brukande deraf åstadkommer hålsosammare verkan, ån den jag rönt, så år jag i alla fall villig at börja å nyo, så mycket mer, som jag ånnu åger et någorlunda förråd af *Allon*.

Försök () med Ledum Palustre uti Diarrhéer, anstaldte af L. B.*

N:o I. *Stoftväfware Gesällen JOH. HIRON. ECKARDT* 36 år gammal, af klen och svag kroppsbyggnad, insjuknade i *Quartan* sistl. Sept. Intet medel vidtogs håremot, (om ej kan-

(*) Desse *Försök* åro på Kongl. Collegii Medici befallning af mig anstaldte, i anledning af Prov. Medici Herr Doct. BJÖRNLUNDS til Kongl. Vet. Acad. (Nya Handl. månaderne Jan. Febr. och Mars, sid. 75.) inlämnade Rön om *Ledi* (*Squatram* eller *Getpors* kallad) bruk och verkan emot *Rödsot*, hos 10 Personer, under den uti *Björneborgs Stad*, i Aug. och Sept. månader 1781, gångbara *Rödsoten*.

kanske någon mindre tjenlig *bus-cur*) förr än vid slutet af *Decemb.* nästföljande, då ändteligen, genom bruk af tjenlige medel, Frossan öfvervanns, så väl som en redan nog avancerad *Anasarca*; hvilken, fårdeles vid Jultiden, hade ökat sig och befvårade mycket den sjuka. Utom någon hosta var han i Januar. månads slut frisk: matlust och krafter tiltogo, at han i Febr. månads början åter smänningom kunde vidtaga sit vanliga arbete. Den 7 Febr. fick han helt oförmödat *Äckel och Kräkningar* jämte *Diarrhée*; hvilken senare tiltog understundom med starka slitningar, som nödgade Patienten den 9 nästföljande åter intaga sängen. Ingen Frossa märktes; ingen fårdeles Feber. Diarrheen lindrades väl genom *Rhab.* och emot aftonen *Diascordium*; men kunde ej fulleligen öfvervinnas. *Vitr. Antim. Cerat.* och *Ipecac.* i *refracta dosi* tycktes här uträtta aldeles intet; ieke eller utvårtes medel. Den 19 Febr. föreskrefs *Decoct* på *Ledi Palust.* i uns med et slop vatten kokadt, tils allenast 3 kvarter återstodo, hvilka affilade utdruckos om dagen, $\frac{1}{2}$ kvarter i sänder. Härmed skulle continueras i 8 dygn. På fjerde dagen var Diarrheen redan märkeligen lindrad, och på d. 9 eller d. 28 Febr. var Patienten hos mig och berättade, at han nu endast vore ganska matt, för öfrigt aldeles quitt sin Diarrhée, men hade ej synnerlig matlust. *Tinct. Absinth.*
före-

föreskrefs. Den 6 Martii mädde han fullkomligen väl.

N:o 2. *Spinneriskan* GRETA MARTELIN begärte råd den 19 Febr. för en *Diarrhée*, som vid pafs 8 à 10 dygn besvärat henne, at hon nu befant sig ganska afmattad. För öfrigt märktes ingen Feber, allenast någon torr hosta, som plågade måst om nätterna. Hon fick samma dag, utan vidare omfvep *Ledum Palustr.* 8 uns at bruka i *Decoct* på förr omnämde sätt. Den 25 Febr. kom hon tillbaka, och berättade at hon de första dagarne haft kräkning af *Decocten*; men icke des mindre fortfarit, efter hon märkt *Diarrhéen* dageligen minskas, och trodde den nu vara fullkomligen öfvervunnen. För hostan ordinerades *Pil. ped. ph. paup.* Hon har sedan flera gånger varit hos mig och mått väl.

N:o 3. Den 22 Febr. kallades jag til *Grytgjutare-Enkan* MAR. ÖSTERGREN vid Horns-Tullen, hvilken redan i 3 à 4 veckor varit fångliggande af en tårande *Diarrhée*, med upkastning och Feber mot qvällarne. Denna sjukdom hade följt på en *Remittent Feber* sistledne höftas; men var i början drågelig: åndteligen förvandlade den sig småningom til en *Diarrhæa indigestorum* eller *Lienteræe*. Ingen mat fick behållas, utan passerade tarm-canalen oförvandlad, några minuter efter sedan den var emottagen. Icke en gång mjölk kunde njutas. Alt gick sin väg;

våg ; dock utan våldsamma flitningar eller ref, allenast kändes *Borborygmi*, och då och då *lindrig Colique*.

Det torde vara onödigt upräkna alla försök, som sedan *Januar.* månads början blifvit vidtagne til afhjelpande af denna svåra sjukdom, men utan nytta: ej eller hafva de bästa *Corroborantia* och *Stomachica*, som från sistnämde dato blifvit oafbrutit nyttjade i 8 dygn, det ringaste kunnat uträtta til förbättring. Jag ville derföre försöka hvad *Decocten* af *Led. pal.* här kunde göra, och föreskref den i *Mart.* en lika portion här af, och at bruka på samma sätt, som i händelsen N:o 1. förmåles. Den 7 *Mart.* befökte jag andra gången bemålte Enka, för at blifva underrättad om verkan af detta medel, och fick höra at deraf ingen lindring kånths, utan i det stället det onda tiltagit under desla 6 dygn, som *Decocten* blifvit nyttjad. Den sjuka undanbad sig at vidare continuera härmed, och ville afbida sit öde, som förmodeligen blifver en såker död.

N:o 4. Efter en *remitterande Feber* och derpå följande *Vattusot* sistledne höftas, fick *Tygväfvare-Gesällen BOBERG* en långsam och envis *Diarrhée*, som tog sin början några veckor efter förr nämde sjukdoms uphörande. Åtskillige medel hade blifvit försökte alt sedan början af *Jan.* månad, men utan verkan. Patienten hade väl någorlunda jämn mat-

matluft; men var icke dels mindre utmår glad och obeskrioveligen matt: någon Feber-rörelse kändes då och då. Den 4 Febr. sökte han min hjälp. Jag gaf först *China* med litet *Rheum* i 3 à 4 dygn; men förgåfves. Sedan små pulver af *Tormentilla* och *Ipecac.* hvarannan timma, äfven utan förmon. Ändeligen rådde jag Patienten, at dageligen dricka *Partitis vicibus* et slop vatten, hvaruti upplödgadt jern flere gånger blifvit släckt. Härmed continuerades 8 à 10 dygn utan lindring. Den 20 Febr. fick han *Ledum Palust.* at nyttja på förr omtalte sätt. Den 1 *Martii* hugnade han mig med berättelse, at *Diarrhéen* för 2 dagar sedan afstannat; begärte en sats til, hvilket erhöles. Den 8 *Martii* råkade jag honom på gatan, och fick höra det han mådde fullkomligen väl.

N:o 5. *Jungfrun* MARG. CHR. LUNDBORG 28 år gammal, blekpuslig i ansligtet, med updrifvet underlif samt svullna fötter, tycktes utseendet styrka hennes berättelse om uteblefven *menstruation*: en olågenhet hvaraf hon varit plågad på 6:te året. *Resor* och *Brunscur* hade 2 år förut, för någon tid, återhulpit henne til hålsan; men vid början af förelidit år återfick hon sin krämpa. Af hennes så vidlöftiga som orimmeliga beskrifning på sjukdomen, så väl som andra omständigheter, kunde jag ej otydeligen sluta, at hufvudpassion var *hysterie*. Sedan några lindrige

Laxermedel gått förut, föreskrefs den 6 *Oct.* siltledne *China pulver* med *Limat. Martis*. En och annan gång i veckan togs *Aloëtiske Piller* med *Mercur. Dulci*, och på detta sättet fortfors til *Nov.* månads början, då i stället för *Limat. Martis* ordinerades *Vin. Chalyb.* I början af *Decemb.* månad fick hon igen sin räkning nog ymnigt, hvilken par dagar förut, utom vanlige känningar, förebedades af lindrige, men tåte *convulsioner*. Efteråt fant hon sig ganska vål, så at nu alla oroliga tankar om *Binnekemask*, *Krafta* och *Sår i hjertat* försvunno på en gång, och från den tiden har hon varit *ordenteligen reglerad*; ehuru hvar gång med något svåra känningar före utbrottet. I *Febr.* månads slut, just under det hon hade sin tid, fick hon en hastig *alteration af skrämsel*, hvilken orsakade en så håftig afgang af blod, at den liknade störtning. Hon hade förut i några dygn haft *Diarrhée* med svåra slitningar, hvarföre et eller annat *Rhab. pulver* blifvit nyttjadt, dock utan märkelig lindring. Men hvad som föreföll kanske besynnerligt var, at det moment som *Hæmarhagia Uteri* var som håftigast, gick äfven mycket blod bort genom stolgången. En *drachma* af *Tinct. Theb.* hvaraf 20 droppar i sänder skulle tagas hvar 12:te timma, ordinerades straxt; emellan åt gafs några *Nitreusa pulver*. *Opium* tycktes visa en förträffelig verkan. Första *dosis*

dosis gaf Patienten fullkomlig tranquillité, och blodgången afstodnade efter några timmar, ehuru ej aldeles; men efter 2 dygn uphörde den fullkomligen. *Diarrhéen* som fortfor, och jemte den betydliga förlust af blod, hade så afmattat den sjuka, at hon ej d. 27 *Febr.* kunde sitta uprätt i sängen, utan ville svimma, kom nu i consideration. Hon fick, at stärka krafterna som oftast njuta en liten portion köttloppa, efter hon tycktes hafva appetit, och *Infus. Forte Ledi Palustr.* gafs som dagelig drick en théekopp i sänder. Den 9 *Martii* kunde Patienten för första gången sitta uppe, sedan *Diarrhéen* dagen förut aldeles uphört. Den 10 klagade öfver matthet, och någon benägenhet til yrsel, för öfrigt mädde väl.

N:o 6. Den 4 *Febr.* begärte *Klädmakare-Mästaren* CARL FR. ROBERG botemedel för en envis *Diarrhée*, som alt sedan sist. Nyårsdag i synnerhet om nätterna varit plågsam, och hvilken han trodde sig fådt af förkylning öfver magen. Först ordinerades *Rhab. pulv.* at taga hvar morgon, och mot qvällen *Pulvis Sudorif. Doweri* med *Fläderthée*. Detta satte väl den sjuka i transpiration; men uträttade ingen ting mot *Diarrhéen*. Den 10 lät jag lägga et dubbelt ark grått papper, som var imbiberadt med brånvin och slött skarp-peppar, öfver underlifvet, hvilket repeterades 2 à 3 aftnar, och tycktes

O 2

göra

göra någon lindring; men ej mer. Den 14 ordinerades *Decoct. Led. Pal.* hvilket efter 8 à 10 dygns bruk håmmade Diarrhéen. Patienten uphörde derföre med vidare nyttjande häraf, sedan et skålp. eller något mer af *Herba* var upbrukad. Den 6 *Mart.* återkom han och berättade, at han nu fått igen sin Diarrhée lika som förut, begårte fördenkskul mera af bemålte gräs. Jag har sedan ej kunnat erhålla någon kunskap om utgången.

N:o 7. Mot 70 år gamla *Tygväfvare Gesällen AND. THENSTEDT*, hade redan på 3:dje veckan varit besvärad med *Diarrhée* och *Tenesmer* samt *Prolapsu Intest. Recti*, då han den 12 *Februarii* begårte råd håremot. Ordinerades at *Rectum*, vid hvar gång den utföll, skulle pudras med *Tarina Corticis Quercus* och varlamt införas, och Patienten dricka stark *Decoct på Ledum Palust.*; derjemte gafs då och då några doses *China pulver*, för at stärka magen och underhålla appetiten. Härmed fortfors i 3 veckors tid; sluteligen med den lyckeliga utgång, at Patienten misste sin Diarrhée, fick naturlig och jämn stolgång utan någon olågenket af tarmfall.

N:o 8 och 9. Tvåne andra försök med *Inf. Led. Pal.* mot *Diarrhées*, som jag likväl tyckt vara af mindre betydighet, hafva åfven blifvit gjorda; men hvaröfver jag ej visst kan yttra mig i anseende til utgången:

Jag

Jag vil dock förmoda at den svarat emot önskan, efter ingendera af Patienterne vidare låtit höra utaf sig.

Journal de Paris. N:o 83. d. 24 Mars 1782.

Uti bref från Herr BACHER til Herr BOUVART afhandlas 2:ne Frågor, i anledning af skiljaktigheten uti de råd man gifvit rörande framledne Årke-Biskoppens af Paris behandlande uti desz sjukdom.

Frågan 1. *Är det nyttigt och nödvändigt, at tvinga de Vattusiktige til afhållande ifrån dryck?*

Frågan 2. *Är det nyttigt och nödvändigt, at låta dem dricka, och äfven at förmå dem til drickande, mera än som torsten fordrar?*

Herr B. anförer händelser och principer til bevis, at det är nästan alltid skadeligt at afhålla de Vattusiktige från drickande, och, tvånne händelser undantagne, dem han omtalar (*), är det nyttigt och oftast nödigt, at ej allenast tillåta, utan äfven förmå dem at dricka.

O 3 Herr

(*) Skada, at de icke äfven här äro nämde!

Herr B. har för ändamål, at ändteligen göra slut på de fördomar härutinnan, som blifvit fortplantade från Låro - Såten, underhållne genom Auctors låfande, och allmänt antagne i Practiquen. (*)

Desse bref åro 2:ne och slutas med en Consultation hållen för mer än 100 år sedan uti Venedig öfver en Hydropicus. Denna Consultation är ganska stickande genom sin öfverensstämmelse emellan MONTANI råd och Herr BACHERS, emellan EUGUBINI råd och Herr BOUVARTS, och sluteligen emellan PAPIENTIS och Herr COCHU's råd.

Ibid. N:o 88. d. 29 Mars 1782.

Ingen ting interesferar mera mänskligheten, än Medicinska eröfringar, och Herrar Läkare i *Hotel-Dieu*, bland andra Hr DOULCET, hafva nyligen deraf gjort en förträffelig, som bevisar, at sjukdomar gifvas, öfver hvilka konsten allena kan segra, och at den af Medicinens försmådare få mycket prisade Naturen, ofta är mördande. (**)

Barn-

(*) Auctor torde likväl få ful affaire nog med någon gammal Fru, i fall han förlorade en hydro-pisk Patient, skött efter denna principer.

(**) Detta är nog speladt med tankarne: Så vist det är, at Naturen utan konstens biträde ofta i sjukdomar skulle duka under, så oförmögen blifve väl äfven konsten vid en inactiv Natur.

Barnfångs - Qvinnor äro utfatte för en slags Feber, känd under namn af *Puerperal-Feber*, ganska skiljaktig från *Mjölks- och Frisels-Febrarne*. Denna Feber, observerad i England och Frankrike, förekommer lyckligtvis sällan annorstådes, än i *Barnfångs-Hus*. Verkan af honom är, at föra Mjölken från sina aflämnings-kärl och utgjuta den uti innanmäten; en *Metafasis*, som intill närvarande tid varit absolut dödande. Men *Medici* uti *Hotel-Dieu* hafva blifvit Måstare öfver honom, med den styrka, at 46 qvinnor uti samma Feber blifvit botade. Vi skola inskränka oss vid at gifva tilkänna huru denna Feber bör handteras, hvars symptom äro noga beskrefne uti *Gazette de Santé N:o 4. år 1782*. Sjukdomars beskrifning, så vigtig för konstens Idkare, har för många olågenheter för folk af verlden (*Gens du monde*); och de där *complaisanta* Läkare, som trodt sig göra människor en stor tjänst dermed, at gifva hvar man öppen väg til Medicinen, hafva tagit lugnet ifrån en del af människo-slågtet och upoffrat den andra åt de half-Lårdas pretentioner: Varelser, som, när det angår *Geometrie, Physique*, äro blott tråkiga i Samhället; men blifva ganska farliga i Medicinska mål (*). — *Barnfångs-Feberns*
 O 4 hand-

(*) Männe *fuskerier* i Läkare - konsten äro mera och farligare gängse nu, än den tiden Medicinen var

handterande består uti at gifva 2:ne Prifer *Ipecacuanha*, af 7 eller 8 gran hvardera på $1\frac{1}{2}$ timas millanskåf. Kråkningen och evacuation, som följa på detta medel, minskar märkeligen smärtorna och spänningen i underlifvet. Man håller lifvet öppet med en Julep af *Söt-Mandel-Olja*, *Althe-Syrup* och *Kermes*. Om plågorna icke äro stillade, itererar man *Ipecacuanhan* följande dagen, som förut, då de skola gifva sig för denna andra kråkningen. Man fortfar 7 eller 8 dagar med Julepen, och då laxeras med *Manna* och *Arcanum duplicatum*, som borttager Febern och de öfrige olägenheterna. (*)

Ibid. N:o 92. d. 2 April 1782.

Uti et Anonymt bref til Auctorerne af denna Journal, berättar en Landtbo, at af en hop hundar, som han til sit behof underhåller, hafva, på 18 månader, 7 efter hvarannan blifvit angrepne af flera slags Rabies; och som han uti *Maison Ruslique* funnit den upgift, at elakt bröd kunde åftdakomma denna olyckeliga sjukdöm hos hundarne; få underfökte han huru man gjorde Korn-brödet
åt

en hemlighet för andra än Läkare? Det vore artig, at se denna fråga väl, utan fördomar besvarad.

(*) Önskeligt, at denna upgift antingen icke vore öfverdrefven eller grundad på misstag om sjelfva sjukdomen!

ät defs hundar, och fant, at Pigan, för sin beqvåmlighet skul, bakade det utan förutgången gåsning. Han lät fördehlskul gifva dem godt gåsit bröd, och på 6 månader efteråt hafva alla hundarne varit rått friska och ingen blifvit anfallen af raseri. Af denna erfarenheten styrkt, tror Auctor, at de måste hundars raseri, i synnerhet hårrörer af elakt bröd, hålst han åfven observeradt, at af 100 hundar i hans granskap, som underhållas af Bönder, blifva 2:ne årligen döde af Rabies, då i Paris, hvarest åro 100,000 hundar, kanske knapt en om året fætter lifvet til i denna sjukdom.

Redacteurerne af denna Journal hafva uti svar hårå tagit sig anledning, at årinra om skadeligheten af ogåste Liqueurer och Mat af ogåst Mjöl, til hvilken sednare i synnerhet råknas den långe af Medici fördömda ofeden, at gifva barn Mjöl-vålling, som förorsakar åtskillige deras sjukdomar, i synnerhet *Innanmåtens försloppningar*. Den besynnerliga observation göres åfven, at Mjöl-nare gemenligen til slut få sådane *obstruccioner*, hålst *Gulfot*, når de haft den vanan at ståndigt tugga Såd. Sluteligen anmärkes, at *Hafran* ej år tjenligaste fõdan åt håstar, utan de få ofta sjukdomar deraf; hvarföre rådes at gifva dem gåsit *Hafre-bröd*, af hvilket de både skulle fõrtåra mindre, må ock fõdas båttre.

Gazette de France. N:o 30. d. 12 Apr.
1782.

Le College Royal des Mediciens de Nanci proponerar præmium til tåflan om följande Frågors besvarande, indelte i tvånne Clasfer:

I. *Hvilka äro de egenskaper, som förorsaka väsendteliga ohälsosamheten uti Snö- och Isvatten, samt uti dem, som innehålla Krita och Gips?*

Hvad förhållande och hvad skilnad är där emellan desse 4 slags sött vatten, i hänseende til deras Chemiska sammansättning och deras dietetiska verkningar? Hvarföre äro icke alla de vatten ohälsosamma, som smältas af Snö och Is, som innehålla Krita eller Gips? Hvarföre åstadkomma de tvånne senare med de förre så öfverensstämmande verkningar, då de likväl i flera afseenden äro så mycket skiljaktige?

II. *Hvilken är graden af deras antingen allmänna eller relativa influence uti producandet af visse morbi populares eller endemici, i synnerhet de Strumatösa, Scrophulösa och Rachitiska? Existerar denna influence också för Clasfen af de Calculösa och Giktaktiga plågorna? Kan man derigenom upptäcka någon analogie, någon dependance uti förändringarne af Systema Glandulosum, Lymphaticum, Osseum et Articulare? De elaka impressionerne af desse skiljaktige drickbare vattnen, utöfvas*
de

de på Chylification eller på Secretionerne, vare sig de mucösa, nutritiva, jordaktiga eller excrementela?

Herr THOUVENEL, *Agrégé honoraire af detta Collegium*, har uppgifvit desse Frågor och fournerar äfven belöningen; men som det torde blifva svårt för Herrar Tåflare efter tillfälle at examinera alla desse sårskildte vattnen och observera deras verkningar på folket; så emottager man lika de Memoirer, som handla om et eller flera slags vatten i samma Landskap, och man skal utdela så många Medailler af 100 Ecus värde hvardera, som ingifne Afhandlingar det förtjena, efter de Commisfariers omdöme, som Societeten utfedt til deras pröfvande. Memoirerne skola skickas franco til Hr HARMAND, *Président du Collège Royal des Médecins à Nancy*, inom den 1 Maji 1784 (*), och Belöningen skal blifva proclamerad den påföljande Märtensmåso-tiden.

Strödde

(*) Man hade väl kunnat bestå et helt Seculum.

Strödde Anmärkningar vid et och annat, som uti de första 10 arken af Veckoskriftens för Läkare och Naturforskare Tredje Band blifvit infördt; af J. K.

I.

Sid. 7. Förekommer et bref ifrån Herr Asfesf. Doct. Sv. HEDIN, hvilket vittnar at dets *Utländske Resor* blifvit började med en *vettgirtg upmärksambhet*, som gifver hopp för dets Landsmän, at en gång draga verkelig nytta af dets återkomst til Fäderneslandet; men mig torde likvål, utan störande, af en så god och billig tanka, tillåtas, at anföra en och annan *Anmärkning* vid visla ställen af dets bref; icke för at *rätta*, men för at *upplysa*; så framt jag ej tagit fel om *behofvet* deraf, och om min *skickelighet* at göra det; hvaröfver jag gerna är et mognare omdöme underkastad.

1) Fruktar jag, at et *Hospital* så *stort*, som det af Herr Asfesf. omtalte FREDRICKS i Köpenhamn, just icke är af den *nytta* för mänskligheten, som man väntar vid första påseendet. Jag menar med *stort*, icke hufets *vidd*, som ej kan vara för rymlig; utan *mängden* af de *sjuka* som intagas, hvilka äftadkomma en *förskämd luft*, och gemenligen måste sakna en för sådana sjuka nödig *gran-*

granlagenhet i skötseln, så framt ej Läkarnes och Betjeningens antal är derefter proportioneradt, och alla desse så lönte, at de icke nödgas handtera denna lysla såsom et bi-verk til de göromål, hvilkas yrke skal stoppa det drygaste af deras behofver. Eljest torde et sådant Hospital hafva mera anseende, än verkelig nytta til råddande af människors lif; Åtminstone har jag af läker hand, at så tillgår i England, hvars Hospitaler man fördenkul icke i annat afseende lär kunna kalla de bästa, än så vida deras utseende är lysande och antalet på de inkommande sjuka stort, utan at fråga efter huru många, som åter utgå friska eller med lif. — Min oförgripeliga tanka är: at flere Hospitaler, som, uti tillräckeligen rymliga rum, intoge hvardera et mindre antal sjuka, hvilka ingen slags skötsel saknade af väl lönte Läkare och Betjening, skulle vara långt förmonligare, i afseende på rätta ändamålet, än et stort Hospital, hvars antal sjuke svarar mot de smårres sammanlagde. Men jag känner inkastet: man har icke Fonder til sådant! Ja, det är skada; och ännu värre, om de aldrig skulle kunna samlas, i fall ömmande för mänskligheten blefve en känsla, som åtminstone modererade lusten til öfverflöd och yppighet, hos dem, hvilkas förmögenhet väl låtter dem utom behof af Lazarett; men icke i säkerhet för sjukdomar.

En annan nytta, som man bör vänta af *Hospitaler*, eller *Lazaretter*, är den, at *såkre observationer* göras och meddelas öfver *sjukdomar* och *medicamenters verkan*; men när deras *Läkare* tillika nödgas föda sig med en *vidsträckt privat practik*; så måtte de såkert se många sjuka och få *sjukdomar*; och minst har *Läkare-konsten*, åtminstone den *invärtes*; at från dem vänta sig blifva riktad med *pålitelige Rön*, gjorde i *Lazarettet*. Felet kan likväl icke vara deras, utan *nödvändighetens*, at skicka sig efter tiden: *Plus videri quam esse*, och rådda sig sjelfve från *nöd* och *förakt* af dem, som döma efter *ytan* och med måsta *säkerheten* i *saker utom sin krets*.

Ännu en *betydande fördel*, som man af *Lazaretter* borde kunna göra räkning på, är *Unga Läkares* (*) *danande til skickelige Practici*. Men om detta *ändamål* skal vinnas, så fordras: a) At den, som skal *handleda dem*, icke sjelf är *begynnare*, och at han *hel och hållen* upoffrar sig til detta *göromål*, med *flit* och *lust*. b) At *Eleverne* äro *tillräckeligen underbygde* och icke *främlingar* i *Semiotiken*; i *synnerhet hvad Chroniska sjukdomar angår*. c) At de icke blott se de *sjuka* och *höra hazarderade namn* på deras *sjukdomar*, samt *underrättas om medlen*, som *skola brukas*;

(*) Jag gör häraf billigt och gärna tillämpning på mig sjelf.

kas; utan ock blifva vande, at *noga undersöka orsakerna och observera effecterne*. Sker annorlunda, få blifva deraf *Practici*, få mycket *farligare*, som de äro *snart färdige med blotta namn på sjukdomar och medel*.

Herr Aslesf. nämner icke något om vårt *Kongl. Lazarett*; det torde likväl, fast icke i *storlek*, dock i *verkelig nytta*, kunna tåfla med hvart och et *Utländskt* (*) och vi hafva flere *mindre*, som äfven ingen ting eftergifva i den delen.

2) Jag har med mycken fögnad emottagit underrättelsen, at vi af Herr Profesör SAXTORPH snart låra få en *Afhandling om Puerperal-Febern*. Den är väl *tillräckeligen*; men om den ock är *rdtt* beskrefven, vågar jag icke dömma. (**) Af en SAXTORPHS förenade *kunskaper, observations-gåfva och upriktighet*, väntar jag, äfven i detta ämne *mycken och tillförlätelig uplysning*; Gifve Gud; också något *medel*, som kunde minska *nöd-vändigheten* af den *fatala prognos* man ännu

(*) Jag vet med säkerhet, at en *resande upmärksam Utlänning* tilstätt; det han väl *ingenstädes sedt så litet*; men ock icke så *snycigt, väl inrdttadt och skött Lazarett*, som vårt.

(**) Den här, sid. 215. omtalte *Beskrifning* uti *Gazette de Santé* har jag icke sett, emedan samma *Tidning*, mig *vetterligen*, ännu icke hitkommit; men när den århålls, torde *öfversättning* deraf här blifva införd.

nu måste göra sig i denna sjukdom. Ty jag kan ej undgå at frukta för profhålligheten af den upgift Herrar Medici uti Hotel - Dieu hafva gjort (*); så framt ej Ipecacuanhan har en mera specifik verkan emot Barnsångs-Febern, än Tartarus Antimonialis, som tillräckeligen blifvit försökt utan nytta.

Såkraft är väl at förekomma denna olyckeliga sjukdom genom en granlaga snygghets bibekållande i hånseende til luft, rum och kläder uti Barnsångs-Husen; och enda medlet, at få des bedröfveliga härjande til at uphöra, är äfven helt visst, at undanrödja all ofnygghet, som dertil varit vållande; det är: 1) At antingen förnya eller väl tvätta, torka och vådra alla sång- och andra kläder (**) til och med sjelfva sångställena och deras öfverdrag, jämte alla meubler. 2) At väl skura gålfven, å nyo hvitlimma väggarne och låta fria luften flere dagar spela genom rummen. 3) At sedan icke lägga flere sjuka i hvart rum, än med en sund luft kan åga bestånd, nemligen uti stora kamrar högst 2:ne sångar, och dubbelt uti salar af mer än dubbel storlek emot kamrarne.

Herr

(*) Se här sid. 216.

(**) Om, efter vanliga bruket, i Dannemark likfom i Skåne, Barnsångs-Qvinnorna hafva varma dunbåddar öfver och under sig; så torde, åtminstone uti Accouchemens-Hus, Puerperal-Febern lättare upkomma, än om de ligga på madrasser och hafva låtta täcken på sig, såsom här i Stockholm.

Herr Asfesforen hade väl redan slutadt sin tjenstgörning vid *Barnbörds-Huset*, då jag, såsom *Adjunct*, efter min återkomst ifrån Skåne, emottog det samma om Sommaren 1777, sedan *Puerperal-Febern* några månader gjort den omtalade ravage och ännu icke var aldeles hämmad; men Herr Asfesforen har sig likväl bekant, hvad *önskelig verkan de anstalter*, af ofvannämde beskaffenhet, hade, som *Kongl. Collegium Medicum* då låt vidtaga: *Mortaliteten* uphörde straxt, och öfver alt bland Läkare här i Staden taltes om *Barnsjängs-Feberns orsaker, förekommande och hämmande* efter desse principer; Hr Asfesf. har nu ock lemnat öfs *confirmation* derpå ifrån den estimabla SAKTORPH i Köpenhamn: En *confirmation*, mera *angendäm*, än den jag fick om *Våren* 1778, då *samma Feber* åter infant sig och olyckeligen borttog 5 af 12 *Personer*, som från d. 15 til d. 29 *Mars* förlöstes på *Barnbörds-Huset* (*). Jag tilstår med åfven så mycken *upriktighet*, som *smärta*, at *skulden* til en del var min; ty jag våntade icke et så *hastigt* inbrytande af den-

N:o 15. P na

(*) Desse voro N:o 456, som förlöstes den 15 och dog den 27 *Mars*. — N:o 462, som förlöstes d. 22 och dog d. 31 *Mars*. — N:o 465, som dog den 11. — N:o 466, som dog den 3. — N:o 467, som dog d. 2 *April*. Men alla desse trenne senare blefvo förlöste d. 29 *Mars*. Ingen hade onaturlig eller särdeles *svår Förlofsning*.

na fiende, förorsakadt genom *väderlekens förändringar* (*); och *drfarenheten*: En olyckelig *drfarenhet!* hade ej ännu gjort mig nog *vaksam* at förekomma honom. Desse 5 *Barnsängs-qvinnor* måtte blifva et *bedröfveligt offer*, oakadt all den *omsorg!*, med hvilken man sökte *råd* dem (**); men sedan *rum, kläder m. m.* blifvit *renade* och *förnyade*, voro de *efteråt intagne* aldeles frie från något *anfall* af denna *sjukdom*, som vi, Gudi lof, *sedan den tiden*, varit nog lyckelige at *förekomma* genom *ijenlige anstalter*, (i synnerhet

(*) Sedan *Vintern*, ehuru ej *strång*, likväl varit tämmeligen *jämn*, blef den 13 *Martii* 6 gr. *blidt* från 3 gr. *köld*, med *moln* och *snöglopp*, och var den 17 *Martii* 8 gr. *blidt*. (Jämför N:o 456.) Sedan var *ömsom högst* 7 gr. *kalt* och 3 gr. *blidt* (detta inföll den 23 *Martii* med *rdgn.* Jämför N:o 462.) til d. 28, då det åter blef 6 gr. *blidt*, äfven som d. 29; men de 2:ne följande dagarne var 5 och 4 gr. *blidt*. Alla desse *blida dagar* voro *mulna*, och på 2:ne af dem *rdgnade*, neml. d. 28, och i synnerhet d. 30 *Martii* ganika ymnigt. (Jämför N:ne 465, 466, 467.) *April* börjades med något *öfver* 1 gr. *kalt*. (Desse *Meteorologiske Observationer* äro mig benåget meddelade af Kongl. Vet. Acad. Första Secreterare, Herr Riddaren WARGENTIN.)

(**) N:ne 465—467. lågo i *samma tvänne kamrar*, som N:ne 456 och 462 *förut legat* och torde eljest *undsluppit faran*; men *trångslen* af *Barnsängs-Qvinnor* lemnade inga andra *rum* åt dem *ledige*, än desse, uti hvilka sedan på 8 dagar *ingen blef intagen*.

nerhet med *sång-klådderna*, innan *Vårens inbrytande*, och en ständig *snygghets* och *frisk luft* underhållande (*).

3) Såsom *Utgifvare*, tillika med Anatom. Profectoren Herr Doct. HAGSTRÖM, af *Vecko-skriftens för Läkare och Naturforskare 1:sta och 2:dra Band*, är jag Herr Asfesloren mycket obligerad för dels fördelaktiga yttrande om denna *Journal*, af hvars 3:dje *Band* Herr Asfesloren Doct. PFEIFFER nū mera är *Utgifvare*. Sjelf måste jag upriktigt förklara *miffsnöje* öfver åtskilligt, som ifrån *min hand* deruti influtit. Jag har vål altid haft en *oförfalskad sanning* til föremål, så långt mina ringa insigter sträckt sig; men *sanning* kan och bör fågas utan at smaka af det *stickande och lekande*, som man kanske på et och annat ställe torde finna uti mina *expressioner*, och *med rätta ogillas*.

Efter denna *okonstlade förklaring*, får jag taga mig den friheten, at något yttra mig om Herr Asfeslorens *miffsnöje* deröfver, at (förmodeligen *Utomlands*) se *Uptäckter satte på en BARTHOLINI räkning*, som tilhöra en *RUDBECK*, då denna icke ens til namnet är bekant. Likaså en *LINDESTOLPE*, m. fl.

P 2

hvil-

(*) Jämför hvad Herr Doct. TRENDELENBURG säger uti sin Afhandling om nuvarande sätt at sköta *Barnsångs-Hustrur*, i denna *Veckoskr.* Band. I. sid. 297. följ. och hvad jag skrivit i II. Bandet, sid. 62. följ.

hvilka berömde Läkare på intet ställe omtalas hos de nya Journalister. I anledning hvaraf Herr Aslesoren låger: at Utgifvarne af *Veckoskriften för Läkare &c.* kunde vid tillfälle införa et kort utkast om de berömde *Svenske Medici, som varit Auctorer.*

Jag hörer nu mera icke til *Utgifvarne* af denna *Veckoskrift*; men jag vil fåga mina tankar hvarföre detta *projekt* icke ens fallit mig in den tid jag var *Utgifvare*, och hvarföre jag tviflar, at någon hädanefter lår verkställa det: ty 1) Är denna *Veckoskrift* egentligen destinerad til *Practiska* och icke til *Biographiska Afhandlingar.* 2) Äro *Lärde Svenske Läkare*, som gjort forntiden heder, så tilräckeligen, äfven af de *nyaste Biographer*, förut omtalte, at jag fruktar man skulle misshaga med uprepandet deraf. Til exempel de anförde, OL. RUDBECK den äldre, och LINDESTOLPE. Om den förres *tråta* med THOM. BARTHOLIN rörande *upptäckten af Vasa Lymphatica*, talar, bland Nyare, Herr Prof. BERGIUS uti sit *Tal om Stockholm för 200 år sedan*, hållit i *Kongl. Vet. Acad. d. 20 Aug. 1758. sid. 132.* — PORTAL uti sin *Histoire de L'Anatomie & de la Chirurgie, T. III. Edit. 1770. p. 33.* — Hr: Kyrkoh. GEZELIUS i sit *Biographiska Lexicon öfver Namnkunnige och Lärde Svenske Män, 2:dra Delen*, utgifven 1779. sid. 407. — *Samma Lexicon öfver Lärde och Namnkunnige Utländske Män,*
I:sta

I:sta Delen, utgifven 1782. sid. 128. — Likaledes fås underrättelse om LINDESTOLPE: hos BERGIUS (c. l. p. 188.): hos PORTAL (c. l. T. IV. p. 625. *): hos GEZELIUS (*öfver Svenske Mån*, c. l. sid. 127.) Om alltså någon så oförmodad okunnighet härskar i den delen, är det icke i brist af *tilgång på uplysningar*, utan i brist af *läsning*; och för dem, som icke älska den, låter ock de *måst Lärde Måns Historia och Arbeten* vara ganska litet *interessante*. För min egen del tillstår jag, at det är mig *angendmare* med vår vördade LAGERBRING, (*Sammandrag af Sv. Rik. Hist. 4 Del. sid. III.*) efter MAJOR och SCHELHAMMER, at tro, det RUDBECK och BARTHOLIN på en och samma tid upptäckt *Vasa Lymphatica*, än at föreställa mig, at den *hederlige* BARTHOLIN varit af en så *ovärdig egenkärlek* intagen, at han med det *grofva streck* man påbördar honom, skulle af denna *upptäckt* sökt tilvålla sig *första bedren*: En *heder*, som i sig sjelf är nog *inbillad* för andra än *svagtänkande*: ty *hazarden* frambringar gemenligen alla sådana *upptäckter*; och hvem skulle misstänka en *Dansk* BARTHOLIN för mera *incapable*, at deraf *draga nytta*, än en *Svensk* RUDBECK?

Detta är hvad jag, i anledning af H:r Asfess. *Bref* trodt mig oförgripeligen kunna säga.

P 3

II.

(*) Hvarest likväl endast nämnes at des Rön uti *Acta Litteraria Sveciae: Om åtskillige ben af et Foster, som utkommo genom stolgången.*

II.

Den *Grefvinnan*, som vår respeciterade Herr Lif-Med. STAPELMOHR omtalar, sid. 90. uti sit *Bref* til Herr Archiatern och Riddaren BÅCK, har jag, ehuru ej som des *Läkare*, haft den åran at känna, både såsom *Fröken* och såsom *Fru*; och kan bekräfta den tankan, at hennes *Vomica* fåkerligen börjats i Stockholm. Men hvad *svullnaden i Låret* angår; månne den ej snarare varit en *Metastasis Lactea* från *Mamma*, än *Materia Vomica* från *Lungorna*? Det är *vanligt*, at naturen ej på en gång underhåller 2:ne *starka evacuationer*; och således ej *underligt*, at *uphostningen minskades*, under det *bulnaden i Låret* gaf så *ömnog materia*. Denna ålskans- och vördnadsvårda Dame var likväl, af *blotta felet i Lungorna*, helt fåkert et *färdigt förgånglighetens offer*, ehvad hon ock brukat eller i *akttagit*.

III.

Til bekräftande af hvad Hr Askesforen Doct. LUND, uti korta *Anmärkningar vid Prov. Med. Herr Doct. BIÖRNLUNDS omdöme om föregifven ympade Koppors återkomst*, sid. 126, med sin vanliga lärdom och mogna årfarenhet yttrar sig, får jag anföra: Det en *Gåse* här i Stockholm för några år sedan var min Patient uti aldeles *riktiga och naturliga*
Kop-

Kopper, som i sin *spådare* ålder haft dem, åfven *naturliga*, i anfenlig *myckenhet*, hvarom ej allenast *Modrens berättelse*, utan åfven en *mångd Kopp-ärr*, nogsamnt intygade. Såsom jag anfåg händelsen ganska rar, så anmodade jag Herr *Asfesforen Doctor SPARSCHUCH* och Herr *Doct. HALLENBERG*, at med mig se *Patienten*, hvilka ock kunna bestyrka *sanningen* deraf. Kan sådant hända med *naturliga*, hvarför icke med *ympade Kopper*, på hvilkas återkomst jag ock vet, at *andre Läkare* här i *Staden* haft händelser.

Bref ifrån Asfesforen uti Kongl. Collegio Med. Herr Doct. C. RIBBEN til JOH. KRAAK, dateradt Stockholm den 17 Maji 1782 ().*

Jag hade länge varit öfvertygad om nödvändigheten af en ny *Handbok för Barnmorskorne* i stället för den, som jag år 1777 utgaf, och var åfven ännu betänkt derpå, när Kongl. Collegium Medicum d. 17 Decemb. 1781 beslöt at anmoda Herr *Profesorn* at

P 4

före-

(*) Den som tror mig åga någon *modestie*, lårer ock finna, at jag ej kunnat införa detta *bref* med samma *nöje*, som *skyldig aktning* för *H:r Auctors* oföränderliga *åstundan*. J. K.

företaga et sådant arbete. I detta beslut deltog jag med så mycket större nöje, som jag såg mig derigenom kunna bli ledig ifrån en förbindelse, hvilken andra göromål hittills hindrat mig at fullgöra. Ännu någdare blef jag när jag fann Herr Pr. benågen at upfyl-la Kongl. Collegii åstundan.

Publicum torde ock nu lättare öfverse med min försummelse, då det vinner et fullständigare arbete. Sedan jag i slutet af år 1776 lemnade Adjuncturen, hafva hvarjehanda andra yrken icke tillåtit mig at få helt och hållit öfverlemna min tid til *Studium Artis Obstetriciæ*, som et sådant arbete fordrar. Den ständiga undervisning och dageliga utöfning, sedan den tiden, af Förlofsningskonsten i hela sin vidd, hvartil Professionen ger en ymnig anledning, hafva deremot fatt Herr Prof. i stånd at bättre, än någon annan af nuvarande Practici, utarbete et ämne som icke tål den minsta angelågna omständighets ur akt låtande; — At ytterligare råtta de fel som otilräckeligt blifvit råttade i *Siphra* och *Pua*, och uptaga dem som en åskad korthet nödgat mig at förbigå; samt at finna huru långt man vågar sträcka låran för Barnmorskor, eller hvad gränser böra sättas för dem, i utöfningen af deras kunskap, för at hindra dem at göra skada.

I et arbete af en helt ny och otvungen upfattning kunde visserligen allt detta i akt tagas;

tagas; ty jag kan icke en gång för mig sjelf dölja de många brister som i desla afseenden finnas i den så kallade *Förbättrade Uplagan* af förbemålte *Handbok*; ej eller kan jag tiltro mig at åfven i et fenare arbete af denna natur, där jag fått gå ifrån min Auctors tvungna och ofullkomliga plan, och således haft fria händer, hafva, nu mera, kunnat så noga i akt taga alt som fordrats.

Om jag ock haft nog förmåtenhet at smickra mig sjelf dermed, hade jag snart blifvit öfvertygad om motsatsen vid genomläsandet af Herr Profesorns Manuscript; en höflighet och et förtroende, som jag ej annat kan än med all tacksamhet årkänna.

Af en sådan *Handbok* som denne, bör man hoppas at Barnmorskorne skola hädanefter bli fatte i stånd, at med *mera visshet för sig sjelfve* och *mera säkerhet för de nödstälte* utöfva sin konst, än hittills i allmänhet varit möjligt, åfven ånskönt de, som fruktansvärdt år, skulle hädanefter alt mer och mer efterfatta den stora förmon, som altid står dem öppen, at vid det *Publiqua Förlofsnings-Huset* i Stockholm bli handledde til en sund och okonstlad *Practique*; en förmon som vida öfverträffar den, at åfven ur de bästa Böcker kunna skaffa sig kunskap och börja utöfningen deraf.

Jag lyckönikar Herr Profesorn, at hafva blifvit et redskap til många såkunniga

Qvinnors uplysning och förbättring, samt flere tusende nödstältas räddning genom en förnuftig skötsel, och förblifver &c.

Anmärkningar i anledning af ofvanstående Bref.

Jag hade redan för mer än tvänne år tilbaka, i anledning af *Kongl. Collegii Medici* befallning, tänkt på at författa en *Handbok för Barnmorskor*, och en liten början var redan dermed gjord; men andre göromål lade hinder emellan, och ändteligen förlorades *lusten* med, som jag tänkte, *ändamålet*, då antalet af de hit til undervisning kommande *Barnmorske-Lärningar*, sedan 1779, så hastigt förminskades (*).

Åter af *Kongl. Collegii* benägna förtroende upmuntrad, har jag, efter århållit Nådigt afsked ifrån min innehafde Profesors-Syssa, låtit detta lilla arbete vara min hufvudsakeligaste occupation, hvarigenom jag ändteligen kommit til slut med Manuscriptet deraf, om hvars tryckning, som redan är börjad, och utgifvande til Allmänhetens tjänst, *Kongl. Collegium* benågit åtagit sig at bestyra, emedan min nu påskyndande afresa från Stockholm, förbjuder mig at uti denna omsorg taga någon del.

Utom

(*) Se Band. 2. sid. 25.

Utom *Inledningen*, som handlar om en *Rättshäffens Barnmorskas Egenskaper*, kommer denna *Handbok* at bestå af 21 *Capitel*, jämte et *Bihang*; och lårer tryckt få en storlek af 10 eller 12 ark i 8:vo.

Uti 1:sta *Capitlet* handlas om *Quinnans Födso-delar*. — Det 2:dra *Cap.* om *Underföknigen*. — Det 3:dje om *Astelsen och Hafvande tilståndet*. — Det 4:de om *Hafvande tilståndets Tecken*. — Det 5:te om *Hafvande Quinnors allmänaste krämpor och deras lindrande*. — Det 6:te om *Vårkar*. — Det 7:de om *Lifmodrens Omstjelpning*. — Det 8:de om *Misfall och Otidig Börd*. — Det 9:de om *Förlofsning och dess indelning*. — Det 10:de om *Förests Hufvud, dess naturliga ställning och förhållande emot Bäckenet vid Fullkomlig, så väl Naturlig, som Onaturlig Förlofsning*. — Det 11:te om *Barnafödskors skötsel i allmänhet, och de anstalter, som böra göras til Förlofsningen*. — Det 12:te om *de Tecken och Omständigheter, af hvilka skal dömas om Förlofsningens beskaffenhet*. — Det 13:de om *Fullkomlig Naturlig Förlofsning*. — Det 14:de om *Ofullkomlig Naturlig Förlofsning*. — Det 15:de om *Fullkomlig Onaturlig Förlofsning*. — Det 16:de om *Ofullkomlig Onaturlig Förlofsning*. — Det 17:de om *Förlofsning med Blodstörtning ur Lifmodren*. — Det 18:de om *Förlofsning med*

med *Convulsioner* eller *Ryckningar*. — Det 19:de om *Barnets Naflande, Uplifvande och Skötsel*. — Det 20:de om *Efterbördens utbämmande och Modrens första skötsel*. — Det 21:sta om *Barnfångs-Quinnors skötsel*. —

Bihanget innehåller en *Förteckning* på sådana *Läke-medel* och *Instrumenter*, som *Barnmorskor* böra förse sig med; hvilkas nytta äfven korteligen beskrifves; och derpå följa några *Påminnelser til Barnmorskorne*, samt *Utydning* på den bifogade *Koppar-Tafeln*, hvilken har 8 *Figurer*, nemligen 2:ne som föreställa *Bäckenet*: En som föreställer de *Invärtas mjuka Födslo-delarne*: 3:ne som föreställa *Föstrrets Hufvud*: En som visar *Catheterns* och en den *Bindans* skapnad, med hvilken *Qvinnan* efter *Förlofsningen* ombindes. — Ändteligen kommer ock at tilläggas et *Allmänt Register*.

Jag har förut vetat *angeldgenheten*, och under arbetet kånt *svårigheten*, at uti en sådan *Handbok* vara både *kort, tydelig* och *fullständig*. En annan ån jag hade kanske med mindre möda hunnit målet närmare. Hvad jag skulle önska, vore: at Hr *Asfess. RIBBEN* icke måtte hindras i sin förefats, at rikta denna vetenskap med et redan börjadt arbete, deruti han företagit sig, at, i anledning af beskrefne händelser, göra uplysende reflexioner och slutsatser uti den *Practiska delen af Jorde-Konsten*: Et arbete, som af så god

god hand, ej annat kan än både efterlångtas och gagna, och skulle årlåtta både de nödvändiga och tillfälliga brister, som kunna finnas i närvarande lilla Bok. (Förlåt mig, Hr Aslesfor! at jag nu har gjordt fullbordan af detta Hr Aslesfors löfte til en *Publici fordran*, som jag icke kunnat våga, at för *egen räkning* nog eftertryckeligen påminna om!) Men at åter komma til min *Handbok för Barnmorskor*; så har jag deruti äfven med Kongl. Collegii bifall förbigått, alt hvad årfarenheten öfvertygad mig vara utom gråntsen af Barnmorikornas begrep och förmåga til en skickelig verkställighet; öfvertygad, at en fullkomlig *okunnighet* är mindre skadelig, än *grumlige kunskaper* äro farlige, hos dem, som lika fallne för at vara *Visionairer* och *onödigt beställsamma*, taga oftast fel om både *händelsen* och *sättet at hjälpa*. Jag har fördenkul, i sådane fall, gifvit anvisning på Herrar *Läkare*, hos hvilka vetenskapen, nu för tiden, har en *rättmätig fordran* på det, som hos Barnmorskor verkligen *obilligt skulle sökas*.

Utom den af Herr Aslesforen RIBBEN med noter förbättrade uplagan af v. HOORNS *Siphra* och *Pua*, har jag uti åtskilligt fölgdt Herr Profesfor SAXTORPHS vackra *Handbok*, kallad: *Kort Udtog af Jordemoder-Widenskapen*: Hvad jag genom afvikande från bägge *feladt* eller *förbättradt*, må kunnige Läsare döma.

döma. *Meliora facile doceor.* Stockholm
d. 28 Maji 1782.

JOH. KRAAK.

*Sex års Förteckning på dem, som uti
hvarje Sjukdom årligen blifvit döde i
Stockholm (*).*

Hetsig Feber.	Summa
(1774) 82. — 69. (1775) 190. — 129.	
(1776) 175. — 122. (1777) 161. — 100.	
(1779**) 119. — 67. (1780) 151. — 107.	878 — 594
Håll och Styng samt Bröst-Feber.	
(1774) 66. — 66. (1775) 114. — 109.	
(1776) 115. — 90. (1777) 147. — 112.	
(1779) 78. — 54. (1780) 119. — 84. - -	639 — 515
Hals - Flufs.	
(1774) 39. — 44. (1775) 15. — 8. (1776)	
9. — 5. (1777) 9. — 6. (1779) 4. — 2.	
(1780) 3. — 4. - - - - -	79 — 69
Njur- och Blåsesten.	
(1774) 3. — 2. (1775) 7. — (1776) 3 — 1.	
(1777) 3. — (1779) 6. — (1780) 1. — -	23 — 3
Inspårradt Bräck.	
(1774) 2. — (1775) 2. — (1776) 1. —	
(1777) 1. — (1779) 2. — (1780) 3. — -	11 — -
Rosen, Kallbrand, Hetsvulst.	
(1774) 5. — 11. (1775) 16 — 16. (1776)	
24. — 10. (1777) 15. — 13. (1779) 9. — 10.	
(1780) 18. — 13. - - - - -	87 — 73
Transport 1717 — 1251	
Slag	

(*) Första Nummern är Man- och den andra Qvinkön,
(**) År 1778 är icke här uptagit.

Transport 1717—1251

Slag, Slick-Fluss, Bråddöd.

(1774) 251.—212. (1775) 409.—401.
 (1776) 472.—402. (1777) 454.—391.
 (1779) 431.—357. (1780) 533.—451. - 2550—2214
frosfa, Omväxlande Feber.

(1774) 10.—14. (1775) 51.—31. (1776)
 115.—94. (1777) 140.—139. (1779)
 20.—21. (1780) 46.—43. - - - - 382— 342
Röt- och Fläck-Feber.

(1774) 25.—16. (1775) 37.—21. (1776)
 67.—53. (1777) 14.—13. (1779) 37.—43.
 (1780) 32.—21. - - - - - 212— 167
Rödfot.

(1774) 38.—53. (1775) 47.—57. (1776)
 18.—17. (1777) 14.—13. (1779) 55.—54.
 (1780) 12.—15. - - - - - 184— 209
Blodhosta, Förblöning.

(1774) 5.—4. (1775) 7.—7. (1776) 9.—2.
 (1777) 11.—6. (1779) 15.—4. (1780)
 5.—7. - - - - - 52— 30
Lungfot.

(1774) 130.—117. (1775) 242.—212.
 (1776) 292.—221. (1777) 263.—198.
 (1779) 221.—211. (1780) 308.—252. - 1456—1211
Bukref, Colik, Obstruction.

(1774) 9.—12. (1775) 21.—21. (1776)
 16.—12. (1777) 11.—12. (1779)
 20.—25. (1780) 30.—23. - - - - 107— 105
Andetåppa, Gulsot.

(1774) 21.—27. (1775) 15.—30. (1776)
 21.—30. (1777) 33.—28. (1779)
 16—14 (1780) 17—20. - - - - 123— 149
Trånjsjuka, Tvinsot.

(1774) 32.—35. (1775) 46.—54. (1776)
 43.—34. (1777) 31.—29. (1779)
 41.—26. (1780) 46.—62. - - - - 239— 240

Transport 7022—5918
 Gickt,

Transport 7022—5918

Gickl, Led- och Torrvärk.

(1774)8.—12. (1775) 13.—18. (1776)
16.—17. (1777)12.—13. (1779)15.—9.
(1780)23.—17. - - - - - 87— 86

Fallande-Soj.

(1774) - - (1775) 3.—1. (1776) - -
1777)1.—(1779)4.—(1780)—5. - - 8— 6

Skörbjugg.

(1774)2.—(1775)8.—2. (1776)8.—4.
(1777)2.—3. (1779)1.—(1780)15.—23. 36— 32

Fulsår, Fisflar, Benröta.

(1774)1.—1. (1775)2.—3. (1776)—1.
(1777)4.—(1779)1.—(1780)7.—1. - 15— 6

Vattusot.

(1774)28.—39. (1775)51.—74. (1776)
82.—93. (1777) 105.—129. (1779)
61.—78. (1780)102.—121. - - - 429— 534

Kräfla.

(1774)3.—5. (1775)6.—5. (1776)3.—4.
1777)1.—6. (1779)4.—8. (1780)5.—5. - 22— 33

*Spetålska.**Venerisk sjukä.*

(1774)—1. (1775)5.—2. (1776)1.—3.
1777)3.—(1779)3.—(1780)1.—4. - 13— 10

*Vattuskräck.**Älderdom.*

(1774)32.—78. (1775)34.—131. (1776)
34.—112. (1777) 29 — 28. (1779)
66.—106. (1780)49.—154. - - - 244— 669

Barnshörd.

(1774)—14. (1775)—42. (1776)—46.
(1777)—52. (1779)—34. (1780)—23. - - — 211

Quinnors Blodgång.

(1774)—1. (1775)—1. (1776)—3. (1777)
—2. (1779)—2. (1780) - - - - - 9

Transport 7876—7464

Frifsel.

Transport 7876—7464

Frifsel.

(1774) - - (1775) 2.— (1776) 1.—
 (1777) 3.—3. (1779) - - (1780) - - - 6— 3

Hjertsprång, Tandplåga.

(1774) 19.—23. (1775) 31.—23. (1776)
 11.—12. (1777) 12.—9. (1779) 14.—23.
 (1780) 23.—20. - - - - - 110— 110

Kikhosta.

(1774) 38.—46. (1775) 19.—16. (1776)
 12.—28. (1777) 9.—11. (1779) 5.—9.
 (1780) 67.—85. - - - - - 150— 195

Strypsjuka.

(1774) - - (1775) —2. (1776) - -
 (1777) - - (1779) - - (1780) 1.—1. 1— 3

Koppor.

(1774) 92.—92. (1775) 109.—99. (1776)
 19.—12. (1777) 28.—16. (1779) 96.—82.
 (1780) 7.—7. - - - - - 251— 308

Måsting.

(1774) 3.—2. (1775) 1.—5. (1776) 3.—3.
 (1777) 40.—48. (1779) —1. (1780) —2. - 47— 61

Scharl- och Násfel-Feber.

(1774) 2.—3. (1775) - - (1776) - -
 1777) 5.—1. (1779) —2. (1780) - - - 7— 6

Álta, hård Mage.

(1774) 13.—15. (1775) 32.—21. (1776)
 13—13. (1777) 6.—5. (1779) 18.—18.
 (1780) 16.—10. - - - - - 98— 82

Maskar.

(1774) 2.—3. (1775) 7.—4. (1776) 3.—5.
 (1777) 2 —2. (1779) 3.—2. (1780) 1.—8. 18— 24

Transport 8564—8256

Transport 8564—8256

Likmask, Barnkräfta.

(1774) - - (1775) - - (1776)—1.
 (1777) - - (1779) - - (1780) - - - - - 1

Engelska Sjukan.

(1777)1.—2.(1779)1.—(1780) - - - 2— 2

Oangifven Sjuka.

(1774)43.—34.(1775)72.—42.(1776)
 70.—56.(1777)83.—75.(1779)67—64.
 (1780)116.—103. - - - - - 451— 374

Olycksbändelser.

(1774) 30.—8. (1775) 35.—10.(1776)
 31—7. (1777) 37—6. (1779) 43.—14.
 (1780)34.—5. - - - - - 210— 50

Dragsjuka.

(1774) - - (1775) 2.—2. (1776) - -
 (1777) - - (1779) - - 1780)1.— - 3— 2

Summa (1774) 1034. — 1059. (1775)
 1651. — 1599. (1776) 1687.—1513.
 (1777) 1690.—1531. (1779) 1476.—
 1340. (1780) 1792.—1696. - - - 9330—8738 *

För år 1774 är Hof-Consistorii Tabell ej inkom-
 men, på hvilken plåga stå 450, 500 à 600 Döde
 årligen.

(*) Innevarande år 1782, läser de Dödas antal blifva långt
 större, än något af de här anförde.

Uti hvilka namngifna Sjukdomar, Barn under
3 års ålder, dött i Stockholm på 6 år.

	Under 1 år.		Emellan 1 och 3		Summa	
	Mank.	Qvink.	Mank.	Qvink.	Mank.	Qvink.
Hetsig Feber - - -	70	60	51	31	121	90
Häll och St., Bröstfeb.	161	157	83	69	244	226
Hals-Fluss - - -	38	40	9	6	47	46
Inspärradt Bräck - -	1	-	-	-	1	-
Hetsvulst, Ros, Kallbrand,	11	7	2	2	13	9
Slag, Stickfluss, Brådöd	1742	1551	269	205	2011	1756
Froska, Omväxlt. Feber	6	5	16	22	22	27
Röt- och Fläck-Feber	14	8	13	6	27	14
Rödsot - - - - -	37	36	29	27	66	63
Blodhosta, Förblödning	1	2	-	1	1	3
Lungfot - - - - -	11	16	13	11	24	27
Bukref, Colik, Förstoppn.	32	21	9	11	41	32
Andel., Magflen, Gulsot	16	11	12	14	28	25
Tränsjuka, Tvinsot -	27	20	28	18	55	38
Vattusot - - - - -	3	2	12	5	15	7
Hjertsprång, Tandplåga	96	82	11	20	107	102
Kikhosta - - - - -	73	113	55	69	128	182
Strypsjuka - - - - -	-	2	1	1	1	3
Koppor - - - - -	109	95	108	107	217	202
Måsling - - - - -	19	19	11	25	30	44
Scharl. Feb. Násfel-Febr.	1	1	-	-	1	1
Alla - - - - -	59	57	24	17	83	74
Maskar - - - - -	5	3	3	5	8	8
Engelsk sjuka - - - -	1	1	1	-	2	1

Summa 2533 2309 760 571 3293 3080

De öfrige spåda Barnen hafva dött af oangifne
Sjukdomar. (*)

Q 2

Korta

(*) Båge desse Förteckningar äro benåget meddelade af Herr
Secreteraren och Riddaren WARGENTIN.

*Korta påminnelser, vid G. L. Anmärkningar, vid det af underteknad i Vec-
koskriften för Läkare och Naturfor-
skare, Tredje Bandet, fälde omdöme,
om föregifven ympade Koppors åter-
komst andra gången, af B E N G T
P I Ö R N L U N D.*

I:o, Förmenar Herr G. L. at jag, ige-
nom någre berömde Läkares meningars an-
förande, vill hämta, med en af desse lånt
auctoritet, styrka för den satsen, at Koppor
ej återkomma andra gången. Såsom jag ej
rent nekat möjligheten häraf, ehuru jag för
min del, om ågta Koppors infällande för
andra gången, hyser någon tvekan, finnes,
at affigten med åtskilliga meningars anföran-
de ej varit den, at kullslå Herr G. L. eller
någon annans förmenta årfarenhet härutinnan
och Rön, om ågta Koppors någon gång be-
fundna återkomst, som ibland högst sällsam-
ma händelser, i det fallet bör räknas, utan,
som, til sanningens närmare uplysning blifvit
anfördt, med åtskilligas andragna årfarenhet
och tankar häröf; och hvarföre blandade
meningar äfven blifvit uptagne, så väl såda-
nes, som bestrida möjligheten, som deras,
som den antagit, och hvadan, jag således
hoppas, at denne beskyllning lärer förfalla.

Som-

Somliga hysa tvifvelsmål om recidiverande ågta Koppor för andra gången, äfven af den grund, at sådan vidlådande disposition til Koppornes återkomst, då lätteligen skulle hos flera, än man annars medgifvit, visa sig med Koppornes återfående, och ej utgöra någon så fållsam händelse, emedan möjligheten tyckes vara så väl til det ena, som det andra, enär deras återkomst påstås.

2:o, Förebrår Herr G. L. mig, at jag förtiger de Auctorer, som skolat anmärkt Kopporne andra gången, och således de af Herr G. L. anförde: Ehuru de samma ej af mig uptagas til vidlyftighets undvikande, som Herr G. L. upgifvit, ibland hvilka finnas någre, som ej så tryggt kunna åberopas, nämnas dock några, som ej neka möjligheten, såsom en VAN SVIETEN, TISSOT, Auctor til Briefe uber das Blatterbelsen &c. som låra göra tilfyllest til ändamålet. Några flere kunna ännu tilläggas til de af Herr G. L. anförde, ehuru ibland desse äfven mindre tillförlitelige vittnen härom finnas: Såsom CANTWEL, DIEMERBROCK, WAGSTAFFE, MECHEL, LINNEKOGEL, MACKENZIE, SERON, BLANCARD, RÖDIGER, VOGEL, MARSCHALLE de ROGERES, med flere, hvilka velat befanna Koppors återkomst, eller anfördt berättelser härom. Dock kan emot åtskilligas Rön i allmänhet, invändas, at de ej varit med all noggranhet

författade, så at de fatt fanningen deraf utom alt tvifvelsmål.

3:o, Fruktar Herr G. L. at jag torde misstänka en och annan, som anmärkt vid egen och lårskild practique Koppor tvånne gånger, för misstag hårutinnan, vållad, af oågta Koppors förblandning med de ågta. At så kunnat hånda år möjeligit, ehuru ej dertil finnes spår uti mitt yttrande, som nämner, at okunnoge ibland misstaga sig på det fåttet. Herr G. L. Rön har jag så mycket mindre tillagt det felet at vara förhaftadt, som Herr G. L. med mera granskning til våga gådt hårutinnan, ån mången annan, och som, jämte andra Låkare, efter berättelse, pröfvat den förekomne håndelfen. Vål kunna sådane Rön af kånare gjorde, utom andras vitsord, innebåra samma fanning, såsom deras, hvilka af flera blifvit förståkrade, dock så de et fåkrare vitnesbörd om sin trovårdighet, enår de af andra Låkare tillika blifvit bestyrkte, så framt ej döden gifver det visaste utslaget, at de återkomne Kopporne varit ågta, om den vid deså intråffar. Vid sådane Röns godkånande, bidrager det til ånnu mera trovårdighet, om så skedt, at, så de första gången befundne Koppor, som de sedermera återkomne, blifvit af andre Låkare tillika underfökte, hvar och en granskande Låkares egen årfarenhet hårutinnan, utom denne förståkran, dock ej derforre ogillad.

4:o, At

4:o, At jag tagit för afgjort, det af de måste nu lefvande Läkare, ingen sedt Koppor andra gången, hos en och samma person, bevisar ej annat, än händelsens fälltynhet, om dylika Koppor medgifvas, hvilket, om annorlunda skulle förhålla sig, Koppornes återkomst andra gången oftare skulle förekomma, som dock Herr G. L., med Läkare i allmänhet befrida. Jag förmodar, at, om inhemske Läkares svar och utlåtande på den frågan, om ågta Koppor tvånne gånger förekommit någon, hos en och samma person, skulle infordras, ej annan intygan skulle affölja, än at för de måsta felat något såkert Rön derpå, och som med lika utslag lårer utfalla på andra orter.

5:o, Väcker det Herr G. L. harm, om jag, af des anförde berättelse, om et dubbelt Kopputslag uti denna Veckoskr. Band. I. och sid. 50, skulle fattat om Herr G. L. den tankan, at han i minsta måtto ville förringa Koppymningens nytta. Såsom jag ej härtil haft anledning, eller såldt något sådant yttrande om Herr G. L. Rön och affigten härmed, finnes, at misstanka i den delen, om mig bör försvinna. Jag tror, at Herr G. L. känner ymningens värde, så väl som någon annan, och at affigten med des Rön blott varit, at updaga en märkvärdighet, som så föllan kan förekomma. Vål kunna de enfaldiga förledas, igenom de af Läkare fram-

dragna vitnesbörd om Koppornes återkomst någon gång, at tro, det de sjelfve ej hysa få fördelaktig tanka om ympningens säkerhet til friande ifrån vidare Koppsmitta, vid sådane Røns anförande; men hvilken tanka blir för deras räkning, såfom ej rätt fattad. Då af Medici tillika århindras, om sådane händellers fällsynthet, då de medgifvas, och som knapt kan träffa en ibland många tusende, är intet som bör oroa, eller göra förtroendet til Koppympningen vacklande, eller aldeles uphåfvit, af den grunden, hos Allmänheten.

Om Herr G. L. finner ännu någon anmärkning behöfvas vid desfa i korthet gjorda påminnelser, vil jag gerna undgå desbets svarande, så framt jag ej desto mera dertil finner behof, hållt vidlyftig skriftväxling synes onödig i en sak, som ändå alltid torde blifva tviftig, och hvarigenom rum kan borttagas för andra nyttiga Afhandlingar i denna Veckoskrift.

*Utdrag af et Bref, från F. K. til G. L.
daterat Lund i Julii 1782.*

- - - Herr Prof. KETZIUS har visat mig sin *Naturalie-Samling*, öfver hvars tilväxt, sedan jag år 1777 låg den, jag så mycket mer måtte förundra mig, som den hos honom

nom är ingen ting mindre, än i en rik mans händer, och följaktligen ej genom den lätta penning-vågen tilkommit. Dets *Herbarium* består af circa 6000 Örtor, af hvilka de *Capske*, *Ostindiske* och *Arabiske* utgöra et betydligt antal.

Sndck-Samlingen, som icke länge sedan blifvit börjad, innehålt omtrånt 450 Species, hvaribland några från Söderhafvet. En del mindre allmänna, til exemp. 2:ne Variet. af *Turbo Scalaris*, 2:ne dito af *Turbo clathrus*, *Tellina rostrata*, *Venus Islandica*, *Pholas lignorum*, *Cypræa Argus Occidentalis*, *Gastrochæna* och *Madrepora Cochlea Spengleri* &c. — *Zoophyta* och *Lithophyta* circa 50 Species.

Mineral-Samling af omtrånt 2000 stuffer, hvaribland 150 *Vulcanica* från Neapel och Fårö.

En i det närmaste fullständig samling af *Petrificater* från det bekanta Balsberg eller Flåskegrafven, jämte en del andra från flera Örtor.

Ur *Botaniska Trdgården* och *Drifhuset* blef jag riktad, med ungefär 50 Species, som saknades i mitt lilla Herbarium, och bland de växter Herr Profesorn visade mig såsom mindre allmänna, får jag nämna *Thea Viridis*, en *Saxifraga* från Japan, 2:ne nya Sibiriska *Aquilegia*, et *Träd* från Söderhafs-Öarne, som liknar en *Syngenesist*, men ej

ännu blommat, *Dracena Draco*. — På *Academiens Förgård* stod *Robinia Pseudo Acacia* i full blomma.

Det förtryter mig rätt mycket, at jag ej får tillfälle göra en tour til *Köpenhamn*, som jag fåkerligen skulle dragit anseflig både nytta och nöje af. Om därvarande *Lazarett* och *Barnbörds-Hus* har jag härstådes af både Läkare och andra, som sett dem, fått få fördelaktig beskrifning, at jag skulle önska det Herr *Asfess. HEDIN*, som så nyligen varit en upmärksam åskådare af desse inrättningar, ville gifva oss en mera detaillerad underrättelse om dem, ån som skedt uti desse *Bref*. (Se *Veckoskr. för Läkare &c. Band. 3. sid. 7.*)

Til någon upplysnings vinnande om Herr WEBERS Fross-medel, som är nämndt i denna Veckoskrift Band. 3. sid. 174. i Not., har man härstådes trott sig böra införa desse Pro Memorier, den ena på Tyfka, den andra på Fransyska (), lydande sålunda :*

Untherthåniges Pro Memoria!

Dafs die kalten Fieber überhaupt eine krankheit ist, die einem Staate die mehrsten
arbeiter

(*) De åro i det måsta lika i anseende til innehållet, men skilja sig dock i något; bårande et ojäf-

Arbeiter beraubt, wird mir wohl ein jeder wohlerfahner Medicus zugestehen müssen; und wenn man eine genaue berechnung über das univervale Genees-Mittel dieser krankheit (ich meine die China-Rinde) anstellen wollte; so würde man leicht finden das eine ansehnliche summa Geldes jährlich für dieses einzige Genees-Mittel aus dem Lande geschickt wird, und dennoch müssen unsere heütigen geschicktesten Medici zu ihren grossen Leidwesen bekennen, das Ihnen dies bisher für die Kalten-Fieber bekannte Universal-Mittel nicht allemahl und nach Wunsch getreue dienste leisten will: besonders in Tertian und Qvartan Fiebern, da es öfters sehr hart hält, und der kranke verschiedene Monathe, ja wohl Jahr und Tag sich mit der lieben China nähren muss, und ist er dan so glücklich das ihm das Fieber verläst, und er sich nicht eine geraume Zeit nach geendigter Cuur, sehr genaue in acht nimmt, sondern wie es leyder öfters geschieht, und der kranke wieder einen Rückfal (Recidiv) bekömmmt, dan ist das lezte übel ärger worden den das erste: dan vill sich die China selten mehr als ein Fieber-Mittel bezeigen. Wird den dieser kranke endlich gäntzlich vom Fieber befreyet, so

aktigt bevis, om Författarens djerfva tiltagsenhet, i det han vågat i underdånighet framlägga, för den uplystaste KONUNG, åfven så uße papper, som opåliteligt medel emot Frosfor.

so findet sich öfters eine weit schlimmere krankheit an des Fiebers stelle ein, wovon man viele beyispiele hat, so wie auch selten der kranke, der ein mahl viel von der China gebraucht hat, ein recht gefunder mensch wieder wird, welches genauer zu entwickeln, hier der Raum nicht verstattet. Der Staat leidet also auf eine gedoppelte art, ein mahl geht jährlich eine grosse summa geldes für die China-Rinde aus dem Lande, den man jetzt das Pfund wol auf 3 spec. Thaler rechnen, wenn es die recht gute und feine China ist, und die grobe China ist högst schädlich zu gebrauchen, und zweytens so werden dem Staate durch diese krankheit viele arbeiter auf lange zeit, viele auch wohl auf immer entzogen.

Da diese krankheit in allen Ländern, obschon in einigen mehr, in andern weniger, allgemein ist, und viele so wohl Medici als Chemisten schon seit langer zeit den zweifel geheget, dafs die China-Rinde wohl eben nicht das allergeschikteste und sicherste mittel wieder dieses allgemeine übel seyn möchte, sondern dafs es wohl der Mühe werht sey, sich um ein anderes nicht alleine wirkfames sondern auch für übeln folgen mehr gesicherters Fieber-Mittel zu bemühen, und in dieser absicht haben einige in dieses andere in jenes subject gearbeitet, alleine so viel mir bewußt ist, hat man durch diese löbliche

Be-

Bemühungen den eigentlichen zwek bishero noch nicht erreicht, ich selbst habe in eben der absicht einige Jahre vergeblich gearbeitet, bis ich endlich für kurtzer zeit gantz unvermuthet über die Schriften eines alten Chemischen Philosophen kam, dadurch ich veranleitet wurde in ein subject zu arbeiten, welches eigentlich in Schweden zu hause gehört, da es nicht alleine ein Schwedisches Product sondern auch von gantz geringen wehrt ist, das aber gleichwol solche kräfte in sich verborgen hält; die, wenn man dieselben durch Mühe und Fleiß, nebst guter ehemischer Kenntniss daraus gehörig scheidet, man aus diesem geringen subjecte in Fieber-Mittel wieder alle arten von Kalten-Fiebern erhält, wovon zwey bis drey Tropfen mehrere und besere wüirkung thun, als öfters einige Pfunde von der theürem China-Rinde.

Ich bin also so glücklich gewesen ein Medicament zu erhalten, womit ich hoffe, alle Kalten-Fieber innerhalb 8 bis 12 tagen völlig curiren zu können: Es besteht dieses Medicament in ein Oel oder Tinctur, wie man es nennen will, wovon man den kranken täglich 2 bis 3 tropfen giebt und innerhalb 8 bis 12 tagen ist der kranke vom Fieber befreyet, es sey was für ein Intermittirend-Fieber es wolle, und hat sich der kranke keines Recidiv zu befürchten.

So

So wohl in Quartan als simplen Kalten-Fieber ist es hier versucht worden: Ein Schmiedejunge von etwan 20 Jahren alt, hatte das Quartan-Fieber in 18 Monaten gehabt, und noch über dem eine Schwäche in der Harnblase hatte, dafs er alle Nächte sein Wasser unter sich im Bette laufen lies. Versuchte ich es auf folgende Art: Ich gab den Burschen Abends ein Digestiv von Rhabarbara gr. iij und vom Tartr. tartarifato gr. x Des Morgens drauf eine Dosis vom Aqua Laxativa Viennensis, und den folgenden Morgen und auch die folgenden 10 Tage, alle Morgen 3 Tropfen von meinem Medicament mit etwas guten alten Franz Wein, und der Krank ward binnen dieser Zeit von beyden übeln auf ein mal befreyet. Zu mehrerer Sicherheit lies ich ihm noch einige Tage nach geendigte Fieber-Cuur einige Magenstärkende Tropfen nehmen, als: Elix. Vitrioli Mynsichti Esf. Absinth Composit, Gentian (*), und dergleichen, wo von er täglich 3 mal 50 Tropfen nahm, und seit der Zeit gesund und stark ist, und nichts von irgend übler Folgen gespühret. Eben so hat es auch einer unserer geschickten Medici und Chirurgi der Prof. CALLISEN allhier versucht und es so befunden wie bereits gemeldet.

Dieses

(*) Man följer öfver alt Författarens egit stafnings-sätt.

Dieses Medicament ist von der beschaffenheit, das es ungleich mehr verfeinert, und dadurch zu einen höhern grad der vollkommenheit gebracht werden kann, so das es in vielen andern krankheiten, wo sonst kein ander Hülf Mittel vorhanden, das seinige thun mus, alleine dazu fehlet mir für jetzt die Gelegenheit. Meine unterthänigste Bitte wäre daher diese, das Ihre Königl. Maj:t Dero allergnädigste Befehl ertheilen möckten, das ein so wohl erfahrner, als auch Gewissen hafter Medicus dieses Medicament versuchen möchte; ich habe in der absicht zwey verschiedene proben, sub N:o 1 et 2 unterthänigst hiebey gefügt, wovon N:o 1. das mehrst concentrirteste und in Qvartan und Tertian Fiebern, das unter N:o 2 welches etwas schwächer, in simplen Kalten - Fiebern, zu versuchen.

Solte dieses mein Medicament sich nach wunsch legitimiren, so erbiere ich mich untherthänigst, wen es Ihre Königl. Maj:t allergnädigst befehlen, das Geheimniss und die völlige zubereitungs art zu communiciren, da man durch dieses Genees-Mittel, wenn es in der Praxis-Medicine eingeführt wurde, vieles Geld im Lande behalten würde vass sonst führ China jährlich ausgeschikt werden mus.

Copenhagen

d. 18 Nov. 1781.

JOHAN CARL WEBER.

Chemist, aus Berlin gebürtig.

Très

Très humble & tres respectueux
Memoire!

Concernant la decouverte d'une Remede nouveau pour la Guerison des fievres froids, lequel agit plus efficacement & plus promptement que la Quinquine , à laquel il pourroit être substitué, au grand profit de l'Etat, qui perd annuellement des sommes considerables qui sortent pour l'achat de cette derniere drogue, au lieu que le nouveau Remede est preparé d'une Matiere qui se trouve abondamment & à très bas prix en Suede :

C'est un fait avoué par tout Medecin experimenté que de toutes les maladies les fievres froids sont en general celles qui privent l'Etat du plus grand nombre d'ouvriers pour plus ou moins de tems que dure cette maladie , à laquelle les pauvres qui servent l'Etat par leur travail sont le plus sujets. La Quinquine qui jusqu'à present a été reputée le meilleur febrifuge, est 1) un remede très couteux, 2) difficile à obtenir pur, 3) tres dangereux lorsqu'il est falsifié, 4) pas toujours assez efficace pour guérir les fievres froids , sur tout lorsqu'elle sont d'une maligne qualité & fort enracinés, & 5) ne preserve pas toujours de recidives.

Le Remede nouveau dont j'ai eu le bonheur de faire la decouverte, après de
longs

longs & penibles travaux, n'a aucun des desavantages dont on vient de parler. C'est pour mettre les Médecins impartiaux en état de s'en assurer, que je prens la liberté de devoier des échantillons de ce Remede, de deux differans degrés de force, savoir N:o 1. le plus fort, pour les fièvres très graves, & N:o 2. moins fort, pour les sievres ordinaires. La maniere de s'en servir, dont M:r le Professeur CALISEN, Praticien ici, ainsi que moi-même, en avons fait usage, a été d'en donner trois gouttes par jour en du vieux vin blanc, durant 8 à 12 jours consecutifs, après avoir precedemment laissé prendre au malade du Medicament pour se purifier le corps, & lui donnant à la fin de la cure, quelque stomachique fortifiant, pendant quelques jours.

Si l'effet de ce Remede est trouvé tel que je viens de l'exposer, et qu'il soit désiré que j'en communique la preparation, je m'y offre très respectueusement.

Copenhague

d. 18 Nov. 1781.

JEAN CHARLE WEBER.

Chymiste, Natif de Berlin.

Anmärkingar vid föregående Pro Memoria och Memoire, insände af en Anonyme.

At ingå uti någon vederläggning af H:r WEBERS, så kallade Tyska *Untherthäniges Pro Memoria*, eller Fransyska *Très humble et très respectueux Memoire*, samt medföljande *botemedel emot Frosjan*, synes väl, vid första påseendet, icke löna mödan, hållt då alt detta stöter på et så öfverdrifvit Ch - - -, at det äfven faller den i ögonen, som nyls börjat låsa, jag vil icke fåga utöfva, Medicin. Men som Herr W. tycks mistänka Svenske Läkare, för at vara nog lättrogne, då han vändt sig med sine Pro Memorier til Sverige, så fordrar nödvändigheten at visa det man äfven härstädes, som tyska talesättet lyder, icke låter *sich etwas auf die ermeln binden*, eller förleda af ogrundade Theorier, förhastade *raisonnementer* och odugelige Läkemedel.

Herr W. felar straxt i början af sin Tyska *Pro Memoria*, då han säger: *Dafs die Kalten Fieber überhaupt eine krankheit ist, die einem Staate die mehrsten arbeiter beraubt*, om han annars med *beraubt*, menar det samma som *dö*. Svenska *Tabell-Verket* för Stockholm utvisar åtminstone, at många andra sjukdomar gifvas, hvilka beröfva Staten långt flera arbetare än *Frosfor* och *omvdxlande Febrar*.

Når

När, til exempel, af desfa senare härstådes på 6 år 724 blifvit döde, hafva på samma tid 1472 blifvit borttryckte af *hetsig Feber*; 1154 af *Häll och Styng* samt *Bröst-Feber*; 4764 af *Slag, Stickflufs* och *Brådöd*; 2667 af *Lungfot*; 963 af *Vattusot &c. &c.* (Se denna *Veckoskrift Band. 3. p. 238*).

Menar åter Herr W. at Staten endast på någon tid blifver beröfvad sine arbetare, hvilket han uti sin *Fransyska Memoire* tycks icke otydeligen gifva tillkänna, med desfa ord: — *de toutes les maladies les fievres froids sont en general celles qui privent l'Etat du plus grand nombre d'ouvriers pour plus ou moins de tems que dure cette maladie, à la quelle les pauvres qui servent l'Etat par leur travail sont le plus sujets*; så kan detta til en del nekas, til en del jakas. Nekas, då det ankommer på *Våhr - Frosfor*, hvilka gemenligen icke vara länge, och ofta gå öfver utan läkemedel; nekas, då man besinnar, at *les pauvres qui servent l'Etat par leur travail*, ofta förrätta sine fysflor och arbeten, så snart Frosfan eller Febern är förbi; men åter jakas vid *Höft - Frosfor*, vid *Quartaner*, vid dem som hålla ut hela året, eller, som Hr W. säger om den anförde *Smedsgossen*, i 18 månader: Råknar man då tillsamman alla desfa paroxysmer, och tiden som de utgöra, så är väl icke utan, at ju Staten mister en hop arbets dagar.

När man vidare vil uphöja et föregifvit specifikt eller universal medel, för en eller annan sjukdom, är för all ting nödigt, at söka förringa et annat, som i en eller annan måtto kunnat vinna reputation. Således är det ej underligt, ehuru mindre billigt, om Herr W. på alt fått beflitat sig, at visa *Kininan* på desz svaga sida, och göra den samma odugelig, at bota Frossor; men huru detta för honom lyckats, få vi nu tillfälle at granska; Han säger i *Franska Memoiren* 1:o, at *Kinan* är mycket dyr; 2:o, *svår at få upriktig*: 3:o, *ganska farlig då den är förfalskad*; 4:o, *icke alltid i stånd at bota Frossor, i synnerhet om de äro af en malign egenskap och mycket inrotade*, och 5:o, *försäkrar icke alltid för Recidiv.*

Härtill svaras 1:o; man nekar vål icke, at *Kinan* är dyr, och det är just fördenskul som man så länge, fast förgåfves, sökt något annat medel, som kunde svara emot desz kraft; men om det är just Herr W., som varit så lycklig at upptäcka et sådant, derom tviflar man, och det utvisa de försök, som i *Kongl. Lazarettet* härstädes äro anstaldte. (Se denna *Veckoskr.* c. l. p. 174. i Noten): eljest plågar ingen ting vara för dyrt, då det gäller människors hålsa och lif. 2:o, I Sverige få vi åtminstone *Kinan* upriktig från *England*: vi hafva ock lärdt konsten, at pröfva den; at gilla den goda och förkasta den, som ej duger.

duger. 3:o, Så länge Herr W. ej uppgifvit hvarmed *Kinan* förfalskas, få kan man icke eller veta, i hvad grad den är, i et sådant tillstånd, farlig; åfven som detta svaga inkast är redan besvarat i föregående N:o. 4:o, Känner Herr W. något medel, som alltid och otvifvelaktigt botar en sjukdom? Har han få liten modestie kvar, at han skulle våga fåga detta om lit, fast ån *après de longs et pénibles travaux*? Hvad menar han med *malign egenkap*? Är det icke då, som *Kinan* just gör bästa verkan? Är någon sjukdom *mera malign* ån *Pestlen* och *Gangræn*? Kan Hr W. föreslå något bättre medel ån *Kinan* emot desfa sjukdomar? *vix credo.* 5:o, Under det Herr W. påstår, at *Kinan* icke alltid förfäkrar en *Frofs-sjuk* för *Recidiv*, gifver han sjelf sin *Schmiedejunge zu mehrerer sicherheit*, ånnu några dagar efter fullåndad Feber-kur, några *magstärkande Droppar*, sålom *Elix. Vitrioli Mynsicht., Esfent. Absinth. Compos., Gentian. und dergleichen:* och til hvad ånda? Jo, förmodeligen at stärka magen och förekomma *Recidiv*.

Hit intil har vål Herr W. varit ganska hård emot *Kinan*; men ånnu hårdare, ånnu obilligare tycks han vara, då han säger: *Wird den dieser kranke endlich gantzlich vom Fieber befreuet, so findet sich öfters eine weit schlimmere krankheit an des Fiebers stelle ein, wo von man viele beyspiele hat, so wie auch*

selten der kranke, der ein mahl viel von der China gebraucht hat, ein recht gesunder mensch wieder wird: men til hans lycka, so verstattet hier nicht der Raum solches genauer zu entwickeln, ty fannerligen. om Herr W. lærer hafva mer än en enda utvåg, at försvara detta sit yttrande med; det är, då Kinan brukas af klåpare, och i desas händer, torde hvilket medel som hållt blifva farligt. Det är dock långt ifrån, at man velat räkna H:r W. til denna klass, då han gifvit så öfvertygande prof, af *äkta Chemisk kundskap*, i det han kallar sit frofs-medel *ein Oel oder Tinctur, wie man es nennen will*, och äfven *Medicinske*, då han vågar på en gång gifva sin *Smedsgosse Rhabarb. gr. iij* och *Tart. Tartarif. gr. x*: Herr W. tåcktes dock benågit ursäkta, at man stundom brukar en liten *ironie*: Det är ju af för stor eller för liten *dosi*, som man igenkänner et visst slags folk af *Medicinens consorter*.

At så mycket snarare blifva engagerad med Sverige, sond kam Herr W. endlich für kurtzer zeit ganz unvermuthet über die Schriften eines alten Chemischen Philosophen, dadurch er veranleitet wurde in ein subject zu arbeiten, welches eigentlich in Schweden zu hause gehört, da es nicht allein ein schwedisches Product, sondern auch von ganz geringen werth ist &c. — Låt oss nu för et ögnablick, eller ock beständigt, glömma den
gamle

om bemålte Herr Profesfor sjelf lämnat öfver den samma sit bevis; men intil dess, vil det icke stort betyda: det är så vanligt, at vid dylika tilfällen, ofta utan grund, åberopa sig kände och berömde Måns vitsord.

Åndteligen begår vål icke Hr W. med uttryckeliga ord, någon vedergällning för up-täckandet af detta sit hemliga medel; men saken torde dock sluteligen luta dit åt. Min tanka vore i dylikt fall, at håldre använda en sådan summa, til inköpande af *god, fin och upriktig Kina*: Och jag ville i vänlighet råda Herr W., at med sit förslag vända sig til et annat Rike, *fastän derstädes icke skulle finnas så mycken tilgång til Productet*: Är Herr W. medel eljest så ofvikeligt, som han sjelf påstår, (aber NB. *verfeinert und zu einen höhern grad der vollkommenheit gebracht*, ty annars lærer det svårligen lyckas) så spår jag honom i framtiden blifva åtminstone hälften så rik, som Herr AILLHAUD; och när detta skedt, fordrar hans människo - kärlek, at upgifva medlet utan betalning; då vil ock jag, om jag lefver, med glådje låmpa til honom, deså framledne Baron VAN SWIETENS ord: *Medici, (eller om så behagas) Chémici, quibus generoso incoctum pectus honesto, et salus publica cordi, est, non tegunt illa, quæ norunt utilia.*

*Envis Förstopning, botad genom Luft-
Lavement, af C. R.*

Jag vardt i Julii månad 1781 kallad til et Fruntimmer, som efter trenne dagars förstopning, hvilken hon ej brydt sig om at afhjelpa, fått en våldsam kräkning, med mycken oro, spåndt underlif och en verk på et vist ställe omkring Nafsen. Pulsen var hastig och hög.

Åderlätning, Engelskt Salt, oljaktiga Emullioner, hvarjehanda Omslag, Frotteringar, varmt Bad, Lavementer, ömsom lindriga, ömsom mera retande, först med Tvål och Håning, med Tart. Antim., med Tobakslag, med Tobaksrök, förmådde icke at skaffa den sjuka öppning. De förstnämde plågor ökades emedlertid, och dertil kom ännu hicka, så at det tycktes bli bara döden.

Ändteligen som jag ingen ting mera visste at bruka, och ändå icke ville öfverge henne, föll det mig in at försöka et Luft-Lavement.

Som intet annat instrument var at tilgå ån en Smedspuff, låt jag fåtta den i stolgången, och knapt hade några puffdrag blifvit gjorde, förrån den sjuka teck retning til stols, och straxt derefter, för första gången efter 10 dygn, en stark öppning fölgde, hvarigenom en anfenlig massa Kårsbårs kärnor, som utgjorde största delen af excrementerne, gick

bort. Plågorne försvunno straxt derpå, och efter några dagar var den sjuka fullkomligen frisk.

Utdrag af et Bref, från Stads-Physicus Herr Doctor C. TRENDELENBURG, til G. L. daterat Carlshamn d. 16 Julii 1782.

- - - *Viola tricolor*, har jag nyttjat härstädes för et barn, af $1\frac{1}{2}$ års ålder, mot *Crusta Lactea* med fårdeles nytta: dock får jag nämna, at jag lät det laxera et par gånger i veckan med *Elixir Sennæ*, och gaf det hvar afton et Pulver af *Flor. Suphur.*, *Æthiop. Mineral.* och *Sachar. Lactis* (*). Det var befynderligt, huru urinen var stinkande som *Katt-urin*; men i samma mån, som utslaget torkade och minskades, i samma mån för-gick ock den fråna lukten uti urinen.

Tinct. Colocynthidis, har jag äfven med nytta brukat, mot en envis *Cephalalgie*.

Four.

(*) Detta Rön hade varit ganska intressant, om *Viola Tricolor* hade allena, utan någre andre medel, blifvit brukad: Det gifver dock en nyttig anledning til vidare försök.

Journal de Paris N:o 128. den 8 Maji
1782.

M:r HORNE upmuntrar sine Landsmän uti hvar Province at undersöka och nyttja ortens *Mineralvatten*, hvilka han förmodar finnas af Försynen öfver alt kringspridde, enkannerligen för Arméens och de Fattigas behof. (Denna undersökning är i Sverige merendels fullbordad och finnes här nästan ingen ort där långt behöfver refas efter dem, ehuru icke alle äro för allmänheten så ryktbare; hårom vitnar Herrar *Pr. Medicorum* til Kongl. Collegium Medicum årligen infående *Embets berättelser*).

Vidare förekommer Herr HORNES *observationer om Rödjoten*. Dernåst om *Skabb* bland Soldaterna; til hvilkens botande Medicinske Societeten utfatt et Præmium, som blifvit tildömt Herr SUMAIRE, *Läkare i Mairignan uti Provence*. Hans upgifne medel är *Dentellaria (Plumbago Europea L.)*, som bevist sig vara specifiqué. Den verkar genom retande i porerne och befordran af skabbens suppuration och aftorkning, hvarigenom den icke får slå in tillbaka i kroppen. Bevis därpå är af Societeten funnit genom försök i Paris gjorde på 100 skabbige Barn. Herr HALLÉ, föreslår at til samma ändamål nyttja *Clematis* eller *Asphodelus*.

Ibidem

Ibidem N:o 130.

Dontellaria brukas på följande sätt: man sönderstötter i en Marmor-Mortel 2 eller 3 stora nypor af roten, (om vintren tages litet mer), hvartil kan läggas litet Salt, häruppå slås et kvarter (skålpund) kokhet *Bomolja*, och omröres 3 eller 4 minuter, sedan silar man det genom linne och kramar starkt Oljan ur rötterna, som kvarblifva i linnnet och omknytas. Denna lilla påse doppas sedan i samma varma Olja som dermed först väl omröres, och sedan gnides med denna påsen hela kroppen, tämmeligen starkt och alfvarlsamt; i akt tagandes at Oljan alltid är väl varm. Detta sker hvar 12:te tima och fortfares dermed så länge minsta tecken synes til skabben.

Den första gnidningen utdrifver ibland alt hvad af skabben kan stå innom huden; Patienten känner här af mycket stickningar och klåda som med fåkerhet försvinner de följande gnidningar, då blemmorne småningom torkas och affalla, så at skabben öfver alt försvinner. Tre eller fyra gnidningar plåga gemenligen vara tillräckelige.

ODHELIUS.

Slut-

*Slut-Anmärkningar vid Prov. Medic. Herr
Doct. B. BJÖRNLUNDS påminnelser,
(Se denna Veckoskr. Band. 3. sid. 244.)
af G. L.*

Om jag ej misstager mig, är det just Hr: B. sjelf, som med sine tvifvelsmål (uti sit *omdöme om föregifven ympade Koppors återkomst andra gången*) gifvit anledning til denna *Skriftväxling*, hvilken i sig sjelf synes vara löjelig nog, då ingen ting är at skriva om, mindre at låta trycka.

Hufvudsaken tycks egenteligen dervid hvålfva: at jag trott mig en eller annan gång hafva sett *ågtå Koppor tvånne gånger*, och således velat i någon mån bestyrka möjligheten, af hvad visse Auctorer, rörande denna sak, anföra. Detta synes ock Herr B. icke aldeles neka. Vidare, påstår Herr B., at slike händelser äro *ganska sällsynte*; det har ock jag påstått, och påstår det ännu; och just fördenkul föll det mig in, at författa i pännan hvad jag sett.

I så beskaffade omständigheter, är ju ingen *twist* å färde ofs emellan, och det så mycket lyckeligare för mig, som jag åger nog trögt begrep, för at kunna se *åndamålet eller nyttan af Herr B. omdöme och påminnelser* eller hvad han derutinnan antingen nekar eller jakar.

Vore jag fallen för et litet *litterairt gnabb*, eller hade den fåfånga at vilja lyfa, kunde jag ännu hafva åtskilligt at anmärka: jag kunde, til exempel, *tillägga en mängd af Auctorer, och dem utan bevis censurera*, som varit för den mening jag anfört, och som blifvit uteslutne eller glömde, så vål uti mitt, som Herr B. *Register*; men jag vil til undvikande af vidlyftighet, endast hänvisa til Herr Doct. C. M. WEBER (*Vermischte Anmerkungen aus der Artzeney - Gelahrheit und Litteratur, Jena 1768.*) der de p. 9. igenfinnas (*), för at, ju förr ju håldre, rymma fältet på alla sidor i denna *Veckoskrift*, och gifva rum åt Herr B. *makalösa pånna*, och kanske nyttige, fastän icke så aldeles *sällsyn-te* händelser.

Utdrag af et Bref ifrån B. B., rörande några händelser och Sjukdomar, samt dervid brukade botemedel.

Hos en hustru som föll i Barnfång förledne sommar, och fick förut et dödfödt barn, tilstötte på femte dygnet i barnfången, värk i ena Ljumskan med svullnad, och af färg, liknande hullet, hvilken först efter fyra veckor

(*) Hela Afhandl. über die Einpfropfung der Blattern, torde förtjena at läsas.

veckor förgick efter Medicamenters bruk. Före Förlofsningen, hade hon i 8 dagar haft dubbel hvardags Frosfa, som uppå andra dygnet i Barnfången continuerade. Brösten höjde sig ej det ringesta efter en lindrig hafd Mjölksfeber, såsom ej heller något blifvit pålagdt til Mjölakens fördrifvande. Afslaget gick nog starkt uti 9 dygn med blodklimpar, och sedan mindre, til det 15 dygnet. Efter 14 dagar blef jag tilkallad och anmodad om råd för den plågende vårken i ljumskan och höften, som var olidelig. Såsom jag förmodade, at denne svullnad hade til grund någon mjölkkastning til detta ställe, förordnades Epitheme af Lixivium Alcalinum med Mjölks och Venedisk Tvål, i afligt såsom fördelande uppå stället, och til bruk om dagen, samt Emplastrum Diapompholyg. eller Saponatum til natten, samt invärtes lindriga laxantia, Chlystierer, Salia Medica, ljumma bad och Diuretica, til denna samplings evacuerande och afdrifvande från kroppen. I stället för Epithemet, måste omsider ombytas med Cataplasme af Mjölks och Bröd, Chamilleblommor och Venedisk Tvål, som ännu mera medförde lindring för vårken. Härigenom oeh desä medel förgick svullnaden efter 14 dagar, samt efter et par veckor, all käanning, hvarest hon sedermera varit frisk.

Tvåne personer en Hustru emot 60 år, och en Jungfru af några och 20 år, som blif-

blifvit bitne af en rasande hund, nemligen Hustrun med 10 bett i den ena handen, och den andra, med et par bett i handleden, hafva blifvit præserverade för hydrophobie, igenom lindrig salviation af mig anstald med inunction af Mercurial Salva, samt åfven omkring bettet, och Mercurii tagande invårtens, jämte sårens skötande. En man 30 år gammal, som af samma hund den dagen blef biten i vänstra örat, vederfakade at undergå cur, ehuru faran af bettet och des fölgder med en måst oundvikelig död, som vid sjukans utbrott mindre kunde afvändas, blef honom förestald. At såret efter et par dagar heltes af sig sjelft, underhølt åfven envisheten hos honom. Efter några veckor derpå, åkom sjukan hos den bitne, med yrfel och farande hit och dit, darrningar i hela kroppen, grufvelig ångslan och oro, samt svårighet at andas och få luft, mōdosamt svåljande af den drick som nyttjades, som var Mjōlk och Svagdricka. Vatten ville han ej emottaga. Stadigare mat kunde han förtåra, åfven Socker, utan mōda, vid svåljandet. Han hade bister upsyn och talte ej stort. Anfällen kommo skoftals, hvar emellan han var något stilla. Fullkomligt raseri påkom honom skoftals et dygn innan han dōdde. Darrningarne medfōlgde til slutet. Han hade en tid innan sjukan påkom, kånt sig tung i hufvudet, och nåst före des utbrott, stickningar i örat,

örat, och hvarpå anfigtet straxt efter utbrottet svullnade. Han dog på tredje dygnet efter sjukans åkomst hastigt under själva raseriet, sedan åtskilliga medel förgåfves blifvit försökte. Belladonna kom dervid ej at nytjas, såsom hvars verkan ej ännu var så mycket updagad emot denne sjuka.

Vitrum Antimonii Ceratum har med fördel blifvit använd emot Rödfoth hos 13 personer. Til 3 a 4 gran här af, har jag gifvit åt fullvuxne, och yngre i proportion, en gång om dagen uti några dagar. Detta medförde, hos måst alla någon ymnig dock lått kråkning, jämte någon laxering, och de öfrige blott afföring. Det har märkeligen lindrat refven och kunnat af alla vål tålas. Sjukdomen har allena här af hos desse blifvit afhulpen. En hade allenast i längre tid efter åt af Rödfothen känning.

Långvariga Ulcera cacoetica å benen, hafva hos 6 personer med blodrenande Decocter och lindrig upväckt salivation igenom af mig ordinerade Mercurialia blifvit hufvne. En hustru som varit surbent i 20 år, med rötflår omkring hela benet och låret, har derigenom blifvit botad. De andra hafva ej haft så långvariga dock utbredde rötflår å bägge benen, som varat minst i 2 års tid innan denne cur börjades.

Omvicklingar, eller stadig bändages omläggande ifrån foten benet uppföre, efter Herr

THÉDENS fått, vid Oedema pedum, har nått invårtens cur, bidragit til svullnadens förtagande. Innan omvickling skedde, syntes svullnaden ej lå fort aftaga, som efter des anläggning.

En årt, som af en händelse kommit i örat hos en Piga, och der legat et helt år, utan at kunna utfås af de som härmed bemödat sig, blef lått af mig uttagen igenom et instruments tilhjelp. Hon som häraf kände olågenhet med stum hörsel och buller för örat &c. under den tiden årtens burits i örat, blef snart derpå derifrån befriad.

Aëris Fixi bruk och användande efter Herr Doct. HULMES fått, med 15 gr. Alkali Tartari upplöst uti 3 unce vatten, tagande och straxt derefter, Acidi Vitrioli Tenuis 20 droppar diluerad med 3 unce vatten, har blifvit nyttjad efter mitt råd och tilseende, 1:o, uti Gikt, som deraf blifvit lindrad, men ej botad. 2:o, Uti maligna Febrar hos 2:ne, med någon förmon. 3:o, Uti Skörbjugg, hos en med någon lindring. 4:o, Emot Lumbrici, hos en Flicka af 10 år, men hvilken fann sig ej samma kunna tåla, för vårk i magen, som deraf hvarje gång upväcktes, och hvarföre dermed måste uphöras. 5:o, Uti hera och phlogosi, efter uphörde menses, vid 50 året, hos en hustru, med lindring.

UPSALA.

Under Herr Prof. MURRAY's inseende försvarades härstädes d. 25 Maji innevarande år, af Med. Studiosus Herr ANDERS HESSELIUS tredje Fortfåtningen af en Akademisk Afhandling, *Descriptio Arteriarum corporis humani in Tabulas redacta*, kallad (*). Detta arbete innehåller 30 sidor i Quart, och är skrifvit med den berömmeliga urskillning och ordning, som är Herr Författarens egen, och i anseende härtil lofvar mycket gagn och hjälpreda för dem i synnerhet, som vid Anatomiske öfningar äro sysselsatte med läran om blodrörelsen, desas fördelning samt läge i människo-kroppen. Auctor begynner här med at beskrifva *Aorta Ventralis* med desas hufvudstammar, afdelningar och grenar, hvarigenom alla delar i underlifvet få sin blod; vidare omtalas *Iliacæ Communes*, som vidtaga der Aorta slutas, och genom flere större och mindre grenar och rör utdela sin blod til de, i och närmast omkring bäckenet ligande delar. Sift anföras IX *Theses Miscellaneæ*.

CARLSCRONA.

Nyligen är härstädes af Trycket utkommen: *Afhandling om hushållningen til Sjös*,
S 2 i af-

(*) De tvänne föregående delarne äro uti *Upfostrings Sällskapet Tidningar*, för förledit år, recenserade.

i afseende på Hålsans bevarande, författad af Herr ARVID FAXE Kongl. Amiralitets Med. Detta arbete, hvilket innehåller 199 sidor i 8:vo tykes vara af utmärkt nytta, för dem i synnerhet, som med Sjukskötseln om Skepsbord hafva någon befattning, så mycket mera som i denna Afhandling förefalla åtskilliga nödige och uplysende underrättelser i den delen, som angår vidmagthållandet af jämn hålsa för Sjöfolket. Auctor begynner med at beskrifva *bushållningen til Sjös i allmänhet och hvad dervid kan vara at erhindra; sedan om Sjöfolkets användsvande; Om Recrütters updragande til Sjömän; Om Sjöfolkets arbete och vackthållning; Om Climat, Luft och Väderlek på Sjön; Om Sjöfolkets klädnad; Om deras föda; Om Sjukdomar och huru deras utbredande om Skepsbord förekommes; Om Hospital-skepp och de Sjukas skötsel, och sist om Utrikes Sjö-Magters Spisordningar och Aflöning.*

Medel emot Rödspot.

Uti et i *Düsseldorf* den 24 Aug. 1781 under N:o 35 utkommit Veckoblad, nämnes om et medel, hvilket erfarenheten visat, icke allena der utan flerstädes, hafva varit af en besynnerlig nytta uti *Rödspot*: Det består af et uns gult *Vax*, som smålt blandas väl med 4 uns brun *Sirap*, hvartil sedan slås *Acidum Vitrioli*

Vitrioli efter omfåndigheterna. Håraf tages en matsked i fõnder, några gånger om dagen.

Svafvel-Blomman recommenderas ock på samma ställe i denna sjukdom; likasom det mycket skal bidra at förekomma sjukdomens utbredande, om man bestrõr de afgångne *excrementer* med *Sand* och *Alun*. (Som man af goda skål slutit *Svafvel-Blomma* utur *Pharmacopœa Svecica*, få torde det bättre pasla sig i *Sverige*, at taga fint fõnderstõtt *Svafvel* i stället, hvilket utan tvifvel gör lika, om icke bättre verkan). G. L.

Förteckning på antalet af årligen mördade Barn uti *Sverige* under åren 1749 — 1778 (*).

År 1749— 9.	År 1759—15.	År 1769— 6.
1750—10.	1760— 7.	1770— 8.
1751—19.	1761—13.	1771— 4.
1752— 7.	1762—10.	1772—12.
1753—12.	1763—10.	1773—18.
1754—12.	1764— 7.	1774—16.
1755—11.	1765—14.	1775— 7.
1756— 9.	1766— 5.	1776—12.
1757—10.	1767—18.	1777—21.
1758— 6.	1768—14.	1778—20.

Summa 342

Per medium 11 à 12 årligen.

S 3

Utdrag

(*) Denna Förteckning är tagen ur *Upfostrings Sällskapets Tidningar* för år 1782, N:o 31, 82 ;

*Utdrag af et Bref, från F. K. til G. L.
daterat Lund den 18 Julii 1782.*

- - - Med Posten har jag hitbekommit de fyra första tryckta arken af *Handboken för Barnmorskor*, som jag på Kongl. Coll. Med. befallning författat. (Se *Veckoskr. för Läk. och Naturf. 3:dje Band, sid. 231.*) Vid deras genomläsande har jag, utom några icke just betydliga och förmodeligen redan anmärkte tryckfel, i synnerhet stufsat vid denna meningen (§. 100. sid. 41.): *Den fullkomligaste vändning är då hufvudet bjuder sig, ej allenast då hufvudet bjuder sig i en mycket oriktig ställning m. m.* I denna mening måste nödvändigt några ord vara utelämnade; men hvilka de äro kan jag ej så noga säga, emedan jag icke har Concept - Manuscriptet til hands; men låt där ungefär stå sålunda: *Den fullkomligaste vändning är då hufvudet bjuder sig, hvilken man ibland nödgas förrätta, ej allenast &c.*

Efter mitt Concept - Manuscript kan jag ock icke med fullkomlig säkerhet döma om
alt,

hvarest den är införd såsom meddelad af Herr Secreteraren och Ridd. P. WARGENTIN. Man har trodt den äfven här vara passande, för at bestyrka hvad som är sagt uti denna *Veckoskriftens 2:dra Band, sid. 247, första raderna.* Det önskas och bör förmodas, at de senare åren gifva en mindre bedröfvelig taffa.

alt, emedan jag på det af Hr Doct. WICKMAN benågit renskrefna och til Kongl. Coll. Med. öfverlämnade, i samråd med Herrar Asfesforerne ODHELIUS, v. SCHULZENHEIM och i synnerhet RIBBEN, gjorde åtskillige ändringar och förbättringar, som tiden ej tillät mig, at åfven i Conceptet anmärka; men nog skönjer jag, hvarest någon mening sedan den tiden, och under tryckningen blifvit ändrad, hvilket ingalunda sker emot min vilja; tvärtom: Jag har vid min afresa från Stockholm, anmodat, i synnerhet min fordna ålskade Läromästare, Herr Asfesf. RIBBEN, at göra de ändringar och förbättringar, som ännu kunde falla honom in under tryckningen, om hvilken Herr Asf. ODHELIUS behagade å Kongl. Collegii vågnar, åtaga sig egenteliga bestyret, och åfven förena sig med Herr Asfesf. RIBBEN i upmärksamhet, på hvad som kunde förbättras.

Jag finner ock i de århällne 4 arken på et och annat ställe, en angenäm frugt deraf, ehuru ej *in Thesi*, som, i fall den skulle undergå någon ändring, jag förmodar, at Låfaren i et kort Företal underrättas om, efter jag icke gärna skulle vara tilfreds, at hafva betagit någon sin förtjenta heder, och bära namn för annat, än det jag verkligen gjordt, hvars felaktigheter jag ock gärna skall årkänna och rätta, enår och af hvem de blifva mig vilade. Et sådant arbete, ehuru ringa,

borde ej med den bråska utgifvas, som omständigheterna nu fordrat; utan hade varit nyttigt, at Manuscriptet fått ligga et års tid, för at småningom undergå mognade förbättringar; men nu har man måst taga saken sådan som han var, och jag vil likväl knapt förmoda, at något sårdeles skadande fel skulle förekommit, som kunnat skämra arbetet, om det ock blifvit oförändradt, sådant, som det lämnades från min hand; ännu mindre har jag orsak til en sådan fruktan, om de nämde Herrar, som jag förmodar, icke låta falla sig befvärligt, at under tryckningen använda nödig upmärksamhet på hvad som kan förbättras. Hade min vördade Låromåftare, Herr Prof. v. SCHULZENHEIM icke undandragit sig både Stockholm och Vetenskapen; hvad hade vi icke då haft at förmoda, af hans grundeliga Lårdom och mogna ärfarenhet, vid öfverlämnandet af arbetet til dess genomseende? Dess approbation, hade åtminstone för mig, såsom en tilgifven Lårjunge, varit ganska vigtig.

Hvad jag med mycken förnöjelse blifvit underrättad om, är, at min respeciterade Vän, vår snälla Anatome, Herr Profesoren MURRAY i Upsala, benågit åtagit sig förbättringen af de Boken tilhörige Anatomiske Figurer; en vänskap och tjenstfärdighet, för hvilken jag blifver högst obligerad, och äfven hvar och en Låfare, som förstår at döma
der.

derom, emedan, mig vitterligen, ej hos någon finnas efter Naturen väl träffade Figurer af det slaget.

Man har således i alt afseende orsak at vänta, en både pålitelig och Låfaren angenäm *Handbok för Barnmorskor*, och jag längtar sjelf at se henne fullbordad, så fullkomlig, som jag önskar hon kunnat komma ifrån min hand allena; men: *Non possumus omnia omnes*; och man vet i hvad orolig belågenhet jag var, i hänseende til min förestående och påskyndande flyttning från Stockholm, jag måtte vara tacksam emot Kongl. Collegii Medici oförtjenta förtroende och hazardera at hufvudstupa blifva Auctor til detta arbete.

Et fel har jag begått uti §. 32. sid. 12, hvarest jag fråger: at då *Qvinnan*, som undersökes, står framstupa på knä och armbogar, bör den undersökande stå bakom henne; men man kan få våd vid denna, som vid andra *Qvinnans ställningar* undersöka henne sittande. — Torde väl vara flere sådana fel, som jag nu vid hastigt genomläsande icke observerat, men äro i sig sjelf ej af betydighet. — Hvad jag, i hänseende til trycket anmärkt, är några bokstäfvers otydelighet, såsom i fynnerhet at f ser ut som i; til ex. uti *Lifmoder*, hvilket ord på rätt många, om icke de flåsta ställen, tyckes vara *Lifmoder*. Men kanske detta är endast fel i aftryckningen på de ark jag fått, och i alt fall är det

tydeligt. — Men jag har redan varit för vidlöftig i detta ämnet; nu til annat:

Under min varelse här, har jag blifvit underrättad, at den Fru, som jag omtalt uti (*Veckoskr. för Läk. och Naturf. Band. 2. sid. 364. Not. i*) icke betjent sig at samma Barnmorska, som första gången; men en annan af de 3:ne nämde Fruar har dock dödt oförlöst under hennes hand. Det är en olycka at man ännu här å orten har få liten tillgång til Accoucheurer. Mätte åtminstone den utkommande *Handboken* lära Barnmorskorne, at icke våldsam och oförnuftigt handtera de födande, så skulle mången olyckshändelse undvikas! Men *sjelfkloketen*, som regerar de flåsta af desla Gummor, gifver föga hopp om förbättring.

Casus Retroversi Uteri observerad och beskrefven af J. ALM.

Lifmoderns omstjälpling, såsom en af de fällsytare händelser i Accouchemens praktiken, förtjenar altid at anmärkas då den förekommer.

Kundskapen om denna omstjälpnings rätta beskaffenhet är jämväl så ny at det varit vårt tidevarf förbehållit, den samma ej allenast

lenast at känna utan ock at lyckeligen hjälpa eller bota.

I *Sverige* har jag mig endast bekant några få händelser, som i senare åren förefallit, vid hvilka hjälpen stundom kommit för sent, men stundom åter lyckeligen blifvit använd: Ibland Svenske Läkare har, mig veterligen, dock ingen af egen förfarenhet, något hårom skrifvit.

Af denna anledning, anser jag för en skyldighet, den jag med nöje uppfyller, då jag nu får meddela följande Casus, som mig nyligen förekommit.

Enkan ANNA FRIBERG 33 år gammal, emottogs på *Publique Barnbörds-Huset* d. 22 Maji sistl. Hon var 3:dje gången hafvande och nu i 4:de månaden af sin grossesse, samt lades hafva varit sjuk i åtta dagar. Början til sina plågor hade hon förmärkt d. 15 Maji då hon sysselfatt med at tvätta linne, lyfte et kåril med våta klåder uti, kände något, sjunka hastigt ned emot Födseln och liksom i det samma falla ifrån henne, hvilket hon straxt förmodade vara des Föster.

Under bestörtningen häröfver fann hon tillika någon olågenhet vid at gå, och sedan mer och mer svårighet vid urinens låtande, samt at gå til stols. Urinens afgang blef efter få dagar så svår, at hon i en framåt lutande ställning, under kryftning ej kunde, nu som förr, få något ifrån sig; lifvet var
äfven

äfven ifrån början aldeles förstoppat. I detta tillstånd hade qvinnan varit på 4:de dagen då jag såg henne, och befans hon då äfven vara oredig til förståndet med mycken oro och febrilisk puls; hon föll understundom i slummer, som likväl endast räckte några få minuter; men emellan åt klagade hon beständigt öfver verk i ryggen och öfver qvelden; hade ofta kryftningar hvilka dock til större delen tycktes vara fjelfmante; buken var mycket framstående lika som på en hafvande i 7:de månaden, hvilket förorsakades af den til ofantelig storlek utvidgade Urinblåsan, som upstigit ej mindre än til 3 tum öfver Nafvelen. Uti Moderslidan kändes på dess bakåt varande sida en stor svulst upfylld nedra bäckenet, hvarigenom Moderslidan blef ganska trång och påslades emot *symphyfin ossium pubis*; med möda kunde man ock känna högt up emot öfre kanten af Isbenens förening, en hård framstående del, som var den sammanknörpte Modermunnen. Uti *intest. rectum* kändes lika tydeligen den omstjälpte Lifmodren emellan främre sidan af ändetarmen och den motsvarande af Moderslidan: för öfrigt, ehuru ändetarmen var tom, märktes här ingen trångtel som på förra stället.

För at få lifvet öppet gaf man henne straxt et Lavement, dock utan önskad verkan, detta förnyades ännu et par gånger, alltid

altid mera skarpt och retande än det förra, men lika förgåfves.

Då man vid undersökningen tryckte ffullsten med fingrarna bakåt, uttrann icke utan lifa för Qvinnan, alltid någon urin, som gaf Barnmorskan anledning at sedan elomoftast förnya denna tryckning, hvarester Qvinnan feck en stilla ehuru ej långvarig sömn.

Följande dagen d. 23 då Herr Asfesfor SCHULZENHEIM och Herr Profesfor KRAAK på min anmodan behagade åfven vara tilstådes, befans Qvinnan i samma belågenhet som af tonen tilfôrne. Hon båddades nu på vanligt fått för at Cathetrizeras, hvilken förrättning skedde icke utan svårighet i anseende til et motstånd som märktes vid Catheters införande i Urethra. Den urin som utflöt var het, ganska skarp och stinkande men måsta delen klar, til emot slutet, då den blef blodblandad och grumlig; och var hårvid märkligt, at 13 kvarter urin för första gången aftappades.

Sedan Qvinnan var ståld på knä och armbågar, med öfre delen af kroppen lågt, företogs Lifmodrens reposition på fått som Herr HUNTER föreskrifver (*), dock med den skillnad, at icke en gång et finger ännu mindre hela handen infördes i Vagina (**), utan blefvo

(*) Se här frammanföre p. 77 och 78.

(**) Vid denna händelse var det för trångsel skul aldeles omöjligt, at införa handen, knapt var

blefvo blott 2 fingrar i rectum efter des föreskrift nyttjade. Fundus Uteri som låg närmaft och hvilade på perinæum sköts varfamnt up åt och något sidwärts emot Kors-Knölen hvarvid föga motstånd märktes (*), utan kändes straxt derefter genom Moderflidan at Modermun återtagit sit råtta ställe. Qvinnan lades nu i lången och feck en god sömn, hvarefter hon tyckte sig må ganska väl, talte med mera sammanhang, hade matlust och var tämmeligen munter. Estermiddagen aftappades åter 8 qvarter urin, och man gaf henne

rum för et finger. Med all den skyldiga aktning jag hyser för bemälate Herr HUNTERS ärfarenhet och stora förtjenst i Accouchements-Vetenskapen, fruktar jag likväl detta handgrep vara, om icke alltid omöjeligt, dock mera hinderligt än nyttigt, för repositionens lyckliga framgång; den omstjälpta Lifmodren intager ju få alt rum i nedra Bäckenet, at vi med skäl klaga öfver trångsel!

Männe då ej handens införande ökar den? Man kan säga at vid Lifmodrens reducerande, är trångflen i synnerhet i förhållande til Kors-Knölen; men om vid handens införande i Moderflidan der omtalta svullsten påstås närmare emot och under hvalfvet af sacrum, (som icke lårer kunna fåttas i tvifvelsmål) upkommer icke just deraf, i samma mån en större svårighet at komma förbi Kors-Knölen?

- (*) Orfaken hårtil var troligen den, at denna Qvinnas dels hade et i öfre öppningen nog vidt Bäckenet, hos hvilka Kors-Knölen vanligen mindre framskjuter, dels var hon ock ej mera än i 4:de månaden avancerad.

henne i uns *Sal Catharticum Amarum* som dock intet förskaffade någon öppning. Emot natten applicerades åter Cathetern då endast 4 kvarter urin afgeck, som nu var mindre het och stinkande, än de förra gångerna, och aldeles icke blodblandad,

Dagen derpå förelkrefs *Engelskt Salt* hvaraf et halft lod i fänder ingafs hvar annan tima, och hvarmed man fortfor til dess öppning följde; i dag aftappades äfven urin flere refor.

Den 25 badades flitigt öfver *Regio pubis* med kallt vatten, urin aftappades ock et par gånger; men emot aftonen feck hon af sig sjelf en gång låta sit vatten. Den 26 var stolgången jämn, hon mädde nu så väl, at hon orkade sitta i fången; men urin aftappades likväl äfven i dag några gånger.

Den följande natten blef hon ändteligen sjelf derom öfvertygad, at Cathetern ej mera var nödig. Hon blef de följande dagar fullkomligen til hålla och krafter återstald, så at hon d. 29 kunde flytta hem til sit igen.

Man varnade henne, at icke genom starkt arbete åter sätta sig i fara för samma eller något dylikt ondt, hvilket lätteligen kunde hända, samt påminte henne at snart återkomma med berättelse om sit tillstånd; men det förra så väl som det senare upfylte hon lika noga. Ty sedan jag länge förgäfves

ves väntat få se henne, lät jag nyligen efterfråga dets tillstånd, och fick til svar, at hon i 5 veckors tid derefter varit rask och frisk, men sedermera företagit sig at gå murare tilhanda med murbruks bårande, hvarefter hon i första veckan af sin nya tjänst sjuknat och fått Mistall, hvilket hon äfven lyckeligen, och utan någon elak påfölgd skal genomgått.

LUND,

Disfertatio Medica, de usu Corticis Salicis in Febris Intermittentibus, 26 sid. 4:to, förfvarades den 15 Junii 1782, under Herr Prof. Doct. EBERHARD ROSENBLADS inseende af Hr: MATTHIAS ÅKERBERG. Denna Afhandling innehåller 21 händelser om dels *hvar-dels hvarannan-* och dels *hvar tredje-dags Frosfor*, til en del förenade med *vattenaktig svullnad*, hvilka alla med *Cortex Salicis* blifvit botade, äfven då *Kinkan* varit förgåfves nyttjad. *Pibl-barken* har Auctör på samma sätt gifvit, som *Kinan* vanligen plågar brukas, stundom äfven efteråt, at förekomma recidiv. Vid händelserne äro behörige *Epicrises* fogade, som ännu mer uplysa kuren; äfven som Auctör anmärker, at barken bör tagas af *Salix Fragilis*, och i synnerhet af de *spådarc grenar*. (Recensenten har i nogaste likställighet med

med Författarens föreskrift, nyttjat nämnde *Pihl-bark* och det för 6 Frofs-fjuka, men hit in til utan verkan; får således aldeles godkänna, hvad Auctor anfördt efter Jos. REGA uti ingresfen af denna Afhandling, nemligen: *Experientiam quemque suam reclamare.*)

Uti *Upsala* försvarades likaledes d. 10 Julii s. å. under Herr Prof. och Riddaren THORB. BERGMANS inseende af Herr FREDR. WILH. MANNERCRANTZ, *Observationes Chemicæ de Antimonialibus Sulphuratis*, 14 sid. 4:to. Denna Afhandling är indelt uti 7 §. §. hvaraf §. 1. afhandlar *Inledningen*, §. 2. *Antimonium Crudum*, §. 3. *Vitrum Antimonii*, §. 4. *Hepar Antimonii*, §. 5. *Sulphur Antimonii Auratum*, §. 6. *Kermes Minerale* och ändteligen §. 7. *Corollaria*, med den skarpfinnighet och accuratesse, som från Herr Författaren är oskiljaktig, och som nogsamf igenkännes uti alla defs Skrifter och arbeten.

Utdrag af et Bref ifrån B. B.

Monetas Salva för såriga Bröstvårter, hos Ammor, har jag et par gånger försökt, och funnit den snart och inom några dagar helande. Salvan aftvåttades med charpie doppad i ljum mjölk, då Barnet anlades at di och sedan åter påsmordes. Vårterne täcktes dessemellan med en vaxhatt, at förekomma gnidning af kläderna.

En Tertian Frosfa har i Våhr förekommit, som alltid börjat och slutat med nysningar til 8 à 9 gånger, vid paroxysmens åkomst och öfvergång. Den sjuka kände litet förut, innan nysningarne åkommo, mycken oro och qual i magen, hvilken nysning således var per consensus, af irritation i magan. Såsom ock hvilken var mycket svullen och något öm, den värre, eller Frosdagen. Uti Actis Naturæ Curiosor. Volum. I. anföres exempel af en Tertian Feber, hvarunder, vid tredje paroxysmen nysningarne infunno sig hos den sjuka och som vid fjerde paroxysmen blef lethal. Denna nämde Tertian botades af mig med China.

Uti Manie åkommen hos en Barnfångshustru igenom alteration och forg, och som då och då öfvergick til raseri, gjorde Opium af mig ordinerad, och tagit til et gran, med litet Nitrum och några gran Saffran blandat, 3 à 4 gånger om dagen, snar verkan til Maniens stillande, sedan andra medel utan förbättring blifvit brukade, och hvarigenom Manien efter et par dygn uphörde. Efter åkommen somn hårigenom, som förut varit borta, infant sig derpå appetit, tillika med öfvergång af Febern, som i någon mån varit med Manien förenad. Lochia voro under sjukdomen i ordning.

Epilepsi åkommen hos en man vid 40 året, och som i några år varat, har hos sam-

ma, igenom et Mos brukande; blifvit mycket förbättrad, tilredt af Chamille-blommor, Honung och Ättika litet sammankokte, och hvaraf tagits en théesked i fånder flere gånger om dagen. Nämnade Epilepsie, som förut mer och mer tiltagit, at den omsider dageligen infann sig, har efter bemålte Mös nyttjande i flera månader, aftagit, at den sjuka sedan blott en gång i månaden deraf haft någon ringa känning.

Binnikemask har i et knippe afgått hos et barn 6 veckor gammalt. Man har förut äfven anmärkt Binnikemask hos åtskilliga ej ännu årsgamla barn, härpå Orten. Hos et barn af 2 månader har också en Lumbricus afgått, efter et fatt Chlystier.

En arbetskarl tog förledne år, 60 Kållarhalls-bår på en gång, i affigt at afdrifva Binnikemask, efter någon oförfarens råd. Håftig Colique, Diarrhée med mera, tilstötte och påhöll et par dagar, men lindrades och stillades ändteligen genom söt mjölks drickande i ymnighet. Nog ömkeligt, at gemene man lå ofta anförrör sig i klåpares och äfventyrares händer, och låter desse fritt bestyra om sit lif och hälfa.

Casus Infolationis, inlämnad af E. TH.

Solsting är en här i Landet nog fällsam förefallande sjukdom, hvarest antingen hufvudet af en starkare köld, är mera hårdat, än at en brännande solhetta förmår göra någon åverkan derpå; eller ock at hettan här är mindre stark, än i de mer åt Söder belägne Länder, där denna sjukdom äfven är allmänare. Hettan i förledne Sommar, då Term. steg til 30 gr. värma, tyckes dock dertill ingalunda varit för svag, hållt enligt TISSOTS yttrande en svag värme år i stånd at åftadkomma denna sjukdom hos svaga och klene personer. Det synes derföre mera troligt at den förra är rätta ordsaken. BURGRAV bestyrker äfven detta, då han säger: at han befunnit de Svenske Soldaters hufvudskålar starkare än Tyskarnas. Äfven som det, at i den starka solhettan förledne sommar en fort hufvudvärk var allmän; men annan olägenhet deraf hördes åtminstone här på Orten ej af. Jag finner ock hufvudvärk af solhetta omtalad, men exempel på solsting här i Landet, har jag ännu ej varit i stånd at igenfinna. Jag tror väl at de ej låra saknas, fastän de torde vara fällsynta. Dylika händelser förtjena derföre at göras allmänna.

Den 3 Aug. förledit är tildrog sig följande händelse en och en half mil ifrån Sala. Då en bonde, som skulle rida hem sin häst,

stan-

stannade at tala med sin granne, blef han varse at en karl et stycke bakefter kom gåendes helt fort. Bonden red hem; men då han efter en stund kom ut, såg han samma fortgående karl stillastående nästan på samma ställe, hvarest han först blef honom varse. Folket i Byen, som höllo honom för full, tokig, eller en som tänkte at narra dem, brydde sig ej vidare om honom. Han blef derföre orörlig stående på landsvägen från kl. $\frac{1}{2}$ 5 e. m. til emot kl. 9 om afton. Folk gingo då dit, at bese denna statue. De funno honom helt stel, utan sansning, samt föga tecken til lif. De förde honom til Byen; gofvo honom at dricka; men han ville ej svälja. Genom Kronobetjeningens föranstaltande fördes han om natten til Staden. Om morgonen d. 4 Aug. blef jag derom tilfagd.

Utaf pasfet, som fants hos honom, fick man veta, at han var en *Sjö-Artillerie Volontair* vid namn J. SALBERG, som efter århållen Permission skulle gå til sin hemort i Dalarne. Af des utseende slöts tydeligen, at han förut legat sjuk. Des hy var ganska mörk, helt gulbrun och liksom bränd. Fötter och ben något tjocka af en *oedemateuse svullnad*. Pulsen kändes hastig, stark och full. Intet tecken märktes til lif utom pulsen och ibland något låte likt et vrålände (förmodligen ville han hosta). Andedrägten var helt tyft och sagta, så at bröstet ej syntes röra.

Då han fattes på en stol, fatt han helt stilla som en stod; och om kroppen lutades framåt, behölt den samma ställning. Dets yttre ledamöter voro dock ej stela, utan då en arm uplyftades, föll den ned igen. Han kunde något stödja på benen, men förmådde nu ej stå för sig sjelf. Då jag med handen tog på pannan, kändes den förskräckeligen het och just brännande; men den öfriga kroppen var kall. Då man försökte at gifva honom dricka, voro kåkarne likasom läste, at man endast fick up läpparne. Litet vått håldes dock in, som nedsvålgdes.

Sedan jag vunnit så mycken uplysning, så vål om dets förra, som närvarande tillstånd, så gjordes en åderlätning på armen. Som dets hy utviste at han förut legat sjuk, samt bloden befants til utseendet tunn och flytande som vatten, och dets fårg stötande något at hvitgrått, så vågade jag ej taga särdeles stor mängd deraf. Den lefrades dock efteråt, blef helt tjock, samt utan ringaste vatten. — Klåden doppade i åtticka och kalt vatten slogos omkring hufvudet. Man försökte åfven at ge honom åtticka och vatten at dricka; men han ville ej taga mot stort deraf. Han började mot middagen at röra ögonläcken något, men öppnade dem aldeles ej. Kl. 2 e. m. befants han hafva fullkomlig känsel öfver hela kroppen, hvilken nu ej eller var så stel, som förut, utan helt smidig.

smidig. Armarna rörde han nu sjelf, och förde alltid endera handen öfver ögonen, hvilka, då ögonläcken ehuru med våld öppnades, väl fågo helt torra ut, men ingalunda röda eller inflammerade. Det tycktes, som han nu hade svårare för at dricka; så snart man rörde vid munnen, slöt han den helt tätt ihop, och var likfom rädd om honom.

Åderlåtningen förnyades, emedan pulsen efter den förra ej fånkt utan högt sig. Bloden syntes nu äfven tjockare och röd, samt, sedan han blef kall, hade mycket vatten på sig; men den tjocka delen låg fasthåftad vid botten täckt med en tunn blåhvit hinna. — Han började nu röra sig alt mera i fången, vände sig sjelf; men ville ännu ej gerna öppna munnen. Han var nu blefven varm om hela kroppen utom händer och fötter, som ännu kändes något kallare. *Cremor Tartari* med fåcker förelkrefs at gifva honom, samt et Cliftier applicerades, hvarmed en mängd illastinkande excrementer bortgått. Hals och nacke frotterades med *Spansk Flugé-Tindur* gjord med åtticka, samt fotbad förordnades. Mot aftonen kl. omkring 5 började han röra sig alt mera, öppnade nu munnen och drack så mycket som han fick, tycktes äfven supas efter mera. Han hölt ständigt händerna för ögonen til dels man drog ned klådet för dem hvarmed hufvudet var omlindadt.

dadt. Et Cliftier lattes å nyo, som uttömde en åfven få stinkande materia, som förra gången. Kl. 9 kändes kroppen lika varm öfver alt. Nu märktes först teckn til at han ville tala, genom det han rörde läpparne och viskade något dock likasom i en djup sömn. Kl. II om aftonen steg han up ur fången och sprang tvårt öfver gården samt började tala; förmådde dock ej gå tillbaka, utan måste ledas.

Den 5 Aug. var han helt braf, och hufvudet ej varmare ån den öfriga kroppen samt gick uppe. Den 6 Aug. e. m. började han at tala oredigt, och var het om hufvudet. Blåforna som blifvit updragna af Spansk Flugge - Tincturen voro nu måst låkte. Den 7 kunde han ej vara uppe. *Oxycrat* applicerades med dukar omkring hufvudet efter det nu kändes hett: *Laxermedel* gafs, samt et *vesicatorium* på vadan. Han var magtlös, kunde ej förtåra någon stadigare mat, var ock tämmelig torstig. Den 9 befants buken hård, stind och fluctuation af vatten deruti kändes tydeligen; urin gick nu åfven spar-samt. *Cremor Tart.* med *Rhabarber* gafs théeskeds tals, samt en *Decoct* af urin drifvande och magstärkande krydder. Som pulfret laxerade nog mycket, måste man hålla up dermed en tid, och endast nyttja *Decocten*, tils lifvet blef något hårdare. Buken mjuknade och smalnade af alt mer och mer.

Den

Den 15 Aug. förmådde han vara uppe; fick matlust och dels hålla tiltog så märkeligen, at han den 20 kunde resa frisk härifrån.

Jag frågade honom sedan han blef frisk om tilståndet förut. Han sade, det han legat sjuk, i Frosan på Skeppsholmen i Stockholm ifrån den 1 April, alt tils något litet förr än han gått derifrån. Af hufvudvärk hade han hvarken under gåendet, eller sedan han kom hit til Staden, haft känning, utan sade han at han endast e. m. d. 3 Aug. kändt sig stundtals något vimmelkantig i hufvudet, och sedan visste han ej vidare til sig. Ifrån det sista skället, som han mindes til dit, hvarest han fans orörlig ständande, är efter berättelse en god half mil.

Denna händelse tyckes väl hafva all likhet med *Catalepsis*; men at den verkligen varit en verkan af solhettan, kan aldrig dragas i tvifvelsmål. *Catalepsis* angriper sållan andra, än dem, som hafva klennt nervsystem såsom *hysteriaca*, *hypochondriaci* eller ock, är någon sinnesrörelse dertil ordfak. Pulsen är der merendels oförändrad, ibland klenare. Håremot gifva alla symptomer tilkänna, at det var en *insolatio*: Hettan i hufvudet ger nog tilkänna, at det åtminstone var en början til *local inflammation*. Ögonen voro torra och tålde ej dagsljuset. Ögonlocken rördes mycket fast de ej öppnades. Sedan man hit-

tat på medel at få honom at dricka, som var at refa upp honom i fången, så syntes nog at han plågades af torst; ty han kunde dricka ur halfva stöpet och åndock suppa efter mera. Den hastiga, fulla och starka pulsen, beviser ju åfven detslamma.

Den mängd tunna och fyrliga saker man nödgades gifva honom, kunde ej annat än förslappa de fastare delar, och öka hans Buk-Vattusot; hvarifrån jag härleder den magtlöshet, som 2:ne dagar efteråt infant sig. Den fort yra och anledning til recidiv, som den 6 infant sig, torde ej oriktigt härledas från de förhastigt igenlåkte sären efter Spansk Fluge-Tincturen: ty så snart *Vesicatorium* på vadan gjordt verkan, så försvann det förra.

Händelse om en Sten i vänstra Njuren och Urethren, som förorsakat döden.

Lagman M * * 51 år gammal, var för et par vintrar sedan illa angrepen af *Peripneumonie*, den han omsider lyckeligen undslapp medelst en kritisk Torsk-utbrytning, han mädde sedan väl, blef fet och ganska frodig, bodde på landet och hade dagelig rörelse i friska luften. Emellan åt afbröts dock hans vålmående medelst åkommande *Sten-Coliquer*, hvarvid stenar med någorlunda lätthet framföddes. Förledne Vårtid angreps

greps han af gängbara *Bröst-Febern*, men på få våldsamtt lätt, at lifvet stod i fara. Han undslapp dock, åfven genom en *Torsk-utbrytning*, och repade sig igen, utan at sårdeles förlora af sit goda hull. Men i början af sistledne Augusti månad framfödde han en sten, större än de vanlige, som han tillförene födt, smal åt ena ändan, hoptryckt på sidorna til likhet och skapnad af en vigg. Denna sten framkom utan föregående *Sten-Colique*, hvilket tyckes visa at han under de föregående *Coliquerna* nedfallit i blåsan, hvarifrån han nu framkommit.

På föremiddagen den 5 Aug. fick han svåra knipningar och ref i underlifvet, blef åcklig och förlorade all matlust. Man satte mot aftonen et *Lavement*, som märkeligen lindrade honom och beredde en god natt. Följande dagen var smärtan lindrig; men dagarna derefter yppade sig, i stället för *Coliquen*, et håll i vänstra sidan, som hindrade honom at ligga på samma sida, hvilket dock genom et *Lavement* märkeligen lindrades, men flyttade sig kort derefter til den högra, ehuru mycket lindrigt.

Under allt detta förblef all matlust borta; han böd vål til at emottaga mat, men fick ej behålla det han njutit. *Bad, Mandel-Olja, Persilje-Thée* nyttjades flitigt, Patienten åkte dageligen något ut i luften, men under allt detta förblef magen åcklig, appetiten borta,

borta, kräkningarna tätare och starkare, och det onda öktes så vida, at urinen d. 14, 15 och 16 aldeles afstodnade.

Påföljande natt började urinen åter igen gå sin jämna gång, som var en verkan af et *Bad* och et *mjukande Lavement*, som aftonen förut nyttjades. Men detta goda utfående var kort, ty urinens afgang började åter blifva trög, i den mån at han sedermera omsider åter afstodnade. Under allt detta fortforo matledan, skoftals åkommande åckel och upkastningar, elak smak i munnen, rysningar i synnerhet om nätterna, dock utan påföljande hetta, matthet, en synnerlig tröghet och olustighet, värk i lår och ben, i synnerhet i vadorna, hvilka symtomer voro förknippade med andetåppa. Magen kändes mera spänd om qvällarna, då rapningarna gemenligen blefvo tätare. Nu tycktes baderna ej mera lindra, utan tvärt om snarare upröra de beskrefne plågor.

Den 19 Augusti reste Patienten til en sin vän i granskapet, där han i gladt sällskap med någorlunda matlust spifade en god middag, och drack et par glas öl, som tycktes muntra honom. Han reste någorlunda pigg bort, fick på vågen släppa urin, och gladde sig öfver den goda lindring han fått; men efter hemkomsten åkommo honom våldsamma kräkningar, hvilka aldeles uprörde alla de

de ofvanför omtalte plågorna, jämte en benågenhet til *diarbée*.

Den 21 reste Patienten in til *Stockholm*, för at rådfråga sina *Läkare*, då Herr Hof-Chirurgus FLYTH genast besökte honom och föreskref tjenliga medel til hans lindring.

Den 22 blef jag tillkallad. Jag fann Patienten vara besvärad af en stark *Andetåppa*, hvaröfver han nu i synnerhet klagade. Han såg annars ej få fårdeles förfallen ut, hade en långsam och god puls, liten eller ingen afgang på urinen, skoftals åkommande åckel.

Sedan jag noga afhört hela hans berättelse, blef mitt utlåtande häröfver, at hans *Andetåppa*, jämte de öfrige plågor, endast härrörde af någon *Njursten*, som hade stadnat uti *Urethern*, och som borde framdrivas innan någon lindring kunde blifva möjlig. Til den ändan föreskref jag et starkt *infusum* af *uva ursi*, hvaraf jag vid dylika tillställningar ofta funnit god hjälp. Men detta Krydd-Thée kunde han ingalunda få behålla, utan kräktes genast up det samma.

Den 23, 24, 25 förvärrades alla hans plågor. Urinen afstånade aldeles, andetåppan blef odrågelig, en synnerlig oro öfverföll honom, pulsen blef hastig, men något full, han såg puslig och röd ut i ansigtet, benågen til sömnaktighet, ehuru ingen sömn för andetåppan skull kunde komma; minnet för-
gick

gick-honom, han blödde emellan åt näseblod och spottade äfven litet blod. Herr FLYTH sonderade blåsan, men der fans ingen urin, äfven som han ej heller var spänd öfver Os Pubis.

Man öppnade *Ådern*, tagande endast en théekopp blod; en *oljaktig emulsion* föreskrefs, den han flitigt intog och vål kunde fördraga. Vi gjorde tillställningar til nya Bad och öfverlade om de medel, som vi trodde genast böra leda til hans räddning; men på eftermiddagen d. 25 inföll han i döds-arbete och affomnade nästa morgon.

Påföljande dagen öppnades Liket. *Cellule* och *Omentum* voro ovanligt feta; sjelfva *Mesenterium* var öfverdragit med mycket fett. Alla inmåten voro friska, endast den ena *Lungan* något *anvuxen*; Intet vatten i bröst-caviteten; men då man kom til *Njurarna*, så funnos de ganska *stinna* och *utspända*. Då man skar i dem, så sprutade urinen fram, steg i högden likfom ur en vattenkonst.

Sedan urinen var uttömd, fann man i vänstra Njuren en *conisk sten* med *bred basis*, och å ömse sidor vid basis försedd med *utstående hörn*, som gjorde et hufvud, hvilket stod upp åt Njuren, men hela conus var nertryckt i Uretheren, och likfom formerad efter denne canal, som deraf tiltåptes, aldeles som med en propp i en bouteille-hals. Denne sten kunde således aldeles icke passera

fera fram. Stenen var af en tvårtums längd, och bred som tvåran af pekfingeret, men vog icke sårdeles mycket, allenast 2 *scrupler*.

Högra Njuren, hvilken var fri från sten, endast hyfande litet grus, som dock ingalunda igentäfte urin-paslagen, var mera utspänd, och nästan fullare af urin, än den vänstra. Blåsan innehade nu et kvarter urin, men ingen sten.

Denna sten, som i sig sjelf ej var synnerligen stor, var således orsaken til denna vårda Mannens död. Hade de utstående anglarna varit borta, så hade stenen bordt kunna tränga sig fram, af det at Urethern är så eftergivande. Något *ovanligt symptome af retentio urinæ* var den starka andetäppan han hade; men den var tvifvelsutan endast *sympatisk* från Njurarna; *Slag-ställningen* åter torde få tillskrifvas kvarhållne urinens retning på hjernan.

At högra Njuren äfven var utspänd af urin, ehuru paslagen var öppen, var intet ovanligt at finna; ty urinens aflopp hämmas gemenligen vid de fläste Sten-Coliquer, ehuru sållan mer än en sten, ifrån en Njure i sånder, framfödes.

P. J. BERGIUS.

Nyheter

Nyheter och Befordringar.

Under den 3 siffl. Maji, har Chirurgus **ELIAS SALOMON** erhållit *Asfesiors* namn och heder, lika med *Asfesf.* i *Kongl. Coll. Med.*

Den 13 i samma månad om aftonen, afled i London den Lärde Doct. **SOLANDER** utaf Slag, som et par dagar förut honom åkommit, saknad af alla Natural-Historiens ålkare. Bemålte Svenske Läkare, som åfven var en *Ledamot af Vetenskaps-Societeten i London*, gjorde för flera år sedan en Sjö-resa rundt omkring Jorden, i sällskap med desfs Vän Ridd. **BANKS**.

I *Wittenberg* dog den 22 Maji Herr Doct. **DAN. WILH. TRILLER**, *Kur-Saxisk Hof-Råd och Lif-Medicus*, samt *Prof. Medicinæ* derstädes. Han var född i *Erfurt* 1695 och är känd för åtskillige Skrifter i Medicinska Vetenskapen.

Herr Doct. **DAN. HOFMAN**, *Kongl. Hof-Chirurg*, på *Hennes Kongl. Maj:ts Enke-Drottningens Stat*, dog d. 28 Maji i en ålder omkring 30 år. Han var född i *Basel*, hade studerat i *Gröningen* och *Leiden*, antagit på senare stället *Med. Doctors-Graden*, rest i *Frankrike*, *England* och *Tyskland*, samt sedan år 1780 varit här i Sverige. (Se *Upföstr. Sällsk. Tidn. för år 1782*, N:o 91, 92:)

Medic. Prof. vid *Kongl. Acad. i Göttingen* och *Riddaren af Kongl. Wasa-Orden*, Herr **JOH. ANDR. MURRAY**, har blifvit af *Hans Stor-Britan. Maj:t* hugnad med *Hof-Råds* Namn och heder.

Den 7 nåfl. Aug. förlorade *Vetensk. Acad. i Berlin* en af sine namnkunnogaste *Ledamöter*, *Direct. af Physiska Clasfen* Herr **ANDERS S. MARGGRAF**, hvilken afled uti desfs 74:de års ålder.

Den 2 Sept. siffl. afled på *Kongl. Luff-Slottet Ulricsdal*, *Kongl. Maj:ts tjenstgörande Förste Lif-Medicus* och *Vice Præs. i Kongl. Coll. Medico*, Herr Doct. **ANTON HOFFMAN**, i en ålder af 42 år och 10 månader.

*K. Wet. Ac. Nya Handlingar. T. II 3 :dje
kvartalet.*

p. 184. Några anledningar til utrönande af beståndsdelarne uti Sten- och Trä-Kol, af P. J. Hielm. Engelska rå Stenkol gifva efter kolning 3 gånger få mycket Kol (a) som af ved kan frambringas,

p. 188. Myckenheten af phlogiston i fem slags Kol, förhöll sig efter prof genom detonation med Saltpetter sålunda, at

100 delar	Saltpetter	behöfva	35 delar	Ekkol.
—	—	—	22	Björkkol.
—	—	—	29	Tallkol.
—	—	—	33	Grankol.
—	—	—	19	Coaks (kola- de Stenkol.)

p. 190. Den vid detonationen upkomne Spånstige Luften kunde väl til myckenheten ej med visshet utrönas, men til sin beskaffenhet fans den, på hvad sätt ock Kolen detonerades, bestå af *Saltpetter-Luft*, *Luftsyra* och *Skämd Luft*. När kårten tillika med blandningen upplödgades, århåls

p. 194. åfven *andändelig Luft*: men annars märktes den icke.

N:o 20.

U

Hu

(a) På Engelska kallade: Sinders eller Coaks.

Huru mycken Aska efter Kol och Ved
århålles, förföktes vidare

p. 199. och fans at lika stora stycken
af torr Ek, Björk, Tall och Gran, som ko-
lades i Degel, gifvo

lod. afs.

I Cubic fot Ek 2: 47 Aska.

— — Björk 3: 70½

— — Tall 2: 147.

— — Gran 2: 197.

Rå Stenkol hålla omkring 10½ procent Aska.

Uria Grylle, (Grifsla) beskrifven af SAM.
ÖDMAN. P. 225.

Sedan Auctor upgifvit skilnaden emel-
lan *Colymbus* och *Uria*, som ibland annat
består däri, at *Uria* kan litet gå eller spa-
fera på bergsklipporne, men *Colymbus* icke,
visar han p. 228, at *Uria Grylloides*, *Bal-
thica* och *Striata* ej är annat än ungar af *U-
ria Grylle*, som ej blir fullväxt förr än på
5:te året, då hon öfveralt är svart, med
en skön skiftande glants som stöter på grönt.
På hvardera vingen är en hvit fläck. Föt-
ternas färg är Cinoberröd, klorna svarta.
Hon byter aldrig färg (p. 230.). I Norge
har hon purpurröd träck, men ej så hos oss.

Rön at med Vidriol-Syra förvara Vatten på Sjön ifrån förrutnelse, af ARVID FAXE. M. D. K. Amir. Medicus. p. 235.

Under Sjö-Expeditionen i 1779 gjordes flere försök, hvilka här omständeligen beskrivas, och gör A. den slutfats, efter denna årfarenhet, at 16 delar Acidum Vidrioli concentratum befria 27,520 delar Källvatten från förrutnelse, åtminstone 16 månader. Försök göres ock huru länge denna dets goda beskaffenhet vidare kan bibehållas.

Desse Rön blifva för Sjöfolkets conservation i framtiden så mycket nyttigare, som hitintills intet medel varit kunnigt at förvara friskt Vatten från förrutnelse, til årforderlig myckenhet för en Skepps-befättning; en omständighet hvarpå ofta stora Sjö-Expeditioners lyckliga utgång beror.

Beskrifning på en ny Silkes-Mask ifrån Japan, Noctua Serici kallad, af CARL P. THUNBERG. p. 240.

Denne Nattfjäril, som noga beskrives, visades til A. då han vistades på Japan, såsom den hvilken spinner den otaliga myckenhet Silke som finnes därstädes; Han är af helt annat species än vår allmänna Silkes-Mask, och spinner dock et så fint och segt Silke at Japanerne kunna däraf tilreda starka Sidentyger, men tillika så lätta at 50 fotsida

Natträckar, som Fruntimerna där stundom draga, ej våga mer än 5 marker.

A. önskar at i Sverige, som har framför alla länder de måsta Nattfjärilar, någon kunde upfinnas, som af inhemska växter hämtade sin föda och kunde lämna en så nyttig väfnad.

Bulbocerus, et nytt Slägte af Skal-Insecker,
beskrifvit af ER. ACHARIUS. (Med. Stud.)
P. 244.

Auct. följer H. Prof. FABRICII Philosophia Entomologica hvad terminos Artis angår och determinerar, enligt den, detta Genus mycket noga och omständeligen.

K. W. Ac. Nya Handlingar. T. II 4:de kvartalet.

P. 282. Beskrifning på en ganska synnerlig ställning och fördelning af *Vena Cava Superior*, af ADOLPH MURRAY.

En 60 års gammal Gumma, med en synnerlig krökning af Rygggraden, hade Lungorna därefter lämpade, Hjärtat mycket stort, men des Blodrör ovanligt små och synnerliga. *Vena Cava Superior* utgjorde knapt $\frac{1}{3}$ emot *Inferior*. *Vena subclavia sinistra* med sin *Jugularis* saknades. Hjärtörat var nog mindre, och slätare än vanligt.

När

Når Sinus dexter öppnades fants på dess bakre och vänstra yta, en stor öppning, som genom en införd filett fäns föra til Vena Cava Superior.

Denna synnerliga afvikning, tillika med flere omständigheter, beskrivas af A. ganska noga och förklaras genom de bifogade 2:ne Tabeller, samt Physiologiska reflexioner, hvilka ej tåla utdrag, utan böra och förtjäna läsas i sit sammanhang.

Beskrifning och afritning på et medfödt besynnerligt Nasvel-Bråk; (Enterio-Epiplo-Omphalos) af CARL M. BLOM.

p. 311. En hafvande hustru i 4:de månaden föll framstupa af en gårdesgård och stötte buken hårdt emot marken. Barnet, en Gåse, föddes i rättan tid, var svagt så at det fick nöddop och dog på andra dygnet. På Gåsen fants det här beskrefne och genom bifogad Tabell förklarade Buk-Bråk; som dock A. icke fick låf anatomisera; peritoneum låg bart och blott, utan hud öfver.

Anmärkingar vid denne Beskrifning af OLOF AF ACREL. p. 314.

A. anmärker at Prof. WRISBERG i Göttingen nyligen i en Disputation, *de perito-*

nei diverticulis, beskrifvit en nästan dylik händelse; utom flere citerade.

Berättelse om et Barn som föddes utan Hjesse-ben och et stycke af Panberet, samt lefde et dygn. af DAN. HENR. SÖDERBERG. (a)
P. 317.

Barnmorskan blef af detta Barnets Moder beskyldt för at hafva sönderkrästat Barnets hufvud, hvilket gaf anledning til A:s undersökning, som omständeligen beskrifves. Gåsen hade lefvat et dygn, haft et ynkeligt låte såsom Grodor och då han andades hade hjernan ömsom högdt och fänkt sig.

Samma hustru hade förut födt et Barn utan hålar, som icke länge lefvat.

Förfvaflat Tenn från Siberien. af TORB. BERGMAN. P. 328.

Tenn förenar sig ganska lätt med Svafvel genom konstens åtgård, men af naturen förenade äro desse Mineralier hitintills icke fundne förr än nu, då A. från Siberien fädt några stuffer, hvilka i hastighet liknade Aurum Mosaicum, och genom anslälte Rön fans innehålla Svafvel, Tenn och Koppar.

Så-

(a) Död d. 10 Octob. 1781. Se Bandet II, p. 352.

Således är det en afgjord sak at Tenn med Svafvel bundit finnes i Naturens värfstad.

Sluteligen nämnas några ord om det Metalliska pulver, som brukas at bronzera gips med, och vifes at det består af Koppar och Bly.

HENR. JOSEPH. COLLIN Lactucæ Sylvestris Contra Hydropem Vires &c. 8:o Viennæ. p. 66. c. fig.

Uti denne Afhandling beskrifves hvad kraft Extractet af förenämde ört, enl. observationer i Pazmanske Hospitalet, visat emot Anasarca. En Yngling om 28 år, hade efter $6\frac{1}{2}$ månads föregången Intermittent Feber med gul hy, fådt Anasarca; sedan han rensat primæ Viæ genom afföring, tog han dageligen från 3j til 3iij Extr. Lactucæ Sylvestris, jämte 3ij pulvis cort. peruv. för feberen, hvarefter Ictericiska ställningen, vattusfoten och feberen småningom och fullkömligen botades.

Auctor observerar at som Lactuca Virosa L: skiljer sig föga eller intet från Lactuca Scariola L: tror han at man utan skilnad i värfkan kan nyttja hvilkendera man behagar.

H:r VILH. WRIGHTSON berättar (Gentleman Magazin 1772. Sept. p. 165.) en Casus om en Yngling af 15 år, hvilken blef biten af en galen hund och 3:ne dagar därefter började må illa, samt fick en fulikomlig Rabies med Hydrophobie, för hvilken ingen ting bruktes förr än på 5:te dagen, då H:r WRIGHTSON kallades och nyttjade Nugentske methoden, (åderlätning, Opium, Camfert och Mucos) med den önskelige värkan, at Patienten på 10:de dagen efter bittet blef fullkomligen fri alla Spasmer; hvarefter Opium endast bruktes, som præserverande, et dygn, morgon och afton, då en jämn och lättande svettning gjorde slut på alla plågor.

Stolgången hade desse dagar varit trög, men Urinen ömnic, grumlig och något röd.

Immebad, som i våra Nordiska Länder så länge varit en tillflykt i nöden för hvarjehanda kropps bräckeligheter, synnerligen när Lederna af köld och annan Climatets hårdhet styfnat och lidit, och hvilka ån i dag hos Finnar och Ryssar utgöra både läkedom och vållust, börja nu äfven blifva *a la mode* i sjelfva Paris. H:r BESSON har där gjort en sådan Inrättning (Rue St. Dominique, au Gros Caillou.) Man får snart läsa en omständelig berättelse om alla där förrättade o-

vån-

våntade Curer, som författas af en af Stadens Läkare. Där samlas de förnämste Patienter af bägge könen och Journalerne kundgöra den lyckliga vårkan där vinnes emot styfva Leder, Contracturer, Gickt, Rheumatismer, (emot hvilka man såfångt brukat Mineral Vatten och kalla Bad,) med flere Chroniske sjukdomar.

(*Journ. Encycl. T. VI. Partie I. p. 152. An. 1782.*)

Jag tager mig häraf anledning at önska det vi måtte i denna delen uplifvas af samma smak och återtaga detta våra Förfäders kraftiga läkemedel i allmännare bruk ån nu sker. Vi hafve från förra tider ånnu qvare en och annan af desä Inrättningar, som åro til ändamålet beqvåmligen afpassade, och flere blifva snart i gång när allmännare nyttjande sådant kräfver. Hvem vet om vi icke skulle komma längre ån nu sker med vår allmänna Gickts antingen botande eller lindrande. Tjugu år (a) åro redan förbi sedan K. Vet. Acad. fant sig föranlåten at fråga orsaken til den öfverhand tagande Gickten, och jag vet icke om den sedermera minskats.

Icke sållan får man höra huru oförmödade Curer härmedelst göras i förenämde sjukdomar, til och med Vattulot. Likväl bö-

U 5

ra

ra desse *Immebader* både tilstyrkas och styras af förnuftige Läkare, när sjukdomen är Ivär och Patienterne klena. Blodfulle, trångbröstadade och låttrörde Patienter böra icke utan försigtighet åfventyra desse förfök. Men ofelbart äro de et ganska kraftigt och snart sagt bortglömdt fått at emotstå, bota och lindra hvarjehanda långsamman Sjukdomar, samt förtjäna alla uplysta Läkares upmärksamhet.

J. L. ODHELIUS,

Til Förläggaren af denna Vecko-Skrift.

Jag kan ej underlåta tilkänna gifva, at jag har ingen annan del i den Casus som p. 265 är införd, och angår en med Luft-Lavement botad förstoppning, än den at jag öfversatt honom utur Journal Encyclopedique för år 1781 T. vij p. 309. Denne Öfversättning lämnade jag förleden Våras til en min Vän, Medarbetare af Wecko-Skriften, med begåran at han skulle låta införa henne, samt bifoga några nyttiga påminnelser om faran at svälja Kårsbårs- och Sviskon-stenar, såsom en bland oss mycket allmän ofsed; hålft nyls förut hade håndt, at hos en Yngling, som blifvit väl och lyckeligen opererad för Bråk, men på tredje eller fjerde dygnet där-
ef-

efter dödt med en svår Colique, Svifkonstenar samlade i en af smätarmarne, blifvit fundne hafva varit råtta orfaken til den dödade Coliquen. Därjämte namngaf jag, fastän blott munteligen, både Auctorn, och stället, hvarest jag låst bemålte Casus. Nu finner jag til min stora bestörtning at denna Öfverfättning, som jag tänkte vara förgåten, blifvit af ofvannämde min Vån, vid des reisa från Stockholm, inlämnad och tryckt, NB. under mitt namn, samt utan all tillämpning; det förre har förmodeligen skedt af glömska af den råtta Auctorn; det senare af brist på tid för andra göromål. Tillämpningen är ock, för hvar och en som låser denna Casus, lätt at göra; men hvad mig är angelägnast, är at härmed urskulda mig ifrån den misstanken som skulle jag hafva velat tilägna mig åran af en cur, som tilhör en annan, neml. Doctor BENKO, Medicus i Bersod i Ungern; och anhåller därför at föregående återkallande af mitt namn vid oftanämde Casus må bli med det första i Wecko-Skriften införd. Stockholm d. 3 October 1782.

C. RIBBEN.

*Utdrag af et Brev til Provinc. Medicus
Herr Doctor BLOM i Hedmora.*

- - - - - Då jag fick Tit. Brev af den 4 Maji sistledne, hade jag 3:ne Veneriska Patienter inne på Lazarettet; ibland dem var GRETA HANSDOTTER ifrån Husby, hvars tillstånd Tit. känner; hon hade då redan varit på Lazarettet uti 3 veckor, och lika med de andre 2:ne brukat Pil. e. Merc. Corrosivum samt Laxerat, efter som rum och årstiden intet tillåt badning; de andra bägge bättrades dag ifrån dag, men hos GRETA HANSDOTTER förspordes ingen bättring fastän hon varit långt inne, utan klagade ständigt öfver värk. Jag lät henne då straxt taga Opium; på första dygnet stod värken, och sedan har hon dageligen så blifvit förbättrad, at alla utvårtas Symptomer äro försvundne, och känner intet ondt i hela kroppen. Jag började med gr. j om kvällarne, sedan fick hon et aften och morgon, därpå har jag hvar tredje dag ökat intagningen med gr. j så at hon nu tager om dygnet gr. Xj.

Den 14 Maji kom STINA NILSDOTTER ifrån Folkiärna in på Lazarettet. Hon hade ingen utvårtas åkomma, utom et stort och sult får bak uti halven, så at tungspånen var borta; tänderne voro på henne lösa; då jag frågade henne om ordfaken därtill, sade hon at hon fått Medicamenter utaf Tit.,
hvar-

hwarefter hon få blifvit; jag kunde därutaf fluta at hon redan fått Mer:lia, därför gaf jag henne ock Opium på samma lått som den förra; hon är nu aldeles låkt. Båge hafva de intet brukat något annat, än för en åtta dagar sedan har jag låtit dem bada dock utan Smörjning, hvilket tyckes hafva påskyndat Curen. Men Decoct. Lignorum hafva de dock druckit.

Den 27de Maji kom LISA LILIA, född här i Fahlun, in på Lazarettet; hon hade flera Veneriska sår och riktiga koppor, lungfot och heftique i hög grad med svuldna fötter, tandkjöttet utviste mycken skjörbjugg, hon kunde intet gå, utan blef inburen uti et rum där flere Veneriske Patienter voro, men då de andra började at sjukna för hennes stank skull, måste jag låta bära henne uppå vinden. Jag gaf henne Opium, värken stadnade straxt, bröstet och andedräkten blef lättad, alla andra Symptomer taga utaf, hon går nu uppe ibland de andra och är munter, fast benen ännu äro nog svulne.

Den 1 Junii kom Skomakare-Gefällen ANDERS HEDMAN in; han har förledit år också varit inne här på Lazarettet för Venerisk sjukdom och gick ut efter alt utseende botad, men kom nu igen uti värre tillstånd; han hade sår och lökvåxter nästan öfver hela kroppen; förmodeligen har jag släppt honom för snart ut. Nu har jag låtit honom

om

om qvällarne taga Opium och om mornarne Pil. e Merc. Corrosivo. Sår och växter äro nu torra, han har fått sin hy igen och känner ingen värk uti hela kroppen; lå snart jag får Bad-rummet färdigt tänker jag låta smörja honom och bruka Opium tillika.

Det jag tyckt vara befynnerligast, är, at det så förhållit sig som Tit. hehagat skriva, neml. at Opium hvarken gjort ovanlig sömn eller stolgången uti oordning. Jag har anledning at tro det de intet tåla så stor dos af Opium så snart de blifva bättre. STINA NILSDOTTER begynte at få kråkningar och matleda så snart hon blef bättre i halften; nu får hon allenast gr. V om qvällarne och mår väl. GRETA HANSDOTTER begynner nu också at bli något tung och sömnig om mornarne.

Nu vet jag intet om jag tør våga at släppa ut de 2:ne förstnämde utan at bruka smörj-curen, Tit. är god och med det första lämnar mig sina tankar därom.

Fahlun

d. 28 Jun. 1782.

J. SCHÜLZEN.

Herr Lif-Med. Profesfor ACKERMAN i Kiel har vid en Medicinsk Doctors Promotion utgifvit et Program *om Emetiske Medels flora nytta i Pleuritis Vera*. Efter åderlåtningen har han märkt at Patienterne merendels fingo upkastning, hvilken lindrade stinget då åderlåtningen ingen lisa skaffat; detta föranlåt honom bruka Infusum Ipecac: som skedt med utmärkt nytta. Flere Practici hafva förut funnit detsamma och i lika ändamål brukat rad. afari, scillæ, Tartarus Antimon: och Sulphur Aur. Antim., hvilket Herr Dr: MEYER och WOLFF åfven nyligen bestyrkt i deras Inaugural Disputationer, hållne i Göttingen.

Tincturæ Guajacinæ Virtus Antarthritica är titeln af Doct. ERNST FREDR. ECKHOFFS Inaug. Disp. d. 12 sistl. April, utgifven i Kiel. Auctor anförer åtskillige händelser at detta medel botat Gickt, och påstår at det specifisce uplöser och utdrifver den sega och skarpa Gickt-materien, samt stärker matsmåltningen. Men som det är et hetligt Medicament, så tjänar det ej för blodfulla, gallartige, magre och torre Patienter, åfven som de af mycken retelig kroppsställning böra agta sig derföre.

(Erlang: Gelehrte Zeit. 1782. Beitr. XXXI.)

London. Här var redan 1780, genom Prof. FORSTER i Hall, en Engelsk Öfversättning utgifven af H:r SCHEELES berömde *Afhandling om Eld och Luft*, med lärrika anmärkningar af H:r KIRVAN och et Bref från H:r PRIESTLEY; af denne i få måtto förbättrade Öfversättning har H:r Profesör LEONHARDI i Leipzig utgifvit, på 286 p. in 8:vo hos CRUSIUS, en ny Tysk uplaga, rensad från skrif- och tryckfel och därjämte förledd med H:r SCHEELES egne Rön öfver myckenheten af den i Dunstkretsen-befintliga rena Luften och med et kort sammandrag af de nyaste upptäckter om Luftarterne. *Rec.* hade icke vidare förmodat finna den åttikesura ångan ibland Luftarterne och skulle haft mindre betänkande vid at utelämna den saltpeterssura ångan än at räkna honom bland de öfrige Luftarterne. At de kiselartade gytringar som förorsakas genom Flussspatluft i vatten, icke komma af Luften såsom Luft, synes sannolikt af de försök H:rr WIEGLEE och MEYER anställt med Flussspatlyra.

(*Gött. Anz.* 92. St. 1782.)

Cataracta Secundaria lyckligen hulpen utan ny operation.

Tullförvaltaren C * * * * 65 år gammal, var blind på bägge ögonen af en Cataracta
Ve-

Vera; det vänstra redan några år, det högra vid pass et år; var för öfrigt frisk och munter, utom det at han af trågit stilla sittande vid et fenster för sin lysas skuld blifvit fluslig och lomhörd, synnerligen på vänstra sidan.

Patienten präparerades genom afföringar och diätens reglerande på vanligt sätt. 1781 d. 28 Junii f. m. opererade jag honom, i H:r Doct. HAGSTRÖMS närvaro, med extractions methoden. På vänstra ögat gick den dunkla Cristallen lätt ut, genom en tillräckelig incision, litet af humor vitreus följde med, Patienten kunde straxt se allehanda objecter; På det högra ögat var Lens icke sammanhängande, utan måste uttagas med Cuëilleretten stycktals; sedan Pupillen blifvit ren kunde Patienten likaledes se på det ögat. Eftermiddagen öppnades ådren, mot natten gafs et gran Opium med nitrum och Säckar, och följande morgon Sal anglicum; Ögonen kyldes och tvättades flitigt med ömsfat friskt vatten och dageligen togs Opium mot afton samt Saltet hvarannan eller 3:dje dag. På 9:de dygnet började Patienten klaga öfver värk i *vänstra ögat*, då Blodiglar fattes ofvan, under och på sidan, och afförande medel nyttjades allvarfamligen, hvarigenom värken väl lindrades men ville icke försvinna, så at Vesicatorium måste sättas i nacken, som hölts flytande hela 14 dagar,

N:o 21. X hvil-

hvilket hade den påföljd at värken spridde sig öfver hjesfan och bak åt nacken. Föremånde medel itererades, men frugtloft, ty bågge Camera Oculi blefvo fylte af Suppuration, synen försvan och ögat föll sluteligen tillfamman. Högra ögat åter skickade sig bättre; Patienten hade däruti ingen Inflammation af betydelighet, synen tiltog småningom, som tröftade honom öfver det vänstra ögats förlust. Medio Augusti klagade Patienten at synen icke tycktes vidare tiltaga, utan snarare minskas; han märkte som en rök eller et nåt för ögat, som förvillade honom. När ögat undersöktes i klar dag syntes lamina posterior Capsulæ Lentis vara fläcktals opac och pupillen var orörlig. Nu var således intet annat råd än at antingen språnga denna lamina med en Starrnål, eller ock lämna til tiden at vänta om hon, som ibland händer, småningom öppnar sig sjelf för Axis Visus. Patienten valde det senare och reste hem med följande föreskrift:

1:o, At undvika starkt ljus, af Sol och Eld, på det ej pupillen måtte snörpas mer tillfamman och göra en Synizelis, hvilken oundgängeligen skulle fordra ny operation.

2:o, Genom god diæt, dagelig rörelse, lätt föda, och löst lif söka förekomma alla Spasmer i underlifvet.

3:o, Med åderlåtning då och då minska blodens påsning åt hufvudet 4:o, med lin-

lindrigt ögonvatten underhålla humoris Aquei flytning och tårarnes jämna lopp.

Efter et halft år voro först möjeligt at med någon fåkerhet veta om ny operation kunde undvikas.

Då Patienten, medio Septemb. 1781, reste hem, kunde han se skilja färgor, kände stora bokstäfver med tilhjelp af et Convext glas, såg hvad klockan var på sit fickur och i mulit våder kunde gå allena.

1782 d. 10 Maji feck jag fåker underättelse at Patienten ser gå och kan skrifva utan skrift på Bref, men at ögat snart blir trött; i Oct. s. å. hade synen så mycket tilltagit at han ser skrifva flere rader, kan bättre gå allena och skilja personer. Således blir ny operation onödigg, hålft alt hopp är at synen ännu ytterligare tiltager.

Man lærer af denna händelse 1:o, at gammal flufs och döfhet äro elaka förebud vid Starr-operationer. 2:o, at fastän lamina posterior Capsulæ skulle efteråt finnas fläck-tals opac, kan den ibland genom Naturens enfamme åtgärd öppna sig och lämna fri ingång för ljusstrålarne, så at ytterligare operation blir onödigg.

JOH. L. ODHELIUS.

*K. Wet. Acad. Nya Handlingar Tom. III
för 1782 1:sta Quartalet.*

p. 85. *Rön och Anmärkningar om Æther af
C. W. SCHELL.*

Utom Æthers vanliga tilredningsfätt af Acida Mineralia och Spiritus Vini beskrifves §. 1. hvad Brunsten bidrager. §. 2. vifes at Acidum Victrioli är en bestånds del af Æther Victriolatus. §. 3. underfökning om orsaken hvarföre Acidum Salis och Spiritus Vini ensam ingen Æther frambringar. §. 4. vifas at Acid. Salis utgör en bestånds del af dels Æther. §. 5. Förfök med Flusspat-syra, som åfven gaf litet Æther. §. 6. med Concentrerad Ättika. Gref DE LAURAGVAIS Æther Aceti ville icke lyckas at få. Men A. upgifver et lätt at kunna producera en Æther Aceti. §. 7. Phosphorus syra vifte intet spår til Æther. §. 8. icke heller Sal. Benzoinum och Spiritus Vini, men med tilfats af Acidum Salis fick A. en Æther som luktade Benzoës. §. 9. Acidum Tartari har ingen värkan på Spirit. Vini; ej heller concentrerad Citronsyra, eller Sal Sedativum, med eller utan Brunsten. Concentrerad Ättika med Acid. Tartari eller Brunsten, gifver ingen Æther; icke heller följande Salter: Zincum Acetatum, Mercurius Acetatus och Salitus, Ferrum Salitum, Magnesium Salitum, Argentum Nitratum, Magnesia Alba Salita, Sal Ben-

Benzoinum och Brunsten, Alkali fixum Causticum och Brunsten, Arsenic syra ensam eller med Brunsten. §. 10. Förklaring öfver Æthers generation.

Botanisk beskrifning på 2 Species ägta Muskot ifrån Öen Banda af C. P. THUNBERG.

P. 46.

A. har från Batavia fådt, med Arrack inlagdt i en flaska, begge Species af den ägta Muskotnöten, som gifvit honom tilfälle af först af alla Botanici i världen kunna determinera des rum i Sexual Systemet, som är Monoecia. A. beskriver desse begge Species under namn af *Myristica Moschata* och *Myristica tomentosa*.

Ledi kraft emot Rödset af B. BJÖRNLUND

P. 75.

A. beskriver i 10 anförde händelser denna örtens oförmodade värkan, brukad utan något föregående, underhjelpande eller förut brukat medel. Det var Infusum som nyttjades mer eller mindre starkt efter omständigheterna.

Anmärkning vid detta Rön af J. L. ODHELIUS. p. 79.

Genom Kongl. Collegii Medici anstalt gjordes härmed genast prof på de fattige

hår i Staden (a) för Diarrhée, emedan Röd-
 fot lyckligt vis ej var epidemisk. På K. Laza-
 rettet har ock A. funnit des's goda värkan
 emot Diarrhoea chronica.

*Försök til et Hygrometrum Flora af CLAS
 BJERKANDER. p. 85.*

Visse växande blommor sammandraga
 nattetid sine *Blad*, i afligt at bevara ömtåli-
 ga delar för kyla m. m. Men *Carlina Vul-*
garis, (*Karborrar*) som efter utblomningen
 står uttorkad kvar hela följande året, har li-
 kafult en märkvärdig rörelse, hvilken ofta
 utvisat tilkommande våderlek, såsom när det
 förmiddagen varit klart och *Calyx* ej öpnat
 sig, har eftermiddagen blifvit mulen; och när
 det varit mulet om morgonen och blomfo-
 dret begynt öppna sig, har eftermiddagen blif-
 vit klart.

*Berättelse om en Man som nedsvalgt Koppar-
 slantar, en Knif, et Eldstål och en Flinta,
 af B. BJÖRNLUND. p. 86.*

Flintan och några Slantar afgingo in-
 nom några dagar, men det öfriga efter et
 halft års förlopp med excrementerne. Slan-
 tarna voro då blanka, benen i knifskafvet för-
 tärde, Knifbladet och Eldstålet skrofliga. Un-
 der-

(a) Se ofvanföre p. 205.

der denna tiden mädde han mycket illa, måste ligga til fångs och lindra sina plågor med mjölkmat, mjölgröt och vålling.

*K. Wet. Acad. Nya Handlingar T. III.
2:dra kvartalet.*

P. 104. *Beskrifning och Rättelser rörande til Historien om Foglarnes af PH. P. BAR. DE LAPEIROUSE.*

Til desse anmärkningar har A. blifvit upmuntrad af Herr Asfesfor SAL. v. STOCKENSTRÖM, under dess utländska resor. De angå *Accipitres, Picæ, Grallæ, Gallinæ, Passeres.*

P. 118. *Anmärkning öfver föregående, Beskrifning af C. P. THUNBERG.*

Begge desse vackra afhandlingar, hvilka sprida mycket ljus i denna delen af Naturalhistorien, tåla intet utdrag, utan böra läsas i sit sammanhang.

P. 120. *Anmärkningar om sättet at conservera Ättika, af C. W. SCHEELE.*

Fyra sätt äro hittils brukade at förekomma Ättikas fördärfvande 1:o at brygga henne stark och sur, 2:o at genom frysning stärka

ka henne, 3:o at utestånga luften, 4:o at destillera henne; men följande sätt recommenderas af A. såfom det lättaste af alla: Ättikan kokas öfver frik eld, i en väl förtent kittel, $\frac{1}{4}$ minut och fylles sedan varfamt på bouteiller; eller ock slås Ättikan i bouteiller, såttes i en gryta med vatten öfver eld och kokas en liten stund. På detta sättet håller hon sig många år och är ganska tjenlig så väl til compositioner på Apothequen, som andra husbehof.

*Insect Calender för år 1781 af C. BIERKAN-
DER.*

P. 122. Här gifves en dagelig förteckning på Insecternas framkomst, på A:s hemvist i Westergötland, från d. 18 April til d. 27 October, med anmärkningar efteråt.

*Beskrifning på et nytt örte genus, Fagraea Cei-
lanica, af C. P. THUNBERG.*

P. 132. Örten är en liten buske, funnen på Ceylon emellan Colombo och Gale, med en mycket vacker blomma, som tåflar i skönhet med Gardeniæ och Portlandia. Tabellen gifver vidare uplysning.

*Anmärkningar vid Strix Aluco, (Haruglan)
af P. G. TENGMALM.*

P. 138. Denna Fogel beskrifves til sin hushållning, anatomie, föda och öfrige om-
stån-

ståndigheter. Dets ägg äro ej öfver 5, honan ligger en hel månad på dem. Boet göras uti iholiga tråd; förnåmsta födan äro möfs och råttor; ungarne äro blinde hela 9 dygn. Vid slutet af Julii äro de färdige at föda sig sjelfve.

*Rön om värkan af Cucumis Colocynthis, af
NILS DALBERG.*

P. 144. A. har funnit dets Tinctur förmanligast, emedan Pulvret, ehuru tagit i de minsta doses förorsakar ref. Af Tincturen tages 4 a 5 gånger om dagen från 12 til öfver 20 droppar uti kalt vatten, då ref sållan märkas; men en svår besk smak torde förefalla besvärlig. Man stannar med dosis när lifvet blir lösare än vanligt.

Emot Lamhet anföres exempel på dets värkan. Äfven har A. med synnerlig förmån brukat henne emot Ischias, Rhevmatismer efter öfverflödigt brukade Mercurialier och envisa oordentliga Intermittente Febrar.

*Anmärkning öfver 1781 års väderlek, som
uplysa Calendarium Faunæ för Wermdö
(a) Skårgård, af SAM. ÖDMAN.*

P. 158. Vintren började tidigt året förut i Nov. och räckte til Martii månad. Tall-
X 5 tra-

(a) Belågen fraxt öfter om Stockholm vid Hafskanten.

traften (*Turdus Iliacus*) var den första foggel som söng, och *Phalæna Logiana* det första Insect, begge d. 1 Martii. Lårkans fång betyder at fläckar blifvit bara på Åkren. Efter d. 9 April islösning. D. 24 börjades vårbruket. D. 29 syntes Myggorne. D. 27 Maji sista nattfrost. Gökken började d. 4 Maji och stöt d. 15 Julii at gala. Första nattfrost d. 25 Aug: Första snö d. 21 Oct.

Utdrag af et Bref från Herr GIORGIO SANTI, Profesfor i Hist. Natur. och Botaniquen i Pisa, til en Hög Herre.

... " Doctör CIRILLO i Neapel har företagit sig at til Veneriske sjukdomars botande nyttja en Salfva som göres af *Skirat Svinister en unce och Mercurius Corrosivus Albus en drachma*. Han låter göra smörjningarne endast på fotfålorne med en drachma om dagen af denna Salfva; och förstår sig dårigenom hafva lyckeligen botat de måst hårdnackade sjukdomar, til och med hårdheter i Lefren och Mielten. Man måste icke smörja annorstådes ån på fotfålorne, ty denna salfva skulle göra hudlösheter på alla andra ställen, dår huden år mera retelig. I Florents har man med mycken framgång försökt denna methoden."

... An-

Anmärkning. Sublimatet har väl hitintills i Ungvent endast blifvit brukat utvårtes som et renande och fråtande medel i Veneriske sår och til växters utrotande (a); men som dess stora och fåkra värkan invårtes nyttjat, nu mera är öfver all gensägelse, så förtjänar ock detta, Doctor CIRILLOS, förslag Läkarens upmärksamhet, hvilka i svåra med Schirrer förknippade, Veneriske krämpor torde däruti finna en oförmodad förmån.

J. L. ODHELIUS.

Väderleken och de måst gångbara Sjukdomar i Stockholm, Månaderne April, Maji och Junius 1782.

Aprill 1. Morg. mulet och dimbegt, 2 gr. blidt. Barom. 25,23. Midd. mulet, 5 gr. blidt.

— — 2. Morg. mulet, 2 gr. blidt, Barom. 25,20. Midd. måst klart, 7 gr. blidt.

— — 3. Morg. klart, 3 gr. blidt, Barom. 25,25. Midd. 7 gr. blidt.

— — 4. Morg. klart, 2 gr. blidt, Barom. 25,43. Midd. 6. gr. blidt.

— — 5. Morg. mulet och dimbegt, 3 gr. blidt. Barom. 25,53. Midd. måst klart, 10 gr. varmt.

6. Mor-

(a) Se Pharm, paup.

- Aprill.* 6. Morg. klart, 1 gr. blidt, Barom. 25,73. Midd. klart, 9 gr. varmt.
- — 7. Beständigt klart, om midd. 6 gr. blidt.
- — 8. Morg. klart, 2 gr. kalt, Barom. 26,00. Midd. 7 gr. blidt.
- — 9. Morg. klart, O. Barom. 25,86. Midd. klart, 9 gr. blidt.
- — 10. Morg. klart, 1 gr. blidt. Barom. 25,54. Midd. klart, 1 gr. blidt.
- — 11. Morg. klart O, Barom. 25,47. Midd. 9. gr. blidt.
- — 12. Klart, morg. 2 gr. kalt; midd. 7 gr. blidt,
- — 13. Klart til aftonen då det blef mulet, om morg. 3 gr. kalt, midd. 5 gr. blidt
- — 14. Morg. mulet, 1 gr. kalt, begynte fnöga. Barom. har de 3 första dagarne stådt vid 25,42, men nu fallit til 25,34. Midd. 9 gr. blidt, föll våt fnö om aftonen.
- — 15. Morg. mulet och dimbegt, 1 gr. blidt, Barom. 25,26. Midd. mulet, 5 gr. blidt, rågnade smått hela aftonen.
- — 16. Morg. mulet, 2 gr. kalt, Barom. 25,56. Midd. klart, 4 gr. blidt.
- — 17. Morg. klart, 4 gr. kalt, Barom. 25,48. Midd. måst klart, 2 gr. blidt.

18. Morg.

- Aprill. 18. Morg. klart, 1 gr. frost, Barom.
 25,71. Midd. klart, 3 gr. blidt.
- — 19. Morg. klart, 3 gr. frost, Barom.
 25,84. Midd. klart, 7 gr. blidt.
- — 20. Morg. klart, 0, Barom. 25,79.
 Midd. klart, 10 gr. blidt.
- — 21. Morg. klart, 2 gr. blidt. Midd.
 7 gr. blidt, afton. halfklart med
 frost och några snöskårfvor.
- — 22. Morg. klart, 2 gr. frost, Barom.
 25,55. Midd. 2 gr. blidt.
- — 23. Morg. halfklart, 4 gr. kalt, Bar.
 25,67. Midd. måst klart, 1 gr.
 kalt.
- — 24. Morg. halfklart, 6 gr. köld, Bar.
 25,66. Midd. mer klart än mu-
 let, 0.
- — 25. Morg. snögade något, men åter
 måst klart, 2 gr. kalt, Barom.
 25,65. Midd. til skiftes klart
 och mulet, snögade några gång-
 men litet, 0.
- — 26. Morg. mulet, 3 gr. kalt, Barom.
 25,70. Midd. måst mulet med
 små snöskurar. 1 gr. blidt.
- — 27. Morg. klart, 4 gr. kalt, Barom.
 25,80. Midd. måst mulet, 1 gr.
 kalt. Snögade ofta men litet
 hvarje gång.
- — 28. Måst klart. Morg. 3 gr. kalt,
 midd. 1 gr. blidt.
29. Morg.

April. 29. Morg. klart, 4 gr. kalt, Barom.
25,93. Midd. klart, 3 gr. blidt,
blef mulet emot aftonen.

— — 30. Morg. mulet, 1 gr. kalt, Barom.
25,58. Midd. mulet, 8 gr blidt.
Aftonen föll något rågn-blandad
fnö.

Meji 1. Morg. klart, 2 gr. kalt, Barom.
25,45. Midd. måst mulet med
fnöglopp, 2 gr. blidt.

— — 2. Morg. halfklart, 2 gr. kalt, det
fnögade litet om natten, Barom.
25,54. Midd. mulet med våt
fnö, 4 gr. blidt.

— — 3. Morg. klart, 1 gr. kalt, Barom.
25,50. Midd. mulnade och föll
något fnö, 5 gr. blidt.

— — 4. Morg. mulet, 1 gr. blidt, Barom.
25,60. Midd. mulet, 6 gr. blidt
och fnögade litet

— — 5. Mulet. Midd. 3 gr. blidt.

— — 6. Morg. klart, 3 gr. frost, Barom.
25,49. Midd. måst klart, 4 gr.
blidt.

— — 7. Morg. klart, $\frac{1}{2}$ gr. blidt, Barom.
25,64. Midd. klart, 5 gr. blidt.

— — 8. Morg. klart, 1 gr. blidt, Barom.
25,75. Midd. klart, 8 gr. blidt.

— — 9. Klart, morg. 1 gr. midd. 9 gr. blidt

— — 10. Morg. klart, 2 gr. blidt, Bar. 25,56.
Midd. klart, 12 gr. varmt.

11. Morg.

) o (

- Maji* 11. Morg. måst mulet, 6 gr. blidt.
Bar. 25,60. Midd. klart, 12 gr.
blidt.
- — 12. Måst mulet, midd. 13 gr. varmt,
och rågnade helt litet.
- — 13. Morg. halfklart, 7 gr. blidt, Bar.
24,40. Midd. mulet, 16 gr.
varmt, rågn stånkte litet om af-
tonen.
- — 14. Morg. måst mulet, 7 gr. varmt,
Barom. 25,35, Himmelen klar-
nade åter. Midd. måst klart,
12 gr. varmt.
- — 15. Morg. klart, 7 gr. varmt, Barom.
25,65. Midd. 13 gr. varmt,
eftermidd. mulet, emot aftonen
började det rågna.
- — 16. Morg. mulet, 7 gr. varmt, Bar.
25,45. Midd. mulet, 14 gr.
varmt, sent emot aftonen ym-
nigt rågn med några starka å-
skeslag.
- — 17. Morg. måst mulet, 10 gr. varmt,
Barom. 25,18, begynte stiga.
Midd. halfklart, 16 gr. varmt,
om aftonen rågnade litet.
- — 18. Mera mulet med en god rågnskur.
Midd. 14 gr. varmt.
- — 19. Måst klart, middagen 15 grader
varmt.

20. Morg,

- Maji* 20. Morg. klart, 10 gr. varmt. Bar. föll d. 18 til 25,10, men steg d. 19 til 25,22. Midd. måst klart, 13 gr. varmt.
- — 21. Morg. mulet, 8 gr. varmt, Bar. 25,26. Midd. 13 gr. varmt, smått rågn om aftonen.
- — 22. Morg. mulet, 5 gr. blidt, Bar. 25,35. Midd. 12 gr. varmt, mulet tils mot aftonen.
- — 23. Morg. klart 7 gr. varmt. Barom. 25,49. Midd. 10 gr. varmt., hastigt mulet med vålsignat rågn i några timmar.
- — 24. Morg. klart, 8 gr. varmt, Barom. 25,53. Midd. klart tils mot natten, 15 gr. varmt.
- — 25. Morg. mulet med ymnigt rågn, 8 grad. varmt, Barom. 25,35. Midd. mulet med ymnigt rågn, 14 gr. varmt.
- — 26. Måst klart, midd. 13 gr. varmt, rågnade litet en gång.
- — 27. Morg. klart, 8 gr. varmt, Bar. 25,43. Mulnade mer och mer och kom en rågnskur om aftonen, midd. 15 gr. varmt.
- — 28. Halfklart. Midd. 15 gr. varmt, rågnade en god skur om afton.
- — 29. Morg. klart, 9 gr. varmt. Bar. 25,70. Midd. måst mulet, 14 gr. varmt
30. Morg.

- Maji** 30. Morg. mulet, 8 gr. varmt, Bar. 25,64. Rågn eftermiddagen 9 gr. varmt.
- — 31. Mulet med rågn nästan hela dagen. Midd. 10 gr. varmt.
- Junii** 1. Måst mulet, rågnade en gång, midd. 14 gr. varmt.
- — 2. Morg. mulet, 10 gr. varmt, Bar. 25,25. Midd. måst mulet, 12 gr. varmt.
- — 3. Morg. klart, 11 gr. varmt, Bar. 25,38. Midd. klart, 16 grad. varmt.
- — 4. Morg. mulet och rågnstänkte, 8 gr. varmt, Barom. 25,36. Midd. mulet med något rågn eftermidd. 14 gr. varmt, blef klart til natten.
- — 5. Morg. klart, 9 gr. varmt, Barom. 25,50. Midd. måst klart, 12 gr. varmt.
- — 6. Morg. halfklart, 7 gr. varmt, Bar. 25,61. Midd. måst mulet, 12 gr. varmt.
- — 7. Morg. klart, 7 gr. varmt, Barom. 25,65. Midd. måst klart, 14 gr. varmt.
- — 8. Morg. klart, 12 gr. varmt, Bar. 25,71. Midd. måst klart, 19 gr. varmt.
- — 9. Måst mulet, middagen 20 grad. varmt.

N:o 22.

Y

10. Morg.

- Junii* 10. Morg. mulet, 14 gr. varmt, Bar. 25,66, efter en liten rågnskur, om morgonen, blef klart midt på dagen och 22 gr. varmt.
- — 11. Morg. mulet och duggrågnade et par timmar, 12 gr. varmt. Bar. 25,42. Klart midt på dagen och 21 gr. varmt, om aftonen mulet med rågn och ålkedunder.
- — 12. Morg. mulet och rågnaktigt, 14 grad. varmt, Barom. 25,18. Midd. måst mulet, 17 gr. varmt, ymnigt rågn om aftonen.
- — 13. Morg. strömoln, 12 gr. varmt, Barom. 25,50. Midd. måst mulet, 19 gr. varmt.
- — 14. Morg. strömoln, 12 gr. varmt, om aftonen rågnade något, Bar. 25,49. Midd. halfklart, 18 gr. varmt.
- — 15. Morg. mulet, 15 gr. varmt, Bar. 25,65. Midd. mulet och rågnade litet et par gånger, 20 gr. varmt.
- — 16. Måst mulet, morg. 15, midd. under en håftig storm och rågnskur allenast 7 gr. varmt; aftonen klart, 12 gr. varmt.
- — 17. Morg. klart, 8 gr. varmt, Bar. 25,94. Midd. klart, 16 grad. varmt.
18. Morg.

- Junii* 18. Morg. halfklart, 10 gr. varmt,
Barom. 25,77. Midd. måft klart,
16 gr. varmt.
- — 19. Morg. klart, 12 gr. varmt, Bar.
25,83. Midd. klart, 20 grad.
varmt.
- — 20. Morg. klart, 15 gr. varmt, Bar.
25,78. Midd. klart, 25 grad.
varmt.
- — 21. Morg. klart, 17 gr. varmt, Bar.
25,82. Midd. klart, 22 grad.
varmt.
- — 22. Morg. klart, 15 gr. varmt, Bar.
25,79. Midd. måft klart, 24
gr. varmt.
- — 23. Måft klart, midd. 18 gr. varmt.
- — 24. Klart, 22 gr. varmt.
- — 25. Morg. mulet, 13 gr. varmt, Bar.
har i desfa dagar varit hög, om-
kring 25,80. Midd. måft mu-
let, 17 gr. varmt.
- — 26. Morg. klart, 11 gr. varmt, Bar.
25,76. Midd. halfklart, 16 gr.
varmt.
- — 27. Morg. klart, 8 gr. varmt, Barom.
25,67. Midd. måft klart, 16
gr. varmt.
- — 28. Morg. mulet, 8 gr. varmt, Bar.
25,55. Midd. 19 gr. varmt.
- — 29. Morg. klart, 13 gr. varmt, Bar.
25,51. Midd. 18 gr. varmt.
- Y 2 30. Morg.

Junii 30. Morg. mulet, 15 gr. varmt, Bar.
25,43. Midd. 21 gr. varmt.

Den måst gängbara sjukdomen var den från Ryssland öfver Finland hit ankomne Catharral Feber, allmänt känd under namn af Schnupffieber. Han visste sig egenteligen i April, Maji och til mot slutet af Junius; var stundom mycket håftig och något inflammatorisk, och medförde stundom röta. Efteråt plågades somlige af andtåppa; en och annan blefvo förvillade til förståndet, som dock alt genom goda afföringar hjälptes, så at få människor dogo däraf.

Huru denne Feber förhållit sig i Finland denne vinter och vår, kan aldrabäst inhämtas af följande Herr Prov. Medici Doct. EKMARKS Rapport til K. Colleg. Med. daterad Lovisa (a) d. 19 Martii 1782.

- - - - " Denne vinter började med et ganska starkt och ömningt snöfall, som kom på den ännu aldeles ofrusne marken, hvarefter kolden periodvis varit ovanlig och så ganska stark, at den på slätten hunnit tränga sig genom 3 fots djup snö, så at åkrarne nu äro frusne, men i skogarne äro måsar och kjärr ofrusne. Ifrån d. 19 til
och

(a) Gränsfältet mot Ryssland.

” och med d. 16 Febr. var här oafbrutit en
 ” öfvermåttan bitter och få skarp köld, at
 ” ingen, som länge varit här vistande, kan
 ” århindra sig någon sådan tilförene. I brist
 ” af Thermometer kan jag icke utlåtta köl-
 ” dens grader, men på de som finnas vid
 ” Brännerierne var d. 16 kl. 8 om morgo-
 ” nen alt qvicksilfret i kulan hoppackat (b).

” Vid denna tiden och förnämligast fam-
 ” ma dag d. 16 sjuknade här folket så man-
 ” grant, at de friske förhöllo sig til de sjuke
 ” som I til 6 a 8. Sjukdomen var en af
 ” förkylning, genom den i lungorne indrag-
 ” ne kalla luften, tilkommen Feber, som
 ” började med vanliga rysningar, hetta och
 ” en gråfelig svår hosta och bröstvärk, som
 ” hos de måsta var förenad med stygn och
 ” någon blodhostning, dock icke pleuresie,
 ” ty hos ingen syntes crusta inflammatoria ef-
 ” ter åderlåtningen; sjukdomen förgeck ock
 ” hastigare och förhølt sig annorlunda. Svet-
 ” drifvande medel i början tagne, fördref fe-
 ” bren inom 3 a 4 dagar, men hostan var
 ” sedan ganska envis. Detta onda år nu för-
 ” bi sedan ej flera ån 7 a 8 däråf blifvit här
 ” i Staden döde, inberåknat Garnizonen. Haf-
 ” vande Qvinnor voro i största fara och 2:ne
 ” dogo- Allmänheten trodde sjukdomen va-

Y 3

ra

(b) Jämför K. Vet. Acad. Nya Handlingar. T. III.
 p. 80.

”ra smittosam, som styrktes af et rygte om
 ”den stora sjukligheten hos grannarne i Ryss-
 ”land, hvarföre en Militarisk Cordon lades
 ”vara där inrättad, hvilket dock sedan fun-
 ”nits vara ogrundat. Tecken til röta har jag
 ”icke blifvit varse; utan har jag trodt mig
 ”finna fullkomlig orsak i förenämde väder-
 ”lekens utomordenteliga beskaffenhet, hvar-
 ”igenom både feber, skänd digestion och
 ”den svåra hostan tillräckeligen blifvit up-
 ”retade.” - - -

Om denna nästan öfver hela Europa
 gängbara feber tagit sin början i Rysslands
 Asiatiska Provincer och därifrån spridt sig
 ständigt väster ut, samt, efter somligas me-
 ning, följdt östenvädet, kan väl icke ännu
 med säkerhet afgöras; men följande från god
 hand komne underrättelse tyckes styrka den
 tankan.

- - - ”Den från Ryssland i år öfver hela
 ”Europa utgångne Farfoten, känd under
 ”namn af Influenza, är til Petersburg först
 ”anlånd ifrån Siberien. Den hade vintren
 ”förut grasferat på andra sidan om Insjön
 ”Baikal alt inemot Chinesiska gränsen, ut-
 ”bredde sig förleden höst längs efter Altai-
 ”ske bergsryggen, drog sig kort för Nyåret
 ”öfver Tobolsk til Casan; kom därifrån til
 ”Muscou och så hit til Petersburg. Denna
 ”dets marcheroute har Hr. Prof. PALLAS ge-
 ”nom brefväxling utrönt och låfvar skaffa
 ofs

”ofs en fullständig och sammanhängande efter-
 rättelse om denna farlots uphof och flyttningar,
 ”efter tid, orter och öfrige omständigheter.”
 (Upf. Salsk. Tidn. N:o 164, 165. 1782). (a)

*Några Anmärkningar om Medicinens til-
 stånd i Hamburg m. m. och Tyska Lå-
 kare-Methoden i allmänhet, ingifne af*
 SVEN HEDIN.

I början af året hade jag den åran at
 inlämna en kort, och jag vil tilstå med Hr.
 Prof. KRAAK, för litet detaillerad underrät-
 telse om de vackra inrättningar, som til Me-
 dicinens befrämjande blifvit gjorde af Dan-
 ska Regeringen; men mitt syftemål var at
 endast såsom i et öfverseende gifva begrep
 om Läkare-Vetenskapens tilstånd, efter jag
 trodde at til äfventyrs voro den fullständiga
 beskrifning, som i Köpenhamn utkommit om
 alla desä inrättningar, redan bekant, och at
 jag således skulle blifva i kända saker alt för
 vidlöftig. Emedlertid fagnar det mig oänd-
 ligen at Hr. Prof. KRAAK fädt en så fördel-
 aktig bekräftelse om desä anstalters förträff-
 lighet, efter jag vet at Hr. Profesorns med-
 södda vettgirighet helt vist skall bedraga ho-
 nom at lämna äfven den förnöjsammaste ställ-
 ning

Y 4

ning

- (a) Denna Feber viste sig mit i Tyskland samma tid
 och var i början af Julius redan i Frankrike och
 öfver Alperne i Italien, enligt Hof-R. HEYNES
 program, se *Gött. Anz.* N:o 97. 1782.

ning för at sjelf se hvad han af andra hört, då vi fåkert få lofva oss dels mogne årindringar. Vid det Hr. Profesoren i öfrigt behagat anmärka såsom tjenande til uplysning af mitt bref, förekommer den altför grundade tanken om Lazarettet i allmänhet; men jag vågar dock försäkra at det stora Fredrics Hospital i Köpenhamn har få af desla olägenheter; oagadt den mängd af 3 til 400 personer som där dageligen skötas; men då inrättningen hvart år confummerar 20,000 R:daler Courant, bör man af anläggarens mogna årfarenhet vänta hvad de fördelaktigaste beskrifningar omtala. Utan tvifvel är K. Svenska Seraphimer Lazarettet en förträffelig stiftning, men man måste dock tilstå alt för trängt, i anseende til folkmängden, fast icke för det utbredda och forskande snillet, för en ACREL, som med sina förträffelige rön uplyst infödda och utlänningar, och för en O-DHELIUS och SCHULZENHEIM, som redan gjordt mer än hvad man hört vara anfördt ifrån desse vidtfrågade ställen. Utan at töras tro det jag heller denna gången skall bättre lyckas, drifvar jag dock framlämna några lika korta anledningår til kännandet af Medicinens tilstånd i Hamburg och Tyska Läkaremetoden i allmänhet.

Hamburg har en anseelig folk-nummer och vida öfverstigande den vi räkna i Stockholm. Fattigdomen ibland den ringare ho-
pen

pen är väl stor, men går icke til den grad af uselhet, som vi dageligen måste se hos oss i Hufvudstaden. Sällan veta Läkarna utaf någon härjande farlot, och hvad hos oss så ofta förekommer, en förödande dysenterie, är aldeles icke anmärkt i Hamburg och dess Förstäder. Den öfver hela Europa härjande Snuf-febren, som denna förflutna våren infant sig i Hamburg i Maji månad, var så allmän at man med all visshet kan såga det en fjerdedel af invånarna däraf på en gång voro angripna. Jag undgick icke sjelf et håftigt anfall, som vid den då redan tiltagande vårman hade svåra symptomer af rötaktig feber, och vid hvars botande vår ärfarna och lärda Landsman Doct. DE ROGIER var min hjälpare, hvilken på hemresan stadd ifrån den vidlyftiga tour han anställt, sig här vid samma tid uppehölt. Denna allmänna feber var icke dödande; i början gick han lätt nog öfver, men hade til slutet svåra följder och fordrade all granlaga tillsyn. Febren börjades vid en kall östlig vind, som i några dagar fortfor, och spredde sig sjukdomen med en undransvärd snällhet. Några Läkare påstodo sig hafva äfven i de svåraste anfall haft bästa värkan af Vinum Huxhami sedan de förut lindrigt laxerat. En omständelig beskrifning är om denna feber i Hamburg utkommen med jämförelse af den som 1741 skall hafva graslerat under namn af *Influenza*.

Antalet af practicerande Läkare i Hamburg är otroligen stort och ökas dageligen af kringstrykande charlataner och quackfalfvare, som antingen där nedfatta sig, eller som blott vid genomfarten på någon tid sig där uppehålla. Desfa utropa sina medel och sin förträfflighet i långa annonser, där man skulle tro at Gudar och icke människor öpnat sina förrådshus. Hamburgska Läkarna hafva väl varit omtänkta at hindra detta sjelfsväld, och til den åndan sammanfatt sig under namn af *Societas Medica Hamb.* för at småningom kunna utestånga slika bedragare; men i en så fri Stat kan det svårligen ske, och ännu flera hinder framkastar den vanliga oenighets andan. Just denna tråta har skaffat oss en ibland Tysklands berömligaste Läkares yttrande öfver denna saken, i en *Untersuchung der vermeinten nothwendigkeit eines Autorisirten Collegii Medici und einer Medicinischen Zwangordnung*, som ehuru makalöst i sitt slag, icke gynnar Medicinska Lagar och Författningar i almånhet. Doctor REIMARUS är Författare til denna lilla Afhandling, en Man af mycket snille, som med all rätt nämnes först bland Hamburgs Läkare, och som för sina skrifter i Medicin, Physiquen och Natural - Historien är vida berömd. Näst honom följer Doctor v. ECKSTER en vidtfrågad Practicus, som tillika har inseendet öfver Bibliotheket, Naturalie - och Konst - Ca-

bi-

binettet, hvarest många artiga saker förvaras, jämte några praktiga Anatomiska Präparater och i synnerhet en utvald samling af Fœtus, ända ifrån sin första formeliga tildaning til sin fullkomlighet. Doct. BOOLT, första Stads-Physicus, åger onekeligen en ibland de äldrafullständigaste Snäcksamlingar. Andra Stads-Physicus Doct. CROPP samlar Mineralier; En Doctor SCHULTZ vinlägger sig om Infecterna och är känd för flera gjorda upptäckter. Doctor GRUNOW som i 3 år bevisat Upsala för at höra vår stora LINNÉ, samt därefter gjort en resa åt Frankrike och Sveitz, är den måst oförtrutna samlare af Örter, och utmärker sig i alla både Medicinens och Natural-Historiens delar. Prof. GIESIKE som ock hört v. LINNÉ, är en af desv vårde Lärjungar. Doctor LEPPENTIN en snäll Accoucheur, har utom sin *Decas Observationum* öfversatt på Tyska den förträffliga Pris-skriften af Doct. LANDAIS: *Dissertation sur les Avantages de l'allaitement des Enfans par leurs Meres.* Doctorerna MUMSEN, JÄNISCH, WEISS, ULFERS m. fl.: Alle desva infödda Hamburgare, förtjäna at omtalas såsom förträffliga snillen och som Männer af en färdeles bevågenhet för Konster och desv Idkare.

Det til sitt utseende och första ändamål praktiga Theatrum Anatomicum hade vist förtjent min upmärksamhet, aldramåst som jag redan för min resa såg den teckning som i-

genom Profeslor MURRAYS föranstaltande var til K. Collegium Medicum öfverfänd at tjena til modell för en dylik byggnad hos oss; men denna vackra Salen är föga nyttjad, och då vi sakna en dylik få vi tröfta oss med, at i desz ställe åga MARTINER, TINGSTADIER och MURRAYER.

Man har väl i Hamburg varit omtänkt på de fattigas skjötsel och inrättandet af Sjuk-Hus, men desza anstalter äro föga betydliga, Sjuk-huset altför litet och skjötselen icke granlaga. At förbättra desza lyftemål har den omtalte *Societas Medica* igenom subscriptioner insamlat en summa af 7 a 8000 Plåtar; som til fattiga sjuka skall användas. I anledning häraf är också den lilla *Pharmacopoea Pauperum in usum Instituti Clinici Hamburgensis* utgifven, ibland hvilkenz föreskrifter följande utmärka sig, och dem jag vil recensera til deras nöje, som icke haft tillfälle at ännu låra känna denna annars rätt vackra och städade Pharmacopoe.

Camphert - Ättika sammansättes af:

Camphert $\frac{1}{2}$ drachma upplöst i Liqv. Hoffm.

I $\frac{1}{2}$ drachma, samt bästa Vinättika 5 unce.

Til Camphert Emulsion 8 unce, tillättes Tart.

Emet. 8 gr.

Vattusots Droppar bestå af Gummi Gutt. $\frac{1}{2}$ drachma, upplöst i lixivio Tartari $\frac{1}{2}$ unce.

Vat-

Vattusots Piller göras af Sulph. Aurat. Antim.
 $\frac{1}{2}$ drachma, Mercur. dulc. 15 gr., Extr.
 Radic. Belladon. $\frac{1}{2}$ drachma, med Bals.
 copaivæ, hvaraf 2 gr. Piller formeras.

Til omslag i Kräftskador föreslås inkokad
 Merotiaft i skålp., Herb. Conii och Cort.
 Chin. pulver hvardera 1 unce, Extract.
 Goulard. och Laud. liqv. fydenh. hvarde-
 ra 2 drachma.

Piller emot Kräftan Extract. Conii och fol.
 Belladon. pulverisat: hvardera $\frac{1}{2}$ unce, Merc.
 dulcis 2 drachma f. pill.

I öfrigt kan man säga at denna Pharm-
 macopœ är til det nogaste utdragen af den
 nyaste Pharm. Wirtembergica, allenast med
 den nödiga skillnad at de dyraste medel och
 compositioner äro uteslutna och Piecen afkor-
 tad och lämpad til sit ändamål. Vid de få
 upgifna compositioner kunde man til äfven-
 tyrs anmärka något hufvudfakeligt, åtminsto-
 ne tror jag intet at Mercuren nämlin med
 goda observationer recommenderat sig i Kräft-
 skador af elak beskaffenhet.

At döma om Tyska Läkarnas methode
 i sin enskildta Pratique är ganska svårt, ty
 som hvar och en anser den vinsten för sin
 betydligaste inkomst, at sjelf förse sina Pa-
 tienter med Läkemedel, så är det lätt at fin-
 na huru egna vinningen snarligen skall be-
 draga en mindre öm och vältänkt Läkare at
 öf-

öfverhopa sina sjuka med altför många och onödiga faker på en gång. Jag vil endast nämna, som prof hårpå, hvad jag såg hos en af mina vänner, hvilken några dagar varit besvärad med litet fveda i bröstet, som likväl var utan feber och utan all slags farlig betydenhet. Läkaren hade dock förfedt honom med följande ordonnance. En ask N:o 1 *Pulver* at taga en theesked alla mornar. En annan N:o 2 *Pulver* at taga en theesked hvarannan timma, hvarpå skulle drickas af *Emulsionen* N:o 3, och om någon törst och hetta förmärktes, skulle *läskande drycken* N:o 4 flitigt nyttjas, och ånteligen skulle 30 til 40 droppar af *flaskan* N:o 5 tagas emot natten. Det är intet möjligit at noga utröna hvad som ingredierar i slika Medicamenter, efter hvar och en Läkare antingen har sit eget Laboratorium eller en ferskildt förpackning med någon Apothekare. Det finner man dock lätt at konsten ger utvåg til sådan blandning, som under namn af Emulsion eller Potion, Pulver eller Droppar kan göra Provideuren fåker Calcul på vinst, men intet den sjuka på hålfans förbättring. En hederlig karl är väl öfver den frestelsen at vilja lurendråga med onödiga medel, men i allmänhet kan man säga at ingen ting är mera ovärdigt för Läkaren, mera farligt för Patientten och mera gynnande för charlatanerie, än just denna Practiquen.

Af detta hånder ockfå at man träffar Apotheken i slått tilstånd, om ej Apothekaren sjelf befattar sig med sjukdomars botande, som ock merendels sker, ty ganska få-lan finner han nog förtjenst i sin lagliga näring. Drougifterna däremot äro i Hamburg ganska väl försedda och förstå at förvara sina förråder med all den omtänka och kunskap, som så granlaga saker fordra, och är det af mycken nytta, at låra känna deras cauteler vid visfa Drougers inköpande, och at få veta ordlagen til prisernas hastiga stegrande och fallande, som så mycket interesserar både Läkare och Apothekare.

Altona, som i så ganska nära gränskap med Hamburg, är nästan en lika fri Plats för charlataner och fuskare, har ockfå sin ansefliga del därpå, och bland hvilka jag i synnerhet vil nämna den bekanta *MÉNADI*, som blef af Archiater *WESTPHAL* promoverad til *Medicinæ Doctor* i *Greifswald*, men som vid anstald undersökning (a) måste på Hög befallning återbåra *Doctors-Brefvet*. Denna Mannen äger i *Altona* et vackert Stenhus, öfver dörren på hvilket är en inhuggen fyrkantig sten, med inscription: *D. MENADI*. Han besöker dock inga Patienter men drifver

(a) K. Colleg. Medicum anmålte saken hos Kongl. Majeståt, som rättvisligen befalte *Academiæ Cancellairen* göra däruti rättelse.

ver en anseelig handel med sin *underbara Essence*, och drifvar icke at offentligen kalla sig Doctor. Jag besökte honom som okänd och kan försäkra at man finner mer sundt förnuft hos våra curerande Gummor och kloka Bönder, än hos denna fordom diplomaterade Läkare.

Men vid det jag nämde Greifsvald på et fått som söga hedrar desz Professorer af vår Vetenskap, är det min största fågnad at få göra de nu varande Herrar af Faculteten den rättvisa, som deras allmänna förtroende och goda rygte ibland de Lårda lämna dem. De förtjäna det ock så mycket mer, som de hvar på sit fått utmärkt sig i Lårdoms vägen och åga umgängs-gåfvor, som icke mindre göra dem utmärkta och ålskade i enskilda sammanlefnaden.

Det är bekant at *Hans Kongl. Maj:t* redan för 2:ne år sedan på Pommerska Regeringens föreställning låtit inrätta et Collegium Sanitatis, hvars Præses är Regerings-Rådet v. HORN, och Director Professor REFELD. Assessorer äro Professorerna WEIGEL och OTTO. Professor REFELD har visat en hedrande nit för denna inrättningen; härom vittnar det vackra Lazarettet, som redan är i stånd fatt at kunna intaga sjuka, hvilkas antal i början icke kan blifva stort, men hvar af Vetenskapen i en så skickelig Mans händer kan draga en förträffelig nytta. Profes-

fo-

forerna WEIGEL och OTTO arbeta hvar i sin sak med mycken åhoga och hafva bågge redan gjordt sig namnkunniga, den förre igenom sina öfverlättningar och flera Chemiske Arbeten och egna afhandlingar, den sednare igenom fortlättandet af BUFFONS stora Vårk, som han åtagit sig efter förre öfverfättarens död.

Academiae Trågårdens år i godt stånd, men ganska liten. Den vackra samling af *upstoppade Föglar*, som blifvit gjord af en OTTO, Bror til Profesorn, samt åt Academien til köps hembjuden, år nu i Cancellie-Rådet Baron AHLSTRÖMERS händer och säkert den vackraste man kan se.

I *Stralsund* äro Inålla Practici, ibland hvilka jag vil nämna Garnizons-Medicus Hr. Asfesfor von KEMNA, Stads-Physici Asfesforerna WEIGEL och NÜRNBERG, associerade i Sundhets-Collegio, Doctorerna BIEL och HAKEN, Regements-Fältskårerna DENIKE och HASPER, hvilka efterfråga med all begärighet våra Journaler och Afhandlingar, och det så mycket mer, som de nästan alla äro kännare af vårt Språk. Herr Regements-Fältskårn DENIKE har et vackert Bibliothek, vinlägger sig med flit om Botaniquen, har et stort Herbarium och cultiverar en utvald samling af Botaniska Växter.

I öfrigt kan jag icke förbigå at nämna den okunnighet som man träffar på flera stäl-

len i Tyskland om sjelfva Geographiska känd-
 nedomer af Sverige; och som deras veten-
 skap måst reduceras sig til Journaler, så fin-
 ner man ock där fel som äro oförläteliga,
 hvaribland jag vil anföra at Hr. SCHLEGEL, i
 sin *Medicinische Litteratur für Aertze* säger
 at Doct. ALM blifvit Adjunct. Art. Obstetr.
 i Greifswald, efter Doctor TRENDELENBURG,
 m. m.

Just i det jag skrifver detta har jag det
 nöjet at inhändigat et Bref ifrån Hr. Doctor
 BUCKHAVE i Köpenhamn, som omtalar några
 vidare lyckeligen gjorde curer med Geum
 urbanum, och vil jag anföra dess egna ord.
*Nullus dubito, quin Practici svecici, patriæ
 semper amantissimi, nostro indigeno usi sint re-
 medio, multorum annorum utilitate mihi ita
 probato, ut viribus Cortici Peruviano non
 æquale modo, sed longe superius plurimis in
 casibus ægritudinum habuerim, et jam jam
 habeam, hinc neque minimum de Ejus in Sve-
 cico Regno, effectu bono, dubium fovere pos-
 sim, si præparatio ejus modo juxta regulas
 rite fuerit a Pharmacopolis peracta.* Jag är
 rätt ledsen at nödgas i mitt svar säga Herr
 Doctor BUCKHAVE huru litet denna upptäckt
 har gjort sig recommenderad af Svenska Pra-
 ctici, oagtadt den aldranogaste tillsyn at roten
 varit anfad på fått som Hr. BUCKHAVE sjelf
 upgifvit.

Hus-Curer.

Sådane Läkemedel som inom visse Slågter med förmån länge varit brukte och som ofta äro lämningar efter forntidens Läkare, synas förtjäna at från glömskan förvaras; kunna ock stundom vara nyttige at tilgå, då omständigheterna ej medgifva at hafva Apothek för handen.

Under denna rubrique skola då och då något meddelas, när man med visshet kan svara för dels trovärdighet. Af detta slag äro nu följande:

Plåster emot Bensår och Kräftan (a)

Tag: 1 skålp. gult Vax, 1 skålp. brunt Harts, $1\frac{1}{4}$ lod Storax Calamita, 2 lod Mönja, 24 lod Bomolja, $1\frac{1}{4}$ lod Terpentin, 1 lod Indiansk Olja (b); desse saker blandas tillsammans i en Malmgryta eller oförtent Kjettel och kokas sagta på koleld, samt omröres med en träspada. Storax lägges ej uti förr än det nästan är fullkokat, hvilken förut skåres helt små. När kokningen varat $\frac{1}{2}$ timme profvar man med en papperslapp, som indoppas, om det strax torkar, så är det färdigt; då lyftes kjettelen af elden och sattes på et fyrfat med glöd under, och då

Z 2

har

(a) Därmed synes blott elaka får böra förstås, eller hårda knölar (Schirrer), i bröstet.

(b) Bals. peruv. niger.

har man tilreds blått oplanerat i rimför klipt papper, så breda som kjettelen tillåter at få rimförne beqvåmligen indoppade, då man håller i dem med bågge händerne och låter masan löpa däröfver åt en sida. Straxt det är våt afrunnit hänges det öfver en stång at torkas, skrapas sedan i kanterne med en knif bort det öfverflödiga, rullas så ihop och förvaras för dam. Til denna sats behöfves en bok blått oplanerat papper. Man kan ock formera plåstret i en masfa at stryka på Linne.

Uti djupa får brukas linne som doppas i opsmålt plåster, som ömsas en gång om dagen; men öfvanpå bör alltid läggas et stycke af de öfvanbeskrefne pappers-rimförne.

Fotvatten är et urgammalt medel mot *Flufshosta*. Man lägger i ljumma vattnet allahanda lugtande krydder, kli, salt m. m., sätter sig däri mot aftonen, agtar fötterne efteråt för köld i fångklåderne och underhjelper en jämn svettning med allahanda medel. När detta med försigtighet brukas och efter behof repeteras, är man ofta hulpen.

I et hedérligt hus är ofta med tydelig förmån försökt at koka et *Hvitkålshufvud* en god fjerndéls timme i vatn, som sedan nyttjas til fotvatn mot elak hosta några qvållar å rad; hvilket til ytterligare försök här upgifves.

J. L. ODHELIUS.

Nova Pulmonum Docimasia, quam - - pro loco in Facultate Medica proponit Guilielmus God. Plouqvét. Ph. & Med. Doctor & Prof. respondente GEORG. FR. BROTBÆK. Tubingæ April 1782.

Lungprofvet, at neml. genom Lungornas flytande i vatn, når de tagas utur et dött funnit barn, sluta til at det lefvat och dragit andan, samt tvårtom af Lungornas sjunkande, blifva förvisfad at barnet blifvit dödfödt, är et af de bekantaste ämnen i Medicina Forensis. Man har därför genom otaliga försök profvat och budit til at utröna om och huruvida det antingen är bedrägligt eller tillförlitligt, samt kan, utan andre teckns tilhjälp, afgöra om Barnet haft lif eller icke. Saken beror här således på Lungornas Specifika tyngd. Innehålla de luft, så blifva de lättare. Men denna luften kan ock efter döden blifva inblåst. Det är ännu tvifvelaktigt om luften utvidgas genom förrutnelsen och Lungorne begynna förnämligast at flyta sedan de en tid legat i vatn.; men just då drager ock blodet sig utur dem i vatnet och de blifva lättare.

Vår lärda Auctor har därför i närvarande Afhandling fortsatt den undersökning i detta ämne, hvilken han redan i en 1777 utgifven Skrift börjat. Han föreslår et annat grundeligen uttänkt sätt af *Lungprof*, och

upmanar andra lärda, som därtill hafva tillfälle, at anställa förfök därmed. Den i Lungorne inneslutne luften kan väl göra Lungornes utseende större, men icke af sig sjelf åstadkomma at mera blod blir i deras blodkåril inpackad. Det måste ske genom Hjerstats kraft hos et lefvande Barn. När således Barnet dragit andan och Hjertat drifvit mera blod in i de, nu mera utspände Lungorne, få få de, jämte större och vidlöftigare utseende, äfven tillökning af sin absoluta tyngd. *Tyngden af et Barns Lungor, som dragit andan, är en gång til så stor, som af det Barnets Lungor, hvilket blifvit dödfödt.* Den förhåller sig i första fallet til hela den öfriga Barn-kroppens tyngd som 1 : 35; i senare fallet åter som 1 : 70.

Sedan A. besvarat de emot *detta nya Lungprof* gjorde inkast, drager han däraf denna följd: *Pulmones tantum pro vita Infantis, nunquam contra illam militare poterunt.*

Denne upptäckt blir ofelbart at anse som en betydlig förkåfran i *Medicina Forensis.* (*Erlang. Gel. Anmerk. 34 St. 1782.*)

*Almanach für Aertze und Nicht Aertze
das Jahr 1782 heraus gegeben von
Herrn Hof-Rath GRUNER. Jena.*

Under pag. 9 ofvanföre har jag omnämmt denna Almanach och tror mig icke
gö-

göra någon obehagelig tjenst om jag deraf recenserar det märkvärdigaste. Det är väckeligen underligt at Hr. Hof-Rådet GRÜNER fått blifva den första som åtagit sig detta arbete, då man vet at redan så länge alla Vetenskaper varit med sin särskildta Almanach försedda. Utan tvifvel är nyttan af detta arbetet svarande emot författarens systemål, i anseende til visse Historiska uplysningar dem man finner samlade på et ställe. Denna Almanach består af 320 pag. och är försedd med Författarens bild framför Titulbladet.

Prof. GRÜNER begynner med en Medicinsk Tideräkning öfver *Grundnung der Arzneikunde durch Hippocrates v. c. g. 428* och går vidare fort i anförandet af de förnämsta uppfinningar och deras tidepunkter, samt slutar med *Reinigung der luft durch Pflantzen bei Sonnenschein Verderb. des Nachts und im Schatten, von Ingenhouse. 1779.* Härefter följer sjelfva Calendern, där hvar dag i året är tecknad med någon berömd Läkares namn, Högtdisdagarne undantagna. Hr. GRÜNER har vidare en Biographie som begynnes p. 28 och innehåller det märkvärdigaste af de i Calendern antecknade Läkares lefnad och skrifter. Denna Biographie sträcker sig för detta året til och med bokstafven H. — Af Svenska Läkare har Författaren nämnt, LINNÉ, ROSEN VON ROSENSTEIN, ACREL,

WALLERIUS, BÄCK, HASSELQVIST; ibland hvilka vår vördade ACREL tecknas på följande sätt.

OLOF ACREL ein gelehrter und scharffsiniger Schwede, der Anatomie und neuere Erfindungen kenneet, und seine erfahrungen treulich mittheilet, nach art aller wirchlich grossen männer. Ein Theil seiner Schriften ist auch unter uns bekant.

Om vår afledna HASSELQVIST såges det at han var *Ein berühmter Schüler des Ritters v. LINNÉ und Martyrer seiner Lieblings Wissenschaft. Er starb nach einer beschwerlichen reise durch Asien und Africa zu Smirna an einen langwierigen krankheit und der berühmte Ritter BÄCK ward sein lobredner, LINNÉ aber gab, aus der von der Königin erkaufte handschriften, das Iter Palaestinum heraus.*

Pag. 136 börjas en Artikel under namn af *Vebersicht der Medicinischen Litteratur von Jahr 1780 bis Ostern-1781*; hvarest Herr GRÜNER med en stickande skrifart omtalar *die dicken und dunnen, die grossen und kleinen bände und- findet die summe des reinen gewinstes höchst unbeträchtlich, alles schreibt-beobachtungen und Erfarungen, der Jungling, der Mann und der Greifs. &c.* och sedan han igenomgådt de förnämsta delar af Medicin, häcklat de många upstufvade öfverfättningar och beklagat saknaden af goda Lärböcker,
kom-

kommer änteligen ordningen til Prof. TODD och des Skrifter, hvarest Författarens egna ord lyda: *Vermuthlich raubte ihr die neue Balfour-Todesche Tripper Theorie Werth und ansehen-Schier lustig ist es, wenn man die ausbruche der heftigkeit ließt, mit der Herr TODE auf alle schimpft die nicht seines glaubens sind, und sie anfallt wie ein beleidigter Knabe, dem sein muhsam gebauetes Kartenhaus eingesturtzt oder doch erschuttert worden ist- Schier lustig ist es zu lesen wie erfruchtvoll diese Theorie, zur zeit noch nichts, als unerwiesene und etwas wahrscheinliche hypothese, an manchen orten angerumt und verherlicht wird, als eine erfindung, die eine Burgerkrone verdiente. Schier lustig ist es anzusehen wie gelassen alte erfabrne Praktiker es vertragen, das Herr TODE ihnen hohn spricht, alle ihren erfabrungen bezweifelt, und sich allein Weisheit und beobachtungsgeist beilegt - Schier lustig ist es dass der grosse Tripper Patron die einwurfe der gegner nicht aus Theoretischen und Praktischen grunden wiederlegt, und nur seinen Freund, Herrn Richter, als der einzigen competenten richter angesehen haben will.*

Ifrån pag. 151 til 178 har Auctor en afhandling om det han kallar *aberglauben in Medicinischen dingen*, hvilket han säger vara en moralisk sjukdom, fortplantad från föräldrar til barn, som ock utan tvifvel förorsak

kat ganska mycken oreda och är desto svårare at bota, som den måst irritat sig bland den enfaldiga hopen, där den, insupen med sjelfva moders-mjölken, sållan eller aldrig kan rättas och ån mindre utrotas.

Pag. 178 *Ein Gesundheits Katechismus*. Här förefalla några regler i diæten, dem författaren har bringat i frågor och svar.

Pag. 200. *Welches sind die besten ausfuhrbaren Mittel dem Kinder-mord zu steuern?*

En Prisfråga som ganska väl afhandlar de hittils bekanta medel och uppgifter, men sjelfva utöfningen deraf synes författaren lika få svår som erfarenheten bevisar at den det värkeligen är.

Pag. 231. Förekomma åtskilliga Artiklar, hvaribland en Anecdote anföres om den vidt bekanta Quacksalvaren i Sveitz, MICH. SCHUPPACH, (a) som i redbara pengar efterlämnade en summa af 150,000 Gylden, hvilka han på en tid af 30 år förtjent igenom quacksalvverie och urin-spådommar.

Pag. 292. Utdrag af åtskilliga bref om Medicinens tilstånd på de bekantaste ställen i Europa, hvarest et bref dat. Paris 1781, låger: *Der zustand der prachitischen arznenwissenschaft in Paris ist kläglich-Wen man bedenkt dass Tronchin, als erster Leibarzt des*

(a) Se BJÖRNSTÅLS Bref 2 Del. p. 155.

des Königs an den Spitze stehet. -- ifrån Mil-
den heter det: Hier sieht es betrübt aus mitt
der edlen arzneikunst. Ihr bester Arzt ist
ein halber Schuler von Tronchin in Paris.
Kent man den Meister, so ist das nicht schwer
den Schuler zu beurtheilen &c.

Pag. 307. P. Clare Methode (a) das
Quecksilber in venerischen krankheiten bequem
beizubringen.

Pag. 309. Opium ein universal mittel.
Sjelfva beslutet göres med berättelse om Nic.
GOLDSCHMIDT, en Människo - frätare.

SVEN HEDIN.

Följande händelse torde lända Allmänhe-
ten til uplysning och varning.

Jag blef den 6 sistl. Decemb. kallad at
i fällskap med Stads-Chirurgus Herr OLE-
VELDT besöka en hederlig och årbar Matro-
na af 72 års ålder. Hon hade et par da-
gar varit sjuk sedan hon den 3 hujus varit
ute i luften måst hela dagen: En stark värk
i lår och ben, hvartil kommit feber med hög
och snäll puls, fordrade antiphlogistiska me-
del, hvilka ej blifvit underlättna. Vid min
ankomst fant jag henne fångliggande, med
puls

(a) Se Band. I p. 17.

puls som i rötfeber, mycken törst, den hon ej kunde släcka, efter hon hade en fullkomlig Hydrophobie eller Vattenskräck. Hon hade då altifrån den 4 hujus om eftermiddagen ej kunnat låska sig med minsta droppe af vätskor. Vid blotta åskådandet af något vätt, vare sig såppor eller andra drycker, öfverföll henne de grufveligaste hisningar, med djupa inspirationer, förbundne med en sådan förskräckelse och sinnets förstöring, at hon ej stod at öfvertalas at sätta koppen til munnen. Hisningarne likna dem, som de få, öfver hvilka kallt vatten hållas, endast med den skilnad at hon tillika, på et convulsiviskt sätt, stirrade ut med ögonen. Om man envifades med at bjuda henne dricka, så öfverföll henne en ångest, blandad med arghet, hvarutinnan hon åt de närstående gjorde med armarna hårda slag, hvilket fortfor tils man lämnade henne i ro. Där emellan var hon för öfrigt redig i förståndet, låg stilla, talade och svarade beskedligt, med sagtnodighet och alt sammanhang. Hon tycktes själf förundra sig öfver sin oförmågenhet at dricka, så mycket mer, som hon under alt detta beständigt plågades af en fortfarande törst. Hon berättade huru blotta åsynen af drickskoppen hos henne gjorde en spasmodisk sammanförpning i svalget. Ja, bara man talade om at dricka, så åkommo hisningarna. Men däremot kunde hon med lätt-

lätthet emottaga och tugga en bröds kifva, som åt henne framräcktes; hon kunde ock nedsvälja något däraf, sedan man förut besmört den med Vinbårs-gelee, som noglamt utvisade at svalget var öppet, och at intet hinderligt var dår för solida sakers nedsväljande. Af alt detta funno vi noglamt at sjukdomen var en värkelig hydrophobie, vi efterfrågade om hon blifvit biten af någon hund eller katt, hvartil få hon, som alla i hufet enständigt nekade. Man låt ock ransaka henne, för at utfinna om ej något bett eller rispa vore synlig på huden, men hårtill fans intet spår. Således var hon ingalunda biten eller qväst. Men sanningen kom sedan fram, under den alfvarsamma undersökning vi som Läkare gjorde, för at få reda på orsaken til hennes Hydrophobie. Hon hade haft en liten Favorit-hund, den hon för et år sedan såsom valp fått och upfödt. Denna lilla Hund blef henne mycket tilgifven, han låg i hennes fång, och roade henne med sin qvickhet. Bland andra careser som Matmodren gaf åt sin lilla Hund, var den, at hon låt honom sitta på sin axel och med framföttren hvila på hennes arm, och ur hennes mun få pläcka tuggor, hvarjämte hon så då, som ofta eljest, tillåt lilla Hunden at slicka ansltet och sjelfva munnen. Omfider blef lilla hunden sjuk, såg bister ut med ögonen, slokade med svansen och raglade med bak-

bakdelen, var flundom ovanligt rådd, flundom åter så arg, at han bet Gårdshunden och en Katt, med hvilken han annars dageligen förut i vänlighet rasat. Denna sjuklighet hos Hunden räckte i flere dagar, tils han omsider dödde. Men under desz sjukdom fortfor Matmódrén med sina vanliga carreser mot Hunden. Tre veckor efter Hundens död mádde hon vål, tils sjukdomen den 3 hujus utbrast. Således blef denna Matróna, i sin okunnoghet och menlösa enfaldighet, smittad af denna galna Hund, utan at vara af honom på minsta fått biten, endast genom det slickande Hunden gjort vid hennas mun och läppar, hvarigenom hon kommit at indraga någon liten del af Hundens talive, hvilken varit anstickande. Vi fogade anstalt at den bitne Gårdshunden och Katten genast blefvo tagne af daga, af fruktan at de framdeles kunde blifva galne och skada flere människor, och vi använde de ypperligaste medel som funnos, til den sjukas riddning; men som alla anstalter voro otillräckelige at utrota et gift, som redan gjort hydrophobie, så finge vi årfara at hon d. 8 hujus om morgonen dödde. Det ynkeligaste var; at hon längtade efter Herrans Nattvard, men måste lämna den, efter hon ej tilltródde sig nedsvälja Måsse-vinet. Således slutade denna Matróna sit lif af en orsak, som var altför plötfelig. Moralen háraf

är få talande, at jag ej vidare behöfver utbreda den. Jag ryser vid åtänkan af det jag fedt Barn och annat mindre eftertänksamt Folk i Barnkamrar och annorstådes under lek och cäresfer låta små Hundar slicka sig öfver anslaget och i munnen. Stockholm den 10 December 1781. (a) P. J. BERGIUS.

Något om Hr. Profesfor CARL v. LINNÉS nu påstående Lårda utländska Resa, sammandragit utur desfs Bref, til A. B. af SVEN HEDIN.

Ibland våre nu resande Lårde är det fåkert ingen som med mera skål bör efterfrågas af sina Landsmän, och som mera tildragit sig utlänningars upmärksamhet, än Profesfor v. LINNÉ. Han förtjenar ock detta så mycket mer, som han bär et af de måst vidfrågade namn i Lårdoms-Historien, och hvilket bibehåller sit fullkomliga värde i hans egna förtjenster.

Det är nu på andra året som han är borta från Fäderneslandet, på det värdigaste sysselfatt at efterforska alt hvad som kan uplysa Vetenskapen. Sedan Herr Profesfor länge uppehållit sig i England, och nyligen besökt Frankrike, är han förmodeligen nu stadd på återresan til Sverige, som sker öfver Holland. Det

(a) Se en mycket lika Casus om en Yngling, i K. Vet. Acad. Handl. Vol. XXXVIII p. 238.

Det är midt under denna resa som han låtit i *Brunsvig* trycka *Supplementum Plantarum Systematis Vegetabilis, Editionis decimæ tertiæ; Generum Plantarum, Edition: Sextæ et Specierum Plantarum Edition: secundæ.* Hvilket Värk blifvit af honom igenomfædt i London, hvarest han tecknat sista Correcturet 1781. Detta är et Arbete som i alla måtto är värdigt *LINNEISKA* namnet, och vittnar fullkomligen om den åhåga, hvaraf Hr. Profesorn eldas för Vetenskapens tiltagande, hvilken utredd och uppbygd af vår odödliga LINNÉ på Naturens fastaste grunder, skall beständigt årkänna Lagstiftande Magten hos oss, så länge vi åga LINNEER, BERGIER, THUNBERGAR, MONTINER och SPARRMÅNNER.

Som ganska få ännu hunnit at se detta Supplement, torde det vara rätt angenämt at in antecessum känna de anledningar, som föranlåtit Hr. Profesorn til des utgifvande, och hvarom det vackra Latinska företalet gifver uplysning, hvarest Hr. Författaren omtalar den outtröttliga åhåga och den brinnande åtrå, som ända intil det sista eldade dess salige Fader at beständigt få rikta sin Vetenskap med nya upptäckter, hvarföre också knappast trettonde Editionen af *System. Regn. Vegetab.* hade utkommit, förån den rika samlingen af *Surinamska Växter* gaf anledning til det arbete, som vi nu åga, och hvarpå salig Archiater LINNÉ redan för sin död arbetade.

tade. Herr Profesörn anför de svårigheter som mött vid fortsättandet deraf, i anseende til nödige jämförelser med andra Botanici och kännandet af nya upptäckter. I *Classificationen* låger han sig hafva gjort en enda förändring med utslutandet af *Classis Polygamia*, efter man igenom årfarenheten sedt at den tillskyndat Vetenskapen mera skada och olägenhet än den medfört värkelig nytta. Han låger sig hafva gjort få få nya *Genera* som möjligit varit, men at *Species* i dens ställe torde synas förökade, hvartil fulla skål blifva anförde. I öfrigt äro *Loci* och *Proprietates*, där de af upfinnare blifvit uptagne, ganska noga utfatte, som obeskrifveligen mycket bidrager til ljus och nytta. Sluteligen gifver Författaren skål til utslutandet af de Växter ur detta Supplement, som af flera Botanici redan fådt både Tabeller och beskrifningar; och låfvar at rikta Lärda Verlden med fortsättandet af de Arbeten, som dens salige Fader påbegynt, och dem han til utförande fådt i arf.

Ibland de nya *Genera* räkna vi utom GUSTAVIA, (*) äfven THUNBERGIA, SPARRMANNIA, RETZIA, MONTINIA m. fl. alla namn
 N:o 24. A a som

(*) In memoriam Potentissimi & clementissimi Regis nostri GUSTAVI III:ii qui stupendam collectionem plantarum indiarum &c. Patri b. m, gratiosissime donare dignatus est.

fom böra lefva i äminnelle hos Botanikens ålskare, hvarföre de ockfå af Herr Profesfor LINNÈ blifvit på det folennefta förevigade.

Til vidare kännande af denna Profesjorns företagna resa, får man den åran lämna följande utdrag af dets Bref til Hr. A. B. *Det första dat. London d. 26 Martii 1782.*

Nyligen har Doct. MILLMAN utgifvit en Bok *on scurvy & putrid fevers* som mycket berömmes. Doct. HUNTER har blifvit *Memb- rum Honorarium* af Parisiska *Academie des Sciences* efter Sir PRINGLE. — Ängelsmän- nerna kaprade för någon tid sedan et Skepp med Spansk flagg, som innehade en mycken- het *Kina-Bark* ämnad til Konungen af Spa- nien; Den blef här hastigt fäld och bestod af grof, et tums tjock bred bark, men få full af resina, at *XXVj unces* gofvo *Xij un- ces Extract*. Denna Barken approberas af alla Medici. — Vi hafva nyligen blifvit öf- vertygade at råtta *Ambra Grisea* är excremen- ter af *Phyfeter macrocephalus*; när *Ambra Grisea* är färsk, deraf jag sedt en klimp som vågde 100:de skålpund, stinker den veder- vördigt och aldeles lik färsk Svin- träck. Det är samma Valfisk som gifver *Sperma Ceti*, hvilket är en olja som innehålles i egit rum uti denna Hvalens besynnerliga hufvud, ej af dets hjerna, som man hittils trodt.

Vår Landsman Hr. CLERK i Apotheka- re-Hallen har varit anfatt af slag, men mår
nu

nu bättre. Vår Hr. M - - - R lider mycket brist på pengar, alla berömma honom såsom ovanligt fnäll och kunnig, och at han är den enda som känner konsten at torka Krut utan fara at det under torkningen skall taga eld. Doct. SOLANDER besöker honom ofta. Äfven har Doct. SOLANDER hulptit vår Landsman D:r - ifrån fångelse för skuld; hade han varit något hemma i Botaniken, så hade Hr. BANKS velat emottaga honom hos sig. — Man lysfelläter sig här öfver alt med *Electrisitet* och *Magnetisme* samt dylika Phyliska ämnen — de samma förekomma altid i Societetens sammankomster.

Nu har jag slutat min *Historia Palmarum* och *Liliacearum*, deraf jag lämnade i går afskrift til Hr. BANKS, då jag ock af honom fick doupletter af deså rara samlingar i *Palmslågtet*. I ställe för de få hittills bekanta genera af *Palmer*, äro nu några och tjugu, och ibland dem *Sagu Palmen*, *Spanska Rören*, *Vinpalmen*, *Oljepalmen* och *Carranepalmen*, determinerade. — Jag har ännu någon tid nödig at sluta *Historia Mammalium*. — Det är deså delar af *Natural-Historien* jag gjordt til mitt *bufvud-ämne*.

Det andra Brevet dat. London den 20 Junii 1782.

En långvarig Gulsot har så medtagit mina krafter, at jag nödgats en månad hålla

längen och förlorat den vackraste tiden at vara i Trågårdarna, — Den tiden är ock ganska kort, då Våren är mycket varm. — Rida är dyrt i Ängeland; men har dock måst hulptit mig til hålfan. — Jag måste sjelf bestyra om mina Samlingars öfverförande til Sverige, sedan Hr. G - - lå illa fullgjort sit löfte med de *Succulenta* Växternas öfverstyrande. Utom de redan hemfända lefvande Växter och Frön årnar jag skicka en stor samling af sällsynta Växter härifrån innan jag företager resan til *Paris*. Jag hoppas at de ej taga skada under vägen, emedan man vet här konsten bättre än på något annat ställe at väl inpacka Växter til långväga orter. Jag hoppas at vid min hemkomst kunna, af Planter, Buskar och Trån inrätta en liten Ängelsk Trågård; dylika brista i Upsala Trågård. Doct. SOLANDER anfattes af slag på vänstra sidan i det vi tillsammans hade slutat vårt vanliga arbete den dagen, och lefde därefter allenast i 6 dagar. Vid hufvudets öpning fants på vänstra sidan i cranio en myckenhet utädrad blod. *Natural-Historien* har i *honom* förlorat mer än någon tror. Utom Hr. BANKS år nu i Ängeland ingen hans like. *Brittiska Museet* lider otroligt genom Hr. SOLANDERS död. Hans Succesor Herr MATTY år *Antiquarius*. Herr BANKS har nu inskränkt sit arbete och fyskellätter sig allenast med Sydlö Växterna, hvilka Doct. So-

LANDER utredt under sin lifstid. *Första To-*
men deraf utlofvas färdig om Tu år. — Ki-
 na-Quarnen är förträffelig at fint pulverifera
 allahanda rötter och örter, som äro altför fe-
 ga för Mortelen. Den i Apothekare-Hallen
 är lämnat af alla. Jag har haft mycken mö-
 da at få afrita en sådan, som ock har sigt,
 at barken blifver på en gång pulveriserad.
 Jag har varit ombuden af Hr. Apothekaren
 SCHULTZ på Ladugårdslandet at låta den af-
 rita. — Ehuru svårt det nu är at få något
 af den goda *Kina-barken*, sedan alt blifvit
 upköpt för *Lazaretterna*, skall jag dock gö-
 ra mitt bästa. Dets pulver är rött och likt
 det mörkaste Spanska Snus, gör öppet lif och
 måste därför förfättas med opiat. — Här gif-
 ves China i grufvelig stark dosis. — Man
 tror at den bleka Kinan är blandning dels
 af åtskillige adstringerande Barker ifrån Ve-
 stindien, och dels Bark af små nyls uppskut-
 na telningar af *Cinchona* eller *Achra sapota*.
 — Man gifver här den som varit olyckelig
 at svälja ned *arsenik*, straxt et vomitiv af
 hvit *Viatriol*, som inom 2 a 3 minuter e-
 vacuerar, och därefter olja — hvarken *aër*
fixus omtalas nu mera, ej heller nyttjas ar-
 tificiella Mineral-vatn. — Jag får sällskap til
 Paris med Hr. HEIDENSTAM och en Fransos
 vid namn BROUSSENET, som i 2 år varit hos
 Hr. BANKS endast sjsfelfatt med Fiskars be-
 skrifning, hvaraf han nu utgifver en fascicel

med de pråktigaste figurer. — Hr. FABRICIUS, som tilförene flere gånger varit i Ängeland, at beskrifva Insecter, år nu åter här öfver sommaren i samma ändamål. — I Medicinen har intet något af fynnerligt värde nyligen utkommit. — Hr. HERSCHELL som upptäckt den nya Planeten, år nu här med sin Tub och har en myckenhet af Förnåma hos sig om nätterna, så väl som Astronomer, at med denna Tuben observera. — En vid namn PARKER har upfunnit en Brånnspegel af mer än 30 tums diameter, och begår för den 66000 daler K:mt. — Hr. SCHEELÉ år här ansedd för en stor *Chemist* och man ville gärna få för honom härstädes någon indragtig fysla.

Det tredje Brefvet är daterat Paris den 27 November 1782.

Jag har nu varit i *Paris* 14 dagar, måst lyslofatt at här öka mina samlingar af örter med nya växter ifrån *Lima* och *Perou* hemskickade af DEMBEY samt ifrån *Isle de France* hemförde af SONNERAL. Af *Commerzens* Herbarium ifrån *Madagascar* har jag ock fådt del, som var ganska svårt, efter samlingen tilhörde Konungen. JUSSIEU år en charmant man, fast ej så communicatif med specimina som andra. Han publicerar nu *Genera Plantarum* efter sin Farbrors methode med caractere naturali, hvilket han ock efter hand

hand årnar göra med species. — DE LA MARKE, de FONTAINE och MONNIER åro här de förnämsta Botanici, men eljest en oändelig mängd som studera Botaniken. JUSSIEU gaf en Botanisk middag, hvarvid vi voro några och Trettio Botanici; BUFFON är i södra delen af Frankrike och arbetar på en *Histoire general de Mineralogie*. — AUBENTON längtar jag at se snart, för at få komma i Cabinettet; til hvilket han ensam har nyckelen. Alla samlingar i Natural-Historien samt Trågårdarna åro långt efter de Engelska. — Här är fåga kunnighet om nya Böcker och hvad på 10 a 12 år blifvit arbetat litet kändt. — Lazaretterne *Charite* och *Hotel de Dieu* som jag sedt, åro altför usla och stinkande, at en ovan knapt kan bärga sig i dem. — En oändelig skilnad ifrån de Ångelska. — Huru usel Medicin här är i dem, kan ej beskrivas; tunna säppor och svårt är Patientens diät; Laxativ, Lavement och små doser af China deras Medicin, hvarföre ock pluraliteten af Patienterne dö af svaghet under reconvalscencen. Veneriska Patienter hålla de här vid 6 a 7 veckors cur på gamla viset, då Ångelsmännen bota dem med sina injectio-
ner på 5 a 6 dagar, högst en vecka, som här hålles för orimligt. Jag har varit uti *Vetenskaps Academien* en session introducerad af dess nu varande Director DE LA LANDE, som då uppläste en *Memoire* om den nya Planeten, den
A a 4 han

han med Academiens bifall gaf namn af dess inventor *Planete de Herschell*. (a) Denna Academies Ledamöter tyckas vara ganska heta den ena emot den andra. ADANSON såg jag där, men han gick bort så snart han fick höra at jag var tillfådes. — Medicinska Societetens Sessioner har jag ock bevistat, då uplästes 2:ne Rön, det ena at med kalk-vain göra solution hvori sådeskorn tvättade ej gifva kohl-ax, och det andra at med repeterade doser af *ipecacuanha* cürera febris lactea. — Til *Versaille* har jag varit 2:ne gånger, då jag spisat hos M:r DE LA SONNE, som visat mig mycken höflighet och skäffat mig tillfälle at se alt där. Om Lördag årnar jag mig til *St. Germain*, som åges af Duc d'AYEN, en af Botanici här. *Trianon* har jag ej ännu hunnit at se, som är svårt vinna, ty ingen kan komma in där utom Drottningens speciella lof, hvarom jag dock har hopp. Mycket lefvande växter har jag uti flera Engelska Trågårdar för min räkning, hvilka jag i brist af hemgående fartyg måste til nästa vår qvarlämna. Så måste jag äfven göra här. — Konungen i Frankrike har skänkt mig *Roberts Icones*, som består af 3 stora Volumer, dem man annars icke kan få köpa. Grefve

CREUTZ

(a) Ännu lyckeligare namn har denna Planeten fått i Sverige, nemligen *Neptunus*, se K. Vet. Ac. Nya Handl, T. III. p. 74.

CREUTZ är en altför artig Herre, jag kan ej nog beskrifva hans attention för mig. Baron HERMELIN är nu äfven här. — VIQ D'AZIR är et perpetuum mobile. Han præparerar nu et präktigt Vårk uti *Neurologien*, besynnerligen *Cerebrum* och *Medulla spinalis*, af hvilke redan 37 Tabeller äro färdige ganska präktiga. — ROME DE L'ISLE præparerar äfven et stort Vårk om *Crystallerna* med vackra figurer. — 3:dje Volumen af Medicinska Societetens Handlingar äro färdiga men ej publicerad. — Här är för öfrigit ej färdeles förråd på dugeligt nytt. — DU HAMEL var död några dagar förån jag kom hit, han var en bland de förnuftigaste Fransoser. — *Medicinska Faculteten i Edimbourg* årnar å nyo gifva en Edition af sin Pharmacopœ.

Väderleken och de måst gångbare Sjukdomar i Stockholm, Månaderne Julius, Augustus och September 1782.

Julii. 1. Morg. mulet, 14 gr. varmt. Bar. 25,30. Midd. 19 gr. varmt.
 — — 2. Morgonen halfklart 12 gr. varmt, Barom. 25,31. Midd. 17 gr. varmt.

A a 5

Morg.

- Julii* 8. Morg. rågnade litet, 13 gr. varmt.
Barom. 25,29. Midd. 16 gr.
varmt, rågnade smått rågn e. m.
- — 4. Morg. mulet, 12 gr. varmt, Bar.
25,15. Midd. 16 gr. varmt.
- — 5. Morg. mulet, 12 gr. varmt, Bar.
25,25. Midd. 16 gr. varmt,
rågnade.
- — 6. Morg. mulet, 12 gr. varmt, Bar.
25,38. Midd. 17 gr. varmt,
rågn.
- — 7. Klart, midd. 19 gr. varmt.
- — 8. Morg. klart 14 gr. varmt, Barom.
25,62. Midd. 18 gr. varmt,
smått rågn.
- — 9. Morg. klart 14 gr. varmt, Barom.
25,70. Midd. 19 gr. varmt.
- — 10. Morg. klart, 15 gr. varmt, Bar.
25,69. Midd. 21 gr. varmt,
mulnade och rågnade mot af-
tonen.
- — 11. Morg. mulet, 16 gr. varmt, Bar.
25,49. Midd. 17 gr. varmt, råg-
nade ymnigt.
- — 12. Morg. mulet, 16 gr. varmt, Bar.
25,35. Midd. 21 grad. varmt,
klarnade.
- — 13. Morg. mulet, 18 gr. varmt, Bar.
25,63. Midd. 23 gr. varmt.
- — 14. Klart, 20 gr. varmt.

- Julii* 15. Morg.ullet och ymnigt rågn,
14 gr. varmt, Barom. 25,54.
Midd. 16 gr. varmt.
- — 16. Morg. halfklart, 13 grad. varmt,
Barom. 25,39. Midd. 19 gr.
varmt.
- — 17. Morg.ullet med litet rågn, 11
gr. varmt, Bar. 25,17. Midd.
10 gr. varmt.
- — 18. Morg. halfklart, 10 grader varmt,
Barom. 25,37. Midd. 14 gr.
varmt.
- — 19. Morg. klart, 10 gr. varmt, Bar.
25,53. Midd. 14 gr. varmt.
- — 20. Morg.ullet, 12 gr. varmt, Bar.
25,66. Midd. 18 gr. varmt.
- — 21. Vackert våder hela dagen, 20 gr.
varmt, Barom. 25,65.
- — 22. Morg. klart, 15 gr. varmt, Bar.
25,54. Midd. 20 gr. varmt.
- — 23. Morg. klart, 11 gr. varmt, Bar.
25,61. Midd. 19 gr. varmt.
- — 24. Morg. klart, 15 gr. varmt, Bar.
25,80. Midd. 22 gr. varmt.
- — 25. Morg. klart, 15 gr. varmt, Bar.
25,79. Midd. 18 gr. varmt.
- — 26. Morg.ullet, 16 gr. varmt, Bar.
25,63. Midd. 23 gr. varmt.
- — 27. Morg.ullet, 17 gr. varmt, Bar.
25,55. Midd. 24 gr. varmt.

Morg.

- Julii* 28. Morg. måst mulet, midd. 22 gr. varmt, rågnade mot aftonen.
 — — 29. Morg. hade rågnat, 18 gr. varmt, Bar. 25,45. Midd. 23 gr. varmt.
 — — 30. Morg. mulet, 15 gr. varmt, Bar. 25,42. Midd. 17 gr. varmt, rågn.
 — — 31. Morg. mulet, rågn, 15 gr. varmt, Barom. 25,16. Midd. 17 gr. varmt.
- Augusti* 1. Morg. mulet, 15 gr. varmt, Bar. 25,22 Midd. 18 gr. varmt.
 — — 2. Morg. mulet, 15 gr. varmt, Bar. 25,41. Midd. 22 gr. varmt, klart.
 — — 3. Morg. mulet, rågn, 16 gr. varmt, Barom. 25,48. Midd. 19 gr. varmt
 — — 4. Mulet med rågn, midd. 16 gr. varmt.
 — — 5. Morg. dimma, 15 gr. varmt, Bar. 25,43. Midd. 21 gr. varmt.
 — — 6. Morg. mulet, 14 gr. varmt, Bar. 25,26. Midd. 16 gr. varmt.
 — — 7. Morg. mulet, 14 gr. varmt, Bar. 25,40. Midd. 20 gr. varmt.
 — — 8. Morg. klart, 15 gr. varmt, Bar. 25,51. Midd. 21 grad. varmt.
 — — 9. Hade rågnat, morg. 15 gr. varmt, Barom. 25,27. Midd. 21 gr. varmt.

10. Morg.

- Aug. 10. Morg. mulet, 15 grad. varmt,
 Bar. 25,17. Midd. 17 gr. varmt.
 — — 11. Morg. rågn, 15 gr. varmt, Bar.
 25,12. Midd. 19 gr. varmt.
 — — 12. Morg. mulet, 14 gr. varmt, Bar.
 25,10.
 — — 13. Mulet och rågn; midd. 16 gr.
 varmt.
 — — 14. Morg. klart, 14 gr. varmt, Bar.
 25,12. Midd. 19 gr. varmt.
 — — 15. Morg. mulet, 15 grader varmt,
 midd. 17 gr. varmt, Barom.
 25,10.
 — — 16. Morg. klart, 13 gr. varmt, Bar.
 25,30. Midd. 20 grad. varmt.
 — — 17. Mulet och rågn; midd. 20 grad.
 varmt, aftonen klart.
 — — 18. Måft klart, 18 grad. varmt om
 middagen.
 — — 19. Morg. mulet, 13 gr. varmt, Bar.
 25,03. Midd. 15 gr. varmt.
 — — 20. Morg. mulet med rågn, 11 gr. v.
 Barom. 24,95. Midd. 16 gr.
 varmt.
 — — 21. Morg. mulet, 9 gr. varmt, Bar.
 25,26. Midd. 12 gr. varmt.
 — — 22. Morg. halfklart, 11 gr. varmt,
 Barom. 25,60. Midd. 16 grad.
 varmt.
 — — 23. Morg. klart, 12 gr. varmt, Bar.
 25,60. Midd. 16 grad. varmt.
 24. Morg.

- Aug.* 24. Morg. rågn, 13 gr. varmt., midd.
15 gr. varmt. Bar. 25,21.
- — 25. Mulet med litet rågn mot natten,
17 gr. varmt.
- — 26. Morg. klart, 12 gr. varmt, Bar.
25,37. Midd. 17 gr. varmt.
- — 27. Morg. klart, 11 gr. varmt, Bar.
25,36. Midd. 17 gr. varmt.
- — 28. Morg. halfklart, 12 grad. varmt,
Barom. 25,06. Midd. 16 gr.
varmt.
- — 29. Morg. hade rågnat, 11 gr. varmt,
Barom. 24,95. Midd. 15 gr.
varmt.
- — 30. Morg. halfklart, 10 grad. varmt,
Barom. 25,25. Midd. 16 grad.
varmt.
- — 31. Morg. strömoln, 10 gr. varmt,
Barom. 25,42. Midd. 16 grad.
varmt.
- Sept.* 1. Morg. rågnskurar. Midd. 15 gr.
varmt.
- — 2. Morg. klart, 9 grad. varmt, Bar.
25,66. Midd. 17 gr. varmt.
- — 3. Morg. klart, 10 gr. varmt, Bar.
25,79. Midd. 17 gr. varmt.
- — 4. Morg. klart, 11 gr. varmt, Bar.
25,78. Midd. 18 gr. varmt.
- — 5. Morg. mulet, 12 gr. varmt, Bar.
25,85. Midd. 16 gr. varmt.

6 Morg.

- Sept. 6. Morg. klart, 12 gr. varmt, Bar.
25,92. Midd. 20 gr. varmt.
- — 7. Morg. klart, 12 gr. varmt, Bar.
25,98. Midd. 20 gr. varmt.
- — 8. Dimma och moln f. m. 18 grad.
varmt, e. m. klart.
- — 9. Morg. klart, 11 gr. varmt, Bar.
26,00. Midd. 21 gr. varmt.
- — 10. Morg. klart, 12 gr. varmt, Bar.
26,01. Midd. 22 gr. varmt.
- — 11. Morg. klart, 13 gr. varmt, Bar.
25,85. Midd. 18 gr. varmt.
- — 12. Morg. strömoln, 10 gr. varmt,
Barom. 25,75. Midd. 14 grad.
varmt.
- — 13. Morg. strömoln, 7 grad. varmt,
Barom. 25,74. Midd. 12 gr.
varmt, om aftonen Norrken.
- — 14. Morg. klart, 3 gr. varmt, rim-
frost. Barom. 25,75. Midd. 11
gr. varmt.
- — 15. Mulet och ymnigt rågn, midd.
12 gr. varmt.
- — 16. Morg. mulet, 8 gr. varmt, Bar.
25,00. Midd. 12 gr. varmt.
- — 17. Morg. mulet, 8 gr. varmt, Bar.
25,23. Midd. 11 gr. varmt.
- — 18. Morg. mulet, 12 gr. varmt, Bar.
25,10. Midd. 14 gr. varmt.
- — 19. Morg. mulet 12 gr. varmt, Bar.
25,13. Midd. 13 gr. varmt.
20. Morg.

- — 20. Morg. rågn, 12 gr. varmt, Bar.
25,00. Midd. 14 gr. varmt.
- — 21. Morg. mulet, 9 gr. varmt, Bar.
25,10. Midd. 13 gr. varmt.
- — 22. Klart, midd. 12 gr. varmt.
- — 23. Morg. litet rågn, 8 gr. varmt,
Barom. 25,57. Midd. 15 gr.
varmt.
- — 24. Morg. rågn, 12 gr. varmt, Bar.
25,29. Midd. 16 gr. varmt.
- — 25. Morg. klart, 10 gr. varmt, Bar.
25,55. Midd. 16 gr. varmt.
- — 26. Morg. rågn, 11 gr. varmt, Bar.
25,52. Midd. 14 gr. varmt.
- — 27. Morg. mulet, 13 gr. varmt, Bar.
25,25. Midd. 16 grad. varmt,
rågn e. m.
- — 28. Morg. ymnigt rågn, 13 gr. varmt,
Barom. 25,55. Midd. 15 grad.
varmt.
- — 29. Måst mulet, litet rågn mot afto-
nen. Midd. 14 gr. varmt.
- — 30. Morg. klart, 8 grad. varmt, Bar.
25,37. Midd. 12 grad. varmt,
rågnade eftermiddagen.

Desse tre Månaderne hafva varit ovan-
ligen friska och föga eller snarare sagt ingen
Farfot gångbar, icke en gång i Provincerne,
få

lå vida därom ingen rapport til K. Collegium Medicum inkommit. Några få personer angrepos i Stockholm af lindrig Rödspot i slutet af Augusti månad, samt af rötaktig Feber, fast mycket fällsynt, hvilken dock på Gottland skall hafva med nog håftighet vist sig i September månad.

K. Wet. Ac. Nya Handlingar. T. III.
1782. 3:dje Quartalet.

p. 223. Cajopot-Oljans nytta och bruk i Medicin, af C. P. THUNBERG.

Denna fina Olja destilleras af Trådets blader, på Ön Banda. När hon är god bör hon vara gräsgrön, och vid afbränning eller utdunstning icke lämna minsta residuum efter sig. Hon luktar Camfer och litet Terpentin.

Invärtes har A. icke haft tillfälle försöka henne, men *utvärtes* til smörjningar är det et förträffeligt medel. 1:o, emot *Rheumatisk värk*, 2:o *Tandvärk*, at på Bomull lägga en droppa i den värkande iholiga tanden, 3:o emot *Inflammationer*, besynnerligen af Gickt. A. nämner i synnerhet en *Ophthalmie af gammal Gickt* hos en Fru, hvilken genom Oljans hållande för ögonen, då den blifvit drupen på en linnelapp, eller ock bunden öfver dem öfver natten, al-

tid lindrat och småningom fördrifvit denne nåstan inrotade sjukdom. 4:o uti *Gickt och Podager* skall man utan fara för indrifvande kunna med denna Oljas påsmörjande såkert lifa den odrågeliga värken; i hvilket afseende han ock råder at strö torr pulveriserad Camfer i säckor, passade efter foten. 5:o emot *Convulsioner*. 6:o *Råformar*. 7:o *Hufvudvärk*. 8:o at döda *Mal och Insecter* i kläder och Cabinetter, där denne Olja tillika recömmenderar sig genom sin angenåma lukt.

P. 228. *Anmärkingar om Skrån - Måsen (Sterna Caspia) af S. ÖDMAN.*

Denna Fogel, af Tårne-slågtet, som Prof. PALLAS först beskrifvit såsom invånare af Caspiska Hafvet, har ock A. funnit ytterst i Skåren vid Vermdön och följakteligen inskrifvit honom i Fauna Svecica. Han kläcker där på bara klippor 3 ägg, liknande höns-ägg, hvita med små svarta, sparsamt strödda fläckar; år för öfrigt synnerligen vig och snäll i sin flygt.

P. 231. *NIPA, et nytt Genus bland Palmtråden, af C. P. THUNBERG!*

Detta Palmtråd, som växer inpå Java, har hitintills icke varit sexualiter beskrifvit, oägtadt RUMPHIUS gifvit en präktig ritning på dess blad och blomtrofs. A. upfyller nu den-

denna brist och genom en fullständig beskrifning visar at det hörer til 21:sta Clasfen, dets första Ordo, näst efter Cynomorium. Et enda Species har A. här af blifvit varse, som han kallar Fruticans, emedan det merendels har låg och ibland ingen stam.

P. 236. *Folkmängden i hela Riket och utt hvart Högdingedöme, tillika med Husbållens antal i Städerne och på Landet, sådane som de af Tabell-värket funnits åren 1751 och 1772, af PEHR WARGENTIN.*

Genom jämförelse af desse 2:ne åren visar A. huru mycket Folkmängden på 20 år vuxit, och at då år 1751 antalet på Stockholms Invånare var 55700, funnos de år 1772 vara 72444, och hela Rikets Folknummer som år 1751 var 2,215639, var år 1772. 2,584261, hvilka Tal han med goda anförde skäl påstår snarare vara för ringa än för högt upgifne, och tror sig med fullkomlig säkerhet kunna antaga at Rikets Folknummer nu år vid pass 2,800000, utom dem som bo i Pömern, hållt de sista 7 åren 30,000 flere blifvit födde än döde.

Tilökningen har i proportion varit störst i Finland, til en full tredjedel, och minst i Götha Rike. Borgerskapet har ock ökat sig i något större förhållande än Landtfolket.

Denna afhandling innehåller så många nyttiga anmärkningar, at han med synnerligt nöje lærer af alla tänkande Läsare emottagas.

Disfertatio Inquirens Synchronotomiæ pubis utilitatem in partu difficili, Præsidente GVALT. V. DOEVEREN, Auctore JANNO PETERSEN MICHELL. Lugd. Bat. 1781. 4:o. 58 pag. utom Företal och Dedication.

Til öfning i sina Studier har A. någon tid underfökt huruvida Osfa pubis under förlöfningar kunna vidgas, hvaraf han dock ingen fölgd dragit för Synchronotomiens nödvändighet. Han har endast därpå tagit sig anledning at här underföka denna fråga, hvilken på en tid blifvit så mycket väckt i Journaler och många färskildta Skrifter, bland hvilka A. beklagar sig icke hafva fådt läsa *Cambionis Epistola*.

Vi vilje til et prof af A:rs afhandlingsfätt anföra de frågor dem han företagit sig at besvara: 1:o, Männe Konsten bör efterapa det Naturliga utvidgandet af Bäckbenen och är således Naturen et mönster för Synchronotomien? 2:o, Männe Bäckbens skapnad är olämpelig för denna operation, och kunna hafvande qvinnor undergå honom utan fara? 3:o, Vittnar årfarenheten
hit-

hitintils til defs förmån? 4:o, Bevisas defs nytta af de försök som blifvit gjorde på Cadavera och på kreatur? 5:o, Kunna de händelser utstakas då den är gagnelig och bör nyttjas i stället för Operatio Cæsarea? 6:o, Måne Operatio Cæsarea är så hiskelig och så farlig, som många bjuda til at afmåla henne?

Sedan A. noga granskat skålen mot och med, tror han sig med fåkerhet kunna påstå at *Synchondrotomien uti ingen händelse bör nyttjas framför Operatio Cæsarea*: et enda tillfälle kunde gifvas då den borde väljas framför Crochetter, så framt den icke vore underkastad så många svårigheter och medförde så mycken lifsfara.

(*Comment. Lips. Vol. XXIV. p. 650.*)

Anmärkningar om Semen Sabadillæ af J. G. GLEDITSCH.

A. håller af likheten före at Semen Sabadillæ antingen tages af et eget Species *Veratri* eller en Varietet af *Veratrum Nigrum*, med hvars frö och pericarpium det i smak och värkan nära öfverenskommer. Det är *skarpt, retande och brännande*, och bör icke vårdslöst nyttjas, samt icke invärtes af oförståndige; ty det kan lätt förorsaka inflammation och kallbrand. Et unce innehåller en drachma extractum Aqvosum s. Mucilagi-

nosum; men når et unce digereras med Spiritus Vini rectific: fås två drachmer extractum resinosum; få at des kraft til största delen hårrör af des resinösa del. (*Ibidem* p. 666.)

Disfertatio Chemica Inaug: de *Resina Elastica Cajennensi*, Auth. ARN. JULIAANS. Traj. ad Rh. 1780. 8:o. Maji p. 74.

Trädet hvaraf denna Saft tages kallas *Hevea Gujanensis*, beskrives efter Aublet (a) som, ehuru blomman ej blifvit sexualiter examinerad, dock ställer det under Monoecia, Dodecandria L.

Saftens elasticitet, som af ACHARD förut blifvit undersökt (b) har A. å nyo granskat och funnit at den låter utsträcka sig til dubbelt, $2\frac{8}{9}$, $3\frac{1}{2}$ och $3\frac{1}{5}$:del af sin längd.

CONDAMINE var den första som försökte at uplösa och at nyttja honom til hvarjehanda behof, men fruktlöst. Efter honom lyckades det för FRESNEAU at lösa up honom i Oleo Nucum, men elasticiteten förlorades.

Ån-

(a) Histoire des Plantes de la Gujane Française par M:r FUSEE AUBLET. Paris 1774. 4. Vol. IV. av. fig.

(b) Chym: Phys: Schriften. Berlin 1780. 8. p. 211-226.

Änteligen påfunno MACQVER och HERISSANT det bästa Menstruum, ehuru dyrt, nemligen Naptha Victrioli. Sedan har ingen mer än ACHARD anställt försök i detta ändamål, hvilka af vår A. å nyo genomgås. I tempererad luft bibehålles dess extensibilitet och elasticitet, men i köld blir det skört. I vatn löses det icke, enligt MACQVERS försök. Det tar snart eld. Genom destillation af 7 unce, balneo arenæ, fick A. et subalcaliskt phlegma $\frac{1}{2}$ drachma, tunn Olja 3 unce och 4 drachma, starkare Spir. alcal. volatilis 2 scrupel, tjockare Olja 1 unce och 2 drachma, svagare Spirit. alc. volat. $5\frac{1}{2}$ drachma, Kol 2 drachmer, hvilka yigter utgöra unce $5\frac{1}{2}$, drachm. $2\frac{1}{2}$ och $\frac{1}{2}$ scrupel, så at 4 scrupel äro förlorade. De begge Oljorne innehöllo et oleum esentielle och pingve.

Med *Menstrua Acida* gjordes flere försök: *Acid. Victrioli tenue* löste ej, men frätte endast, förrän det blef concentrerat. *Acid. Nitri fumans* lämnade resinan frätt, hård och med en salt-skorpa omgifven; när en stark sådan solution stått i täpt kärl 30 dygn, upkom små Rhomboidiska Crystaller. Aqva fortis kunde på $\frac{1}{2}$ år icke solvera henne genom digestion, utan tingerades endast med gul färg, men med eldens tilhjelp blef en genomskinlig gul solution; när 3 gånger så mycket vatn slogs til Aqva fortis löstes hon ock. Aqva Regia gör en liten solution, när

hon länge diggeras därmed. De svagare Vegetabiliske syror gjorde ganska liten och nästan ingen värkan. Alcalia Fixa lösa intet; Volatilia icke heller. Likafå Menstrua Saponacea, Salina och Spirituosa, icke en gång Spir. Ætherei, Vitriolatus, Nitrosus eller Salinus.

Bland Olea essentialia utmärker sig Oleum Anisi, som med eldens tilhjelp löser henne; äfven som Chammomillæ, Angelicæ, Myrrhæ, Rosmarini, Nucis Moschatæ och Cumini.

A. gör sluteligen följande påstående: 1) At det är hvarken en Resina eller et Gummi, utan en Succus inspissatus. 2) At den skiljer sig från alla andra resinöse kroppar genom sina beståndsdelar. 3) At dess Krytaller som genom Acid. Nitri Fumans beredas, likna dem som genom samma Acidum upkomma med Gummi Arabicum. 4) At de färskilte färgor som visse vätskor få genom denna saft, fynas hårröra af något inblandat sot. (*Ibidem* p. 689.)

Samling af Rön och Uptäckter. Band. II.
December 1781. (Se det föregående Del.
2. p. 389.)

Denne Månad innehåller 1) Om en ny Animalisk Syra, af CRELL. 2) Beskrifning på

på en ny Hydro-climax, af SCANEGATTY m. fig. 3) Beskrifning på en Ombro-Meter med fig. 4) Beskrifning på Wirziska Vatten-upfodrings Machin m. fig. 5) Beskrifning på Inhaler m. fig. 6) Beskrifning på en Anemometer m. fig. 7) De nyaste upptäckter i Chemien af CRELL. 8) At tända up ljus med Electricitet, af INGENHOUSZ. 9) At göra Gryn, Salep och Sago af Potäter, af PARMENTIER. 10) Om Holländska Sill-faltningsfåttet. 11) Om Doct. KNIGHT's method at göra Artificiella Magneter, af WILSON. 12) At färga åckta Turkiskt rödt, af PALLAS. 13) Om Chinefernes Målare-färgor, af Hertigen DE CHAULNES. 14) At taga aftryck af Örter, af PINGERON. 15) Försök vid Vegetation, af DU HAMEL.

Auctorerne ge sluteligen tilkänna at af denne Journal et Band årligen hådanefter utgifves, men icke som hittills Månads-vis, och begåres i R:daler prænumeration här i Stockholm på Kongl. Vetensk. Academiens Contoir.

Man har dock ånnu icke sedt fullbordan af detta löfte; få mycket mer önskeligt, som Journalen utmärkt sig af den bästa smak ock insigt uti valet af ämnen; hvaröfver ock här bifogas Kgl. Vet. Academiens fördelaktiga utlåtande.

Berättelse om framl. Assessoren i K. Collegium Medicum Doctor CHR. LUDV. RAMSTRÖMS sista Sjukdom.

Assessor RAMSTRÖM hade 1775 genom fall ur en Cabriolet stött bakdelen af hufvudet och vänstra armen mycket illa, som han då strax ej synnerligen vårdade, hvarefter den armen altsedan stundom värkt och varit svullen samt ej haft sin vanliga styrka; mädde för öfrigt väl til 1780 i Aug. då han i stark kulen blåst och motvåder lät ro sig en mil och vid framkomsten var genomkyld och ruslig; 2 dagar därefter var han ovanligt nedslagen til sinnes och hade ringa appetit; under det han sofver på en Soffa, strax eftermiddagen, faller han oförmodel. i golvet, med sturrningar i händer och fötter samt någon efterföljande svindel, som gaf honom en stor contusion under ena ögat; vid pass 2 månader därefter, af någon sinnesrörelse, fick han en svår convulsivisk attacke som råkte et dygn samt förgick efter V.S. Emetica och Lavements; därefter var han frisk omkring et halft år, då han åter 1781 om sommaren oförmodel. fick convulsioner, som nu voro håftigare och långsamare, men som omsider lindrades på samma sätt; mot vintren s. å. fick han en ganska håftig hufvudvärk, som tvingade honom at gifva sin plåga med ropande tilkåna, emot hvilken hvarjehanda

revellentia förgåfves bruktes, tils man försök-
te Causticum Salinum ph. sv. öfver hjesfen
til en Ducats storlek, som tydel. lifade ho-
nom och därför hölts länge öppet, och fria-
de honom denna gången för convullioner;
han hade ock denne sommar druckit brunn.
Mot våren 1782 fick han Frossfeber och e-
mot en Accès oförmodel. convullioner igen,
som då börjades med et ynkeligt låte och en
spasm i halsen, så at hufvudet drogs mot e-
na axeln och en vertigineus yrsel, hvilken
paroxysme dock ej återkom vid nästa Feber-
Accés, men vål den svåra hufvudvärken, som
åter lindrades med Causticum. Efter denna
tiden var hyn ej så liflig som förr, ej heller
sinnet lika lått. Lördagen den 16 Nov. då
sista Causticum ännu icke hunnit läkas, kla-
gade han öfver ruskighet som skyltes på höst-
vädret; Söndagen klagades öfver ömhet och
värk i alla leder samt öfver et sår på inra
läppen, som förmodel. under en mindre con-
vullion föregående natt upkommit; Månd-
agen och Tisdagen var han ute i Embets-
sysslor och vanligt sällskap, men om morgo-
nen den 20 Nov. fants han sansfelös i sin
fång, hade bitit sönder tungan och låg i en
slummer, ådren öppnades och et Emeticum
gafs, som värkade den förbättring at han
steg up, gick omkring golvet, talte och kla-
gade öfver en svår hufvudvärk, men var myc-
ket envis och hastig och ville ingen ting ta-
ga

ga in; e. m. kl. half 4 återkommo convulsionerne mycket tått, knapt 1 a 2 minuter emellan, börjades alltid med utspärrande ögon, hufvudets dragande åt vänstra axlen samt lägre eller starkare låte och rop; emellanåt slumrade han mer eller mindre tungt; flere Cliftirer applicerades nu, som gjorde god öpning, och Patienten sanfode sig så mycket at han, fast oredigt, begärte så stiga på nattstolen, som skedde, men då märktes en paraplegie så at han icke det minsta kunde ståda på fötterna; man gaf honom nu Cremor Tartari med Såcker i vatn at dricka, som han villigt emottog, jämte en dosis Tinct. Thebaica; öfver natten voro flere öpningar och mot morgonen tämmelig sansning; men kl. 9 f. m. d. 21 återkommo Convulsionerne med lika styrka och med en colliqvativ svett öfver hela kroppen; man borttog de varma sångklåderne och applicerade 12 ft. Blodiglar från det ena örat til det andra, som drogo mycket och förtogo convulsionerne, så at han var fri för dem i hela 9 timmar, då han likväl låg i en jämn fast lätt slummer. Märkvärdigt är at alla desse Iglar dogo, och at de först applicerade redan innan de sifte slåpt sig lösa. Nu fortfors med Cremor Tartari och ehuru paroxysmerne om aften återkommo, feck han dock ömnic stogång öfver natten, som likväl involuntarie geck bort; han tycktes vara litet bättre mot

mor-

morgonen, men när convulsionerne f. m. d. 22 återkommo, voro de beledfagade med hårdt ropande och slöts med en svår stertor in pectore, så at en snar död syntes förestå, men vid middagstiden sagtades både det ena och andra så at han var e. m. oförmödeligen bättre; nu var ock den colliquative svetten borta. Cremor Tartari togs flitigt och gärna; mot natten återkommo convulsionerne starkt och hårdt, dock ej fyllest så tätt, flere starka öppningar följde, och f. m. d. 23 var han ovanligt munter, talte litet men oredigt, såg omkring sig och lyfte på hufvudet, hvilket glada utseende dock kl. $\frac{1}{2}$ 12 förbyttes uti starka och tåta convulsioner, med en, hvarje gång påföljande svag stertor, som fortfor hvar eller hvarannan minut, til kl. 1, då han stilla afled.

Hvad som vid Obductionen i min och fleres närvaro d. 25 följande Nov. fanns och som nogsamnt synes gifva dödsorsaken tilkännna, inhämtas af Hr. Professorn Doct. A. J. HAGSTRÖMS här bifogade berättelse:

Vid Assessoren Herr Doct. RAMSTRÖMS Obduction d. 25 Nov. 1782, märktes följande omständigheter:

- 1:o, Cranii ben friska af vanlig tjocklek,
 - 2:o, Dura mater nog blodsprängd, ganska starkt fastad vid Cranium, hård och af en ganska stark textur.
 - 3:o, Arachnoidea och Pia mater nog förenade, tillsammans så hårde som Dura mater plågar vara, och
- kun-

kunde i synnerhet Arachnoidea med fingrarne uplyftas och affiås från Hjerne-ytan, utan at denna eljest tunna hinnan brast sönder; Blodrören hårpå voro mycket stora.

4:o, Hjernan hård och fast, samt af den starka pia mater til sina gyri få skild, at de, likt intestina tenuia, kunde lyftas och skiljas från hvarandra; eljest utan alt utvartes fel.

5:o, Uti Lobus anterior dexter Cerebri öfver taket af Orbita, nära falx duræ matris, funnos begge hjernans substanser sammangyttrade och förvandlade, i en til skapnaden ågg-lik platt massa, liknande til färgen stelnat fett, något hårdare i känslan än Hjernans vanliga substance, öfver 2 tums längd och vid pass 1 och en half tums bredd; midt inuti hvilken var något gul Lympha. (a)

6:o, För öfrigit var så vål Cerebrum som Cerebellum frisk, så vål til deras textur som kamrar, hvilka voro torra, men Blodrören allestädes fyllda och spända.

Denna svampaktiga eller, om så må sägas, steatomatöse Växt, som framdeles hade kunnat förvandla sig til kräftartad, var ofelbart en causa remota et incurabilis Mortis. Salig Herr Assessorn var vål några år, från 1763--68, plågad af en envis Råform (Herpes) vid den högra tinningen, för hvilken han fruktlöst brukat til och med en ordentelig Mercurial-cur, som det oagtadt 2:ne gånger om året återkom och som på 10 a 12 de senaste åren af sig sjelf försvunnit, men jag vet icke om den med skål kan anses för anledning til denna Hjernans förvandling, hvilken snarare torde härflyta af den starka *Commotio Cerebri* när han föll ur sin Cabriolet och stötte vänstra delen af nacken.

J. L. ODHELIUS.

(n) Denne Växt förvaras i Spiritus vini uti Kongl. Collegium Medicum.

Ny-

Nyheter.

1781 d. 10 Julii dog i Paris den namnkunnige Sten-Operateuren FRERE CÔME, 79 år gammal. Dets rätta namn var JO. DE BADILHAC.

Vid samma tid dog dårfåtades Hr. ANDRÉS LEVRET, 77 år gammal, namnkunnig för många Arbeten i Accouchements-Vetenkapen.

1782 d. 7 Aug. dog i Berlin den namnkunnige Chymicus Herr ANDR. SIGM. MARGGRAF, Directeur af den Physicaliska Classen vid därvarande K. Vet. Academien, 73 år gammal.

S. å. d. 7 Sept. år Med. Doct. ERNST v. HEYDENSTAM förordnad at vara Kongl. Maj:ts Första Lif-Medicus och Vice-Præses i K. Collegium Medicum.

S. å. d. 19 Sept. år Med. Doct. ANDERS CHRISTOFFERSSON utnåmd til Kongl. Maj:ts Andra Lif-Medicus.

S. å. d. 31 October åro Provincial-Medici: Doctorerne LARS MONTIN i Halmstad, BENGT BJÖRN-LUND i Björneborg, JOH. SAHLBERG i Sundsvall och CARL BLOM i Hedmora, af Kongl. Maj:ti i Nåder hugnade med Assessors Namn och Heder, lika med Assessorerne i Kongl. Collegium Medicum.

S. å. d. 16 Nov. har Förste Chirurgus vid Ost-Indiska Compagniet FREDRIC HIORTBERG i Nåder blifvit hugnad med Assessors Namn och Heder, lika med Assessorerne i Kongl. Collegium Medicum.

S. å. d. 23 Nov. afled i Stockholm Assessoren i Kongl. Colleg. Medicum Doctor CHRISTIAN LUDVIG RAMSTRÖM, 43 år gammal. Han hade Studerat i Upsala och Stockholm, tjänte som Hospitals-Medicus vid Svenska Armeen i Pomern åren 1760--2. Antog Doctors-Graden i Greifswald, gjorde en lård resa til Paris, egenteligen för Accouchements-Vetenkapen, den han efter hemkomsten enkannerligen hade til föremål, anlade 1774 Barnfångs-Huset Pro Patria, blef 1775 Assessor i K. Colleg. Med. samt biträdde vid Hans K. H. Kron-Prinsens födelse 1778.

Til Läsaren.

De första 15 Arken af denna *Del* äro iikfom *Delen I och II*, utgifne under Herr Prof. KRAAKS och Hr. Profectorn HAGSTRÖMS inseende, se pag. 227; men i anseende til Hr. Prof. KRAAKS utländska resa (a) se pag. 234, anmodades af honom Hr. Assessor GABRIEL LUND at besörja de återstående Arken, hvilken ock haft tillsynen vid Arken 16--19. Vid de slutelige 6 Arken 20--25 har jag, på Utgifvarens Hr. Assessor PFEIFFERS anmodan, besörjt den Medicinska åtgården, sedan Hr. Assessor LUND skrifteligen til Assess. PFEIFFER afflagt sig den befattningen.

Nästa *Del* skall utgifvas emot lika vilkor af prænuration, i half R:daler Specie för 25 Ark, utom Register och Titelblad, med ingående året. Hr. Assessor PFEIFFER har af vånkap för Vetenskapen benågit åtagit sig at fortfara med förlaget, och någre nitiske Läkare i Hufvud-Staden hafva öfverenskommit at emellan sig dela den Medicinske omsorgen. Stockholm den 31 Dec. 1782.

J. L. ODHELIUS.

Re-

-
- (a) Professor KRAAK reste i Julio sistl. til Skåne och därifrån til Tyskland, och har, som han genom bref til sina vänner i Stockholm berättat, nu köpt sig ågen-dom och blifvit boende i Herrnhur.

Register

öfver

Tredje Bandet.

A.

- AASKOW (K. Dansk Lif-Med.) p. 8, 9.
ABILDGAARD (K. Dansk Prof.) 13, 14.
Academie, K. Vet. Ac. Nya Handl. 305,
308, 324, 327, 385.
- - - i Greifsvald, 352. Dets Trågård
353.
ACHARIUS (ER. Studiosus) 308.
Acida Vegetab. 130.
ACKERMAN (K. Dansk Lifmed. och Prof.)
319.
ACREL (OLOF AF,) General-Direkteur,
m. m. 15, 176, 309, 344, 360.
ADANSON (Historicus Natur.) 376.
Aether, dets præparation, 324.
Afhandling om Hushålln. til Sjös, 275.
Ailhauds pulver, 204.
ALM (JACOB) Professor i Arte Obst. 160,
282.
Almanach für Aertze &c. 8, 15.
ALSTRÖMER (Baron och Canc. Råd) 353.
Ambra Grisea, hvad det är, 370.
Ammor, hvilka ej böra blifva det, 109.
Anthos, *Oleum*, gifver Fårnissa, 134.
Apothek i Tyflkland, 351.
Arsenic, medel däremot, 373.
AUBENTON (Fransk Historicus Natur.) 375.
BANKS

Register.

B.

BANKS (Præsid. uti K. Eng. Societ.) 371,
372, 373.

BANG (Doctör) II.

BARFOT (Profect. vid Acad. i Lund) 190.

Barnaföderskors skötsel för 200 år sedan, 199.

Barnmoriska, desfs oförståndiga upförande, 76.

Barnbörds-Hus i Köpenhamn, 10.

- - - i Stockholm, 10.

BÄCK (ABRAH. K. Arch. och Præses i K.
Coll. Med.) 8, 15, 88.

Bensfår, 273, 355.

BERGER (von, K. Dansk Conf. Råd och
Lifmed.) 5, 7, 13.

BERGIUS (P. J. Prof.) 15, 293, 303, 367.

BERGMAN (TORBERN, Prof.) 289, 310.

BERGSTRAL (JOH. Assessor) 46.

BESSON, 312.

BIERKANDER (CLAS) 326, 328.

Binnickemask, medel däremot, 291, 316, 399.

BJÖRNLUND (BENGT. Assessor och Prov.
Med.) 92, 205, 270, 289, 325,
326, 399.

Blodpink, 81.

BLOM (CARL, Assessor och Prov. Med.)
47, 309, 316, 399.

Botanisk Trågård i Lund, 249.

BRANDELIUS (LARS, Doct. och Adjunct)
160, 173, 188, 205.

BRANNIUS (J. W.) desfs bref til Assessor
LUND, 199.

Bronzera, pulver därtill, 310.

Bröst-

Register.

Bröfsvårtor, Såra, medel däremot, 289.
BRUNNICKE (K. Dansk Prof.) 14.
BUCKHAVE (Doctor) II, 354.
BUFFON (Grefve, och Frank Hist. Nat.)
374.

Bulbocerus, 308.

C.

Caffé, Svenskt, 203.

Calendarium Faunæ, 329.

- - - *Floræ*, 328.

CALLISEN (K. Dansk Prof.) 9, II, 12.

Camfer af *Pulsatilla*, 133.

Cantharides, deras nytta i Kikhosta, 51. sq.

- - - skadeliga värkan, 81.

Cataracta, 320.

CHRISTOFFERSSON (AND.) 188, 399.

CIRILLO (Prof.) 330.

CLERK (Svensk, Apoth. i London) 370.

Colique, medel däremot, 101, 102, 104.

Collegium Sanitatis i Pomeran, 352.

- - - i Nancy, des Pris-frågor, 218.

COLLIN (JOH. HENR. Prof.) 311.

Colocyntis, 329.

CÔME (FRERE, Frank Sten-Operateur) 399.

CONDAMINE (Frank Acad.) 390.

Conium, des nytta i Kikhosta, 41 sq.

Convulsioner, bot däremot, 386.

CRELLS Chemisch. Journal, 129.

D.

DALBERG (NILS, Bergs-Råd) 49, 329.

DANIEL

Register.

DANIEL (CHR. FR., Doctor) 15.
Dentellaria, dess nytta, 267, 268.
Dentition hos Barn, Priskrifter därom, 108.
Diarrhoé, medel däremot, 12, 205.
DOEVEREN (v. Prof.) 388.
DOULCET (M. D.) 214.

E.

ECKHOFF (ERNST. FR.) 319.
EKMARK (Prov. Med.) 340.
Ekällons Decoct, 202.
Elastiska Kådan, 133, 390.
Elephantiasis, 13.
Emetiske medels nytta i Pleuresie, 319.
Entero - Epiplo - Omphalos, 309.
Enteroccele, Ljumske - bråk, 146.
Epidemier i Stockholm, se Våderlek.
Epilepsié, bot däremot, 290.

F.

FABRICIUS (Professör) 308, 374.
FAXE (ARVID, Amir. Med.) 28, 276,
307.
Feber: Intermittent, II.
- - puerperal, 10, 215, 223.
FEUCH (Doct. och Stads-Ph.) 190,
Folkmängden i Riket, 387.
FONTANA (de, Botanicus) 375.

FORSS-

Register.

FORSSLIN (MICH. Pråft) 88.

FORSTER (Prof.) 320.

FOTHERGILL (Doctor) 40.

Fotvatn, defs nytta, 356.

Förstoppning, envis, bot däremot, 265.

Förteckning på döde i Stockholm under 6
år, och i hvad sjukdom, 238.

- - - Barn döde under 6 år, 243.

- - - - mördade Barn på 30 år, 277.

G.

Geum Carioph. f. Urbanum, 11, 161, 173, 188.

Gickt, 319, 326, 385, 386.

GRANT (M. D. Lazarets Med. i Neyork) 2.

GREGOIRE (Frank Chir.) den förste som
observerat Retrov. uteri, 77.

Grisla, 306.

GRUNER (Hof-Råd) 8, 15, 358.

GULBRAND (K. Dansk Lifmed.) 8, 12.

Gummi Guajaci, prof på defs godhet, 131.

Gustavia, nytt Örtegenus, 369.

H.

HAARTMAN (JOH., Prof.) 48.

Hæmaturie, 81.

Hæmorrh. uteri, 104.

HAGSTRÖM (AND. J. Doct. och Profe-
stor) 13, 146, 159, 160, 227,
321, 397, 400.

HA-

Regifter.

- HALENIUS (Prov. Med.) 28.
HALLENBERG (GEORG, Bruks-Medicus)
160, 231.
Hamburgske Practici, 346.
- - - deras method, 349.
Handbok för Barnmorskor, 231, 234, 278.
HASSELQVIST (M. D.) 360.
HEDIN (SVEN, Affessor.) 7, 220, 343,
363, 367.
Hernia incarcerata, 146.
HERNOQVIST (Prof.) 13, 14.
HERSCHEL (Astronom) 374, 376.
HESSELIUS (AND.) 275.
HEYDENSTAM (ERNST. v., Lifmed.)
399.
HJELM (P. J.) 305.
Himmelstad Lunds Mineral-Brunn, III.
HIORTBERG (FREDR. Chir.) 399.
HOFFMAN (ANTON, Lifmed.) 304.
- - - (DAN, Lif-Chirurgus) 304.
HOLMESKÖLD (K. Dansk Confer. Råd)
14.
Hufvudvärk, bot däremot, 386.
HUNTER (M. D. Anatomicus) 71, 75,
119, 151, 370.
Hydrophobie, 271, 312, 363.
Hygrometrum Floræ, 326.
HÜPSCH (v. Baron) 174.
Hvitkål, dens nytta i fotvatn, 355.
I.
Immebad, deras nytta, 312.

Register.

- Influenza*, (Febr. Catharralis) 342, 345.
Insect Calender, 328.
Insolation, 292.
Ipecacuanna, des kraft i Hæmoptylis, 104.
- - - i Hæmorrh. uteri, 104.
- - - i puerper. Feber, 216.
Ischias, 103.
ISLE (ROMÉ DE L', Fransk Astronom) 377.
JUSSIEU (Botan. Prof.) 374.

K.

- Kikhosta*, afhandling dârom, 16.
- - - des orsak, 17 sq.
- - - om hon år smittosam, 19.
- - - sammanhang med andra sjukdomar, 23, 29.
- - - Cur, 32, sq. 40.
Kind-Bark, ny sort, 370.
- - - *quarn*, 373.
Kol, Trå och Sten, 305.
Koppypmning, anmärkning därvid, 126, 244, 269.
- - - gammalt och nytt fått, 157-
- - - huru den anfålles i Franche-Com-té, 110.
- - - jämförelse emellan flere fått, 92.
KRAAK (JOH., Professor) 13, 69, 143, 220, 231, 238, 278, 343, 400.
Kraf-

Register.

Kräftan, medel däremot, 355.
Källarhalsbär, deras värkan, 291.
KÖLPIN (Just. Råd) 8.

L.

Lactuca Silvestris, des kraft, 311.
LAPEIROUSE (Baron, Ph. P.) 327.
Lazarettet i Köpenhamn, 7, 220.
- - - Paris, 375.
- - - Stockholm, 223.
Ledum palustre, des nytta, 46, 47, 48,
205, 325.
LEONHARDI (Prof.) 320.
LETTSON (J. C.) 16, 51.
LEVRET (ANDRÉS, Accoucheur) 399.
LINDESTOLPE, des Biographie, 228.
LINNÉ, (CARL v., Prof.) 15, 367.
Luftsyra, des nytta, 66, 67, 265, 274.
Lungprof, nytt, 357.
LUND (GABR. Afessor) 13, 16, 230,
266, 277, 278, 400.
- - - des sätt at bota Kikhosta, 51.

M.

MACQVER (Fransk Chem. Prof.) 391.
Mal, at fördrifva, 386.
Manie, bot däremot, 290.
MANNERCRANTZ (FR. W.) 289.
MARGGRAF (AND. SIGM. Chymicus) 304,
399.
MARKE (DE LA, Botanicus.) 375.

Ma-

Register.

- Maskar i urin*, 106.
MÉNADIE (qvackfalfvare.) 351.
Mercurius Corros. Albus, des's kraft utvärtes, 330.
- - - *dulcis*, des's nya præparation 145.
Metastasis Lactea, 230, 270.
MEZA (M. D.) 11.
MILLMAN (M. D.) 370.
Mijsfall, förment, 56.
Mijsfoster, 310.
Mola, 68.
Monetas Salva, 289.
MONNIER (Botanicus.) 375.
MONTIN (LARS, Assessor.) 399.
Montinia, 369.
MURRAY (AND. Prof. och Ridd.) 49, 304.
- - - (ADOLF, Prof.) 275, 279, 308.
Muskot, Botanisk beskrifning därpå, 325.
MÜLLER (Just. Råd.) 14.
Mördade barn på 30 år, 277.

N.

- Nafvelbråk*, 309.
Neptunus, ny Planet, 376.
Nipa, en Palm, 386.
NOOTH (Öfver Int. af Lazar. i N. Amer.) 3.
NYANDER (JOH. C., Prov. Med.) 28.

O.

- ODHELIUS (J. L. Assessor.) 5, 78, 174, 268,
279.

Register.

- 279, 314, 323, 325, 331, 344,
356, 398, 400.
Oedema pedum, 273.
OLEVELDT (Stads-Chir. i Stockh.) 363.
Oleum Cajoput, 385.
Ophthalmie, bot däremot, 385.
Opium, des kraft i Veneriska tilfällen, I,
316.
- - - i *Spasmodiske* tilf, 101, 102, 290.
Ornithologie, 327.

P.

- PALLAS (Prof.) 342.
PARIS (M. D.) 157.
PARKER, upfinnare af en Bränspegel, 374.
Pharmacopoea Pauper. Hamb. 348.
- - - *Edinburg*, ny edition, 377.
PFEIFFER (JOH. M. D. Assess.) 227, 400.
PIHLGREN (JOH. M. D.) 160.
Podager, bot däremot, 386.

R.

- Rabies*, des orsak, 216, 271, 312.
RAMSTRÖM (CHRIST. LUDV. Assess.)
394, 399.
- - - des *Obduction*, 397.
Rheumatism, bot däremot, 385.
RETZIUS (Prof.) 248, 369.
Retzia, 369.
RIBBEN (CARL, Assessor.) 56, 66, 265,
279, 315.
ROGIER (GIDEON HERM. DE, M. D.)
I, 345.

RO-

Register.

ROSENBLAD (EBERH. Prof.) 288.
ROSENSTEIN (NILS, Arch. m. m.) 15.
RUDBECK den äldre, 228.
Råform, bot däremot, 386.
Rödfot, 273, 276, 325.

S.

Sabadilla Semen, 389.
SAHLBERG (JOH. Assessor.) 399.
Salix, des nyttan, 288.
SALOMON (ELIAS) 304.
Samling af Rön och Uptäckter, 392.
SANTI (GIORGIO, Prof.) 330.
SAXTORFF (Prof.) 9, 237.
SCHÉELE (Apothekare) 146, 320, 324,
327, 374.
SCHULZEN (JACOB, Bruks-Chir.) 318.
SCHULZENHEIM (DAVID v. Profess. och
Ridd.) 280.
- - - (CARL FR. Assess.) 279, 344.
SCHUPPACH (qvakfalfvare) 362.
SCHÖPFF (JOH. DAN. M. D.) 1.
Silkesmask, ny, 307.
Skabb, 267.
Skrån-Måsen, 386.
Skålspeck, des nyttan, 50.
Snuffebren (se Influenza) 340.
Societas Medica, Hafniensis, 12, 136.
- - - Hamburg. 346, 348.
- - - Londin, 70.
- - - Parisiensis, 108, 377.
SOLANDER (DAN. M. D.) 304, 371, 372.
Sol-

Register.

- Solfing*, 292.
 SONNE (DE LA, Fransk Lifmed.) 376.
Sparrmannia, 369.
 SPARSCHUCH (HENR. Affessor.) 231.
 STAPELMOHR (K. Lifmed.) 90.
Sten i Njuren, dödlig, 298.
Storåtare, 326.
Stralsund, Practici dår, 353.
Strix Aluco (Håruglan) 328.
 STRANDBERG (ZACH. Affessor) 45.
 SUMAIRE (M. D.) 267.
Svamp i hjernan, dödlig, 398.
Svin-Castaniers nytta, 204,
Synchondrotomien, 388.
Syra af Wallraf, 135.
Systema Ægritudinum &c., 15.
 SÖDERBERG (DAN. HENR. M. D.) 310.
 T.
Tandvärk, bot dåremot, 385.
 TENGMALM (P. G. Studiosus) 328.
Tenn, försvafat, 310.
Theatrum Anat. i Hamburg, 347.
 THUNBERG (C. P. Prof.) 307, 325, 327,
 328, 385, 386.
Thunbergia, 369.
 THURLING (ER. M. D.) 292.
Tindura Colocynth: 266, 329.
 - - - *Guajaci nytta i Gickt*, 319.
 TODE (JOH. CLEM. Prof.) 8, 9, 361.
 TRENDELENBURG (CASP. M. D.) 100,
 227, 266.
 TRILLER (DAN. W. Prof.) 304.

TRON-

Register.

TRONCHIN (Fransk Lifmed.) 15, 362.

U.

Ulceræ cacœt:, 273.

Uria Grylle, 306.

Urin, maskar dåruti, 106.

Uterus, des s hémorrhagie, 104.

- - - omstjelpning, 69, 70, 119, 121,
122, 116, 136, 141, 149, 150,
282.

V.

Vena Cava, des s synnerliga ställning, 308.

Veneriska sjukdomar, 1, 318, 330.

Veterinair-Skola i Köpenhamn, 13, 14.

- - - i Skara, 13.

VICQ-D'AZIR (Fransk Academicus) 377.

Viola tricolor, des s nytta, 266, 273.

Vitrum Antim. Cerat, des s nytta, 273.

W.

WAHLBOM (JOH. G. Assessor.) 46.

WARGENTIN (PER, Secr. o. Ridd.) 243,
387.

WASSMOUTH (ER. Holl. Pastor) 202.

Wattn, at befria från förrutnelse, 307.

Wattusot, om därvid bör drickas eller ej,
213.

bot däremot, 311.

WE-

Register.

- WEBER (Chemist) 174.
- - - des Frosmedel, 250, 257.
- - - - anmärkningar därvid, 258.
WESTPHAL (Archiater) 351.
WESTRING (JOH. M. D.) III.
WICKMAN (DAN. M. D.) 279.
WINSLOW (Chirurgus) II.
WRIGHTSON (VILH.) 312.
WÅHLIN (AND. Affessor) 47.
Wäderlek och gångbara sjukdomar i Stockh.
Jan., Febr., Martii 1782, 190.
April, Maji, Junii, 331.
Jul., Aug., Sept., 377, 384.
Z.
ZANDT (M. D. Pr. Med.) 27.
ZWINGER (JOH. RUD.) 24, 33.
Å.
ÅKERBERG (MATTH. Med. Cand.) 288.
Å.
Ättika, fått at Conservera, 327.
Ö.
ÖDMAN (SAM.) 306, 329, 386.
-

Tryckfel:

- P. 77, lin. 2, läs: emot *Os coccygis*.
P 248, lin. 25, läs: Retzius.
P* 324, lin. 4, läs: SCHÉELE.
P* 376, lin. 26, läs: Icon.
Direkt. MARGGRAFS död år af förseende
2 gånger införd, neml. p. 304, 309.
-

